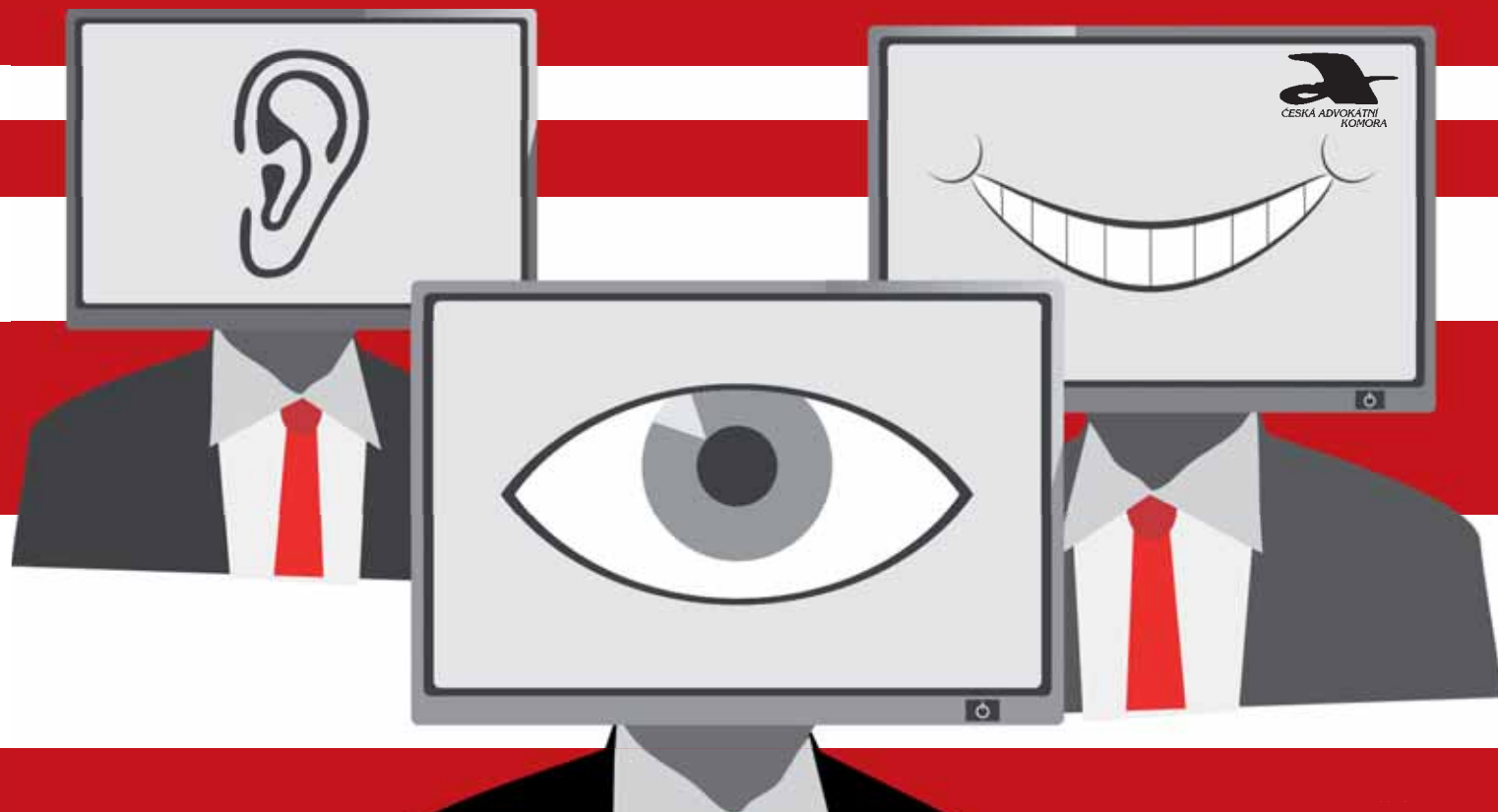

Bulletin advokacie

Nutná obhajoba pr. osoby – ano, či ne? – 2. část • Přestupek provozovatele motorového vozidla • Zlá víra • Brexit a některé jeho následky • Vybrané projevy ochrany „slabší strany“ z pohledu civ. práva • Problémy s vymezením „obvyklé ceny“ • Jednorázová úhrada výživného pro dítě • 10 let stálého zastoupení ČAK v Bruselu •

V Y D Á V Á Č E S K Á A D V O K Á T N Í K O M O R A

VELKÝ BRATR nás slyší!

O chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu čtete v článku prof. Jiřího Jelínka na str. 13-19.

**BULLETIN
ADVOKACIE
OPĚT
NEJLEPŠÍ!**

Více na str. 107-109.

Komentáře Wolters Kluwer

Nejrozsáhlejší komentářová řada

K dispozici také jako knihovna v ASPI

Správní trestání kompletně v nových komentářích Wolters Kluwer
Hlavní problémy praxe rok po účinnosti

PRÁVĚ VYŠLO

Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich

Komentář

David Bohadlo, Jan Brož, Stanislav Kadečka,
Petr Průcha, Filip Rigel, Vít Šťastný

Ucelený výklad nového zákona č. 250/2016 Sb. Autoři v komentáři zúročili první zkušenosti s fungováním nové úpravy, formulují odpovědi na otázky, které praxe přináší, a vybírají z dosavadní judikatury rozhodnutí, která budou použitelná i při aplikaci nové právní úpravy. Komentář je dílem předních odborníků na správní trestání. Vychází podle právního stavu k 31. 5. 2018.

Zákon o některých přestupcích

Praktický Komentář

Jan Strakoš

Autor ve svém výkladu podaném formou praktických příkladů zohledňuje nejen aktuální judikaturu, ale i další právní předpisy, bez kterých se na úseku přestupků nelze obejít, jako je např. občanský zákoník nebo trestní zákoník. Komentář díky tomu usnadňuje čtenáři orientaci v problematice správního trestání, včetně procesních záležitostí. Právní stav komentáře je k 1. 4. 2018.

Objednávejte na
www.wolterskluwer.cz/obchod

Komentáře
k dispozici také v ASPI

Bulletin advokacie

Bulletin advokacie vydává
Česká advokátní komora v Praze
(IČ 66 000 777)
v agentuře **impax**, spol. s r. o.
www.impax.cz

Časopis je zapsán do Seznamu recenzovaných
neimpaktovaných periodik ČR.
Vychází 10x ročně, z toho 2 dvojčísla (1-2, 7-8).
Přetisk povolen jen se souhlasem redakce.

Adresa redakce:
Česká advokátní komora
Národní třída 16, 110 00 Praha 1
telefon: 273 193 111
e-mail: bulletin@cak.cz, www.cak.cz
IČ: 66000777
DIČ: CZ 66000777

Redakce:
Předseda redakční rady: JUDr. Petr Toman, LL.M.
Šéfredaktorka: JUDr. Hana Rýdlová
Výkonné redaktorky: PhDr. Ivana Cihlářová,
PhDr. Dagmar Koutská
Tajemnice redakce: Eva Dvořáková

Redakční rada:
JUDr. PhDr. Stanislav Balík,
prof. Dr. Alexander Bělohávek,
prof. JUDr. Jan Dědič,
prof. JUDr. Jan Dvořák, CSc.,
prof. JUDr. Aleš Gerloch, CSc.,
JUDr. Vojen Güttler,
JUDr. Vladimír Jirousek,
JUDr. Ladislav Krym,
doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D.,
prof. JUDr. Karel Marek, CSc.,
doc. JUDr. Pavel Mates, CSc.,
JUDr. Michal Mazanec,
Mgr. Robert Němec, LL.M.,
prof. JUDr. Naděžda Rozehnalová, CSc.,
prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.,
JUDr. Michal Žižlavský

Objednávky předplatného zasílejte na adresu:
ČAK, Národní třída 16, 110 00 Praha 1,
e-mail: dvorakova@cak.cz
Cena výtisku včetně dvojčísel je 90 Kč,
zvýhodněné roční předplatné 850 Kč kromě
poštovného, balného a DPH. Advokátům
a advokátním koncipientům se rozesílá zdarma.
S reklamacemi při problémech s distribucí
se obraťte na pí Dvořákovou, e-mail
dvorakova@cak.cz, tel. 273 193 165.

Inzertní služby zajišťuje agentura
IMPAX, spol. s r. o. Objednávky inzerce
zasílejte na adresu agency@impax.cz,
případně volejte na tel. 244 404 555 nebo
na 606 404 953. Media kit a další informace
naleznete na internetových stránkách
www.impax.cz.

Celé znění každého čísla vychází též na internetu
(www.cak.cz). Předáním rukopisu redakci
vyjadřuje autor souhlas s rozmnožením,
rozšiřováním a sdělováním jeho příspěvku
na stránkách www.bulletin-advokacie,
v právních informačních systémech
a na internetových portálech spolupracujících
s ČAK, jakož i v oblasti zpracování dat v rámci
monitoringu médií.

Toto číslo vyšlo 10. 8. 2018 v nákladu
17 150 výtisků.

Obálka: Shutterstock
Tisk: Impax, spol. s r. o.
MK ČR E 6469
ISSN 1210-6348 (print)
ISSN 1805-8280 (online)

Úvodník

Vladimír Jirousek: Rok 2004: 8 000 Kč = rok 2019: 10 600 Kč 3

Aktuality

Bezplatná právní pomoc a hromadné žaloby Robert Němec 4
**Nový systém fungování bezplatné právní pomoci představila ČAK
na tiskové konferenci** Red. 6
Program oslav 100 let české a slovenské advokacie Red. 9
14. ročník celojustiční soutěže Právník roku 2018 vyhlášen 11
Aktuálně v právu Hana Rýdlová 12

Z právní teorie a praxe

Články

**K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu
v trestním řádu** Jiří Jelínek 13
Nutná obhajoba právnické osoby – ano, či ne? – 2. část Alena Tibitanzlová ... 20
Přestupek provozovatele motorového vozidla Pavel Mates 24
Mimořádné snížení výměry pokuty v přestupkovém právu Nikola Jílková ... 28
Zlá víra Ivo Telec 32
Brexit a některé jeho následky Luboš Tichý 39
**Vybrané projevy ochrany „slabší strany“ z pohledu civilního práva
procesního** Markéta Šlejharová 46
Nepřetržitý odpočinek v týdnu v zajetí duplicit Martin Štefko 51
Problémy s vymezením „obvyklé ceny“ Tomáš Buus 54
Jednorázová úhrada výživného pro dítě Radka Vacová 60
Četnost osvojení zletilého v letech 2014 až 2016 Tomáš Plíhal 62

Z judikatury

NS: K právnímu režimu vypořádání SJM 64
ÚS: K rozhodování o zabrání věci podle trestního řádu 70
NSS: Orientační dechová zkouška jako důkaz v řízení o přestupku 74
**SD EU: K otázkám odpovědnosti za zpracování údajů návštěvníků
Facebooku** 79
SD EU: K nároku na náhradu za významné zpoždění letu 80
ESLP: K soudnímu řízení o náhradě škody pro průtahy 81
Glosa: K rozsudku NS ve věci spoluzpůsobení škody poškozeným 83

Z odborné literatury

Jaroslav Fenyk, Ladislav Smejkal, Irena Bílá: **Zákon o trestní odpovědnosti
právnických osob a řízení proti nim. Komentář** (Vladimír Kratochvíl) 85
Jan Kozák, Jaroslav Brož, Alexandr Dadam, Antonín Stanislav,
Zdeněk Strnad, Lukáš Zrůst, Michal Žižlavský: **Insolvenční zákon.
Komentář** (František Kučera) 87
Kateřina Frumarová a kolektiv: **Správní trestání** (Markéta Vlková) 88
Jan Mareček, Jiří Doležal, Vladimíra Sedláčková, Tomáš Sklenář,
Martin Tunka, Zdeňka Vobrátilová: **Komentář ke stavebnímu zákonu
a předpisy související** (Jan Štandera) 89
Kristián Léko, Kristina Blažková, Jan Chmel: **Zahraniční vlivy
a srovnávání v ústavním právu** (Ladislav Bernard) 91
Bulletin slovenskej advokacie přináší... 92

Z advokacie

Z české advokacie

Advokacie před- a pookupační (1968) Stanislav Balík 93
Jaký zájem má rodinný klient? Daniela Kovářová 95

Z kárné praxe Jan Syka.....	96
Speciální pojistné produkty pro advokáty Zdeněk Turek.....	97
Golfový turnaj advokátů ADVO-CUP již podvanácté Kristýna Spurná, Radek Spurný.....	98
Z Evropy a ze světa	
Deset let stálého zastoupení ČAK v Bruselu Eva Indruchová.....	99
Stálé zastoupení ČAK v Bruselu informuje.....	103

informace a zajímavosti

Měli byste vědět

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty ve vzdělávacích a školicích střediscích ČAK.....	104
Pozvánka na seminář o insolvenčním právu.....	106
Pozvání na semináře a přednášky Jednoty českých právníků ve II. pololetí 2018.....	106
Vary podvacátěšesté... tentokrát očima jednoho moderátora Michal Vávra.....	107
Nález Ústavního soudu obrazem, nově i v BA. Rozhovor s tvůrci jednoduchých komiksů Mgr. Lenkou Kotulkovou, JUDr. Andrejem Lobotkou, Ph.D., a Mgr. Davidem Zahumenským Dagmar Koutská.....	109
Pozvánka na 8. ročník turnaje České advokátní komory v beach volejbale.....	111
Pozvánka na 21. ročník golfového turnaje české advokacie.....	111

Z právnické společnosti

První dáma české justice se srdcem Ivíce – Dagmar Burešová Red.....	112
Za docentkou Sentou Radvanovou Michaela Zuklínová.....	114

Nakonec

Právníkovy zápisky (Tentokrát o dovolené a jejích dozvucích) Petr Hajn.....	115
Kresba Lubomíra Lichého.....	116
Víte, že... Stanislav Balík.....	116
Inhaltsverzeichnis.....	117
Zusammenfassung.....	118
Table of Contents.....	119
Summary.....	120

Instrukce autorům

Vážení autoři časopisu Bulletin advokacie,

žádáme vás, abyste své příspěvky redakci posílali pokud možno ve formátu programu Microsoft Word (RTF nebo DOC), a to nejlépe elektronickou poštou na adresu bulletin@cak.cz.

Texty:

Formát zasílaných příspěvků by měl odpovídat řádkování 1, písmo Times New Roman, velikost 12. V žádném případě nepoužívejte funkci Automatické číslování, Automatické odrážky ani další speciální formátování textu. Odstavce oddělujte jenom enterem. Vyznačování v textu provádějte pouze tučně nebo kurzívou, v žádném případě nepište proložené, nepoužívejte podtrhávání textů ani verzálky! Poznámky a vysvětlivky k textu tvořte výhradně pomocí funkcionalit programu MS Word „Poznámky pod čarou“.

Tabulky:

Tabulkové údaje formátujte pomocí tabulátorů.

Fotografie a obrázky:

Pokud k článku chcete připojit obrazové podklady, zašlete je zvlášť ve formátu JPG, TIF nebo eps. Barevné fotografie by měly mít rozlišení nejméně 300 dpi při velikosti, v jaké se budou reprodukovat, zasílané portrétní fotografie by měly mít nejméně 400 x 500 pixelů. Obrázky v žádném případě nevkládějte přímo do dokumentů!

Redakce uvítá zejména články kratšího až středního rozsahu. **K příspěvku připojte vždy stručné shrnutí v rozsahu nejvýše deseti řádků.** Citace a odkazy provádějte dle platných bibliografických norem. Případné vyžádané autorské korektury se provádí elektronicky, e-mailem.

Ke každému příspěvku dále připojte

- čestné prohlášení, že článek nebyl dosud publikován
- svoji **barevnou** portrétní fotografii
- telefonické spojení
- korespondenční adresu
- rodné číslo
- bankovní spojení pro vyplacení honoráře
- informaci o svém profesním působení, případně akademické, pedagogické či vědecké tituly
- sdělení, zda jste plátcem DPH
- sdělení, zda chcete zaslat po zlomu korektury

Redakce si vyhrazuje právo stylistických, jazykových a technických úprav textů.

ZIZLAVSKY

Insolvenční správci se zvláštním povolením

insolvence klienta

» příležitost ke spolupráci «

reorganizace

www.zizlavsky.cz
michal@zizlavsky.cz

Rok 2004: 8 000 Kč = rok 2019: 10 600 Kč

Mnozí jistě již z názvu tohoto úvodníku pochopili, že řeč bude o navýšení advokátních příspěvků. Z nadpisu však zároveň vyplývá, že fakticky o žádné navýšení nejde. Jestliže totiž inflační nárůst k částce 8 000 Kč za oněch čtrnáct let (sic!) od poslední úpravy příspěvku čí 2 676 Kč, pak jeho navýšení na 10 600 Kč s účinností od 1. ledna 2019, o němž představenstvo rozhodlo na svém červnovém zasedání, není ničím jiným než reflexí vývoje, resp. přirozeným ekonomickým narovnáním výše dané povinnosti.

Už slyším hlasy těch, kteří o rozsahu a obsahu práce Komory a jejím významu nemají ponětí a nejraději by žili v „nezávislé ulitě“ svých stávajících práv, která by chránil sv. Yvo. Pevně však věřím, že takových členů advokátního stavu je čím dál méně, naopak těch, kteří si uvědomují, že bez efektivně fungující veřejné samosprávy nebude výkon advokacie nezávislý, je většina. O tom mě mj. přesvědčil přístup členů kontrolní rady, kárné komise a odvolací kárné komise, před kterou jsem se záměrem navýšení příspěvků předstoupil na jejich společném zasedání, konaném ve dnech 24. a 25. května tohoto roku. V rámci svého vystoupení jsem samozřejmě neargumentoval pouze logikou inflačního nárůstu, byť ta je svým způsobem neprůstředná, ale zejména nákladovými položkami, jež jsou buď nové a souvisejí např. s novelou zákona o advokacii, nebo si ce stávající, ale jejichž výše se odvíjí od stálého „bobtnání“ advokátního stavu (jen za leden až květen 2018 bylo do seznamu ČAK zapsáno 345 nových advokátů!), resp. od aktivit, jejichž realizace je pro uhájení pozic advokacie nezbytná (účast v legislativních procesech, PR aktivity, IT problematika, vzdělávací akce apod.).

V návaznosti na řečené a alespoň pro rámcovou ilustraci si dovoluji připomenout, že (i) nám byla novelou zákona o advokacii „svěřena“ administrace bezplatné právní pomoci (zajištění nových prostor pro nové zaměstnance a rovněž potřebného materiálního a technického vybavení), že (ii) od r. 2019 musíme personálně a technicky zabezpečit Komorou prováděné tzv. přístupové testy koncipientů (opět novela zákona o advokacii), že (iii) nemalé náklady si vyžádalo GDPR, a to jak ve vztahu k provozní problematice Komory (viz např. odbor matriky a správa údajů týkající se více než 16 000 osob!), tak při koncipování vzorového manuálu pro advokáty atd. (Pozn.: V tomto směru patří dík zejména členu představenstva JUDr. Maisnerovi, jemuž se např. od určitého advokáta dostalo poděkování v tom smyslu, že už jen hodnota manuálu „několikanásobně převyšuje hodnotu ročního advokátního příspěvku“!)

Někdo může namítnout, proč za těchto okolností připravujeme spolu se Slovenskou advokátní komorou oslavu 100 let advokacie v Luhačovicích. Mohl bych samozřejmě hovořit o odpovědnosti a nezbytné účtě vůči advokátům – zakladatelům nebo o významu „historické paměti“. Ale odpovím jinak: Právě tato akce už dnes dokumentuje stav stavovské sounáležitosti a pozitivní vnímání aktivit Komory. Jen k dnešnímu dni bylo totiž na transparentní účet „Luhačovice“ poukázána (darována) advokáty či advokátními společnostmi částka v řádu statisíců. Všem dárcům za sebe i za Komoru upřímně děkuji a těším se na setkání!

♣ JUDr. VLADIMÍR JIROUSEK,
předseda ČAK

P. S.: Jsem si vědom, že k poslednímu zvýšení advokátního příspěvku došlo za mého předchozího předsednictví. Prosím, nadávejte na mě v duchu...

Bezplatná právní pomoc a hromadné žaloby

VE DNECH 11. A 12. ČERVNA 2018 SE KONALA 10. SCHŮZE PŘEDSTAVENSTVA ČAK. PŘEDSTAVENSTVO SE MJ. VĚNOVALO PROBLEMATICE HROMADNÝCH ŽALOB, PŘEDEVŠÍM VŠAK SCHVÁLILLO USNESENÍ O ZAJIŠTĚNÍ BEZPLATNÉ PRÁVNÍ POMOCI.

BEZPLATNÁ PRÁVNÍ POMOC

Od 1. července 2018 nabyla účinnosti část zákona č. 258/2017 Sb., kterým se mění mj. zákon o advokacii a který zavotvuje nový, rozšířený systém bezplatné právní pomoci poskytované advokáty na základě určení Českou advokátní komorou. Novelou zákona o advokacii se od 1. července 2018 rozšířila státem hrazená právní pomoc osobám, které si nemohou z důvodů majetkových a příjmových dovolit vybrat a zaplatit vlastního advokáta.

V této souvislosti **schválilo představenstvo usnesení o zajištění bezplatné právní pomoci**. Toto usnesení je přílohou součástí zápisu ze schůze představenstva. **Agendu určování advokátů k poskytování bezplatné právní pomoci bude administrativně zpracovávat pro celé území ČR pobočka ČAK v Brně.** Česká advokátní komora povede od 1. 7. 2018 neveřejný seznam žadatelů o poskytnutí právní služby a zároveň seznam advokátů, kteří vyslovili souhlas s poskytováním bezplatné právní pomoci, a z tohoto seznamu pak budou jednotliví advokáti žadatelům vybíráni. Pokud by nebylo možné vybrat v konkrétním případě advokáta ze seznamu těchto souhlasících advokátů, může Komora určit k poskytnutí takové pomoci i advokáta, který svůj souhlas výslovně neudělil, ale zapsaným advokátem je. Hlavními kritérii pro výběr bude bydliště žadatele nebo místo, kde má být právní služba poskytována, např. sídlo soudu, sídlo věznice apod.

Bezplatná právní pomoc poskytovaná advokáty bude zahrnovat tři typy právní pomoci: 1. určení advokáta k orientační právní poradě v délce max. 120 minut ročně (a to i opakovaně do vyčerpání celkového limitu); 2. určení advokáta k poskytnutí právní pomoci cizincům v detenčních zařízeních MV; a 3. určení advokáta k poskytnutí právní služby spočívající buď v zastoupení žadatele v řízení před soudem, nebo správním orgánem, popř. v jiném úkonu právní služby (např. sepsání listiny).

HROMADNÉ ŽALOBY

Dne 11. května 2018 předložila Evropská komise balíček tzv. „New Deal for Consumers“ sestávající ze dvou návrhů směrnic a sdělení, jejichž cílem je posílení ochrany spotřebitele. Součástí tohoto balíčku je také návrh Komise na směrnici o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/ES. Cílem návrhu směrnice o hromadných žalobách má být usnadnění přístupu spotřebitelů k odškodnění újmy způsobené obchodníky. Evropská komise navrhuje, aby hromadné řešení nároků na náhradu škody bylo provázáno se soudním řízením o zdržení se protiprávního jednání ve věci ochrany spotřebitelů. Návrh směrnice vyvolal celou řadu velmi kritických reakcí odborné veřejnosti, a to zejména s ohledem na příklon k americkému konceptu hromadných žalob a zjevný odklon od doporučení Komise ze dne 11. června 2013 o společných zásadách pro prostředky kolektivní právní ochrany, týkající se zdržení se jednání a náhrady škody v členských státech v souvislosti s porušením práv přiznaných právem Unie, které obsahovalo celou řadu opatření proti zneužívání institutu hromadných žalob.

Rada evropských advokátních komor (CCBE), která zastupuje advokátní komory 45 členských států, obratem zpracovala **předběžné stanovisko k návrhu směrnice**, které vzalo představenstvo na vědomí. Hlavní problém, kterým se CCBE v této fázi zabývala, je to, že návrh vyhrazuje možnost podat zástupnou žalobu na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů pouze kvalifikovaným subjektům. Tento monopol kvalifikovaných subjektů přináší potíže. CCBE zdůrazňuje, že podporuje veškerá opatření odrazující od šikanózních nebo nepodložených sporů bez ohledu na to, kdo je zahajuje, ať už jde o spotřebitelské organizace, společnosti specializující se na financování sporů, nebo advokáty či jakékoli třetí osoby. Hromadné žaloby je třeba používat pouze za účelem odškodnění spotřebitele, který utrpěl újmu. CCBE se domnívá, že místo toho, aby byla možnost uplatnění prostředků kolektivní ochrany vyhrazena pouze konkrétnímu okruhu aktérů, existují jiné a méně omezující mechanismy zabraňující nepřiměřeným, umělým a obtěžujícím žalobám, např. zavedením zásady, že náklady hradí poražená strana, nebo zákazem práva zastupujících subjektů či advokátů na podíl na vysouzené částce. Cílem návrhu Evropské komise je zabránit advokacii v účasti v procesu od samého počátku, což je nepřijatelné. Předběžné stanovisko CCBE je přílohou součástí zápisu ze schůze představenstva.

V této souvislosti je namísto připomenout, že vláda schválila návrh věcného záměru zákona o hromadných žalobách, ke kterému se ČAK opakovaně kriticky vyjadřovala. Je však otázkou, jaký osud bude mít tento věcný záměr, pokud bude přijata směrnice o hromadných žalobách, neboť návrh Ministerstva spravedlnosti vychází z poněkud odlišného konceptu.

✿ Mgr. ROBERT NĚMEC, LL.M.,
místopředseda ČAK

Zaručený způsob, jak ochránit svou největší investici.

Nový Touareg.

Podnikejte s rodinou velké věci.

Volkswagen Touareg krásně zapadne do vašich rodinných i business plánů. Výbava, kterou od něj očekáváte, je pro něj samozřejmostí. Navíc nabízí zcela novou digitální přístrojovou desku Innovision Cockpit, asistenta nočního vidění Night Vision, LED-Matrix světlomety IQ. Light nebo systém aktivní stabilizace náklonu. Takže s přehledem ustojíte jakékoliv dobrodružství, do kterého se pustíte.

Nečekáme na budoucnost. Tvoříme ji.
www.volkswagen.cz/touareg

Kombinovaná spotřeba a emise CO₂ modelu Touareg: 6,6–6,9 l/100 km, 173–182 g/km.
Vyobrazený model může obsahovat prvky příplatkové výbavy.

Volkswagen

Autorizovaný prodejce Volkswagen **AUTO JAROV**

Osiková 2, Praha 3, tel.: 251 002 544, e-mail: vw@autojarov.cz, www.autojarov.cz

Vídeňská 126, Praha 4, tel.: 251 002 803, e-mail: kunratice@autojarov.cz, www.autojarov-kunratice.cz

Nový systém fungování bezplatné právní pomoci představila ČAK na tiskové konferenci

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA OD 1. ČERVENCE 2018 ADMINISTRUJE NOVÝ SYSTÉM BEZPLATNÉ PRÁVNÍ POMOCI PRO TY, KTEŘÍ SI SLUŽBY ADVOKÁTA NEMOHOU Z DŮVODŮ MAJETKOVÝCH A PŘÍJMOVÝCH DOVOLIT. TUTO POVINNOST JÍ UKLÁDÁ NOVELA ZÁKONA O ADVOKACII, KTERÁ POPRVÉ KOMPLEXNĚJI UPRAVUJE STÁTEM ZAJIŠTĚNOU PRÁVNÍ POMOC V ČESKÉM PRÁVNÍM ŘÁDU.

Kdo bude právní porady a právní služby potřebným poskytovat, jak a kde o ni lze žádat, kdo na ni bude mít nárok, v jakých případech a jak bude celá tato problematika Českou advokátní komorou zajišťována? Toto vše zaznělo na tiskové konferenci ČAK dne 19. 6. 2018, která se konala v Galerii 17. listopadu v pražském sídle Komory na Národní třídě.

Informace novinářům poskytovali a na jejich otázky odpovídali místopředseda ČAK Mgr. Robert Němec, LL.M., v jehož „resortu“ je legislativa, a JUDr. Irena Schejbalová, ředitelka pobočky ČAK v Brně (na snímku u mikrofonu, vpravo pak stojí mluvčí ČAK PhDr. Iva Chaloupková), neboť právě brněnská pobočka ČAK bude tuto agendu vykovávat pro celé území České republiky.

Na videozáznam tiskové konference se můžete podívat na webu ČAK www.cak.cz v rubrice **Videozpravodajství ČAK**, celou tiskovou zprávu a nejčastěji kladené otázky a odpovědi pak najdete v rubrice **Pro média**, název příspěvku: **I nemajetným poskytneme právní služby profesionál.**

♣ Red.

NEMOVITOSTI A REALITY ZE VŠECH ÚHLŮ

Syruček/Sabotínov a kol.

Realitní právo. Nemovitosti v realitní praxi

2018, vázané s přebalem, 1 088 stran, cena 1 890 Kč

obj. číslo VP6

- publikace je zcela ojedinělým počinem nejen na poli „realitního“ práva, ale rovněž svým zaměřením a rozsahem
- jejím cílem je zmapování nemovitostí a realit ze všech úhlů — počínaje účastníky jednání přes typické i netypické smlouvy, veřejné seznamy, ochranu práv, spory, exekuci a insolvenci až po finance a daně
- každou oblast popisuje expert v daném oboru
- jednotlivé kapitoly obstojí i jako samostatné dílo, úvod obsahuje základní zasvěcení do dané problematiky, navazují logicky, chronologicky a věcně řazené bloky, ve kterých jsou předkládána fakta ihned prokládána praktickými poznámkami či příklady, tak aby se mohl rychle zorientovat i případný neobeznámený čtenář

objednávejte na

www.beck.cz

nově možnost převzít přes Zásilkovnu

Nabízíme spolupráci na pozici **ADVOKÁTNÍ KONCIPIENT**

Co Vás čeká

- zajímavá práce pod vedením zkušených advokátů
- pracovní pobyty v zahraničních kancelářích
- motivující finanční ohodnocení
- víkendové outingy doma i v zahraničí

Hledáme právě Vás, pokud

- se chcete podílet na velkých mezinárodních i domácích transakcích
- se rádi učíte nové věci a aktivně využíváte anglický jazyk
- jste připraveni být součástí našeho pražského i mezinárodního týmu

Kontaktujte nás na: katerina.bila@bakermckenzie.com
Těšíme se na setkání s Vámi!

CODEXIS[®] ADVOKACIE

EVROPSKÝ PRÁVNÍ INFORMAČNÍ SYSTÉM
Komplexní řešení pro potřeby všech advokátů.

LIBERIS

Unikátní systém poskytující komentáře renomovaných autorů k jednotlivým paragrafům.

 stovky titulů tisíce paragrafů desetitisíce komentářů

Sjednejte si schůzku s naším specialistou, rád Vám vše podrobněji předvede a vysvětlí.
Tel.: +420 596 613 333 | Email: klientske.centrum@atlasgroup.cz

PROGRAM oslav 100 let české a slovenské advokacie

JAK JSME VÁS JIŽ INFORMOVALI V PŘEDCHOZÍCH ČÍSLECH BA, V RÁMCI OSLAV 100 LET SPOLEČNÉ ČESKÉ A SLOVENSKÉ ADVOKACIE JE PŘIPRAVEN BOHATÝ JAK ODBORNÝ, TAK SPORTOVNÍ A SPOLEČENSKÝ PROGRAM. V PÁTEK 21. ZÁŘÍ 2018 PROBĚHNE V MĚSTSKÉM DOMĚ ELEKTRA V SAMÉM CENTRU LUHAČOVIC ODBORNÁ KONFERENCE A V SOBOTU 22. ZÁŘÍ 2018 SE MŮŽETE TĚŠIT NA SPORTOVNÍ A RELAXAČNÍ VYŽITÍ. NÍŽE PŘINÁŠÍME DETAILNĚJŠÍ INFORMACE K TOMU, CO JIŽ BYLO UVEŘEJNĚNO V BA Č. 5 NA STR. 7-13.

KONFERENCE ke 100 letům české a slovenské advokacie

PÁTEK 21. ZÁŘÍ 2018 LUHAČOVICE – MĚSTSKÝ DŮM KULTURY ELEKTRA

8.30	REGISTRACE – SÁL RONDO MKD ELEKTRA Konferenci moderuje JUDr. Vladimír Jirousek
9.00	SLAVNOSTNÍ ZAHÁJENÍ PROSLOV PŘEDSEDY ČAK JUDr. Vladimíra Jirouska PROSLOV PŘEDSEDY SAK JUDr. Tomáše Borece ZDRAVICE VÝZNAMNÝCH HOSTŮ
10.30-11.00	Zlaté a stinné okamžiky stoletého vývoje české advokacie JUDr. PhDr. Stanislav Balík
11.00-11.30	Osobnosti vývoje slovenské advokacie v Československu doc. JUDr. Mgr. Martina Gajdošová, PhD.
11.30-12.00	Exkurz do stoletého vývoje advokacie v Užhorodě prof. Yaroslav Lazar
12.00-13.00	OBĚD

KONFERENCE – AKTUÁLNÍ OTÁZKY ČESKÉHO A SLOVENSKÉHO PRÁVA A ADVOKACIE

SÁL RONDO MDK ELEKTRA 13.00-18.00 Konferenci moderuje JUDr. Vladimír Jirousek

I. BLOK TRESTNÍ PRÁVO

13.00-13.30	Ochrana důvěrnosti JUDr. Tomáš Sokol
13.30-14.00	Úloha a postavení Unie obhájců ČR Mgr. Lukáš Trojan
14.00-14.30	Aktuální otázky trestního práva na Slovensku JUDr. Ondrej Laciak, PhD., JUDr. Martin Puchalla, PhD.

II. BLOK CIVILNÍ PRÁVO

14.30-15.00	Rekodifikace civilního práva procesního s důrazem na advokátní proces JUDr. David Uhlíř
15.00-15.30	Advokátní proces – koreferáty Mgr. Robert Němec, LL.M., a JUDr. Michal Žižlavský
15.30-16.00	Rekodifikace soukromého a procesního práva v SR – před a po prof. JUDr. Marek Števček, PhD.

III. BLOK STAVOVSKÉ PRÁVO – ŽHAVÉ OTÁZKY ČESKÉ A SLOVENSKÉ ADVOKACIE

16.00-16.30	Daňové a právní otázky JUDr. Monika Novotná
16.30-17.00	Postavení a vztah SAK a advokátů k alternativním poskytovatelům právních služeb Mgr. Richard Karkó
17.00-17.30	Aktuální problémy advokacie na Ukrajině Oleksij Andrijovič Fazekoš
17.30-17.45	Svoboda a nezávislost advokacie JUDr. Jiří Cisař
17.45-18.00	Etika v právu očima účastníka řízení Mgr. Marie Voříšková

KONFERENCE O DĚJINÁCH ADVOKACIE

SALONEK MDK ELEKTRA 13.00 – 18.00 Konferenci moderuje JUDr. PhDr. Stanislav Balík

- 13.00-13.30 **Advokátní komory v českých zemích v letech 1918-1938**
JUDr. PhDr. Stanislav Balík
- 13.30-14.00 **Bourali jsme veselé c. k. mocnářství aneb advokáti v prvním čl. odboji**
JUDr. Rudolf Maník, PhD.
- 14.00-14.30 **Soudní budovy za první republiky**
JUDr. Lubomír Činka
- 14.30-15.00 **Advokacie a politika za první republiky**
JUDr. Ing. Pavel Sorokáč, MBA
- 15.00-15.30 **Ivan Dérer – slovenský advokát a československý ministr**
JUDr. Peter Kerecman, PhD.
- 15.30-16.00 **Stálá delegace advokátních komor a československé právnícké sjezdy**
doc. JUDr. Mgr. Martina Gajdošová, PhD.
- 16.00-16.30 **Lesk a bída československé advokacie v ČSR aneb postavení prvorepublikového advokáta a jeho vnímání ve společnosti**
JUDr. Michal Rampášek
- 16.30-16.40 **Advokáti proti totalitě – představení projektu**
JUDr. Petr Toman, LL.M.
- 16.40-17.00 **Ženská stopa v české advokacii**
JUDr. Daniela Kovářová
- 17.00-17.30 **Ludovít Bazovský a advokáti z rodu Bazovských**
Mgr. Viktória Hellenbart
- 17.30-17.50 **Poválečné souzení předválečných a protektorátních trestných činů**
Mgr. Ing. Tomáš Kubík

Změna
časového
programu,
témat, jakož
i přednášejících
vyhrazena

Sportovně relaxační sobota v Luhačovicích je připravena!

Poslední letní víkend tohoto roku je v Luhačovicích věnován i neformálním sportovně relaxačním aktivitám.

Ať už jste vášnivými sportovci, či nikoli, z nabídky sportů a činností si jistě vybere každý! **Je ovšem třeba upozornit účastníky, že na většinu z těchto činností je potřeba včasné přihlášení prostřednictvím webu www.cak.cz pod bannerem loga oslav.**

Jaké aktivity jsou pro registrované účastníky na **sobotu 22. září 2018** připraveny?

Od rána až do cca 16. hodin se můžete účastnit osmi sportovních aktivit, mezi které patří **tenis, badminton, fotbal, volejbal, basketbal, minigolf nebo plavba lodičkou**. A poměřit své síly si můžete na **Advokátním běhu na 5 nebo 10 km**.

Během dne se odehrají dvě mezistátní utkání – ve fotbale a volejbale. Ale i pro všechny ostatní, kteří nebudou v „reprezentačních“ výběrech, jsou volejbalové, badmintonové a tenisové kurty, basketbalové a fotbalové hřiště zdarma k dispozici většinou od 8 hodin, některé od 10 hodin. **Veškerá hřiště a časy kolektivních sportovních aktivit jsou přehledně vyznačeny v rezervačních formulářích na webu. Jen pro informaci – je třeba se v kolektivu domluvit předem, protože za všechny spoluhráče i protihráče rezervuje hřiště pouze jedna osoba.** Dlouho s rezervací neotálejte, protože kapacity se rychle naplňují!

Pro sportovce je nachystán Advokátní unisex běh na 5 a 10 km. Jde o závod s hromadným startem v nenáročném terénu v krásném okolí místní přehrady. Závod je určen pro všechny věkové kategorie a účastnit se může opravdu každý, protože v něm není důležité vyhrát, ale zúčastnit se, a hlavně si užít poslední letní víkend v tomto roce s přáteli a kolegy v příjemném prostředí. Celou trasu tak můžete v klidu projít pohodovou chůzí a fandit těm, kteří zrovna proběhnou kolem vás.

Na Advokátní běh se přihlaste prostřednictvím formuláře na webu www.cak.cz pod bannerem loga oslav, a to každý běžec sám za sebe.

Pokud nejste zrovna sportovní typ, můžete si zapůjčit lodičku a hezký den si užít odpočinkově. Dále je v blízkosti hotelu minigolfově hřiště, kde o zábavu jistě nebude nouze. A pokud ani toto není váš šálek kávy, ochutnejte zdejší prameny a přijďte na jednotlivá sportoviště kolegům fandit, a nasát tak příjemnou atmosféru, která večer vyvrcholí koncerty a ohňostrojem.

Red.

Česká advokátní komora a EPRAVO.CZ vyhlašují 14. ROČNÍK PRESTIŽNÍ CELOJUSTIČNÍ SOUTĚŽE

epravo.cz

Váš partner na cestě právem

právní roku 2018

Stálé kategorie soutěže

- Občanské právo (hmotné i procesní)
- Trestní právo (hmotné i procesní)
- Finanční právo
- Správní právo
- Právo informačních technologií
- Lidská práva a právo ústavní
- Pracovní právo

Stálé kategorie se zvláštními kritérii

- Talent roku (pro mladé začínající právníky do 33 let věku)
- Ocenění PRO BONO
- Právnická síň slávy (za výjimečný celoživotní přínos právu)

Ceny sv. Yva může získat v jednotlivých kategoriích příslušník kterékoli právnické profese, pokud v oblasti svého působení dosáhne mimořádných výsledků. V kategorii Právnická síň slávy jde o ocenění za celoživotní dílo. Nominovat kandidáta může veškerá odborná veřejnost.

Záštitu nad letošním ročníkem převzali předseda vlády ČR a ministr spravedlnosti.

Nominace jsou přijímány na www.pravnikroku.cz od 31. 5. 2018 do 31. 10. 2018.

Ceny sv. Yva budou předány na slavnostním galavečeru se společenským programem 1. února 2019 v Praze. Pro rezervaci vstupenek a ubytování sledujte Bulletin advokacie č. 11/2018.

Partneři soutěže:

- Soudcovská unie ČR
- Exekutorská komora ČR
- Unie podnikových právníků ČR
- Jednota českých právníků
- Notářská komora ČR
- Unie státních zástupců ČR
- Unie obhájců ČR

Společně jsme založili tradici, kterou si právníký svět zaslouží!

§ Aktuálně v právu

Z legislativy

Vyhláška o stanovení formulářů žádosti o určení advokáta

Dne 21. 6. 2018 byla ve Sbírce zákonů publikována pod č. 120/2018 Sb. s účinností od 1. 7. 2018 vyhláška o stanovení formulářů žádosti o určení advokáta a formuláře podnětu k poskytnutí jednorázové právní porady. Obsahuje vzory žádosti o právní poradu podle § 18a zákona o advokacii, podnětu k poskytnutí jednorázové právní porady podle § 18b zákona o advokacii, a nakonec žádosti o právní službu pro fyzickou a pro právnickou osobu podle § 18c zákona o advokacii. Formálně nahrazuje dosavadní právní úpravu prezentovanou vyhláškou č. 275/2006 Sb., kterou se stanoví způsob zjišťování příjmových a majetkových poměrů žadatele o určení advokáta ČAK k poskytnutí právních služeb bezplatně nebo za sníženou odměnu. Ta již modifikované právní úpravě neodpovídala, proto se s účinností nové vyhlášky zrušuje.

Novela advokátního tarifu

Dne 21. 6. 2018 byla ve Sbírce zákonů publikována pod č. 121/2018 Sb. s účinností od 1. 7. 2018 také další vyhláška, a to ta, kterou se mění vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů. Dle důvodové zprávy byla tato novela advokátního tarifu zpracována v návaznosti na novelu zákona o advokacii (č. 258/2017 Sb.), jež s sebou od července tohoto roku přinesla změny v systému státem hrazené právní pomoci. Cílem novely tak je, v návaznosti na onu modifikaci systému, přizpůsobit advokátní tarif tak, aby reflektoval úpravu odměňování advokátů určených ČAK k poskytnutí právní pomoci na náklady státu.

Z judikatury

Ústavní soud zrušil tzv. druhou restituční tečku

Skupina 18 senátorů podala návrh k Ústavnímu soudu na zrušení některých ustanovení zák. č. 185/2016 Sb.,

kterým se mění zákon č. 503/2012 Sb., o Státním pozemkovém úřadu a o změně některých souvisejících zákonů, a další související zákony, konkrétně návrh na zrušení ustanovení o tzv. restituční tečce. Dne 27. 6. 2018 o tomto návrhu rozhodl Ústavní soud tak, že tzv. restituční tečku zrušil, neboť se ztotožnil s námitkami uplatněnými v návrhu a restituční tečku označil za nespravedlivou a zakládající nerovnost mezi jinak srovnatelnou skupinou oprávněných osob. Stát tak musí i po 1. červenci poskytovat restitucentům náhradní pozemky, nikoli jen finanční odškodnění za zemědělskou půdu zabavenou komunisty. Podle dva roky staré novely zákona o půdě totiž hrozilo spáchání nové křivdy: takzvaná restituční tečka měla 1. července ukončit vydávání náhradních pozemků za původně zabavené. Restitucentům, kteří se zatím nedočkali spravedlnosti, by nadále byla přiznávána jen finanční náhrada, jejíž celková výše by se vypočítávala v cenách půdy z roku 1991.

ÚS k objasnění dopravních nehod

Podle nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3765/17 musí znalecký posudek k objasnění příčin dopravní nehody zohlednit konkrétní podmínky, za kterých k nehodě došlo. Zodpovězení otázky viditelnosti v době dopravní nehody i otázky (objektivních a subjektivních) možností a schopností stěžovatele jako řidiče za daných podmínek střetu zabránit je jedním ze základních předpokladů pro objasnění jejich příčin, a má tak samozřejmě vliv i na vyhodnocení samotného zavinění či jeho míry. Podle Ústavního soudu není možné zcela přehlédnout specifické poměry v okamžiku nehody a vycházet toliko z ideálních poměrů, jako by k nehodě došlo ve dne a za jasného počasí. Jestliže soudy vzaly za základ pro své skutkové závěry znalecké posudky, které (vzdor výhradám obhajoby) konkrétní podmínky v době nehody pomijely, porušily tak právo stěžovatele na spravedlivý proces.

✿ JUDr. HANA RÝDLOVÁ

Bulletin advokacie online

Vše ze světa advokacie naleznete na www.bulletin-advokacie.cz.

z právní teorie a praxe

K chybějící právní úpravě tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu

Jedním z nedostatků platného a účinného trestního řádu je okolnost, že výslovně neupravuje provádění tzv. prostorového odposlechu (utajené získávání informací pomocí speciálních, pro tyto účely sestavených technických prostředků a zařízení zaznamenávajících obraz, zvuk, přesný pohyb i činnost sledovaných osob v reálném čase a prostoru), rozhodování o možnosti jej provádět, ani podmínky pro využití záznamu o odposlechu jako důkazu v trestním řízení. Termín „prostorový odposlech“ dokonce trestní řád na žádném ze svých míst nedefinuje a ponechává toto vymezení nauce a právní praxi. Autor článku považuje tuto situaci za závažný nedostatek trestního řádu, pléduje za výslovné zakotvení prostorového odposlechu do trestního řádu a formuluje podmínky budoucí právní úpravy.

Prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.,

je vedoucím katedry trestního práva PF UK v Praze.

Trestní řád v části první („Společná ustanovení“), hlavně čtvrté („Předběžná opatření a zajištění osob a věci důležitých pro trestní řízení“), oddílu sedmém („Odposlech a záznam telekomunikačního provozu“) obsahuje pod jedním názvem „Odposlech a záznam telekomunikačního provozu“ dvě obsahově odlišná ustanovení upravující podmínky pro nestandardní zjišťování skutečností důležitých pro trestní řízení. Je to jednak ust. § 88 tr. řádu upravující odposlech telekomunikačního provozu, a dále ust. § 88a tr. řádu upravující záznam telekomunikačního provozu.

Na jiném místě – v části druhé („Přípravné řízení“), hlavně deváté („Postup před zahájením trestního stíhání“) pod názvem „Sledování osob a věci“ obsahuje trestní řád ust. § 159d odst. 2 umožňující sledování, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy.

Pro úplnost je nutné uvést, že v § 159d odst. 3 tr. řádu je upraveno sledování, kterým má být zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo zjišťován obsah jiných písemností, a dále v ust. § 158e odst. 5 tr. řádu nazvaném „Použití agenta“ je upraveno sledování osob a věci v rozsahu uvedeném v § 158d odst. 2 tr. řádu a provedení předstí-

raného převodu podle § 158c tr. řádu (k oběma činnostem policejní agent nepotřebuje další povolení).

Pro všechny tyto případy v obecné rovině platí, že jde o specifické, ofenzivní a zpravidla utajeným způsobem provedené důkazní prostředky, pomocí kterých je možné získávat a zajišťovat věci důležité pro trestní řízení. Jejich význam a nezastupitelné místo v trestním řízení jsou podpořeny také tím, že odhalování a dokazování těch nejzávažnějších druhů trestné činnosti prostřednictvím klasických prostředků je málo efektivní, v některých případech dokonce nemožné. Efektivní a účinné odhalování a dokazování těch nejzávažnějších druhů kriminality si vyžaduje použití specifických a zároveň silně ofenzivních prostředků, které umožňují získávání objektivních a nezkreslených informací o kriminálním jednání. Je potřebné si uvědomit, že sice na jedné straně jde o efektivní a účinné prostředky směřující k odhalování závažných druhů trestné činnosti, ale na druhé straně jde také o prostředky ofenzivní, které silně zasahují do oblasti základních lidských práv, na což již několikrát ve své judikatuře upozornil i Evropský soud pro lidská práva (dále také jen „ESLP“). Jejich využití v trestním řízení je proto třeba vždy důsledně zvažovat. V každém případě je potřebné dbát na splnění zákonných podmínek, na jejichž naplnění je jejich použití vázáno, a na respektování základních zásad trestního řízení. Při splnění zákonných podmínek, na které se použití uvedených prostředků váže, je takto získaným informacím, věcem či listinám v trestním řízení přiznána povaha zákonného důkazu.¹

V praxi v České republice dosud jednoznačně převažuje odposlech mobilních telefonů, přičemž pachatelé využívají do-

1 J. Záhora a kol.: Dokazovanie v trestnom konaní, Leges, Praha 2013, str. 251.

stupnosti mobilních telefonů a snadné výměny volacích čísel prostřednictvím výměny SIM karet. Tato čísla velmi často mění, a proto jsou také nařízené odposlechy často ukončovány a vydávány příkazy na nová volací čísla u stejných pachatelů.

Uživatelé mobilních telefonů ovšem aktuálně za použití internetu využívají vedle telekomunikačního provozu uskutečňovaného prostřednictvím veřejných pevných a mobilních sítí i jiné formy elektronické komunikace přes různé internetové sociální sítě a aplikace, např. Facebook, Skype, Viber, Messenger, WhatsApp a další, jejichž prostřednictvím lze uskutečnit nejen volání, ale i posílat si textové zprávy či zprávy s datovými přílohami obrazového nebo textového charakteru, a rovněž i komunikovat v rámci diskusních fór (tzv. chat). Prostřednictvím mobilních telefonů lze při využívání internetového připojení rovněž odesílat a přijímat e-maily, tedy využí-

vat tzv. e-mailovou poštu, kterou lze považovat za jednu z forem elektronické pošty.²

Odposlechy a jejich použití v českém trestním řízení jsou poměrně kontroverzní otázkou, které bylo věnováno několik rozhodnutí Nejvyššího soudu³ nebo Ústavního soudu,⁴ a také několik odborných článků, a to i na stránkách Bulletinu advokacie.⁵ V poslední době se otázkám odposlechu věnuje literatura v souvislosti se zvýšeným zájmem o doktrínu tzv. plodů z otráveného stromu.⁶

Předmětem mého příspěvku je zamyšlení nad tím, **zda je v českém trestním řízení dostatečně** (z hlediska výše uvedených požadavků ochrany základních práv a svobod, což jsou jinak, stručně řečeno, požadavky tzv. spravedlivého procesu v trestním řízení) **upraven tzv. prostorový odposlech**.⁷ Jde ovšem jen o výseč ze širší a důležitější problematiky, již není dosud věnována v naší trestní legislativě dostatečná pozornost.

Termín „prostorový odposlech“ trestní řád nikde nedefinuje a ponechává toto vymezení nauce a právní praxi.

Pro naše účely jej můžeme vymežit jako **utajené získávání informací pomocí speciálních, pro tyto účely sestavených technických prostředků a zařízení zaznamenávajících obraz, zvuk, přesný pohyb i činnost sledovaných osob v reálném čase a prostoru**. Zjednodušeně řečeno, nejde ani o odposlech telekomunikačního provozu v širokém slova smyslu či získávání údajů o již uskutečněném telekomunikačním provozu, ale o sledování obrazu či zvuku v soukromí, domě či bytě, na ulici, v přírodě, na pracovišti, v dopravním prostředku, v restauraci, prostě kdekoli je to technicky možné.

Podnětem k mému zamyšlení nad současnou trestněprocesní úpravou v trestním řádu, přesněji řečeno nad neexistencí relevantní právní úpravy v současném znění trestního řádu, byla v nedávné době hojně medializovaná kauza soudce Vrchního soudu v Praze, který byl obviněn z údajné trestné činnosti, a ve které hrály důležitou roli „odposlechy“, zejména odposlechy z úřední kanceláře soudce. Zajímavostí celé kauze pak dodává skutečnost, že **odposlechy byly provedeny v budově soudu a v úřední místnosti (kanceláři) přidělené tomuto soudci a že nepochybně zachytily i skutečnosti a informace při poradě senátu o rozsudku**, které nesmí být podle ustanovení trestního řádu přítomen kromě soudce, přisedících a zapisovatele nikdo jiný a jejich obsah má zůstat utajen, případně i jednání v tzv. neveřejném zasedání soudu, o kterém platí totéž. Odposlechy zachytily skutečnosti nejen z jednání, které mohlo být předmětem operativního zájmu policie v dané kauze, ale i nezjištěný (a pravděpodobně ani nezjistitelný) počet dalších jednání, která s celou kauzou nemusela mít nic společného, a stalo se tak opakovaně a nikdo neví, jaký je další osud takových záznamů. Okolnost, že se tak stalo v budově soudu, do něhož je jinak přístup omezen jen pro určené osoby a budova strážena Justiční stráží, a že se tak stalo bez vědomí funkcionářů soudu, dodává celé kauze na mimořádné závažnosti.⁸

Jde o **téma aktuální a mimořádně společensky závažné**, jako ostatně vždy, když jde v trestním řízení o zásahy do občanských práv a svobod jednotlivce (např. práva na ochranu soukromí, práva na ochranu zpráv podávaných telefonem nebo jiným podobným zařízením, práva na ochranu soukromého a rodinného života) zaručených Listinou základních práv a svobod, Ústavou a mezinárodními dokumenty.

2 M. Růžička: K aplikačním problémům týkajícím se odposlechu, zjišťování údajů z telekomunikačního provozu a sledování osob a věcí v České republice, in J. Záhora (ed.): Teoretické a praktické problémy využívání informačnotechnických prostředků v trestním konání, Leges, Praha 2017, str. 108-109.

3 Např. č. 19/2004-II., č. 54/2013, č. 13/2014-I., č. 13/2014-II. Sb. rozh. tr.

4 Např. ÚS svazek 46 náleží č. 150, svazek 48 náleží č. 46, svazek 56 náleží č. 15, svazek 58 náleží č. 144 a 152, svazek 60 náleží č. 52, svazek 73 náleží č. 76 Sb. n. a u.

5 Srov. např. P. Vantuch: Nová úprava odposlechu v trestním řádu od 1. 7. 2008, Bulletin advokacie č. 10/2008; M. Jelínek: Ústavní meze prostorových odposlechů ke sledování osob a věcí podle § 158d trestního řádu, Bulletin advokacie č. 5/2010; J. Novotná: Opatření důkazu odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu v cizině a jeho použití v České republice, Trestněprávní revue č. 4/2009; J. Potměšil: Použitelnost zvukových a obrazových záznamů jako důkazů, Správní právo č. 3/2010; P. Šámal: Odposlech a záznam telekomunikačního provozu ve světle judikatury, Soudní rozhledy č. 3/2000, str. 69. Pokud jde o právní úpravu nám historicky nejbližší, tj. právní úpravu slovenskou, můžeme odkázat na monografii J. Čentěš: Odpočúvanie – procesnoprávne a hmotnoprávne aspekty, C. H. Beck, Bratislava 2013.

6 J. Herczeg: Plody z otráveného stromu a ústavněprávní limity získávání informací v trestním řízení, Trestněprávní revue č. 3/2009; M. Tlapák, J. Navrátilová: Doktrína plodů z otráveného stromu v kontextu nezákonných odposlechů, in J. Jelínek a kol.: Dokazování v trestním řízení v kontextu práva na spravedlivý proces, Leges, Praha 2018, str. 224-232.

7 Ponechávám stranou odposlechy získané orgány veřejné moci zejména podle tzv. zpravodajských zákonů. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu mimo podmínky stanovené trestním řádem je totiž možný též podle zák. č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, použitím zpravodajské techniky (§ 8 až 11 cit. zák.), případně podle zák. č. 289/2005 Sb., o Vojenském obranném zpravodajství (§ 8 až 10 cit. zák.), nebo podle zák. č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, či zák. č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů. Odposlech odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody umožňuje § 18 odst. 4 zák. č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, osob ve vazbě zák. č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby.

Ve všech těchto případech je odposlech telekomunikačního provozu operativně pátrací metodou provedenou podle jiného předpisu než trestního řádu. Záznam o odposlechu v takových případech nelze použít jako důkaz v trestním řízení. Takový záznam má pouze operativní hodnotu a může případně sloužit pouze jako východisko pro další šetření (záznam nelze zařadit do trestního spisu, a pokud již k tomu dojde, nelze záznam v trestním řízení použít jako důkaz). K této otázce srov. náleží ÚS, svazek 46, náleží č. 150 Sb. n. a u.

8 Srov. např. https://www.irozhlaz.cz/zpravy-domov/ivan-elischer-vrchni-soud-v-praze-zasah-policie-obvineni_1803131331_hm [zobrazeno 22. 3. 2018] nebo <http://www.ceska-justice.cz/2018/03/povolil-soud-odposlechy-kancelari-vrchniho-soudu-policie-i-statni-zastupci-mlci/> [zobrazeno 22. 3. 2018]. Z otevřených novinářských zdrojů se dále můžeme dozvědět, že v dané kauze policie při sledování kanceláře soudce manipulovala bez oprávnění s jeho služebním počítačem, odkud získala i několik protokolů o hlasování v trestních věcech, jimž obviněný soudce jako předseda senátu předsedal. Policiejší orgán průběh hlasování „vyhodnocoval“ a konstatoval průběh hlasování členů senátu, přičemž vyhodnocení je založeno ve spisovém materiálu této trestní kauzy a jeden výtisk vyhodnocení obdržel i státní zástupce městského státního zastupitelství, který podle zákona má vykonávat dozor nad zákonností v přípravě řízení. V současné době jsou tyto informace, které jinak podle zákona mají zůstat utajené a nepřístupné, obsaženy ve spise, a tedy přístupné i dalším osobám, které mají do spisu přístup, viz <http://www.ceska-justice.cz/2018/04/policie-si-v-pripadu-soudce-elischera-mela-nezakonne-opatrit-protokoly-o-hlasovani-soudcu/> [zobrazeno 1. 5. 2018]. Tyto skutečnosti naznačují, že celá kauza bude mít mimo prostorového odposlechu ještě další trestněprávní i trestněprocesní souvislosti.

Ilustrační foto

„Odposlechy“ – zásah do občanských práv a svobod, současná právní úprava

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu podle § 88 tr. řádu a zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu, které jsou předmětem telekomunikačního tajemství anebo na něž se vztahuje ochrana osobních a zprostředkovačích dat podle § 88a tr. řádu, představují dvě základní skupiny odposlechů. Oproti odposlechu a záznamu prováděnému podle § 88 tr. řádu, kdy se sleduje vlastní telekomunikační provoz, o jehož obsahu se pořizuje záznam, ust. § 88a tr. řádu se vztahuje na údaje o telekomunikačním provozu již v minulosti uskutečněném (tj. „neodposlouchávaném“). Jde o údaje, které jsou předmětem telekomunikačního tajemství anebo na něž se vztahuje ochrana osobních a zprostředkovačích dat (např. volající a volané číslo).

Rozdíl mezi oběma skupinami spočívá dále v tom, že zatímco odposlech a záznam telekomunikačního provozu směřují ke zjištění samotného obsahu telekomunikačního provozu, který aktuálně probíhá nebo bude probíhat v budoucnosti, zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu směřuje ke zjištění údajů již uskutečněných.

V obou případech je odposlech vážným zásahem do práv a svobod jednotlivce proto, že se jedná zejména o zásah do práva na ochranu soukromého a rodinného života ve smyslu čl. 8 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv (dále jen „Úmluva“); toto právo zahrnuje také ochranu korespondence. Sama Úmluva ovšem v čl. 8 odst. 2 připouští zásah státního orgánu do uvedeného práva tehdy, když je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.

Jak uvádí Vostrá, výklad pojmu „soukromý život“ s sebou přináší určitá úskalí. Při rozboru této problematiky musí být brána v potaz obsáhlost termínu, jehož vymezení je neustále rozvíjeno a zpřesňováno v souvislosti s trvalým rozvojem technologických možností narušení soukromí. Upozorňuje, že Evropský soud pro lidská práva nemůže vytvořit jeho vyčerpávající definici. Soukromý život podle něj zahrnuje fyzickou i mravní integritu člověka. Hlavním smyslem čl. 8 je především chránit jednotlivce proti svévolnému zasahování ze strany orgánů veřejné moci, nejde ovšem jen o to, aby se stát zdržel takových negativních zásahů, vedle toho existují i jeho pozitivní závazky, které zahrnují i opatření k zajištění respektování soukromého života dokonce i ve sféře vztahů mezi jednotlivci. Pod pojmem „soukromí“ je tak třeba chápat **právo každého člověka na vytváření a rozvíjení vztahů s dalšími lidskými bytostmi, a to i na pracovišti.** Podle ESLP není možné striktně oddělit soukromý a profesní život, neboť právě v rámci svých pracovních aktivit má většina lidí největší příležitost navazovat a rozvíjet vztahy s vnějším okolím, a proto právo na respektování soukromého života zahrnuje i právo na respektování soukromí v zaměstnání. Při řešení otázky, zda je soukromý život osoby dotčen opatřeními prováděnými mimo jeho obydli či soukromé prostory, je třeba zvážit celou řadu faktorů. Jelikož jsou známy okolnosti, kdy se lidé vědomě či úmyslně zapojují do činností, jež jsou nebo mohou být veřejně zaznamenávány či sledovány, může být významným, ačkoliv ne nutně rozhodujícím faktorem, i rozumné očekávání dané osoby, pokud jde o soukromí.⁹

⁹ Z. Vostrá: Vybrané doktríny ESLP a jejich vliv na proces dokazování, in J. Jelínek a kol., op. cit. sub 6, str. 50-52.

Z výše uvedeného nepochybně vyplývá, že **prostorový odposlech**, bez ohledu na to, je-li prováděn doma či na pracovišti, je-li výslovně upraven v zákoně nebo nikoliv, **představuje zásah do soukromí chráněného čl. 8 Úmluvy**. Použití důkazu získaného díky porušení práva na soukromí budeme posuzovat s ohledem na kategorii spravedlivého procesu zakotveného v čl. 6 Úmluvy.

Rozptyl zásahů do práv a svobod jednotlivce je při odposleších ovšem širší, může se jednat také o zásah do práva na ochranu soukromí a na ochranu tajemství dopravovaných listin, které na úrovni českého ústavního pořádku nalézáme *stricto sensu*, a to v čl. 10 odst. 1, 2 a dále v čl. 13 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“). Čl. 7 odst. 1 Listiny pak zdůrazňuje, že nedotknutelnost osoby a jejího soukromí je zaručena, přičemž k omezení může dojít jen v případech stanovených zákonem.

Z uvedeného vyplývá, že **k zásahu do shora uvedených práv může dojít pouze na základě zákona, přičemž takový zásah musí být zároveň i nezbytný k naplnění některého z uvedených zájmů**. Nezbytnost jakožto předpoklad provedení zásahu pak vyjadřuje jeho subsidiaritu a charakter *ultima ratio* mezi prostředky, jež mají státní orgány při plnění svých úkolů k dispozici. Jelikož jsou obě podmínky v čl. 8 odst. 2 Úmluvy vyjádřeny kumulativně, je nutné dodržet zásadu subsidiarity vždy, a to bez ohledu na konkrétní zákonnou úpravu členského státu Rady Evropy.

U shora zmíněných dvou „klasických“ případů odposlechl jsem již na jiném místě charakterizoval nedostatky platné právní úpravy a navrhl možné cesty k jejímu zdokonalení.¹⁰ Soustředím se nyní na třetí případ odposlechu podle § 158d odst. 2, 3 tr. řádu, účelově využívaného v případech tzv. prostorového odposlechu.

Hlavní problém je v tom, že ačkoliv důsledky u odposlechlů, zjišťování údajů o telekomunikačním provozu a operativně pátracím prostředku, za který bývá označován prostorový odposlech, jsou stejné (jde o zásahy do intimní sféry jednotlivce v nejširším slova smyslu, které pro jejich povahu je třeba před veřejností chránit, tedy, jinak řečeno, představují srovnatelný zásah do občanských práv a svobod), přesto povolovací režim těchto zásahů je neoprávněně odlišný.

Sledování osob a věcí podle § 158d tr. řádu je jedním z tzv. operativně pátracích prostředků. Nauka je obecně charakterizuje tak, že používání operativně pátracích prostředků nesmí sledovat jiný zájem než získání skutečností důležitých pro trestní řízení. Tyto prostředky lze použít jen tehdy, nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo. Práva a svobody osob lze omezit jen v míře nezbytně nutné (§ 158b odst. 2 tr. řádu). Trestní řád tím vyjadřuje zásadu přiměřenosti. Zvukové, obrazové a jiné záznamy získané při použití operativně pátracích prostředků způsobem odpovídajícím trestnímu řádu lze použít jako důkaz v trestním řízení (§ 158b odst. 3 tr. řádu).

V literatuře se sledováním osob a věcí jako zásahu do práva na ochranu soukromí a jeho významem pro dokazování zabýval v poslední době Grívna.¹¹ Autor uvádí, že z dikce trestního řádu můžeme dovodit **tři různé formy sledování, které se liší režimem povolení**, a to:

1. **prosté sledování;**
2. **sledování, při kterém jsou pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy;**
3. **sledování, při kterém je zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků.**

Zatímco pro prosté sledování není zákonem vyžadováno povolení, u ostatních dvou se povolení vyžaduje.

Sledování, při kterém mají být pořizovány zvukové, obrazové nebo jiné záznamy, lze uskutečnit pouze na základě písemného povolení státního zástupce.

Pokud má být sledováním zasahováno do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí za použití technických prostředků, lze je uskutečnit jen na základě předchozího povolení soudce.

Při vstupu do obydlí nesmějí být provedeny žádné jiné úkony než takové, které směřují k umístění technických prostředků.

Rozlišením různých forem sledování, uvádí Grívna, dává zákonodárce najevo, že některá sledování zasahují do práva na ochranu soukromí méně intenzivně než jiná. Ta, která zasahují do práva na soukromí méně intenzivně, nevyžadují povolení vůbec. Čím je zásah intenzivnější, tím je počáteční kontrola přísnější. **Problém však zde tkví v citlivosti rozlišení mezi jednotlivými zásahy, a tedy i formě jejich kontroly.**

Nejpřísnější je totiž kontrola jen tehdy, pokud je zasahováno do práva na soukromí, jež je blíže určeno jako zásah do nedotknutelnosti obydlí, do listovního tajemství nebo je-li zjišťován obsah jiných písemností a záznamů uchovávaných v soukromí. Jiné zásahy do soukromí, nejsou-li upraveny speciálně (odposlech a záznam telekomunikačního provozu podle § 88 a 88a tr. řádu), jsou tak ponechány na povolení státního zástupce, nebo dokonce jsou možné bez povolení. To platí i pro případy, které by bylo možné vnímat jako srovnatelné se zásahy vyjmenovanými. Příkladem budiž tzv. prostorový odposlech. Zásah do soukromí je nejméně stejně intenzivní, ne-li intenzivnější než při komunikaci prostřednictvím telefonu. Přesto bude stačit jen povolení státního zástupce – samozřejmě s výjimkou případu, kdy umístění zařízení k odposlechu vyžaduje prolomení nedotknutelnosti obydlí (a zřejmě – nad rámec zákonné úpravy – i jiných prostor a pozemků). V případě, že by byly poslouchány takové hovory bez pořizování obrazového, zvukového nebo jiného záznamu (např. policejním orgánem sedícím v blízkosti zájmových osob), nevyžadovalo by takové sledování povolení žádné.

Srovnáním zákonných podmínek dvou případů „klasického odposlechu“ (§ 88 a 88a tr. řádu) s případem operativně pátracího prostředku podle § 159d tr. řádu, rozbořem judikatury Nejvyššího soudu k zákonnosti prostorového odposlechu i rozbořem požadavků plynoucích z judikatury Evropského

10 Srov. J. Jelínek: Odposlech a záznam telekomunikačního provozu v České republice – záruky přezkoumání zákonnosti příkazu k odposlechu, in J. Záhora, op. cit. sub 2, str. 37-43.

11 T. Grívna: Zákonnost důkazů získaných sledováním osob a věcí, in J. Jelínek a kol., op. cit. sub 6, str. 314 a násl.

soudu pro lidská práva týkající se odposlechů posléze Grívna formuluje návrh *de lege ferenda*, podle něhož **by měl být prostorový odposlech nařizován soudem, podmínky pro jeho nařízení by měly být srovnatelné s případy, na které pamatují § 88 a 88a tr. řádu**, s tím, že jiné řešení (analogicky na případy prostorového odposlechu aplikovat ust. § 88 a 88a tr. řádu nebo na případy podle § 159d tr. řádu analogicky zpřísnit podmínky aplikace) považuje za neústavní.¹²

S uvedeným názorem souhlasím a připojuji k němu ještě jiná hlediska pro budoucí řešení *de lege ferenda*.

Prostorový odposlech – legislativní vakuum nahradit zákonnou právní úpravou

Z předchozích úvah shrnuji požadavky na novou právní úpravu tzv. prostorového odposlechu v trestním řádu.

1. Právní úprava tzv. prostorových odposlechů v českém trestním řádu chybí, ačkoliv také prostorový odposlech svým provedením a důsledky představuje vážný zásah do ústavně chráněných občanských práv a svobod. Tento zásah je nejen srovnatelný s případy odposlechů výslovně v trestním řádu upravených (§ 88 a 88a tr. řádu),¹³ ale může být i závažnější, což souvisí s jeho podstatou (je nečekaný, nepředvídaný, nepředvídatelný) a také s tím, že stále dochází ke zlepšování technických prostředků pro prostorový odposlech, takže je i výkonnější a univerzálnější. **Zákonná úprava prostorových odposlechů je nutná proto, aby prostorový odposlech nemohl být využíván jako obvyklý (běžný) způsob získávání informací v trestním řízení a aby nedostatek výslovné právní úpravy nesvěděl k přesvědčení a praxi, že lze odposlouchávat kohokoliv a kdekoliv. Absenci specifických pravidel pro jeho uskutečňování v českém trestním řádu považují za podstatný nedostatek současné právní úpravy.** Aplikační praxe si při neexistenci výslovné právní úpravy „vypomáhá“ aplikací § 159d odst. 3 tr. řádu jako východiskem z nouze, protože analogická aplikace ust. § 88 a 88a tr. řádu (dvou klasických případů odposlechů upravených v trestním řádu) by byla neústavní. Takový postup je nejen problematický z hlediska zákonnosti, ale praktická aplikace ust. § 158d odst. 3 tr. řádu navíc přináší dlouhou řadu teoretických a zejména praktických problémů, jak o tom svědčí nejlépe i protikladná judikatura v kauze řadu let stíhaného obviněného D. Ratha.¹⁴

2. **Dosavadní demonstrativní výčet důkazních prostředků uvedený v ust. § 89 odst. 2 tr. řádu bude třeba doplnit o nový důkazní prostředek – prostorový odposlech.** Do budoucna bude podle mého názoru ovšem žádoucí přistoupit k **zavedení taxativního výčtu důkazních prostředků namísto dosavadního demonstrativního výčtu** (dnes § 89 odst. 2 tr. řádu). Legislativní praxe se ovšem tomuto taxativnímu výčtu řadu let brání. Navrhovaná právní úprava by byla z hlediska obhajoby, resp. právní jistoty nepochybně vhodnější. Pokud by zákon zakotvil, že důkazy lze čerpat jen z určitých pramenů, které jsou vyjmenovány zákonem taxativně, byl by tím naplněn požadavek zákonnosti, právní jistoty a ochrany práv fyzických i právnických osob. Jako krajně problematický lze hodnotit současný stav, kdy některé důkazní prostředky (např. pachové stopy, fyziodetekční vyšetření, analýza

DNA, mikrostopy) nejsou trestním právem vůbec upraveny a k jejich použitelnosti v trestním řízení se musí vyjadřovat soudní judikatura.¹⁵

3. **Vlastní úprava prostorového odposlechu by v trestním řádu byla vhodná současně se dvěma klasickými odposlechy** (odposlech a záznam telekomunikačního provozu podle § 88 a 88a tr. řádu), a to **v hlavě páté trestního řádu upravující dokazování**, nikoliv v hlavě čtvrté, která pojednává o zajištění osob, věcí a jiných majetkových hodnot, jako je tomu podle současné právní úpravy. Ostatně i poslední vydání vysokoškolské učebnice trestního práva procesního považuje odposlechy a sledování za výjimku z pravidla, že jednotlivé důkazní prostředky jsou v trestním řádu situovány do páté hlavy nazvané „*Dokazování*“.¹⁶ Za důkazní prostředek se přece považují i informace získané použitím informačně technických prostředků. Jako žádoucí se jeví právní úprava v samostatném oddílu pojednávajícím o všech třech typech odposlechu.

4. **Zákonná úprava prostorového odposlechu by měla být souladná s oběma případy klasického odposlechu (§ 88, 88a tr. řádu).** Zejména by měla být v zákoně **vymezena typová závažnost trestných činů, u kterých je možný prostorový odposlech.** Dosud taková úprava v ust. § 158d tr. řádu není. Doporučoval bych stejnou úpravu jako v ust. § 88 tr. řádu, tj. omezit prostorový odposlech na případy úmyslných trestných činů, na které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let, nebo trestný čin, k jehož trestnímu stíhání zavazuje Českou republiku mezinárodní smlouva. Omezení prostorového odposlechu jen na případy závažných trestných činů, resp. trestných činů, k jejichž stíhání nás zavazují mezinárodní právní nástroje, by jako předpoklad provedení zásahu vyjádřilo subsidiaritu použití těchto prostředků a charakter *ultima ratio* mezi prostředky, jež mají státní orgány při plnění svých úkolů k dispozici (srov. čl. 8 odst. 2 Úmluvy). **Zákon by měl výslovně pamatovat i na vymezení okruhu osob, které lze odposlouchávat.**

12 Tamtéž, str. 325-326.

13 Ponechávám stranou požadavek, aby i právní a terminologická úprava obou „klasických“ odposlechů odpovídala vývoji a terminologii v oblasti komunikačních a informačních technologií – považuji je za oprávněné a samozřejmé. Srov. v této spojitosti informaci o tom, že v roce 2015 Nejvyšší státní zastupitelství vypracovalo legislativní návrh na změnu dotčených institutů, která by zahrnovala i změnu jejich názvu. Tak např. „Příkaz k zjištění údajů o telekomunikačním provozu“ měl být změněn na „Příkaz k zjištění údajů o elektronických zprávách“, viz M. Růžička in J. Záhora, op. cit. sub 2, str. 99.

14 Srov. rozsudek Krajského soudu v Praze sp. zn. 4 T 21/2013, usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 6 To 106/2015, rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tz 3/2017 a stížnost pro porušení zákona podanou ministrem spravedlnosti v neprospěch obviněného D. Ratha č. j. MSP-87/2017-03D-SPZ/1.

15 Jde o problém letitý, upozorňoval na něj v literatuře již v roce 1982 Repík, který také přílehavě argumentoval: „*Důvody jen demonstrativního výčtu důkazních prostředků v trestním řádu, pokud nejde jen o záměnu pojmu důkaz a důkazní prostředek, jak se někdy tvrdí, mohou spočívat jen na obavě, že taxativní výčet důkazních prostředků by mohl být překážkou pružného a potřebám praxe odpovídajícího uplatnění nových vědeckých poznatků při dokazování. Tato obava je však lichá. Dosavadní zkušenosti ukazují, že zákon se mění častěji a rychleji než v praxi již po desetiletí, ne-li staletí používané důkazní prostředky. Kromě toho je výčet pronikáním nových vědeckých postupů do procesu dokazování. Důkazem toho je i skutečnost, že v rámci daném trestním řádem se v kriminalistice nerušeně uplatňují stále nové a nové poznatky moderních věd,*“ viz B. Repík: *Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení*, Bulletin advokacie, 1982, červenec-srpen, str. 133.

16 J. Jelínek a kol.: *Trestní právo procesní*, 5. aktualizované vydání podle stavu k 1. 3. 2018, Leges, Praha 2018, str. 397.

5. V souvislosti s kauzou soudce Vrchního soudu Elischera, u kterého byl tzv. prostorový odposlech instalován nejen v jeho služební kanceláři, ale i v poradních místnostech, a mohl tak zachytit i údaje, které vůbec s prošetřovanou kauzou nesouvisely, se nabízí otázka, **zda by prostorový odposlech neměl být vyloučen v tzv. poradních místnostech soudu, resp. i na jiných místech.** Taková úprava by zjevně dala přednost profesionálnímu tajemství před potřebou zjistit okolnosti potřebné pro trestní řízení.

6. **Nařídít prostorový odposlech by byl oprávněn jen předseda senátu a v přípravném řízení soudce, což v trestním řádu v § 159d chybí. Se souhlasem odposlouchávané osoby by bylo možné provést odposlech i bez příkazu oprávněných osob.**

7. Prostorový odposlech by bylo možné **povolit jen na určitou dobu s povinností policejního orgánu průběžně vyhodnocovat důvody, které vedly k vydání prostorového odposlechu. Prodloužení prostorového odposlechu by mělo být možné opět jen na dobu určitou a za zpřísněných podmínek.** Průběžné vyhodnocování výsledků a průběhu prostorového odposlechu je nutné proto, že jde o významný průlom do práva na ochranu soukromí. Soud je přitom povinen i z vlastní povinnosti provést takové důkazy, které legitimitu nařízených, resp. povolených odposlechů osvědčují, pokud tak nečiní v rámci svých povinností již orgány veřejné žaloby.¹⁷

8. Nová právní úprava by měla také **jednotně upravit další nakládání se záznamy o odposleších včetně podmínek, za kterých se uskutečněné záznamy zničí.**

9. Samostatnou otázkou, také společnou pro všechny případy odposlechů, je pak **informační povinnost k odposlouchávané osobě, která by měla být také jednotná pro všechny tři případy odposlechu, ale zejména by měl zákon nově stanovit důsledky nezákonných odposlechů.** Vzhledem k principům právního státu je nutné, aby osoba dotčená odposlechem telekomunikačního provozu byla informována o tomto zásahu do základních práv a svobod a měla možnost v případě jeho neoprávněnosti se proti němu bránit právní cestou. To by mělo nově platit také u případů tzv. prostorového odposlechu.

Na tento požadavek reagují ust. § 88 odst. 8 a 9 tr. řádu, podle nichž státní zástupce nebo policejní orgán, jehož rozhodnutím byla věc pravomocně skončena, a v řízení před soudem předseda senátu soudu prvního stupně po pravomocném skončení věci, informuje o nařízeném odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu osobu – uživatele odposlouchávané stanice, pokud je známa. Informace obsahuje označení soudu, který vydal příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, délku trvání odposlechu a datum jeho ukončení. Součástí informace je poučení o právu podat ve lhůtě šesti měsíců ode dne doručení této informace Nejvyššímu soudu návrh na přezkoumání zákonnosti příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Předseda senátu soudu prvního stupně podá informaci bezodkladně po pravomocném skončení věci, státní zástupce, jehož rozhodnutím byla věc pravomocně skončena, bezodkladně po uplynutí lhůty pro přezkoumání jeho rozhodnutí nejvyšším státním zástupcem podle § 174a tr. řá-

du (tři měsíce od právní moci rozhodnutí ve věci) a policejní orgán, jehož rozhodnutím byla věc pravomocně skončena, bezodkladně po uplynutí lhůty pro přezkoumání jeho rozhodnutí státním zástupcem [§ 174 odst. 2 písm. e) tr. řádu, 30 dnů od doručení].

Informaci předseda senátu, státní zástupce nebo policejní orgán nepodá v řízení o zločinu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let, spáchaném organizovanou skupinou, v řízení o trestném činu spáchaném ve prospěch organizované zločinecké skupiny, v řízení o trestném činu účasti na organizované zločinecké skupině (§ 361 tr. zákoníku), v řízení o trestném činu účasti na teroristické skupině (§ 312a tr. zákoníku) nebo pokud se na spáchání trestného činu podílelo více osob a ve vztahu alespoň k jedné z nich nebylo trestní řízení doposud pravomocně skončeno, nebo pokud je proti osobě, již má být informace sdělena, vedeno trestní řízení, anebo pokud by poskytnutím takové informace mohl být zmařen účel trestního řízení, nebo by mohlo dojít k ohrožení bezpečnosti státu, života, zdraví, práv a svobod osob.

Na první pohled přitom není zřejmé, zda se shora uvedená výjimka z informování v případě řízení o zločinu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let, uplatní pouze tehdy, kdy byl takový čin spáchan organizovanou skupinou, nebo zda se jedná o dva samostatné důvody, pro které nemá orgán činný v trestním řízení povinnost informovat uživatele odposlouchávané stanice. S ohledem na to, že všechny ostatní případy jsou spojeny s případy trestné součinnosti, ale také vzhledem k nutnosti výkladu příznivějšího pro okruh oprávněných osob, je třeba dovodit, že se jedná o kumulativní podmínky (řízení o zločinu s trestní sazbou nejméně 8 let, který byl spáchan organizovanou skupinou), jež musí být naplněny, aby orgán činný v trestním řízení neměl povinnost dotčenou osobu informovat.

Podle § 88 odst. 8 tr. řádu je tedy možné, aby uživatel odposlouchávané stanice podal návrh na přezkoumání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu Nejvyššímu soudu. Řízení u Nejvyššího soudu je pak upraveno v ust. § 314l až 314n tr. řádu. Soud o návrhu rozhoduje v neveřejném zasedání, a shledá-li, že zákon byl porušen, vysloví usnesením porušení zákona. Proti tomuto usnesení není přípustný žádný opravný prostředek. K porušení zákona může dojít při vydání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, při provedení příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu nebo při vydání i provedení příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu.

Za problematické lze označit, na základě kterých skutečností Nejvyšší soud o zákonnosti odposlechu rozhoduje. Aby mohl soud odpovědně posoudit, zda byl v konkrétním případě odposlech zákonný, musel by mít k dispozici především takové informace, které měl k dispozici soudce, který odposlech nařídil, včetně poznatků operativní povahy, které nelze zajistit.

Pro oprávněnou, tj. odposlouchávanou osobu ovšem výrok Nejvyššího soudu sice otevírá možnost případné náhrady za nemajetkovou újmu, nicméně nemá žádný vliv na právní moc rozhodnutí vzešlého z kauzy, ve které k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu došlo. Takovou právní úpravu lze jen stěží označit za správnou.

17 M. Jelínek, op. cit. sub 5, str. 22.

De lege ferenda se nabízejí dvě možnosti.

Předně možnost, aby oprávněná osoba, jejíž práva byla nezákonným odposlechem a záznamem o telekomunikačním provozu porušena, mohla v případě takového výroku Nejvyššího soudu podat kvalifikovaný podnět ministru spravedlnosti. Ten by byl za takové situace povinen podat stížnost pro porušení zákona, na základě které by předchozí pravomocné rozhodnutí ve věci samé mohlo být Nejvyšším soudem zrušeno. Obnova řízení ani dovolání totiž s ohledem na jejich podmínky (omezení pouze na určitá rozhodnutí, lhůty k podání, okruh namítaných vad apod.) nepředstavují pro oprávněnou osobu účinný prostředek, kterým by mohlo být pravomocné rozhodnutí ve věci samé s poukazem na nezákonnost odposlechu zrušeno.

Pokud by shora uvedené řešení nebylo vhodné, např. proto, že by zasahovalo do výlučné pravomoci ministra spravedlnosti podat tento tzv. úřednický opravný prostředek, nabízí se ještě jiná možnost, a sice že v takovém případě, kdy Nejvyšší soud vysloví nezákonnost nařízeného či provedeného odposlechu, by mohl podat stížnost pro porušení zákona předseda Nejvyššího soudu. Tato varianta má svoji logiku v tom, že předseda Nejvyššího soudu by mohl, ale nemusel podat tento mimořádný opravný prostředek, a tedy mohl zvážit, zda účinná ochrana práv odposlouchávané osoby nebo zájem na spravedlivém rozhodnutí v konkrétní trestní věci si podání tohoto mimořádného opravného prostředku vyžadují. Současně by podání mimořádného opravného prostředku předcházelo odborné posouzení a selekce těch případů, při kterých by případné porušení práv odposlouchávané osoby nemělo vliv na správnost a zákonnost navazujícího meritorního rozhodnutí.

Závěr

Provádění prostorového odposlechu jako prostředku k získání informací potřebných pro trestní řízení a jako možnosti využít záznam o odposlechu jako důkaz v trestním řízení výslovně v trestním řádu upraveno není. Jeví se naléhavě žádoucí tuto situaci změnit a do trestního řádu zakotvit výslovnou právní úpravu. **Závažnost této otázky a její aktuálnost si vyžadují, aby se zákonodárce touto otázkou zabýval ještě dříve, než přijme celkovou novou právní úpravu v oblasti trestního práva procesního.** Nesouhlasím s tím, aby se tato otázka odkládala až na připravovanou rekodifikaci trestního práva procesního, jak navrhuje, patrně z obavy, že by to mohlo vést k omezení nástrojů k eliminaci trestné činnosti, v odborné literatuře Růžička.¹⁸ ❀

18 M. Růžička in J. Záhora, op. cit. sub 2, str. 117.

Hledám zájemkyni/zájemce

o převzetí mého výkonu advokacie

ze sídla Třinec, 1. máje 398.

JUDr. Josef Zubek, josef.zubek@email.cz

inzerce

Šámal/Dědič/Gřivna/Půry/Růha

Trestní odpovědnost právníků osob Komentář. 2. vydání

- značně přepracované a doplněné druhé vydání reflektuje nejenom aktualizace zákona samého, ale i změny výkladu k jednotlivým jeho ustanovením; komentář neopomíná značný rozvoj judikatury
- podstatně je upraven výklad týkající se nové úpravy vymezení trestných činů, kterých se může dopustit právnická osoba, přičítatelnosti trestného činu právnické osobě a možnostem jejího vyvinění, jakož i úpravě nového ochranného opatření zabránění části majetku

2018, vázané v plátně, 992 stran
cena 1 890 Kč, obj. číslo EKZ185

GDPR v kostce Praktický průvodce ochranou osobních údajů pro podniky a spolky

- praktický průvodce světem nejdiskutovanějšího evropského předpisu pomáhá prostřednictvím srozumitelného návodu zajistit soulad s požadavky obecného nařízení o ochraně osobních údajů
- odpovídá mimo jiné na otázky, zda je třeba jmenovat pověřence pro ochranu osobních údajů, co může kontrolovat Úřad pro ochranu osobních údajů či co je třeba zajistit z hlediska IT
- obsahuje rovněž návodné vzory, užitečné tipy a názorné příklady

2018, 60 stran
cena 290 Kč, obj. číslo M59

Machačková a kol.

Stavební zákon Komentář. 3. vydání

- velká novela stavebního zákona byla důvodem sepsání komentáře, který komplexně a v jednotlivých návaznostech a souvislostech vysvětluje právní úpravu na úseku územního plánování, územního rozhodování a stavebního řádu, s důrazem na změny, které novela přinesla, především pak na zcela nové postupy a instituty, které byly nově zavedeny
- komentář napsaný srozumitelnou formou shromažďuje nejdůležitější poznatky a zkušenosti z aplikační praxe; vhodně je využita a doplněna judikatura i odborná literatura týkající se oblastí stavebního práva

2018, vázané v plátně, 1 216 stran
cena 1 990 Kč, obj. číslo EKZ188

Nutná obhajoba právnické osoby – ano, či ne? – 2. část

Příspěvek je pokračováním tématu z červnového čísla BA, v němž navazuji na již publikované, dokončuji analýzu zkoumaného problému nutné obhajoby právnické osoby a činím několik poznámek k zamýšlené modifikaci nutné obhajoby v novém trestním řádu, jakož i rozebírám opatření o ustanovení obhájce právnické osobě.

JUDr. Alena Tibitanzlová

působí na katedře trestního práva
PF UK v Praze.

Ekonomické důvody státu

Zřejmě nebudu daleko od pravdy, když na tomto místě vyjádřím svůj názor, že **k vyloučení institutu nutné obhajoby došlo v případě právnických osob předně z důvodů ekonomických, stojících na straně státu**, tedy z motivu úspory finančních prostředků vynakládaných Ministerstvem spravedlnosti ČR na nutnou obhajobu. Tento, nejspíše přední důvod, proč neexistuje nutná obhajoba právnických osob, je důvodem hanebným, nadřazujícím ekonomické zájmy státu veřejnému zájmu na kvalitní obhajobě, a s ohledem na účel či funkci institutu nutné obhajoby s ním nelze v žádném případě souhlasit.

Skutečnost, že je v trestním řízení proti právnickým osobám vyloučena nutná obhajoba, nemůže být vyvážena tím, že právnická osoba má právo zvolit si obhájce. V souvislosti s novelou, která fakticky omezila rozsah nutné obhajoby (§ 36b tr. řádu), Šámal v minulosti uvedl, že tuto skutečnost „je možné vyvážit právem obviněného si obhájce dobrovolně zvolit“.¹ S tímto poněkud alibistickým názorem je nutné vyslovit nesouhlas. Vždyť, dovedeno *ad absurdum*, v takovém případě by nutná obhajoba nemusela existovat vlastně vůbec.

Co když si právnická osoba obhájce nezvolí? V současné době je čistě na osobě oprávněné za právnickou osobu jednat, zda jí obhájce zvolí, či nikoli. Je sice nejspíše pravda, že u významných právnických osob lze očekávat, že si obhájce skutečně zvolí. Osobně se ale domnívám, že je zde stále poměrně široký okruh obviněných, a to i právnických osob, kteří nejsou schopni domyslet, že jim možnost neplacení několika

tisíc korun ušetřených na nákladech na obhajobu může v konečném důsledku přinést ne zrovna mírný trest, nehledě na to, že se pravděpodobnost zproštění, a tedy vyhnutí se hrazení jakýchkoli nákladů, výrazně snižuje. **Ano, i právnická osoba má sice právo na bezplatnou obhajobu nebo obhajobu za sníženou odměnu, avšak právnická osoba nemůže předem spolehat na to, že o její žádosti bude rozhodnuto kladně;** i tato skutečnost tak bude mít vliv na rozhodování oprávněné osoby co do zvolení či nezvolení obhájce. Jestliže jde o obviněného, který má nárok na bezplatnou obhajobu nebo obhajobu za sníženou odměnu a požádá o to, bude mu ustanoven obhájce, pak i celý tento proces závisí pouze na rozhodnutí osoby oprávněné za právnickou osobu jednat.

Nutit právnické osoby z důvodu neexistence institutu nutné obhajoby v některých případech k tomuto smýšlení považují za zcela nepřijatelné a zásadním způsobem ohrožující práva obviněných právnických osob v trestním řízení.²

Rozsah oprávnění obviněného a jeho obhájce

V souvislosti s argumenty pro nutnou obhajobu právnické osoby v trestním řízení a dříve uvedeným je dále zapotřebí uvědomit si, že **rozsah oprávnění obhájce není identický s rozsahem oprávnění obviněného.** Pokud jde o účast obviněného a obhájce ve vyšetřování, pak platí, že obhájce je oprávněn být přítomen již od zahájení trestního stíhání při vyšetřovacích úkonech, jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem (§ 165 odst. 2 tr. řádu), kdežto účast obviněného na vyšetřovacích úkonech může policejní orgán pouze připustit. Oprávnění obhájce je tedy v tomto směru do určité míry širší, neboť ze strany obhájce jde o procesní nárok, zatímco u obviněného se jedná pouze o možnost.³

Zmocněnec či opatrovník právnické osoby

Skutečnost, že i přesto, že si právnická osoba může zvolit zmocněnce (§ 34 ZTOPO), může si kromě něj zvolit také obhájce (§ 35 ZTOPO), je dána tím, že **postavení a úkoly zmocněnce (ale i opatrovníka) a obhájce nelze ztotožňovat.** Zmocněnec je osobou, která za právnickou osobu činí procesní úkony, jako takový zosobňuje obviněnou právnickou osobu v řízení proti ní vedeném. Proto na něj nejsou ze strany zákona o trestní odpovědnosti právnických osob kladeny žádné formální požadavky týkající se kupř. jeho vzdělání. Úkolem zmocněnce není vykonávat formální obhajobu, tu bude i v trestním řízení vedeném proti právnické osobě vykonávat vždy profesionál, tj. obhájce.⁴

1 P. Šámal: Zázraky se nedějí a v justici už vůbec ne, Bulletin advokacie č. 3/2000, str. 6.

2 Dále pak k tomuto srov. D. Čep: Úskalí obhajoby právnické osoby v trestním řízení, in T. Gřivna, A. Gerloch, H. Prášková, P. Mlsna, P. Šámal: Právo na obhajobu: teorie a praxe 21. století, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň 2016, str. 171-172.

3 J. Jelínek: Trestní právo procesní, 4. vydání, Leges, Praha 2016, str. 242-243.

4 P. Forejt: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim: s komentářem, Linde, Praha 2012, str. 333.

Právo na bezplatnou obhajobu či obhajobu za sníženou odměnu

Mimo výše uvedené je nutné doplnit, že s institutem nutné obhajoby nelze zaměňovat ani právo na bezplatnou obhajobu či obhajobu za sníženou odměnu, neboť každý z těchto institutů stojí zcela samostatně. Bezplatnou obhajobu může obviněný žádat v případech nutné obhajoby (§ 36 a 36a tr. řádu), ale také v dalších případech, kdy bylo rozhodnuto podle § 33 odst. 2 tr. řádu.

Obhajoba určená Komorou podle § 18 zákona o advokacii

Trestní řád zná pouze obhajobu na základě plné moci nebo obhajobu obhájcem ustanoveným soudem. Existuje však ještě jeden případ, a to obhajoba určená advokátní komorou podle § 18 odst. 2 zák. o advokacii.

Určení advokáta obhájcem advokátní komorou pro konkrétní řízení není totéž, co ustanovení obhájce soudem podle § 38 tr. řádu. Toto opatření advokátní komory samo o sobě nenahrazuje rozhodnutí o udělení procesní role obhájce v trestním řízení a neopravňuje jej k výkonu práv a povinností obhájce v trestním řízení, nezakládá právní vztah advokát – klient, a už v žádném případě vztah obhájce – obviněný.⁵

Vyloučení nutné obhajoby v případě právnických osob tedy nelze ospravedlňovat ani tím, že právníká osoba může v praxi využít výše uvedeného postupu.

Problematika přenesení důkazního břemene

Ještě předtím, než přejdu dále, dovoluji si uvést ještě jeden, byť spíše pouze teoretický důvod pro potřebu zavedení nutné obhajoby v trestním řízení proti právnickým osobám.

Pokud jde o prokázání existujícího *compliance programu* [§ 8 odst. 2 písm. b), odst. 5 ZTOPO], pak podle Bohuslava⁶ dochází v trestním řízení proti právnickým osobám k přenesení důkazního břemene na právníckou osobu. Opačný názor zastává Pelc,⁷ který uvádí, že takový, dříve uvedený závěr by byl v rozporu s normami ústavního pořádku (např. s principem presumpce nevinny) a základními zásadami trestního řízení, které platí i v řízení proti právnickým osobám.

Osobně sympatizuji s názorem Pelce a názor Bohuslava odmítám jako nesprávný.⁸ Pokud bychom však připustili, že právníckou osobu v těchto případech důkazní břemeno skutečně tíží, je zcela logické, že o to naléhavější by potřeba zavedení nutné obhajoby právnických osob byla.

Proč si tedy obhájce alespoň zvolit?

Nutná obhajoba je pokládána za velmi důležitou součást práva na obhajobu.⁹ Obhajoba vykonávaná obhájcem, který je odborníkem v oblasti práva, je kvalitnější, než kdyby se obviněný obhajoval sám. F. Storch k tomuto příležitě uvádí, že „*potřeba a přípustnost takového hájení jest odůvodněna především ohledy slušnosti naproti obviněnému, kterýž obyčejně nemá potřebných vědomostí právních, aby mohl sám obranu svoji s prospěchem vykonávat, aneb alespoň, i kdyby vědomosti také měl, sklíčen jsa tížící na sobě obžalobu, nemá potřebného k tomu klidu myslí a náležitě rozvahy, nad to pak, jsa za příčinou zavedeného řízení obmezen ve volném užívání svých práv, ba snad i samé osobní svobody, poz-*

baven jest i faktické možnosti, aby vyhledal a opatřil důkazy svoji nevinny i ostatní prostředky své obrany. Neměně však služi hájení to uznati za požadavek dokonalého a spravedlivého řízení trestního.“¹⁰

Výše uvedené si právníká osoba z důvodu vyloučení její nutné obhajoby nemůže v trestním řízení proti ní vedeném nárokovat. Skutečnost, že v některých případech trestního řízení, kdy by byl za běžných okolností dán v případě fyzické osoby důvod nutné obhajoby, nebude mít právníká osoba obhájce, pak bude mít ovšem v praxi nezřídka negativní důsledky.

Obhájce je povinen chránit práva a oprávněné zájmy obviněného. V této souvislosti mu poskytují procesní předpisy dlouhou řadu oprávnění,¹¹ a to nehledě na to, že, jak bylo dříve uvedeno, oprávnění obhájce je v jistém směru širší než oprávnění obviněného. Toto si však mnoho obviněných neuvědomuje. Lze říci, že spousta z nich nebude v praxi žádat kopie protokolů o úkonech, požadovat, aby jim policejní orgán umožnil účast při vyšetřovacích úkonech, nahlížet do spisu, podávat žádosti a všeobecně využívat všech oprávnění, která obviněným trestní řád nabízí.¹² I v případech, kdy se obviněný výjimečně zúčastní vyšetřovacího úkonu, nebude s to klást vyslychaným osobám otázky, které by v praxi položil obhájce, vznášet důvodné námitky, ani zabezpečit protokolaci skutečností, které jsou v jeho prospěch. V důsledku tohoto všeho pak nebude obviněný např. vůbec vědět, že mnohé důkazy svědčí proti němu a že jeho výpověď jako obviněného není podporována dalšími důkazy, nýbrž je s nimi v rozporu.¹³ Obhajoba prostřednictvím obhájce tak dává obviněnému možnost důslednější a současně kvalifikovanější ochrany jeho práv.

Stejně tak nelze mít na straně druhé za neodůvodněnou obavu, že by se orgány činné v trestním řízení ve stavu dosavadní právní nejistoty, novosti právní úpravy a jejich jisté nezkušenosti, pokud jde o uplatňování zákona o trestní odpovědnosti právnických osob v praxi, nemohly dopouštět určitých excesů.¹⁴

Shrnutí, ze všech důvodů výše uvedených je namísto právnickým osobám doporučit, aby nebyla z jejich strany tato otázka od samotného počátku nijak podceňována a aby využívaly služeb profesně

5 V. Ježek: Právní povaha určení advokáta podle § 18 odst. 2 zákona o advokacii, Bulletin advokacie č. 8/1999, str. 11-12.

6 L. Bohuslav: K otázce přenesení důkazního břemene ve vztahu k trestní odpovědnosti právnických osob, in J. Jelínek: Trestní právo procesní – minulost a budoucnost, Leges, Praha 2016, str. 95.

7 V. Pelc: Důkazní břemeno v oblasti trestní odpovědnosti právnických osob, in A. Macková, J. Jelínek, L. Bohuslav, J. Tryzna: Aktuální otázky civilního a trestního řízení se zaměřením na rekodifikaci občanského soudního řádu a trestního řádu ve světle principů demokratického a právního státu, Spolek českých právníků Všeherd, Praha 2016, str. 139.

8 Můj názor podporuje i závěr uvedený ve zprávě Nejvyššího státního zastupitelství o aplikaci § 8 odst. 5 ZTOPO – průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce [zpráva Nejvyššího státního zastupitelství o aplikaci § 8 odst. 5 ZTOPO – průvodce novou právní úpravou pro státní zástupce (online), 2016, str. 19-20 (cit. 17. 10. 2017)], dostupná z: <http://www.nsz.cz/images/stories/Tiskovy/Tiskovy/NovelaTOPO.pdf>.

9 J. Jelínek, M. Uhlířová: Obhájce v trestním řízení, Leges, Praha 2011, str. 106.

10 F. Storch, J. Spáčil: Řízení trestní rakouské, Wolters Kluwer ČR, Praha 2011 (reprint původního vydání z roku 1887).

11 K tomuto srov. např. P. Šámal, J. Musil, J. Kuchta, M. Fryšták, V. Kalvodová: Trestní právo procesní, 4. vydání, C. H. Beck, Praha 2013, str. 210-211.

12 P. Vantuch: K právu obviněného vzdát se obhájce z pohledu nutné obhajoby, Bulletin advokacie č. 11/2012, str. 19.

13 P. Vantuch: Trestní řízení z pohledu obhajoby: detailní výklad, praktické pokyny, vzory podání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 76.

14 V praxi dochází často např. k tomu, že trestní stíhání právnických osob je zahájováno v podstatě již za mechanického splnění podmínek stanovených v § 8 ZTOPO (k tomuto srov. J. Vidrna, P. Dolanský: Trestní odpovědnost obchodních společností a územních samosprávných celků, C. H. Beck, Praha 2014, str. 141).

kompetentního advokáta, obhájce. Zvolení obhájce lze právníkům osobám v trestním řízení proti nim vedeném, a to zejména v případech závažnějších trestných činů, resp. tam, kde by byly jinak dány důvody nutné obhajoby fyzické osoby především dříve akcentované, pouze doporučit, a to i tehdy, jsou-li přesvědčeny o své nevině anebo mají za to, že zde není žádného důvodu pro zvolení obhájce.

Konečně, pokud jde o názor, že nutná obhajoba by měla existovat i v trestních řízeních vedených proti právníkům osobám, byla jsem mile překvapena tím, že nejsem zdaleka jediná, kdo tento názor zastává. Tak např. Záhora uvádí, že „je zapotřebí zvážit možnost uplatnění nutné obhajoby z důvodu obvinění pro zvlášť závažný zločin i v trestním stíhání právnícké osoby, když ne každá právnícká osoba je dostatečně kvalifikována na samostatnou obhajobu“.¹⁵ Obdobně Polák je toho názoru, že „nutná obhajoba obviněného v případě obvinění pro zvlášť závažný zločin je uplatnitelná i na obviněnou právníckou osobu; je proto potřeba zvážit možnost uplatnění nutné obhajoby z důvodu obvinění pro zvlášť závažný zločin i v případě právnícké osoby“¹⁶ a Turayová konstatuje, že „slabým místem nebo jinak řečeno Achillovou patou práva na obhajobu právníckých osob obviněných je ustanovení zákona o trestní odpovědnosti právníckých osob, podle kterého se ustanovení trestního řádu o nutné obhajobě na právníckou osobu nepoužijí, tedy účast obhájce v trestním řízení proti stíhané právnícké osobě bude vždy záviset jen na rozhodnutí samotné právnícké osoby, resp. jejího statutárního orgánu; jsme toho názoru, že takovéto situace mohou vést k ohrožení práva na obhajobu stíhané právnícké osoby“.¹⁷

Ještě několik poznámek k nutné obhajobě

Ještě předtím, než přikročím ke krátké ukázce z praxe, a shrnu závěry svého příspěvku, je vhodné podívat se, jak by měl otázku nutné obhajoby upravovat nový trestní řád.

Obhájci a obviněnému je ve věcném záměru nového trestního řádu z roku 2008¹⁸ věnována celá jedna část, v oblasti nutné obhajoby se přitom chystají následující změny. Z hlediska nutné obhajoby vymezené trestní sazbou se po vzoru zahraničních úprav předpokládá navázání tohoto důvodu nutné obhajoby na nejpřísnější kategorii trestných činů, tj. na trestní stíhání pro zvlášť závažné zločiny; přitom se stanoví možnost

obviněného, aby se i v případech nutné obhajoby výlučně založené na závažnosti stíhaného trestného činu, nepůjde-li o řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice převyšuje dvanáct let, obhájce vzdal a hájil se sám, a to podle věcného záměru proto, že obviněného není možné proti jeho vůli nutit, aby se nechal zastupovat obhájcem. Dále pak bude důvod, kdy mají soud nebo orgány činné v trestním řízení pochybnosti o způsobilosti obviněného hájit se, zpřesněn, neboť má-li být řízení před soudem nově založeno na zásadě výrazného posílení aktivity stran a především na existenci formálního důkazního břemene státního zástupce, je namísto tento důvod nutné obhajoby formulovat tak, že je dán, vyvstaly-li pochybnosti o způsobilosti obviněného hájit se sám a vystupovat před soudem. V ostatním by měly být důvody nutné obhajoby ponechány v podobě stávající právní úpravy.

Chystanou změnu důvodu nutné obhajoby uvedenou na druhém místě schvaluji. Pokud jde však o další faktické omezení případů nutné obhajoby na řízení o zvlášť závažném zločinu, pak si nemyslím, že by šlo o inspiraci zahraničím, jak zákonodárce proklamuje. V této souvislosti, zajímalo by mne, jakými zeměmi se zákonodárce, kromě Slovenské republiky,¹⁹ inspiroval, když např. rakouský trestní řád²⁰ stanovuje hranici, od které je obviněný povinen být při hlavním líčení konaným před zemským soudem zastoupen obhájcem, třemi roky odnětí svobody; shodnou výši této hranice nalezneme též v polském trestním řádu.²¹ Německý trestní řád²² výše popsanou hranici ještě dokonce snižuje, když podle jeho ust. § 140 musí mít obviněný obhájce, pokud je obviněn ze spáchání zločinu, tj. takového protiprávního jednání, za které může být uložen trest odnětí svobody jeden rok nebo trest odnětí svobody převyšující jeden rok. Je pravda, že tato hranice není stanovena rigidně; i přesto však, pevnou hranici představuje ohrožení obviněného trestem odnětí svobody přesahujícím dva roky. Skutečným důvodem má tak být podle mého názoru opět zejména snaha státu o snížení výdajů státního rozpočtu spojených s úhradou odměn ustanoveným obhájcům, stejně jako tomu bylo v případě vyloučení nutné obhajoby u právníckých osob. Souhlasím s tím, že při budoucí rekodifikaci trestního práva procesního by mělo dojít ke zjednodušení a zrychlení trestního řízení a k jeho modernizaci odpovídající evropským trendům;²³ současně jsem však toho názoru, že pokud jde o nutnou obhajobu, je třeba dát si pozor na to, že jakákoli změna související s omezením nutné obhajoby musí být vždy pečlivě promyšlena, aby nedošlo k omezení práva na obhajobu tak, jak se stalo, zdá se nyní, v případě zákona o trestní odpovědnosti právníckých osob.

Ustanovení obhájce právnícké osobě pro domnělou existenci důvodu nutné obhajoby

Aplikace zákona o trestní odpovědnosti právníckých osob předpokládá kombinované používání procesních postupů podle tohoto zákona i podle trestního řádu. Již mnohokrát bylo upozorňováno, že v této souvislosti mohou v praxi vznikat určité nejasnosti, které mohou mít za následek stav právní nejistoty, a tím i negativní vliv na činnost orgánů činných v trestním řízení. Další z příčin pak může spočívat v tom, že zákon o trestní odpovědnosti právníckých osob je v systému našeho trestního práva chápán stále jako jakýsi cizorodý pr-

15 J. Záhora: Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb: komentár, Wolters Kluwer, Bratislava 2016, str. 313.

16 P. Polák: Možné problémy súvisiace s trestným konaním proti právnickým osobám, in J. Jelínek: Zákon o trestní odpovědnosti právníckých osob – pět let poté, Leges, Praha 2017, str. 165.

17 Y. Turayová, L. Tobiášová, J. Čentěš: Trestná zodpovednosť právnických osôb: vybrané aspekty trestnej zodpovednosti právnických osôb v SR, Wolters Kluwer, Bratislava 2016, str. 181.

18 Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) [online], 2008, str. 28 a násl. [cit. 17. 10. 2017], dostupný z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=4980&d=281460>.

19 Trestný poriadok [online], 2017 [cit. 17. 10. 2017], dostupný z: <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-301>.

20 Strafprozessordnung (StPO) [online], 2017 [cit. 17. 10. 2017], dostupný z: [https://www.jusline.at/Strafprozessordnung_\(StPO\).html](https://www.jusline.at/Strafprozessordnung_(StPO).html).

21 Kodeks postępowania karnego [online], 2017 [cit. 17. 10. 2017], dostupný z: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19970890555>.

22 Strafprozessordnung (StPO) [online], 2017 [cit. 17. 10. 2017], dostupný z: <https://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/stpo/gesamt.pdf>.

23 Východiska a princípy nového trestního řádu [online], 2014, str. 3 a násl. [cit. 17. 10. 2017], dostupný z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?j=33&o=23&k=4980&d=281460>.

vek a orgány činné v trestním řízení s ním nemají dostatečné zkušenosti. V případě nutné obhajoby je však ustanovení o jejím vyloučení naprosto jasně a určitě obsaženo přímo v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob (§ 35 odst. 2 ZTOPO). I přesto se již v praxi objevil nejméně jeden případ, kdy bylo toto ustanovení zákona o trestní odpovědnosti právnických osob nejspíše přehlédnuto, když **byl na základě opatření Okresního soudu Praha-západ ze dne 29. 9. 2016, sp. zn. 14 T 150/2016, ustanoven obviněné právnické osobě podle § 39 odst. 1 tr. řádu obhájce, „neboť obviněný nevyužil svého práva obhájce si zvolit a nebyl mu zvolen ani jinou, k tomu oprávněnou osobou, přičemž k ustanovení obhájce došlo z důvodů uvedených v § 36 odst. 1 písm. a) tr. řádu“.**

Po detailní analýze předmětného rozhodnutí lze dospět k závěru, že se nejedná o nic jiného než snad o **formální pochybení soudu**, neboť toto rozhodnutí vykazuje mj. i vady v uvedené spisové značce či vady gramatické. Pokud bychom však uvažovali ve směru druhém, tj. ve směru materiálního pochybení soudu, pak by šlo soudit, že proto, že důvod nutné obhajoby byl v tomto případě dán u společně trestně stíhané fyzické osoby, neboť ta byla spolu s právnickou osobou stíhána pro zločin vydírání podle § 175 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku (srov. § 36 odst. 3 tr. řádu), a soud bez dalšího usoudil, že je z tohoto důvodu zapotřebí ustanovit obhájce též osobě právnické, a to s tím, že pokud jde o výše uvedený důvod nutné obhajoby v případě právnické osoby, tj. § 36 odst. 1 písm. a) tr. řádu, pak u tohoto lze shledat leda chybu v psaní.

Tak nebo tak, později v trestním řízení, a to na základě usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 28. 2. 2017, sp. zn. 11 To 83/2017, byl rozsudek ve věci vydaný soudem prvního stupně z podnětu státního zástupce podle § 258 odst. 1 písm. b), c), d) tr. řádu v celém rozsahu zrušen a věc byla vrácena soudu prvního stupně. Pokud jde o námitku státního zástupce uplatněnou v rámci jeho odvolání, tj. ustanovení obhájce právnické osobě pro domnělou existenci důvodu nutné obhajoby, k tomuto odvolací soud uvedl, že „*nevidí v tom, že byl právnické osobě v řízení ustanoven ještě kromě opatrovníka i obhájce, pochybení, které by samo o sobě mohlo vést ke zrušení napadeného rozsudku, když tímto postupem byla právnická osoba ve svých právech zvýhodněna, tedy nedošlo k porušení jejich práv na obhajobu a ani nedošlo k negativnímu ovlivnění objasnění věci*“. Opatřením ze dne 7. 3. 2017, sp. zn. 14 T 150/2016, pak Okresní soud Praha-západ podle § 39 odst. 1 tr. řádu ustanovení obhájce zrušil, a to s odůvodněním, že pominuly důvody nutné obhajoby.

Pokud jde o další obdobné případy z praxe, pak jejich možnou existenci se mi zjistit již nepodařilo, neboť Ministerstvo spravedlnosti ČR na moji žádost podle § 4 odst. 1 zák. č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, o poskytnutí informace o tom, zda, a pokud ano, pak kolikrát, došlo v trestním řízení vedeném proti právnické osobě podle zák. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, k ustanovení obhájce právnické osobě, a to jednotlivě pro roky 2012, 2013 a 2014, 2015 a 2016, sdělilo, že takovými údaji nedisponuje, a to s tím, že na můj doplňující dotaz k případnému poskytnutí jakékoli informace či podkladů (např. v podobě pracovních materiálů) problematiky nutné obhajoby právnických osob se dotýkající, Ministerstvo spravedlnosti odpovědělo, že ani těmito (podle sdělení odboru legislativního) příslušný

odbor nedisponuje. Ve zvláštní zprávě o poznatcích z aplikace zákona o trestní odpovědnosti právnických osob²⁴ a jiných zprávách publikovaných Nejvyšším státním zastupitelstvím²⁵ se nic zvláštního k této problematice neudává.

Závěr

Základním rysem procesní úpravy by měla být podle mého názoru snaha zachovat v maximálně možné míře stejný procesní postup při trestním stíhání jak fyzických, tak právnických osob. Určité diference by měly existovat pouze tam, kde je to skutečně nezbytné. Po detailní analýze problematiky nutné obhajoby právnických osob dříve uvedené se přitom domnívám, že zde **není dána ani teoretická, ani praktická překážka, která by znemožňovala zakotvit do našeho trestního řádu, resp. zákona o trestní odpovědnosti právnických osob, institut nutné obhajoby právnických osob.**

Ze všech důvodů dříve podrobně rozebraných jsem přitom došla současně k závěrům, že:

1. Jakákoli změna související s omezením nutné obhajoby musí být vždy pečlivě promyšlena tak, aby nedošlo k omezení práva na obhajobu. **V případě právnických osob by neměla být jejich nutná obhajoba vyloučena;** jak bylo v příspěvku dříve nastíněno, důvodů pro to existuje dlouhá řada.
2. **Zákonodárci lze doporučit provést v této oblasti podrobnější rozbor stavu věci a opětovně se zamyslet nad tím, zda tu skutečně nejsou dány důvody nutné obhajoby právnických osob, a to analogicky aplikovatelné v té podobě, ve které jsou tyto formálně zakotveny v trestním řádu, anebo důvody úplně odlišné, avšak neméně důležité.**
3. Z důvodu v předchozím bodě uvedeného se domnívám, že **by bylo efektivnější a praktičtější vytvořit speciální důvody nutné obhajoby právnických osob a ty zakotvit do zákona o trestní odpovědnosti právnických osob.**
4. Neexistence nutné obhajoby v případě právnických osob není dána inspirací zahraničními právními úpravami anebo tím, že důvody nutné obhajoby u fyzických osob by nebylo možné aplikovat na osoby právnické, jak se tvrdí v důvodové zprávě k zákonu o trestní odpovědnosti právnických osob z roku 2011. **Příčinou této neexistence jsou, alespoň tedy primárně, důvody charakteru ekonomického. Nemyslím si proto, že by byl zákonodárce ochoten, a to přinejmenším z tohoto důvodu, do budoucna nutnou obhajobu právnických osob zavádět.**
5. Boj za nutnou obhajobu právnických osob by byl zřejmě bojem předem prohraným i s přihlédnutím k, v minulosti provedenému, faktickému zúžení důvodů nutné obhajoby a tendencím zákonodárce ji dále do budoucna omezovat.
6. **Právnickým osobám lze tedy pro tuto chvíli pouze doporučit, aby otázku zvolení obhájce od samotného počátku trestního řízení nijak nepodceňovaly, a obhájce si v trestním řízení proti nim vedeném skutečně zvolily.**²⁶ ❀

24 Např. zvláštní zpráva Nejvyššího státního zastupitelství o poznatcích z aplikace zák. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, sp. zn. 7 NZN 604/2014.

25 Zprávy o činnosti [online], 2012, 2013, 2014 a 2015 [cit. 17. 10. 2017], dostupné z: <http://www.nsz.cz/index.php/cs/udaje-o-cinnosti-a-statisticke-udaje/zprava-o-innosti>.

26 Tento příspěvek je výstupem projektu Grantové agentury Univerzity Karlovy č. 130217 Odklony v trestním řízení, řešeného na Právnické fakultě Univerzity Karlovy.

Přestupek provozovatele motorového vozidla

Správní delikt provozovatele motorového vozidla, který přinesla do našeho právního řádu novela zákona o silničním provozu provedená zákonem č. 297/2011 Sb., měl být příspěvkem v nikdy nekončícím úsilí veřejné moci zajistit dodržování pravidel silničního provozu. Jak je patrné, jeho objektem jsou méně závažná porušení těchto pravidel, kterých je však nepochybně největší množství, mnohdy se obtížněji prokazují, a tedy i sankcionují.

Doc. JUDr. Pavel Mates, CSc.,

působí na Vysoké škole finanční a správní Praha a na FSE UJEP v Ústí nad Labem.

Podle § 125f odst. 1 zákona o silničním provozu (zák. č. 361/2000 Sb.) se tohoto deliktu dopouští provozovatel motorového vozidla tím, že v rozporu s § 10 nezajistí, aby při užití vozidla na pozemní komunikaci byly dodržovány povinnosti řidiče a pravidla provozu na pozemních komunikacích stanovená tímto zákonem.

Ke vzniku odpovědnosti musí být současně splněny tři podmínky:

1. je třeba, aby porušení pravidel bylo zjištěno prostřednictvím automatizovaného technického prostředku používaného bez obsluhy při dohledu na bezpečnost provozu na pozemních komunikacích, nebo se jedná o neoprávněné zastavení nebo stání;
2. porušení povinností řidiče nebo pravidel provozu na pozemních komunikacích vykazuje znaky přestupku podle zákona o silničním provozu;

1 Zejména P. Bušta, J. Kněžinek: Zákon o silničním provozu (ve znění 42 novel) s komentářem, JUDr. Pavel Bušta, Praha 2016, str. 320 a násl.; pochyby nebyly napraveny ani zák. č. 183/2017 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákona o některých přestupcích, byť zde nyní je již řešena odpovědnost osoby mladší 15 let, za kterou by odpovídal zákonný zástupce či opatrovník; P. Mates, K. Šemík: Zamyšlení nad ústavností správního deliktu provozovatele vozidla, Jurisprudence č. 4/2013, str. 14-17; P. Vetešík: Zkrácené řízení o některých přestupcích podle zákona o silničním provozu, Právní rozhledy č. 6/2013, str. 208 a násl.

2 Ústavní soud byl s tímto ustanovením ovšem konfrontován již dříve, odmítl se jím však zabývat z důvodů formálních, konkrétně s odkazem na minimalizaci zásahů do činnosti ostatních orgánů veřejné moci, s tím, že není úkolem Ústavního soudu nahrazovat hodnocení důkazů provedených ve správním řízení (např. usnesení sp. zn. I. ÚS 508/15).

3 Toto doplnění mělo zcela zásadní význam, již jen proto, že novelou došlo ke zcela novému vymezení tohoto deliktu jakožto přestupku, jehož legální definice je obsažena v § 5 zák. č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, byť jinak zůstala skutková podstata formulačně shodná. Přitom navíc, jak konstatoval Ústavní soud, není u dvou v čase po sobě následujících právních předpisů, byť i obsahově identických, dána jejich identita normativní (nálezy sp. zn. Pl. ÚS 38/06 a Pl. ÚS 33/2000). Současně došel k závěru, že je-li posuzována protiústavnost zrušeného zákona a předchozích skutkových jednání s účinky *ex tunc* na straně veřejné moci, nezakládá se tak porušení principu ochrany důvěry občanů v právo, resp. zásah do právní jistoty.

4 J. Filip, P. Holländer, V. Šimíček: Zákon o Ústavním soudu, Komentář, C. H. Beck, Praha 2007, str. 393-395.

3. porušení těchto pravidel nemá za následek dopravní nehodu.

Jeho důležitým znakem je, že k odpovědnosti fyzické osoby není požadováno zavinění. Zákonodárce tím, nepochybně nevědomky, zakotvil tzv. univerzální správní delikt, vzhledem k tomu, že jeho pachatelem může být osoba právnická, resp. podnikající fyzická osoba, i osoba fyzická.

Zmíněná skutková podstata nebyla formulována z hlediska legislativně technického příliš zdařile (např. nejednotně používanou terminologií nebo tím, že nebyla schopna dát odpověď na to, jak by měla být řešena situace, kdy by vlastníkem vozidla byla osoba mladší 15 let), s čímž si nicméně aplikační praxe dokázala poradit. Mnohem závažnějším problémem bylo, zda konstrukce tohoto deliktu není v rozporu s ústavním pořádkem.¹

Bylo pak jen otázkou času, kdy se záležitost dostane před Ústavní soud, což se stalo na základě návrhu Krajského soudu v Ostravě (usnesení č. j. 22 A 85/2014-29).² Ten shledal tuto úpravu v rozporu s principem právního státu podle čl. 1 odst. 1 Ústavy České republiky, právem odpřít výpověď, zásadou presumpce nevinny a právem na spravedlivý proces podle čl. 37 odst. 1 a čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a navrhl, aby zmíněný paragraf byl zrušen. S ohledem na to, že do doby, než Ústavní soud ve věci rozhodl nálezem sp. zn. Pl. ÚS 15/16, došlo ke změně citovaného paragrafu tak, že skutková podstata správního deliktu byla nahrazena přestupkem, doplnil navrhovatel svoje podání tak, že o protiústavnosti § 125f odst. 1 zákona o silničním provozu, ve znění zák. č. 297/2011 Sb., se má rozhodovat v podobě jeho účinnosti do 30. 6. 2017.³

Ústavní soud byl tak předně nucen se vypořádat s tím, zda není dán důvod pro zastavení řízení vzhledem k ust. § 67 odst. 1 zákona o Ústavním soudu, podle něhož se tak má stát, pozbude-li zákon, resp. jeho jednotlivá ustanovení, jehož zrušení je navrhováno, před skončením řízení před Ústavním soudem platnosti, aniž by tento zákon výslovně řešil možnost v řízení pokračovat.⁴ Soud zde dovodil, že vzhledem k tomu, že záležitost, která řízení o zrušení citovaného ustanovení vyvolala, bude rozhodována podle zákona platného v době, kdy došlo ke spáchání správního deliktu, není dán důvod k zastavení řízení, s tím, že procesně bude pokračováno *per analogiam legis* podle ust. § 64

a násl. zákona o Ústavním soudu o zrušení právního předpisu, jakožto svou povahou nejbližšího. **Vzhledem k tomu, že jde ve svých důsledcích o analogii ve prospěch účastníka řízení, je tento výklad nepochybně namístě.**

K zakotvení objektivní odpovědnosti za přešupek

Pokud jde o meritum věci, položil si Ústavní soud na prvním místě otázku, **je-li ústavně konformní obecné zakotvení objektivní odpovědnosti**, a jak je patrné, převzal zde víceméně argumentaci Nejvyššího správního soudu, který ji **připustil**.⁵ Jakkoli sice platí, že v Listině základních práv a svobod (dále „Listina“) a Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále „Úmluva“) není *expressis verbis* požadavek subjektivní odpovědnosti za veřejnoprávní delikty stanoven, a tedy není pochyb o tom, že obecně nelze konstrukci objektivní odpovědnosti vyloučit, což ostatně aproboval i Evropský soud pro lidská práva, **je nutné současně respektovat požadavek, že by mělo jít o výjimku, zakotvenou jen z vážných důvodů**.⁶

Ústavní soud však takové důvody nehledal a při posuzování vhodnosti objektivní odpovědnosti vyšel z úvahy, **je-li dána provozovateli možnost, aby zajistil splnitelnost uložené povinnosti v situaci, kdy svěří vozidlo určité osobě**. Ta je stanovena v § 10 odst. 3 zákona o silničním provozu tak, že provozovatel vozidla má zajistit, že při jeho užití budou dodrženy povinnosti řidiče a pravidla provozu na pozemních komunikacích. Ústavní soud vyložil tuto povinnost tak, že provozovatel má učinit opatření, která sice nemohou zcela zamezit porušení povinností řidiče, resp. pravidel provozu na pozemních komunikacích, měla by však jít o taková, která představují maximum toho, co je za tímto účelem ještě schopen učinit. Jestli této povinnosti dostál, má prověřit skutečnost, zda došlo nebo naopak nedošlo ze strany řidiče k protiprávnímu jednání, za což provozovatel odpovídá objektivně, a tato jeho povinnost je podle něj splnitelná.

Ústavní soud v této souvislosti nevysvětlil ani neporovnal testem proporcionality, proč bylo právě u tohoto deliktu namístě její použití, které staví delikventa rozhodně do horší pozice, než je tomu u odpovědnosti subjektivní, jak tomu bylo i podle zákona o přestupcích platného v době, kdy byl delikt provozovatele vozidla aplikován, protože zakotvoval mnohem širší práva obviněného z přestupku. Přesvědčivější se v tomto ohledu jeví judikatura Nejvyššího správního soudu, který při srovnání výhod, přinášejících pachatelé správního deliktu odpovědnost za zavinění a zájmu společnosti na postihu protiprávního jednání, dovedl, že je třeba dát přednost druhému, což lapidárně, leč výstižně odůvodnil tím, že lidé jsou takto vedeni k dodržování svých povinností, přičemž jiná konstrukce by znamenala, že by nebylo možné uvedená jednání někdy vůbec potrestat.⁷

Ústavní soud tak měl učinit tím spíše, že objektivní odpovědnost byla ponechána i poté, co byl tento delikt přeměněn na přešupek, kde, podle § 15 zák. č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, je třeba u fyzické osoby k naplnění skutkové podstaty zásadně zaviněné jednání a objektivní odpovědnost se objevuje jen jako značně ojedinělá výjimka.⁸

Objektivní odpovědnost za přešupek a ústavní ochrana vlastnického práva

Test proporcionality provedl Ústavní soud, poněkud překvapivě, v souvislosti s posouzením toho, **nepředstavuje-li objektivní odpovědnost neoprávněný zásah do ústavní ochrany vlastnického práva podle čl. 11 Listiny**, třebaže tuto námitku navrhovatel nevznesl. Tento zásah spatřuje v tom, že odpovědnému subjektu vzniká povinnost zaplatit pokutu. Je ovšem sporné, zda je tento test v souvislosti s tímto právem vůbec potřebný, vzhledem k tomu, že byla-li uznána jako ústavně konformní objektivní odpovědnost, pak není zřejmé, zda by mohly být zpochybněny její nezbytné důsledky v podobě sankce.

V jeho rámci Ústavní soud zkoumal, je-li zásahem sledován ústavně aprobovaný cíl, zda je zásah způsobitelný k jeho dosažení, požadavek potřebnosti, tj. není-li možné dosáhnout výsledku jiným způsobem, který by byl ve vztahu k dotčenému základnímu právu šetrnější, a konečně, jestli, při zohlednění podstaty a smyslu dotčeného základního práva, převáží nad tímto právem zájem na dosažení sledovaného cíle.

Ústavní soud má pravdu, pokud spatřuje účel úpravy v **zajištění bezpečnosti a plynulosti silničního provozu**. Sporná je však další část jeho argumentace, podle níž má tento režim vést řidiče k takovému chování, aby se jakožto účastníci silničního provozu nedopouštěli takového jednání, které by mohlo mít za následek ztráty na životech či poškození zdraví nebo majetku, když navíc tento delikt přichází v úvahu jen u méně závažných jednání. Její problematičnost tkví v tom, že provozovatel vozidla nemůže takové jednání osoby, již vozidlo svěřil, tím spíše, pokud jej tato osoba předá někomu dalšímu, v konkrétní situaci ovlivnit. Už vůbec pak není zřejmý důvod, proč soud odkazuje na čl. 11 odst. 3 Listiny, v němž je dikcí, že vlastnictví zavazuje a nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy, zmíněna koncepce vlastnictví jako sociální funkce. Tím, že provozovatel někomu svěří motorové vozidlo, nepochybně nijak nezneužívá vlastnické právo na újmu jiných ani jej nevykonává v rozporu s obecnými zájmy, a nelze tedy na tomto základě zkoumat a dovozovat, zda je tento zásah do vlastnického práva legální.⁹ Třebaže je nepochybně pravda, že hlavní smysl objektivní odpovědnosti tkví v předcházení porušování pravidel silničního provozu, vyznívá poněkud nesystematicky konstatování, že preventivně má působit

5 Např. rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 6 As 73/2016-40.

6 Často zmiňovaným i v judikatuře našich soudů je v této souvislosti rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Falk v. Nizozemsko* z roku 2004; H. Prášková: Základy odpovědnosti za správní delikty, C. H. Beck, Praha 2013, str. 304; toto stanovisko je ostatně podporováno i judikaturou správních soudů, které se, byť v jiných souvislostech, vyslovily tak, že u deliktů, jejichž pachatelem je fyzická osoba, by se měla zásadně uplatňovat subjektivní odpovědnost (např. rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 7 A 16/2000-29, Soudní judikatura ve věcech správních č. 1/2002).

7 Rozsudky NSS č. j. 3 As 7/2014-21 a 6 As 128/2015-32.

8 Tak je tomu např. podle § 270 odst. 2 zák. č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek, ve znění pozdějších předpisů, což je v důvodové zprávě bez bližšího argumentování tím, že jinak by se ohrozila vymahatelnost práva v této citlivé oblasti.

9 Zevrubněji k tomu viz E. Wagnerová, V. Šimíček, T. Langášek, I. Pospíšil a kol.: Listina základních práv a svobod, Komentář, Wolters Kluwer, Praha 2012, str. 311-314.

zejména vůči řidičům, které motivuje k tomu, aby se porušování těchto povinností do budoucna nedopouštěli. Neurčitý, ba až spekulativní je pak předpoklad, že se provozovatel bude na řidiči domáhat náhrady zaplacené pokuty, resp. určené částky podle § 125h zákona, případně na něj působit jiným způsobem tak, aby se porušení povinností neopakovalo. Značně účelově působí také poukaz na význam preventivní funkce odpovědnosti, který má opodstatňovat závěr, že zásah do vlastnického práva spočívající v objektivní odpovědnosti provozovatele vozidla je způsobilým, a tudíž vhodným prostředkem k dosažení sledovaného legitimního účelu, jednoduše již proto, že tato funkce je vlastní instituci odpovědnosti vůbec, a tím spíše pak veřejnoprávní, a není nijak specifická pro danou úpravu.

Při posuzování kritéria potřebnosti úpravy vyšel Ústavní soud z toho, že jejím smyslem bylo odstranit stav, kdy některé z přestupků spáchaných řidiči nebylo možné ve velkém počtu případů postihovat vzhledem k obtížnosti identifikace jejich pachatele. Dovodil, při porovnání jiných možných variant (např. ponechání odpovědnosti řidiče nebo uložení povinnosti provozovateli vést knihu jízd, kde by byli evidováni všichni, jimž bylo umožněno vozidlo užívat), že **zvolené řešení je fakticky nejšetrnější, a to proto, že vlastnímu uložení pokuty předchází rada procesních úkonů, jejichž smyslem je zjistit totožnost řidiče, a samotnému provozovateli je dána možnost, aby za tím účelem sdělil správnímu orgánu potřebné údaje.**

Ohledně kritéria, převažuje-li nad zohledněním podstaty a smyslu ochrany vlastnického práva zájem na dosažení sledovaného cíle, soud stručně shrnul, že objektivní odpovědnost představuje součást povinností spojených s postavením provozovatele vozidla, které přímo nijak neomezuje právo užívat vozidlo či umožnit jeho užívání jiné osobě.

Objektivní odpovědnost za přestupek a presumpce nevinny

Klíčovou otázkou, jíž se Ústavní soud zabýval, bylo, je-li objektivní odpovědnost za správní delikt v souladu s ústavní zásadou presumpce nevinny podle čl. 40 odst. 2 Listiny, resp. čl. 6 odst. 2 Úmluvy. Potvrdil zde nejprve svoji konstantní judikaturu, podle níž se tato zásada vztahuje samozřejmě i na správní trestání.¹⁰ Presumpci nevinny vyložil ovšem tak, že jde o procesní zásadu, z níž plyne, že stát musí unést důkazní břemeno, pokud jde o skutkový závěr, že při užívání vozidla došlo k porušení povinností řidiče, resp. pravidel provozu na pozemních komunikacích, které vykazují znaky přestupku, a prokázat, že byly splněny podmínky pro zahájení řízení za uvedený správní delikt, včetně toho, že byly učiněny nezbytné kroky ke zjištění pachatele přestupku. Z toho dovodil, že jsou-li tyto podmínky splněny, odpovědnost provozovatele vozidla vzniká jako právní následek bez ohledu na zavinění, a uzavřel tak, že pro tento následek nemá význam otázka viny a není u něj ani prostor

pro uplatnění presumpce nevinny. Tím fakticky položil rovnítko mezi presumpcí nevinny a zaviněním, což by ovšem znamenalo závažnou restrikcí této zásady. Tu je však třeba nutně chápat tak, že na každého obviněného z jakéhokoli správního deliktu, bez ohledu na to, jedná-li se o odpovědnost subjektivní nebo objektivní, nutno pohlížet tak, že jej nespáchal, a to až do doby, než je ve věci vydáno pravomocné rozhodnutí.

Objektivní odpovědnost za přestupek a zásada *nemo tenetur*

Poslední námitka navrhovatele směřovala proti zřejmě nejspornějšímu bodu úpravy, **totiž zda není v rozporu s čl. 37 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 2 Úmluvy, obsahující zásadu *nemo tenetur*, a lze říci, že argumentace Ústavního soudu je zde nejproblematictější.** Také zde vyšel z toho, že jejím smyslem bylo odstranit stav, kdy některé přestupky podle zákona o silničním provozu nebylo možné ve velkém počtu efektivně postihovat právě proto, že provozovatel vozidla, který měl vědomost o tom, kdo vozidlo řídil, využil svého práva a odepřel výpověď s poukazem na to, že by tím mohl způsobit nebezpečí stíhání sebe nebo osoby blízké.

Nelze předně souhlasit s tvrzením soudu, že v případě, kdy provozovatel nedostojí povinnosti sdělit údaje o totožnosti řidiče vozidla v době spáchání přestupku, které by se týkaly jeho nebo osob blízkých, není porušení takovéto povinnosti sankcionováno, protože právě naopak mu zde hrozí pokuta. Stejně tak nepřesvědčivě vyznívá i tvrzení, že možnost vyhnout se stíhání pro správní delikt podle § 125f odst. 1 zákona o silničním provozu označením řidiče vozidla, která je důsledkem subsidiarity tohoto správního deliktu vůči přestupku řidiče, ještě nezakládá právní či faktickou překážku uplatnění práva odepřít výpověď. Zcela pak je třeba odmítnout závěr, že omezení práva odepřít výpověď plyne ze srovnání odpovědnostních následků obou správních deliktů, tj. přestupků podle § 125c zákona o silničním provozu a deliktu provozovatele vozidla.

Podle Ústavního soudu je v případě deliktu provozovatele pokuta nízká, nedochází k zaznamenání bodů do registru řidičů a provozovatel vozidla se může domáhat náhrady zaplacené částky po pachateli přestupku (řidiči), takže nejde o nepřiměřeně tíživou pokutu. Z toho je dovozován závěr, že v ní nelze spatřovat nátlak na provozovatele vozidla, aby vypovídal proti osobě blízké. Místo toho mu prý zaplacení pokuty, resp. určené částky, za těchto podmínek umožňuje tuto osobu naopak ochránit před stíháním za přestupek.

Toto kvantitativní nahlížení, které nijak z citovaných ustanovení Listiny ani Úmluvy neplyne, nelze však akceptovat. Provozovatel vozidla je zde totiž vystaven tlaku na identifikaci svojí osoby nebo osoby blízké, protože nevyužije-li možnost sdělit údaj o tom, kdo řídil vozidlo (bez ohledu na to, že se to děje nikoli svědectvím, ale „pouhým“ vysvětlením), bude postižen sám a nic na tom nemění, že horní hranice pokuty činí 10 000 Kč a nehrozí tu ani zaznamenání bodů do registru řidičů, což je ostatně důvodem, proč je této možnosti hojně využíváno.¹¹

Je nutné připomenout, že **Ústavní soud se zde mj. význam-**

10 Např. náleží ÚS sp. zn. II. ÚS 788/02.

11 P. Bušta, J. Kněžínek, op. cit. sub 1, str. 325.

ně odchýlil od svojí dosavadní judikatury, v níž byl naopak interpretován zákaz sebeobviňování (sebeusvědčování), značně extenzivně, když např. dokonce dovedl, že nelze pokutovat osobu, která odmítne podat správnímu orgánu vysvětlení v případě, kdy je zřejmé, že by jí, byť i jen teoreticky, mohla přispět ke svému postihu za přestupek.¹²

Závěr

Jádro problému celé úpravy spíše tkví v okolnostech extralegálních, konkrétně neschopnosti státu zajistit prostředky, jimiž disponuje, dodržování práva, tedy pravidel silničního provozu. Proto fakticky přesunul odpovědnost do horizontální roviny, vztahu mezi provozovatelem vozidla a tím, kdo jej v inkriminované době skutečně užíval, řídil a porušil pravidla silničního provozu, nicméně jde o regulaci v oblasti veřejného práva. Tím byl Ústavní soud postaven do situace, kdy měl zvolit mezi tím, zda se bude přidržovat strohých požadavků ústavnosti, nebo se přikloní k účelnosti, a jak patrně, zvolil řešení druhé, byť i za cenu odklonů nejen od dikce Listiny, ale i svojí předchozí judikatury.

Dlužno dodat, že cesta, kterou zvolil Ústavní soud k postihu provozovatele vozidla, není tou jedinou možnou. **Mnohem vhodněji si s problémem vyhýbání se identifikaci řidiče poradil v minulosti Nejvyšší správní soud, když např. konstatoval, že je-li přenášena odpovědnost na jinou osobu, nemůže být provozovatel vozidla sice nucen k její**

identifikaci, ale musí být srozuměn s tím, že správní orgán bude vycházet z ostatních důkazů a ty hodnotit jako dostatečně průkazné ke zjištění totožnosti pachatele přestupku. V dalším rozhodnutí dovedl, že tvrdí-li provozovatel vozidla, že neví, komu vozidlo svěřil, nemůže ani vědět, že je to osoba blízká. Významný je konečně i jeho závěr, že poukaz na osobu blízkou nelze akceptovat tam, kde jde o pouhé kusé tvrzení, které není opřeno o žádné upřesňující sdělení.¹³

Skutečnost, že správní delikt, v současnosti přestupek provozovatele motorového vozidla, zůstává součástí našeho právního řádu, nepochybně uvítají obce, pro něž je porušování jím sankcionovaných pravidel silničního provozu permanentním problémem (ale i zdrojem příjmů). Otázkou zůstává, nakolik jim jej pomáhá řešit, protože žádné statistiky, prokazující, že se po jeho zavedení snížil počet přestupků, nejsou k dispozici. **Za ještě závažnější je však třeba považovat to, že není zřejmé, jaký bude mít tento judikát, který ve svých důsledcích fakticky zavádí až absolutní odpovědnost provozovatele motorového vozidla, dopad na výklad odpovědnosti v zákoně o odpovědnosti za přestupky.** ❖

¹² Nález ÚS sp. zn. I. ÚS 1849/08.

¹³ Rozsudky NSS č. j. 1 As 21/2011-52 a 9 As 54/2008-62.

Mimořádné snížení výměry pokuty v přestupkovém právu

Právní úprava správních deliktů zaznamenala v posledním roce velké změny, zejména nabytím účinnosti zák. č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich (dále též „přest. zák.“ či „přestupkový zákon“). Zákonodárce tímto zákonem reagoval na dlouhodobě problematickou situaci zejména v otázce absence potřebné právní úpravy správních deliktů právnických a podnikajících fyzických osob, která především po stránce hmotněprávní byla v mnoha případech zcela nedostatečná. Tento stav byl o to vážnější, neboť správní orgány ukládající správní sankce disponují často nástroji umožňujícími intenzivní zásah do subjektivních práv jednotlivce, zejména v podobě pokut, jež v zákonech dosahují i mnohamilionové horní hranice sazby.

Mgr. Nikola Jílková

je doktorandkou na PF Masarykovy univerzity v Brně.

Široké rozpětí správního uvážení založené hranicemi sazeb pokut, které nezřídka začínají na nulové dolní hranici a končí na hranici v řádech desítek nebo stovek milionů, navíc při časté absenci kritérií pro jejich ukládání v zákonech, dlouhodobě nepřispívalo právní jistotě a bylo často terčem kritiky.

Správní orgány se tak častěji uchýlovaly k ukládání pokut při dolní hranici sazby, neboť takový trest nebyval správními soudy posuzován jako nepřiměřený.¹

Uvedené aspekty, jakož i silící hlasy kritizující neúnosnou situaci, vedly k dlouhodobým snahám o komplexní uchopení správního trestání, resp. k jeho reformě. Uvedené postupy byly zakončeny přijetím zmíněného přestupkového zákona, dále zákonem č. 251/2016 Sb., a rovněž „doprovodným“ změnovým zákonem č. 183/2017 Sb., s jejich účinností od 1. 7. 2017.

Rekodifikace správního trestání a posun k individualizaci trestu

Význam přestupkového zákona vedle sjednocení obecné právní úpravy přestupků² a jiných správních deliktů fyzických a právnických osob spočívá mj. ve zdůraznění principů trest-

tání v jednotlivých ustanoveních zákona. Ve vztahu k trestům zákonodárce nadále klade důraz na princip zákonnosti trestu (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) a individualizace trestu.³ Z hlediska jejich vzájemné vyváženosti přestupkový zákon klade větší důraz právě na druhý ze zmíněných principů, kdy zákonodárce do právní úpravy zařadil nové instituty umožňující správnímu orgánu nejlépe individualizovat správní trest ve vztahu k pachateli a k závažnosti protiprávního jednání. Těmito instituty jsou např. výslovné zakotvení přitěžujících a polehčujících okolností (§ 39 a 40 přest. zák.), upuštění (§ 43 přest. zák.) a podmíněné upuštění od uložení správního trestu (§ 42 přest. zák.), či mimořádné snížení výměry pokuty (§ 44 přest. zák.). Zákonodárce tak rozšiřuje instituty, díky kterým správní orgán může uložit správní trest ve vztahu k okolnostem daného případu, čímž v právní úpravě dochází k posílení úlohy principů individualizace a přiměřenosti ve správním trestání.

Silný vliv na současnou i budoucí podobu trestání má bezesporu i extenzivní výklad čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv, který dle mého názoru opět sblížuje soudní a správní trestání. Tento jev je bezpochyby možné spatřovat i v přestupkovém zákoně, kde se zákonodárce velkou měrou inspiroval v hmotněprávní i procesní úpravě trestního práva. Zejména principy trestního práva, vedle dalších principů aplikovatelných na správní trestání, byly vždy důležitým vodítkem pro práci správních soudů a správních orgánů a pomáhaly tvořit základní rámec správního uvážení tam, kde chyběla potřebná právní úprava nebo právní úprava umožňovala více výkladů. Tyto principy se tak staly významnou součástí pramenů správního trestání, ze kterých nyní vychází právě i přestupkový zákon.

Nová právní úprava tedy má umožnit v zákonem stanovených krajních případech „prolomit“ obecně jinak pevná ustanovení o správních trestech, a lépe tím přihlídnout k okolnostem daného případu nebo k osobě pachatele.

Mimořádné snížení výměry pokuty jako nový institut ve správním trestání

Jedním z nových institutů zařazených do přestupkového zákona je i zmíněné mimořádné snížení výměry pokuty (dále též „mimořádné snížení“) upravené v § 44 přest. zák., jako

1 Srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 1. 2. 2012, č. j. 3 Ads 53/2011-68, nebo usnesení NSS ze dne 20. 4. 2010, č. j. 1 As 9/2008-133.

2 H. Prášková: Nové přestupkové právo, Leges, Praha 2017, str. 96-106.

3 Uvedené principy jsou společně uváděny v ustálené judikatuře správních soudů jako nezbytné z hlediska aplikace správního trestu. Srov. např. rozsudky NSS ze dne 13. 12. 2007, č. j. 3 As 32/2007-48, ze dne 30. 9. 2010, č. j. 7 As 71/2010-97, ze dne 12. 4. 2017, č. j. 5 As 152/2016-36.

ustanovení částečně inspirované § 58 tr. zákoníku.⁴ Uvedené ustanovení umožňuje správnímu orgánu prolomit zákonem stanovenou dolní hranici sazby pokuty v zákonem omezených případech. Mimořádnost tohoto nástroje vychází nejen ze samotného označení „mimořádné snížení výměry pokuty“, ale i ze zákonem stanovených podmínek, jež musí být naplněny, resp. musí vycházet z obsahu správního spisu a musí být v odůvodnění dostatečně a přesvědčivě zdůvodněny.⁵

Uvedeným ustanovením **zákonodárce umožňuje příslušnému správnímu orgánu v řízení o přestupku, má-li být obviněnému ukládána pokuta jako správní trest, v rozhodnutí, kterým je obviněný uznán vinným, v těch případech, kdy zákonem stanovená dolní hranice není v nulové výši, aby vyměřená mimořádně snížená pokuta byla uložena alespoň ve výši jedné pětiny dolní zákonem stanovené hranice sazby, je-li zároveň splněna jedna z podmínek § 44 odst. 1 přest. zák. a zároveň nevyloučili to speciální právní úprava.**

Důvodová zpráva následně představuje předpokládaný úmysl zákonodárce,⁶ že se má jednat o subsidiární institut, který bude možné aplikovat až v případech, pokud by nebyly splněny zákonné podmínky pro využití jiného odklonu od správního potrestání, např. podmíněně upuštění nebo upuštění od správního trestu dle § 42 a 43 přest. zák.⁷ První otázkou, která se nabízí, je, zda uvedený výklad v důvodové zprávě nejde nad rámec textu právní úpravy. Z hlediska systematického řazení institutů upuštění, podmíněně upuštění i mimořádné snížení do *hlavy VII Správní tresty a jejich ukládání*, resp. jsou součástí „*obecných zásad pro ukládání správních trestů*“, se tedy spíše nabízí, zda by nemělo docházet ke zkoumání splnění podmínek dokonce z úřední povinnosti.

Dále požadovaná subsidiarita mimořádného snížení, resp. jeho užití až po vyloučení možnosti aplikace upuštění nebo podmíněného upuštění od uložení trestu, může být zdůvodněna obecným principem subsidiarity přísnější trestní sankce. Pro uvedený princip platí, že tam, kde postačí uložení trestní sankce pachatele méně postihující, nesmí být uložena trestní sankce pro pachatele citelnější.⁸

Důvodová zpráva k mimořádnému snížení výměry pokuty uvádí, že „(...) v případech, kdy zákon dolní hranici sazby pokuty určuje, může dojít k tomu, že v konkrétním případě by byla pokuta nepřiměřeně přísná i v této nejnižší možné výměře a zároveň by nebyly splněny podmínky pro využití jiných institutů (například upuštění od uložení správního trestu). Tímto institutem se tedy umožní správnímu orgánu reagovat na okolnosti konkrétního případu.“⁹

Z uvedených důvodových zpráv tedy vyplývá, že zákonodárce dává správnímu orgánu možnost v zákonem stanovených případech vybočit při úvaze o výši ukládané pokuty ze zákonných mezí ve snaze zaručit maximální možnou individualizaci pokuty. Uvedená možnost má v řízeních vedených správními orgány mimořádný charakter, a tudíž lze předpokládat, že k ní správní orgány budou přistupovat spíše zdrženlivě, neboť rozhodovací praxe zužuje vlastní meze uvážení správního orgánu a ten musí být způsobilý si obhájit případný odklon od své předchozí rozhodovací praxe nejen před správními soudy. Uvedený požadavek tedy bude klást důraz i na odůvodnění správních orgánů při ne/aplikaci mimořádného snížení pokuty.

Z hlediska systematického řazení mimořádného snížení výměry pokuty mezi obecné zásady pro ukládání správních trestů se může nabízet i další otázka, zda by správní orgány mohly

aplikovat mimořádné snížení i u dalších správních trestů, kde zákon stanoví dolní sazbu, např. při ukládání zákazu činnosti, pokud by to bylo ve prospěch pachatele. Zde se domnívám, že, obdobně jako je tomu v trestním právu, je možná aplikace mimořádného snížení pouze na trest v zákoně uvedený, tedy výlučně na pokutu. **Dává-li zákon tuto možnost výslovně jen u pokuty, není možné použití tohoto institutu u jiných druhů správních trestů,¹⁰ ani bylo-li by to ve prospěch pachatele.** Takovým postupem by správní orgán vybočil z mezí stanovených zákonem. Z hlediska vlastního obsahu zákonů zpravidla správní tresty zákazu činnosti navíc neobsahují dolní hranici, pouze hranici horní sazby pohybující se zpravidla nízko, většinou mezi 1 až 5 lety.¹¹ V případě relativně nízké horní hranice sazby zákazu činnosti není ani nutné mimořádné snížení do zákona řadit.

Důvody pro mimořádné snížení pokuty

Vzhledem k charakteru tohoto institutu jako zcela mimořádného zákonodárce zúžil, resp. taxativně stanovil důvody, za kterých může správní orgán přistoupit k mimořádnému snížení pokuty:

- a) pokud ve vztahu k okolnostem případu a osobě pachatele lze důvodně očekávat, že i při uložení mimořádného snížení výměry pokuty bude možné dosáhnout nápravy;
- b) pokud je pokuta ukládána za pokus přestupku;
- c) pokud by jinak pokuta uložená v rámci zákonem stanovené dolní hranice sazby byla vzhledem k poměrům pachatele nepřiměřeně přísná;
- d) pokud pachatel spáchal přestupek, aby odvrátil útok nebo jiné nebezpečí, aniž byly zcela naplněny okolnosti vylučující protiprávnost.

4 Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník (dále též „tr. zákoník“), umožňuje soudci dle § 58 „mimořádné snížení trestu odnětí svobody“, jako jednoho z nejtvrdějších trestů, který se ukládá fyzickým osobám za spáchaný trestný čin. „Ustanovení § 58 odst. 1 tr. zákoníku představuje prostředek soudcovské individualizace trestu, který umožňuje zmírnění trestu odnětí svobody, a řešit tak situaci, kdy vzhledem k okolnostem konkrétního případu a osobě pachatele představuje i dolní zákonná sazba trestu odnětí svobody nepřiměřený trest pro pachatele.“ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 12. 2016, sp. zn. 3 Tdo 1735/2016.

„Podle dílce ustanovení § 58 odst. 1 tr. zákoníku je pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby nezbytné současné naplnění tří (kumulativních) podmínek: existence okolností případu nebo poměrů pachatele svědčících o tom, že použití normální (nesnížené) sazby trestu odnětí svobody by bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné, a tedy přísnost trestu podle zákonné sazby, a to, že nápravy pachatele lze dosáhnout i trestem odnětí svobody kratšího trvání. U první z podmínek, tj. u okolností případu nebo poměrů pachatele, může být splněna každá z těchto alternativ zvlášť, anebo obě zároveň, vždy ovšem bude stačit alespoň jedna z nich.“ Viz usnesení NS ze dne 26. 6. 2017, sp. zn. 6 Tdo 761/2017.

5 Srov. přiměřeně rozsudky NSS ze dne 22. 1. 2004, sp. zn. 4 Azs 55/2003, nebo ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. 4 As 35/2005.

6 V uvedeném směru můžeme pouze presumovat, že se souhlasem a přijetím uvedené právní úpravy zákonodárce souhlasil i s důvody jejího přijetí obsaženými v důvodové zprávě.

7 Návrh zákona včetně důvodové zprávy. Sněmovní tisk 555/0, část č. 1/2 vládního návrhu zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, str. 172. Dostupný online: <https://www.psp.cz/sqw/text/tisk.sqw?0=7&CT=555&CT1=0>.

8 Srov. § 38 odst. 2 tr. zákoníku ve spojení s rozsudkem NSS ze dne 31. 7. 2009, č. j. 2 As 60/2008-114.

9 Op. cit. sub 7.

10 P. Mates a kol.: *Základy správního práva trestního*, C. H. Beck, Praha 2017, str. 111.

11 Zde jen spíše okrajově je nutné vyčinit zákonodárci za dlouhodobou nejednotnost při zařazování trestu zákazu činnosti do zákonů. Platné zákony nyní obsahují širokou škálu návrhů sazby jako „až na“; „nejdéle na“, „na“, „do“ nebo naopak zcela bez sazby, což zejména v posledním případě není příliš vhodné a měla být po zákonodárci vyžadována přesnost.

V této části příspěvku autorka nemá za cíl suplovat roli komentáře ve vztahu k jednotlivým kritériím, za kterých je možné mimořádně snížit pokutu, ale naopak **poukazuje na vybrané problematické otázky, které tento nový institut do právního řádu může přinášet.**

Právo, nebo povinnost

P. Vetešník uvádí v komentáři k ust. § 44 přest. zák., že mimořádné snížení pokuty je oprávnění správního orgánu, nikoli jeho povinnost.¹² Je tomu ale skutečně tak v případě, kdy je mimořádné snížení pokuty řazeno mezi obecné zásady pro ukládání trestů? Dle § 2 odst. 4 zák. č. 500/2004 Sb., správní řád (dále také jen „spr. řád“), je správní orgán povinen dbát, aby přijaté řešení bylo v souladu s veřejným zájmem a aby odpovídalo okolnostem daného případu, jakož i aby při rozhodování ve skutkově shodných nebo podobných případech nevznikaly nedůvodné rozdíly.

Vzhledem k povinnosti aplikovat zásady trestního práva i ve správním trestání¹³ nelze opomíjet zásadu subsidiarity trestní represe při ukládání trestů. V daném případě by se nemělo jednat o zcela volnou úvahu správního orgánu, ten by naopak při splnění zákonem stanovených kritérií měl být povinen k její aplikaci, resp. postupovat v souladu se zákonem. Současně je zřejmé, že **požadavek, aby se správní orgány vždy z úřední povinnosti v rozhodnutí zabývaly aplikací mimořádného snížení výměry pokuty, upuštění a podmíněného upuštění jen proto, že jsou začleněny do zásad pro ukládání trestů, je dlouhodobě neudržitelný.** Zařazení mimořádného snížení do zákona by nemělo vést k nepřiměřenému zatěžování správních orgánů z hlediska odůvodňování rozhodnutí. V žádném případě by nemělo být povinností správního orgánu se v každém ze svých odůvodnění rozhodnutí vypořádat s důvody, pro které nebylo možné aplikovat mimořádné snížení. Současně je ale nutné trvat na tom, aby správní orgány v mimořádných případech, při splnění zákonem stanovených podmínek, k aplikaci těchto institutů přistupovaly. Obzvláště, bude-li jejich aplikace ze strany obviněného v průběhu řízení navržena, bude nezbytné, aby se správní orgán s tímto návrhem v řízení vypořádal.

Obdobně v tomto směru postupují i soudy při soudním trestání, které v první řadě nejsou omezeny předchozím návrhem obviněného, ale při ukládání trestu odnětí svobody posuzují podmínky pro aplikaci mimořádného snížení samy. Důvodem je jejich povinnost k zajištění základních funkcí trestání a na to navazující snaha, aby trest byl přiměřený zejména k okolnostem daného případu a k osobě pachatele. V tomto směru právní principy vtělené do ustanovení zákona je nutné posuzovat jako zákonná kritéria při ukládání trestu, kterými je

správní orgán ve svém volném uvážení vázán. Souhlasím tedy s P. Vetešníkem, že se v první řadě jedná o **oprávnění** správního orgánu. Současně mám ale za to, že **se může jednat i o povinnost** v těch případech, pokud by při jejich neaplikaci došlo k upření uložení zákonného, individualizovaného a přiměřeného trestu, resp. pokud by na základě jinak uloženého správního trestu mělo dojít k zásahu do základních funkcí trestání.

Mimořádné snížení pokuty i u právnických osob

Dále je vhodné poukázat, že se odborná veřejnost rozchází i v otázce, zda je možné ust. § 44 písm. b) přest. zák. použít pouze u fyzických osob nebo i u osob právnických.¹⁴ Zvážíme-li, že vzorem pro uvedené ustanovení byl § 58 tr. zákoníku, je vhodné poukázat, že uvedené ustanovení je dovoleno aplikovat výlučně při ukládání trestu odnětí svobody, který z povahy věci není možný u právnických osob. Naproti tomu pokutu je možné ukládat jak právnickým, tak i fyzickým osobám. Mimořádné snížení dle § 44 přest. zák. by tedy nemělo být z důvodu omezení § 58 tr. zákoníku limitováno pouze na fyzické osoby. Rovněž dikce § 44 přest. zák. nenaznačuje, že by mělo docházet k vyloučení jeho aplikace u osob právnických. V této souvislosti a s ohledem na mimořádný charakter se zde naopak přikláním k názoru P. Vetešnika, že **mimořádné snížení z povahy věci bude možné aplikovat u fyzické osoby včetně mladistvého, právnické osoby i fyzické osoby podnikající.**¹⁵ Jinou otázkou bude samotné naplnění zákonných kritérií pro mimořádné snížení, resp. naplnění mimořádnosti okolností konkrétního případu, poměrů pachatele nebo tvrdosti právní úpravy pro jeho aplikaci.

Nepřiměřeně přísná pokuta

Zákon umožňuje mimořádně snížit výměru pokuty dle § 44 písm. c) přest. zák., pokud by pokuta uložená v dolní hranici vzhledem k poměrům pachatele byla nepřiměřeně přísná. V tomto ustanovení zákonodárce zařadil do právní úpravy správního trestání nový neurčitý právní pojem „nepřiměřeně přísná“ pokuta. Tímto zákon předpokládá povinnost správního orgánu vypořádat se s uvedeným neurčitým pojmem ve vztahu k okolnostem projednávaného případu. Zákonodárce převzal uvedený pojem z § 58 tr. zákoníku, kde se s „nepřiměřeně přísným trestem“ ve vztahu k trestu odnětí svobody fyzické osoby pracuje, ačkoli ve správním trestání doposud nebyl znám.¹⁶

I přes to, že některé komentáře návodně poukazují na judikaturu správních soudů k identifikování zjevně nepřiměřených pokut, je nutné poukázat, že nelze tyto pojmy zaměňovat, resp. nelze je zaměňovat s obecnou nepřiměřeností, ani se zjevnou nepřiměřeností správních trestů dle § 78 odst. 2 ve spojení s § 65 odst. 3 zák. č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále též „s. ř. s.“). Správní orgán nemůže zcela přebírat právní závěry ke zjevné nepřiměřenosti správních trestů, při kterých soudy mohou přistoupit k moderaci, neboť účel aplikace moderačního práva soudu není shodný s účelem aplikace mimořádného snížení výměry pokuty. I přes to, že s názory o převzatelnosti dosavadní judikatury k přiměřenosti ve vztahu k pojmu nepřiměřeně přísný zásadně nesouhlasím, ba naopak se domnívám, že správní orgán vždy bude muset definovat nepřiměřenou přísnost ve vztahu k danému

12 Srov. P. Vetešník in L. Jemelka, P. Vetešník: Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich; Zákon o některých přestupcích, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2017.

13 Rozsudek NSS ze dne 31. 5. 2007, č. j. 8 As 17/2007-135, publikovaný pod č. 1338/2007 Sb. NSS.

14 Srov. H. Kučerová, E. Horzinková: Zákon o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, Leges, Praha 2017, str. 245, kde autorka uvádí, že uvedené ustanovení „pravděpodobně přichází v úvahu pouze u fyzické osoby“. Naproti tomu P. Vetešník in L. Jemelka, P. Vetešník, op. cit. sub 12, str. 398-404.

15 Srov. tamtéž, str. 398.

16 Ve správních předpisech se objevují již pojmy „nepřiměřenost“ či „zjevná nepřiměřenost“, nikoli však nepřiměřeně přísná.

případu, nevyklučují, že je možné v judikatuře hledat podporu pro vlastní argumentaci.

Ve vztahu k judikatuře trestních soudů, která nám může být rovněž inspirací, se obdobně jako ve správním soudnictví často dovozuje, že trest uložený při spodní hranici se nepovažuje obecně za nepřiměřeně přísný. V takovém případě je nutné, aby přistoupily okolnosti, které v daném případě odůvodňují mimořádné snížení. V každém případě vždy musí docházet k posuzování nepřiměřené přísnosti trestu ve vztahu ke smyslu a účelu trestu.¹⁷

„Přestupkový zákon sice neváže postup podle § 44 na ‚výjimečné‘ okolnosti případu ani na ‚mimořádné‘ poměry pachatele, ale již z názvu tohoto ustanovení je zřejmé, že půjde o výjimečný, resp. nikoli obvyklý postup správního orgánu.“

Z hlediska odůvodnění nebudou rozhodující běžně se vyskytující polehčující okolnosti, nýbrž jen takové, které dosahují v rovině kvality nebo kvantity takového rozměru, jež se u konkrétního přestupku běžně nevyskytují a výrazně snižují závažnost přestupku.¹⁸ „K výše uvedenému je možné odkázat na rozhodnutí publikovaná pod č. 11/1968 a pod č. 21/1970 Sb. rozh. tr., podle nichž nelze vyloučit, že více okolností, které jinak samy o sobě jsou jen obecnými okolnostmi polehčujícími, ve svém souhrnu nabudou v konkrétním případě takového významu, že je bude možno posoudit jako okolnosti případu umožňující mimořádné snížení trestu odnětí svobody.“¹⁹

Závěr o nepřiměřené přísnosti pokuty uložené v rámci běžné (nesnížené) sazby se musí opírat o zjištění takových okolností a poměrů pachatele,²⁰ jež budou prokázány a založeny ve spise.²¹ Nestačí tedy jen názor či pocit správního orgánu o přílišné přísnosti dolní hranice pokuty.²² Hodnotí-li správní orgán poměry pachatele, musí dojít k takovému posouzení, že pokuta uložená byť i na dolní hranici by byla důvodně pocíťována ve vztahu k pachateli jako podstatně citelnější než u jiných pachatelů a byla by příliš přísná. V tomto směru se posoudí všechny osobní, rodinné, majetkové a jiné poměry pachatele, které se řadí mezi obecná hlediska pro stanovení druhu trestu a jeho výměry.²³

Výrok o mimořádném snížení výměry pokuty

V této souvislosti je vhodné poukázat, že ust. § 93 odst. 1 písm. e) přest. zák. stanoví, že ve výrokové části rozhodnutí o přestupku, kterým má dojít k rozhodnutí o mimořádném snížení pokuty, se kromě náležitostí dle správního řádu uvede druh a výměra správního trestu, „popřípadě“ výrok o mimořádném snížení pokuty. Z uvedené dikce nemusí být na první pohled zcela zřejmé, zda by měl správní orgán uvést vedle výroku, kterým by ukládal správní trest, další výrok uvádějící mimořádné snížení dle konkrétního ust. § 44 přest. zák. Berličkou by i zde mohlo být trestní právo, resp. § 120 a násl. tr. řádu.²⁴ Správní orgán by mohl postupovat tak, že do výroku o druhu a výměře pokuty uvede ustanovení, podle kterého by mělo jinak docházet k aplikaci pokuty, dále navíc i odkaz na ustanovení zákona, na základě kterého dochází k mimořádnému snížení pokuty (v režimu přestupkového zákona tedy na konkrétní odstavce § 44 přest. zák.), přičemž správní orgán by uvedl výměru pokuty pouze jednou, a to již výši pokuty mimořádné snížené.

Závěr

V ustanoveních přestupkového zákona lze spatřovat **záměr zákonodárce o posílení zásady individualizace a principu přiměřenosti správních trestů**, kdy jedním z uvedených projevů je i začlenění mimořádného snížení výměry pokuty.

Mimořádné snížení výměry pokuty je tedy jedním z nových prostředků správního orgánu určených k lepšímu zohlednění okolností při posouzení výše trestu. Z hlediska rekodifikace správního trestání je možné jej označit jako **jeden z nových projevů depenalizace ve správním trestání**, obdobně jako je tomu v trestání soudním.²⁵ Umožňuje zmírnění správního trestu pokuty, která je ve správním trestání nejčastějším druhem trestu a v mnoha zákonech je druhem obligatorním, který nemá alternativu v podobě mírnějšího druhu správního trestu. Postup podle § 44 přest. zák. zde pak umožňuje řešit situace, kdy by pokuta uložená v rámci zákonné sazby neodpovídala okolnostem konkrétního případu a osobě pachatele a kdy dolní hranice tohoto správního trestu stanovená v zákoně by byla pocíťována jako překážka bránící uložení přiměřeného správního trestu.

Zákonodárce tímto dává správnímu orgánu do ruky nástroj, kterým může ve výjimečných a zákonem stanovených případech prolomit dolní hranici zákonem stanovené sazby a uložit i pokutu v nižší částce. Jedná se o institut, který, jak již název napovídá, je zcela mimořádný, neboť prolomuje jinak zcela pevné dolní hranice pokut ve správním trestání, a to ve prospěch zmíněných principů přiměřenosti a individualizace správního trestu. Z tohoto důvodu bude velmi důležité, aby s ním bylo zejména ze začátku zacházeno opatrně, v odůvodněných případech.

Správní orgán zde musí navíc mít na paměti, že vlastní rozhodovací praxe mu zužuje správní uvážení, a proto by k aplikaci mimořádného snížení výměry pokuty měl přistupovat pouze ve výjimečných případech, a to i z hlediska udržení prevence, jakožto jednoho z účelů správního trestání. ❀

17 Srov. „V moderních systémech trestní justice se tyto účely obvykle vzájemně kombinují, neboli při ukládání trestů se zohledňuje jak potřeba spravedlivého postihu v reakci na protispoločenské jednání, tak i potřeba zajištění bezpečnosti občanů a majetku před nebezpečnými pachateli, dosažení převýchovy pachatele (je-li možná), jakož i zjednaní nápravy po spáchaném činu. Při ukládání trestu v konkrétním případě však rozličné účely mohou být ve vzájemném konfliktu, který lze řešit kupříkladu deklarovaním primárního účelu, který musí být naplněn vždy, a účelů podpůrných, sekundárních, jejichž dosažení je vhodné, nikoli však za každých okolností a v plné míře nezbytné.“ (Nález Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2014, sp. zn. I. ÚS 4503/12), in usnesení NS ze dne 7. 1. 2015, sp. zn. 6 Tdo 1586/2014.

18 Srov. usnesení NS ze dne 28. 5. 2014, sp. zn. 8 Tdo 550/2014.

19 Usnesení NS ze dne 26. 6. 2017, sp. zn. 6 Tdo 761/2017.

20 Zde je možné pro zajímavost odkázat ještě na odlišení podmínek v rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 26. 6. 2014, sp. zn. 2 To 46/2014, kdy „jde o dvě rozdílné podmínky pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody – okolnostmi případu je třeba rozumět okolnosti, za nichž byl trestný čin spáchán, kdežto poměry pachatele jsou u každého z pachatelů specifické, a aby byly důvodem k mimořádnému snížení trestu deklarovaním primárního účelu, který musí být naplněn vždy, a účelů podpůrných, sekundárních, jejichž dosažení je vhodné, nikoli však za každých okolností a v plné míře nezbytné.“ (Nález Ústavního soudu ze dne 11. 6. 2014, sp. zn. I. ÚS 4503/12), in usnesení NS ze dne 7. 1. 2015, sp. zn. 6 Tdo 1586/2014.

21 Srov. např. rozsudky NSS ze dne 31. 1. 2007, sp. zn. 4 As 35/2005, nebo ze dne 22. 1. 2004, sp. zn. 4 Azs 55/2003.

22 Usnesení NS ze dne 26. 6. 2017, sp. zn. 6 Tdo 761/2017.

23 Usnesení NS ze dne 28. 5. 2014, sp. zn. 8 Tdo 550/2014.

24 Zde zákonodárce neuvádí „případně“ ve vztahu k výroku o mimořádném snížení. Dokonce o mimořádném snížení trestní řád výslovně nehovoří vůbec. Podoba výroku je ale ustálená, kdy soud vždy odkáže na ustanovení, na základě kterého ukládá trest, „ve spojení s“ ustanovením o mimořádném snížení, tedy s § 58 tr. zákoníku.

25 Srov. výklad k ust. § 58 tr. zákoníku Mimořádné snížení výměry trestu odnětí svobody, in P. Šámal a kol.: Trestní zákoník: komentář I, § 1–139, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2012, str. 787–803.

Zlá víra

V následujícím příspěvku se věnuji zlé víře jako samostatnému právnímu pojmu, který je nezávislý na formách zavinění podle soukromého deliktního práva. Zlou vírou v právním smyslu rozumíme vlastnost protiprávního jednání v úmyslu nebo z hrubé nedbalosti. Opomenutí povinnosti řádné péče, např. hospodáře, odborníka nebo rodiče, bez dalšího představuje pouze lehkou nedbalost; tudíž nespadá pod pojem zlá víra. Příspěvek se týká zvláštních případů z oboru práva známkového, průmyslových vzorů a z oblasti držby názvů domén v doméně .eu (nezapsaných značek), jejichž význam neustále narůstá.

Prof. JUDr. Ivo Telec, CSc.,

je advokátem v Brně a vedoucím katedry soukromého práva a civilního procesu PF UP v Olomouci.

Právnímu řádu je vlastní tradiční právní pojem římskoprávního původu **zlá víra**. V platném českém právu se výslovně setkáváme se zlou vírou v právu směnečném a šekovém, známkovém a průmyslově vzorovém. Vedle toho musíme zmínit právo EU, jmenovitě unijní známkové právo, a dále též unijní práv-

ní úpravu názvů domén v doméně nejvyšší úrovně .eu v síti elektronických komunikací.

Zlá víra je vlastností některých protiprávních jednání (zlého úmyslu nebo hrubé nedbalosti). Účel právně postižných následků zlověrných jednání, pokud jde o námi sledované úpravy nehmotných věcí, sleduje zejména takový stav, který by zabránil těžení z nepoctivých obchodních spekulací přihlašovatele věci či jejího vlastníka nebo držitele, jež by bylo na úkor cizí investice.

Jelikož jednání ve zlé víře mohou mít za následek pozbytí již získaného majetku, a to dokonce *ex tunc*, doznávají tyto otázky **ústavního rozměru** anebo jsou podrobeny mezinárodnímu lidskoprávnímu řádu.

Kupř. u ochranných zámečků je zlou vírou, podle českého práva, vystižen jeden z odmítacích nebo zneplatňujících důvodů vyplývajících z přihlašovateleova jednání *mala fide*. Pojmu zlá víra se zde věnujeme z pohledu zejména práva známkového, ale též průmyslově vzorového a podle právní úpravy výše uvedených názvů domén. Učiněné právní závěry však můžeme vztáhnout i na právo směnečné a šekové, resp. je zásadně zobecnit pro celé soukromé právo.

Předesílám, že zlá víra představuje protiprávní jednání ve formě úmyslu nebo hrubé nedbalosti. „Pouhé“ opomenutí náležitě péče neboli lehká nedbalost zůstává stranou zlé víry.

Soukromoprávní pojem zlá víra patří mezi samostatné právní pojmy a není shodný se zaviněním v soukromém právu, které je významově širší; totiž obsahující i lehkou nedbalost. Vychází teze, které jsou zde načrtnuty, blíže argumentačně rozvádím v dalším textu.

České právo i část praxe se léta přidržuje světově neobvyklého literárního vyjádření „*nepodání známkové přihlášky v dobré víře*“ apod. Takovýto postup je ale jazykově a právně **zavádějící**, a hlavně je pojmově **atypický**. Součástí u nás i ve světě zavedeného právního pojmosloví jsou totiž jak subjektivní dobrá víra, tak subjektivní zlá víra, a to vedle poctivosti jako objektivní právní hodnoty. Nazýváme proto věci pravými jmény a držíme se ve světě i Evropě zavedeného civilistického pojmosloví bez nadbytečné jazykové „tvořivosti“¹ nebo až nesrozumitelnosti.² Faktum ale je, že např. i občanský zákoník hovoří o „nedostatku dobré víry“, nikoli o zlé víře. Vyloučit však nelze pouhý literární sloh, což ovšem nelze říci o námi sledovaných právních oborech, resp. o odmítacím nebo zneplatňujícím důvodu zlé víry.

Přínejmenším ve známkovém právu a právu průmyslových

¹ Originální anglické a francouzské znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/95/ES ze dne 22. 10. 2008, kterou se sblíží právní předpisy členských států u ochranných známek (kodifikované znění), Úř. věst. č. L 299, která byla u nás provedena zákonem o ochranných známkách č. 441/2003 Sb., používá pojem *zlá víra* (angl. *bad faith*, franc. *mauvaise foi*); též viz směrnici Evropského parlamentu a Rady 2015/2436, kterou se sblíží právní předpisy členských států u ochranných známek (přepřevzaté znění), Úř. věst. č. L 336 ze dne 16. 12. 2015). Podobně viz nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2017/1001 ze dne 14. 6. 2017 o ochranné známce Evropské unie (kodifikované znění), jakož i předchozí nařízení z let 2009 a 1994. V německém právním jazyce srov. výraz *bösgläubig*, resp. *bösgläubige Markenmeldung*.

Výraz „nedostatek dobré víry“, který snad lze přeneseně (ovšem právně pojmově vadně) chápat jako nedostatek poctivosti, což je zcela jiný právní pojem než dobrá víra (omluvitelný právní omyl), byl použit i ve slovenském, bulharském a slovinském překladu cit. nař. EU. Nepoctivost v právním smyslu ale nemá nic pojmově společného s absencí omluvitelného omylu (nedostatkem dobré víry), ani se zlou vírou v jejím pojmovém významu zlého úmyslu nebo hrubé nedbalosti. Předchozí český známkový zákon č. 137/1995 Sb. stanovil zápisnou výlukou mj. pro „*označení, které výlučně sestává ze značek nebo označení obvyklých v běžném jazyce nebo užívaných v dobré víře a obchodních zvyklostech*“ [§ 2 odst. 1 písm. d)]. Namísto užívání v dobré víře (tj. ve stavu omluvitelného právního omylu) mělo správně být užívaných „poctivě“. Současné známkové právo z r. 2003 již tuto chybu napravilo tím, že v podobném ustanovení správně hovoří o „poctivých obchodních zvyklostech“ [§ 4 písm. d)]. I sám občanský zákoník z r. 2012 používá vedle sebe dva samostatné pojmy: *poctivost a dobrou víru* (§ 7). Tyto zákonodárné změny z let 2003 a 2012 ale plně nepronikly do právního myšlení při soudcovské a úřednické rozhodovací činnosti o cizích právech a majetcích; viz kritiku některých rozhodnutí dále.

² Viz český překlad „metodických pokynů“ (anglicky *Guidelines*) týkajících se průzkumu prováděného Úřadem pro harmonizaci na vnitřním trhu (ochranné známky a průmyslové vzory) o ochranných známkách Společenství ze dne 1. 2. 2014. Překlad používá jazykově neústrojná a obtížně srozumitelná slova „*faktory, které obvykle nenaznačují neexistenci dobré víry*“, str. 12, jen proto, abychom nemuseli jasně říci „*faktory, které obvykle nenaznačují zlou víru*“ (*bad faith* podle anglického znění). Dále viz české metodické pokyny pro řízení před Úřadem průmyslového vlastnictví, část F, stav k 31. 10. 2016. Obojí dostupné na www.upv.cz [cit. 13. 11. 2017].

vzorů či u názvů domén si proto nevystačíme s pouhým „nedostatkem dobré víry“, jakožto s absencí omluvitelného právního omylu, ale musíme definičně pojmut zlou víru jako takovou, včetně toho, v čem zlo v právním smyslu spočívá; tzn. v dotčenosti cizího práva např. podrazem při podnikání nebo nepoctivou obchodní spekulací apod.

V těchto případech si totiž nevystačíme se zlou vírou jako pouhým opakem (nedostatkem) dobré víry. Pouhá absence přesvědčivého důvodu, který by objektivně omluvil právní omyl přihlašovatele ochranné známky nebo průmyslového vzoru či žadatele o registraci názvu domény nám nestačí, resp. se právně týká něčeho úplně jiného.

U nabývání vlastnictví nehmotných věcí či u ujímání se jejich držby nebo při jejich užívání ve zlé víře je v námi sledovaných souvislostech významné to, že dochází k vyvolání zla v právním smyslu v podobě dotčení cizího práva. Proto nepostačuje jen neupřímnost, váhavost či nestálost mysli (nedostatek dobré víry).

U nabytí či užívání práva ve zlé víře musí být projevena **útočnost na cizí právo nebo alespoň bezohlednost vůči právu jiného**. A to s následkem spočívajícím v dotčení cizího práva, které si nehledí privátní autonomie toho, jemuž právo svědčí. Dotčení práva může spočívat kupř. v objektivním vyvolání pravděpodobnosti záměny shodných či podobných označení, jakož i výrobků nebo služeb.

Nadto, českému právnímu řádu je „zlá víra“ výslovně známa ze zákona směněčného a šekového č. 191/1950 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon na několika místech hovoří o nabytí směnky nebo šeku ve zlé víře. Podobně proto hovoříme o podání přihlášky ochranné známky či žádosti o registraci názvu domény v doméně .eu (nabytí práva nebo ujmutí se držby) ve zlé víře. Podobně mluvíme o používání věci ve zlé víře, např. k útočnému či bezohlednému obchodnímu označování v poměru k dotčenému cizímu právu. Jednání v dobré víře se má samo sebou, ledaže by jeho legální domněnka byla vyvrácena; viz § 7 o. z.

Zákon o ochranných známkách (zák. č. 441/2003 Sb.), ve znění pozdějších předpisů, pracuje s pojmem **zlá víra na dvou místech**. Jednak se jedná o **jeden z legálních odmítacích důvodů v přihlašovací řízení** [§ 4 písm. m)], neboli o absolutní (zákonnou) zápisnou překážku vyplývající přímo ze zákona ve veřejném zájmu na ochraně veřejnosti,³ jednak o **relativní námitkový důvod osoby dotčené zlověrnou přihláškou ochranné známky** [§ 7 odst. 1 písm. k)]. Zatímco v prvním případě se vyžaduje „zjevnost“ zlověrného podání přihlášky ochranné známky, ve druhém případě tomu již tak není a uvedené námitkové důvody se zvlášť zkoumají v námitkovém řízení, pakliže by bylo zahájeno. K tomu dále viz úřední prohlášení již zapsané ochranné známky za neplatnou, jestliže by byla podána ve zlé víře (§ 32).

V jednotném evropsko-unijním známkovém právu upravujícím ochranné známky EU se, oproti českému známkovému právu, jedná u zlé víry jen o jeden z důvodů zneplatnění ochranné známky EU; tzn. o pozbytí již nabytého věcného práva [čl. 59 odst. 1 písm. b) nař. č. 2017/1001 o ochranné známce Evropské unie (kodifikované znění)]. Nejedná se o zápisnou překážku nabytí práva podle čl. 7 nebo 8 cit. nař.

Co se týče českého nebo evropsko-unijního práva prů-

myslových vzorů, zlá víra přihlašovatele není odmítacím důvodem, jako je tomu v právu známkovém. Přesto však české právo průmyslových vzorů počítá s možným nabytím průmyslového vzoru nebo jeho užíváním ve zlé víře; srov. § 11, 15, 17 a 19 zák. o ochraně průmyslových vzorů č. 207/2000 Sb.

Ještě jednu zmínku, která se týká držby nehmotného majetku, musíme učinit. S pojmem zlá víra výslovně pracuje, vedle známkového a průmyslově vzorového práva, též evropská unijní úprava názvů domén v doméně nejvyšší úrovně „eu“. Na mysl máme nařízení Komise (ES) č. 874/2004, ze dne 28. 4. 2004, kterým se stanoví obecná pravidla pro zavěšení a funkce domény nejvyšší úrovně .eu a zásady, jimiž se řídí registrace, pokud jde o spekulativní a zneužívající registrace doménových jmen [čl. 21 odst. 1 písm. b)]. I v tomto případě je český překlad pojmově nesprávně řešen slovy „nikoli v dobré víře“, namísto napřímo řečené zlé víry, která je použita v anglickém a francouzském originálu a jež je jinak známa českému právu; viz výše.⁴ Závěry mimosoudních řešení sporů, které bychom mohli zobecnit či podobně vztáhnout i na právo známkové či průmyslově vzorové, jsou v tomto směru veřejně známy.⁵

Známkové právo a ostatní námi sledované právní úpravy chápou zlou víru civilisticky, jak je tento pojem tradičně zaveden. Jak ostatně jinak, jedná-li se o nabývání, užívání nebo pozbyvání věci v soukromoprávním smyslu, popř. o ujímání se jejich držby.

Právní pojem dobrá nebo zlá víra musíme chápat ve svébytném právním smyslu a podle platného právního řádu. Tím se může právní pojetí lišit např. od pohledu filozofického nebo teologického, nemluvě o víře v náboženském významu či v obecném významu zaujetí něčím nebo někým apod. Dobrou nebo zlou víru nelze v „přízemním“ právním smyslu ani ztotožnit s metafyzickým Dobrem nebo Zlem. Na druhé straně ale má právní význam, že z dobré víry povstává dobro v právním smyslu, např. dobro (hodnota) nabytí vlastnického práva, zatímco ze zlé víry vyvstává zlo v právním smyslu, např. zaměstnancovo bezdůvodné dotčení existujícího práva nebo právního zájmu zaměstnavatele kupř. zneužitím důvěry v něho zaměstnavatelem kladené.

Pro zjednodušení zde odhlížím od podrobného rozboru české správní judikatury, která vykládá „nedostatek dobré víry“ (správně „zlou víru“) ve známkoprávních správních říze-

3 Za příklady zlověrně podaných přihlášek ochranných známek se uvádí označení „www.zentiva.eu“, „SIEMENS“, „Dr. Aspirin Pharmacy“; viz metodické pokyny pro řízení před Úřadem průmyslového vlastnictví, část F, leden 2016, str. 18, dostupné na www.upv.cz [cit. 13. 11. 2017].

4 Podobná chyba se promítla do smluvních podmínek nazvaných Pravidla registrace doménových jmen v ccTLD .cz, resp. v příloze 3, která obsahuje Pravidla alternativního řešení sporů, bod 3.1.2, s účinností od 15. 5. 2016. Podobně tomu bývalo ve starším případě. Jedná se o smluvní podmínky civilní korporace spravující databázi doménových jmen v doméně .cz, již je CZ.NIC, z. s. p. o., se sídlem v Praze. Se zlou vírou naopak pracují jednotná pravidla řešení sporů týkajících se druhových doménových jmen podle americké (USA) Internet Corporation for Assigned Names and Number, zde: <https://www.icann.org/resources/pages/policy-2012-02-25-en> [cit. 13. 11. 2017].

5 Srov. např. Arb. Court: Overview of CAC Panel Views on Selected Questions of the Alternative Dispute Resolution for .EU Domain Name Disputes, 2nd ed., Prague 2016, p. 50 et seq.; zde: http://eu.adr.eu/html/en/handbook_final_for_publication.pdf [cit. 13. 11. 2017].

ních.⁶ Příspěvek je pojat ze všeobecného pohledu právní vědy, resp. vědy známkového práva a civilistiky. Nikoli úhlem pohledu rozhodovací praxe v jednotlivých právních případech.

Dobrá víra

Máme-li stručně pojednat o pojmu zlá víra v námi sledovaném soukromoprávním smyslu, zastavme se nejprve u víry dobré.⁷ Setkáváme se s ní např. při nabývání věcných práv, včetně nabývání (nebo pozbývání) práva známkového. Podobně u ujímání se nebo pozbývání držby názvů domén v doméně .eu či u pozbývání práva průmyslově vzorového.

Duševní stav dobré víry je spojen s nabýváním nebo užíváním práva, např. známkového, popř. s ujímáním se držby tzv. prosťe značky (brand), anebo se zproštěním povinnosti, např. povinnosti vydat bezdůvodně obohacení včetně plodů a užiteků

6 Z evropského pohledu srov. např. Bad faith case study, Final Version, Alicante: Off. for Harmon. in the Inter. Market (trade marks and designs) 2003; zde: <http://euiipo.europa.eu/en/enlargement/pdf/badfaithCS3101.pdf> [cit. 13. 11. 2017]. Dále viz metodické pokyny cit. v pozn. 2. Zastavuji se však alespoň u jednoho českého rozsudku, který je sice platný (nebyl zrušen), avšak odborně vadný. Na myslí mám rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 4. 2008, č. j. 1 As 3/2008-195, zveř. pod č. 1665/2008 Sb. rozh. NSS (ochranná známka ve znění „MARSTALL“); viz zejména č. l. 201. (Senát ve složení Žišková, předseda, Kaniová a Kühn. Soudce zpravodaj nezveřejněn.) Odbornou nesprávnost rozsudku spatřuji v tom, že soud nepoužil na zlou víru přihlašovatele ochranné známky hledisko zlého úmyslu, popř. bezohlednosti (hrubé nedbalosti), nýbrž skutečnost, že přihlašovatel věděl nebo vzhledem k okolnostem měl vědět o existenci ochranné známky (práva na označení) namítajícího, což je nepřiměřeně široký ukazatel. Pojem hrubá nedbalost byl přitom výslovně znám i tehdy platnému občanskému zákoníku. „Únik“ do skutkových „okolností“ konkrétního případu má sice význam z hlediska dokazování děje, avšak znak „okolností“ není žádným legálním pojmovým znakem právního jednání *mala fide*. Dále soud hrubě nesprávně použil pojmový znak „poškození“ namítajícího podáním zlovrnné přihlášky, čímž soud porušil zákon o ochranných známkách. Tento (ani jiný) zákon totiž nestanoví jako pojmový znak známkopravní (ani jiné) zlé víry způsobení škody či jiné újmy, nýbrž „jen“ dotčení práva. Soud v jiném senátu na cit. rozsudek v tomto směru později, opět vadně, navázal; viz rozsudky NSS ze dne 18. 4. 2014, č. j. 2 As 14/2014-34, bod 37, nebo ze dne 22. 5. 2014, č. j. 7 As 151/2012-64, ze dne 23. 4. 2010, č. j. 5 As 17/2009-152; dále kriticky též rozsudek č. j. 1 As 11/2014-33. Konečně soud ve vůdčím případě z r. 2008 vadně použil třetí hledisko, a to, zda neexistuje důvod, který by jednání přihlašovatele ospravedlnil. Tento ukazatel si zřejmě hledí obecně uznávané soukromoprávní zásady (principu spravedlnosti) spravedlivého důvodu. Jedná se o obecnou právní hodnotu, s níž by samozřejmě bylo možné logicky pracovat, ovšem tam, kde by došlo ke vzájemnému střetu hodnot (zásad) a kolidující hodnoty (zásady) by byly právně poměřovány. Takto ale Nejvyšší správní soud nepostupoval. Cit. rozsudek ve věci ochranné známky „MARSTALL“ z r. 2008 prolo vybočuje ze světového a evropského pojetí zlé víry ve známkovém právu; viz dále a podrobněji výše. Soud se přitom měl a objektivně mohl inspirovat právem EU z r. 2004 na základě podobnosti. Evropsko-unijní úprava se týká názvů domén v doméně nejvyšší úrovně .eu ve spojení se zlou vírou. Podobně soud měl a mohl přihlídnout ke světovým a veřejně dostupným soukromým pravidlům řešení sporů týkajících se druhových doménových názvů z r. 1999, které rovněž tak pracují se zlou vírou a které výslovně sloužily za podklad pro pozdější právo EU z r. 2004; viz pravidla *Internet Corporation for Assigned Names and Numbers*, sídlem v USA, včetně veřejně dostupných závěrů řešení sporů, a to v obou výše uváděných případech. Odborně vadná jsou ovšem i některá rozhodnutí Úřadu průmyslového vlastnictví, resp. jeho předsedy v rozkladovém řízení; zlá víra by tak měla být v „rozporu s dobrými mravy“, což je ovšem zcela jiný a samostatný právní pojem, který nelze zaměňovat s pojmem zlá víra. Nebo by mělo dojít, opět nesprávně, k „poškození“ zvláštního charakteru nebo pověsti označení, které je předmětem jiného práva; viz ochranná známka „*Súchovská republika*“, sp. zn. O-443676, nebo ochranná známka „*FLEXIT*“, sp. zn. O-184242. Zaměnit „dotčení práva“ za delikt újmy a požadovat důkazy újmy je hrubou právní vadou. Srov. např. dotčení práva osobnostního podle občanského zákoníku, aniž by tím musela být způsobena újma, např. dotčení práva na soukromí; viz dále na konci příspěvku. Chráněna je zde privátní autonomie, resp. svobodná vůle včetně informačního sebeurčení podle svého. Nerozpoznání právně chráněné hodnoty představuje hrubou chybu právního myšlení.

7 Blíže viz F. Melzer, P. Tégl: *Občanský zákoník, Velký komentář*, Svazek I, Leges, Praha 2013, str. 129 a násl. Současné odkazují na svůj časopisecký příspěvek *Poctivost a důvěra, dobrá víra, dobré mravy, veřejná morálka a veřejný pořádek*, *Právní rozhledy* č. 1/2011, str. 1-6. Pro jiný okruh čtenářů vyšlo v *Průmyslovém vlastnictví* č. 2/2011, str. 60-68. Cit. příspěvek zde dílem po letech reviduji.

a nahradit užitek, který by ochuzený jinak získal, resp. s **požíváním právní ochrany**.

Zatímco **duševní stav zlé víry je naopak spojen s odmítnutím nabytí či s pozbytím práva**, např. známkového, nebo se **vznikem povinnosti**, např. vydat bezdůvodně obohacení včetně plodů a užiteků a nahradit užitek, který by ochuzený získal, resp. s **nepožíváním právní ochrany**.

Obě víry v právním smyslu jsou tak chápány jako znaky skutkové podstaty, jako je kupř. děj nabývání či výkonu práva. Přesto se na jejich existenci jen usuzuje z důkazně známých vnějších okolností bez dokazování vnitřního stavu. „Do hlavy není vidět“, ale podle projevených vnějších okolností (podle prokázaného jednání navenek) lze racionálně přezkoumatelně usuzovat o vnitřním duševním stavu jedající osoby, resp. o jejím přesvědčení. Příkladem slouží nevěrný obchodní zástupce, který zneužil vědomosti, např. na poradě obdržené důvěrné informace, o připravované změně vizuálního stylu obchodně zastoupené osoby, a to k podání vlastní přihlášky ochranné známky odpovídající změněnému stylu.

Dobrou vírou, jak jsme si již řekli, rozumíme právně významnou skutečnost spočívající v subjektivním vnitřním duševním stavu (*guter Glauben*).

Tím dobrou víru ve významu subjektivního stavu právně významově odlišujeme od objektivní právní zásady poctivosti anebo od právní zásady důvěry. Zásada poctivosti patří mezi základní soukromoprávní zásady (a zásady morální). Srov. německý pojem *Treu und Glauben*. Můžeme říci, že zásada (právní a zároveň morální hodnota) poctivosti je plně vlastní občanskému zákoníku, který je na předpokladu poctivosti jednání přímo vystaven (§ 7). Občanský zákoník je ovšem vybudován i na předpokladu dobrověrného jednání; tamtéž. Ponechme ale nyní stranou objektivní právní zásady a jejich význam, jakož i to, že některé právní pojmy nejsou zákonodárně použity jednotně; viz někdejší (ABGB) a dnes opětovně používanou „poctivou držbu“, již se ale v současnosti významově myslí dobrověrná držba (§ 992 o. z.). Proto je důležité zkoumat, zda některý předpis sice používá výraz „dobrá víra“ (*guter Glauben*), ovšem v odlišném významu poctivosti nebo důvěry (*Treu und Glauben*), což je významově něco úplně rozdílného od stavu omluvitelného právního omylu (dobré víry).

Pro významoslovný výklad dobré víry v českém právu je tak rozhodné, zda má jít o stav omluvitelného omylu (nezaviněné nevědomosti) anebo o něco jiného; zejména o poctivé jednání nebo o jednání v důvěře v někoho nebo něco, kdy účel právní normy spočívá v ochraně objektivní hodnoty poctivosti nebo důvěry a v očekávatelnosti slušnosti s tím spojené. Duševní stav omluvitelně právně mylného přesvědčení o existenci něčeho (zdání), co ve skutečnosti není, se zde vůbec neřeší. Bylo by ovšem zákonodárnou vadou používat jeden pojem ve více významech, protože by to bylo objektivně způsobitelné mást veřejnosti a nepřispívalo by to ani ke srozumitelnosti práva.

Z důvodů právně pojmové čistoty a pojmového rozlišování rozumíme dobrou vírou, jak již bylo řečeno, subjektivní duševní stav. Spočívá v objektivně zdůvodnitelném (objektivně ospravedlnitelném) upřímném a pevném (pravém) přesvědčení (přesvědčivém důvodu), že mi právo patří anebo že jedním po právu, např. podávám přihlášku ochranné známky či žádost o registraci názvu domény po právu, ačkoli tomu tak není. Jed-

ná se o právně významnou skutečnost, která představuje právní omyl (mýlku), nikoli pravdu. Stav dobré víry, naopak od víry zlé, však představuje objektivně omluvitelný právní omyl. Právě existence přesvědčivého důvodu, spjatého s upřímností a pevností mysli (pravostí přesvědčení), vede k právnímu závěru o ospravedlnění omylu (mýlky), tudíž k závěru o tom, že důvod přesvědčení je spravedlivý, ač je mylný. Hovoříme proto o nezaviněné nevědomosti, že mi ve skutečnosti právo nepatří nebo že ve skutečnosti jedním protiprávně. S takovým stavem pak zákon nespojuje žádné nepříznivé následky, ba právě naopak; viz např. nabytí vlastnického práva vydržením v dobré víře.

Z toho, co je stručně načrtnuto, vyplývá obecně známá skutečnost, že **dobrou víru ani žádný jiný duševní stav lidského nitra nelze učinit předmětem dokazování minulého skutkového děje v právním smyslu**. Racionálně usuzovat na tento právní stav lze jen z prokazatelných vnějších okolností. Mluvíme proto o objektivizaci tvrzené subjektivní dobré, anebo zlé víry pomocí objektivizace vnějších skutkových okolností, za nichž lze právně rozumově usuzovat o dobrověrnosti, nebo zlověrnosti. Známým příkladem zlé víry slouží zaměstnancova znalost budoucí změny zaměstnavatelových poměrů, kterou v předstihu úmyslně nebo bezohledně (zlověrně) využije pro sebe na úkor zaměstnavatele.

V praxi se setkáváme s omluvitelným omylem v podobě stavu dobré víry např. u nabývání pozemkového vlastnictví, jestliže hranice pozemku vede jinudy, než se jeví (omluvitelně právně mylná) přírodní hranice, např. v podobě mylně hraničního potoka. Připomeňme si nabytí vlastnického práva, např. k části cizího pozemku před potokem, vydržením.

Zůstaneme-li u našeho známkoprávního tématu, můžeme říci, že **příhláška ochranné známky je přihlašovatelem podána v dobré víře** (*bona fide*) tehdy, jestliže:

- přihlašovatel **nevěděl, že podáním přihlášky ochranné známky se dotkne cizího práva**, a zároveň,
- přihlašovatel to **neměl** (nebyl právně povinen) **vědět** a objektivně to ani **nemohl vědět**.

V takovém případě se jedná o přihlašovatelovu **nezaviněnou nevědomost**, že podání přihlášky ochranné známky není po právu, neboli půjde o přihlašovatelův **objektivně omluvitelný právní omyl**. Přihlášená ochranná známka proto bude zapsána do rejstříku ochranných známek a setrvá v něm po dobu své platnosti (leďaže by se vyskytl jiný odmítací, resp. zneplatňující důvod). Stranou ponechávám užívání předmětu ve zlé víře.

Exkurz o důvodném očekávání

In margine, jistou **pojmovou blízkost s dobrou vírou můžeme spatřovat v samostatném objektivním právním pojmu důvodné očekávání** (někdy jako rozumné očekávání, oprávněné očekávání či legitimní očekávání). Srov. angl. *reasonable expectation* apod. I v tomto případě půjde o subjektivní duševní právně významný stav, a to o vnitřní stav důvěry v něco, co má být, nabytý jednáním nebo postavením jiné osoby, a o objektivní vnímatelnost tohoto jednání nebo postavení v podobě očekávatelnosti jednání z toho vyplývajícího. Srov. též vyvratitelnou legální domněnku podle § 4 odst. 1 o. z.

Příkladem slouží důvodné očekávání určité vlastnosti zboží, např. vodotěsnosti hodinek, objektivně navozené (odůvodně-

ně) reklamou. Legálním výrazem důvodného očekávání, a to očekávání znalosti a pečlivosti, je samo soukromoprávní postavení odborníka podle § 5 odst. 1 o. z.; např. patentového zástupce či advokáta.

Ve známkoprávním smyslu nabývání absolutního majetkového práva ale nemá důvodné očekávání vlastní význam, leda jen nepřímým v rámci uplatnění, resp. skutkového rozvedení, některého základem přípustného důvodu odmítnutí známkoprávní ochrany.

Zlá víra

Pojmovým opakem dobré víry je pojem **zlá víra** (*mala fide*), který rovněž tak patří mezi **tradiční právní pojmy**. Vedle toho se setkáváme s odkazy na zlou víru v odůvodněních rozhodnutí na evropské úrovni, která se týkají práv k ochranným známkám anebo držby doménových jmen (správně doménových „označení“ či „názvů“ domén). I zde se jedná o vystižení subjektivního stavu přihlašovatele.

Výměr zlé víry (ani dobré víry) ale v českém právním řádu nalezneme. Není na tom nic divného nebo snad chybného, protože úkolem zákonodárce nebývá definovat otevřené právní pojmy. Dokonce to není ani úkolem soudcovským nebo úřednickým, protože při rozhodovací činnosti má docházet k podřazení prokázaného skutkového děje pod určitou skutkovou podstatu a o právní kvalifikaci děje na základě přezkoumatelné racionálně právní úvahy. Nikoli o definování právních pojmů. Soudce není právní encyklopedista. Otevřené právní pojmy jsou vymezovány až tím, jaké skutky jsou pod ně podřazovány. Naopak posláním právní vědy, resp. právní doktríny již bývá vysvětlení a celkové pojetí významu právních pojmů, včetně pojmových znaků, a jejich zdůvodnění. Právní věda tak poskytuje nezbytné zázemí rozhodovací činnosti orgánů veřejné moci.

Jak bychom mohli právně vyměřit podání přihlášky ochranné známky ve zlé víře?

Musíme vyjít z platného českého soukromoprávního řádu s přihlédnutím k právní nauce o soukromoprávních deliktech.⁸ Zůstáváme přítom v právní rodině ovlivněné římským

8 Uplatňování soukromoprávních ustanovení o zavinění je nezávislé na uplatňování veřejnoprávních ustanovení o zavinění, a to v trestním právu; srov. § 1 odst. 1 větu druhou o. z.; viz zavinění podle trestního zákoníku nebo podle práva přestupkového ve formě nevědomé nedbalosti [§ 16 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku nebo § 16 zák. o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich], které v českém soukromém právu nenachází uplatnění. Pokud bychom měli argumentačně vyvrátit použití ust. § 1 odst. 1 věty druhé o. z. ve vazbě na pojem zavinění, museli bychom k tomu snést přezkoumatelné právní argumenty, které chybí. Nemáme-li důkaz, jímž bychom vyvrátili použití cit. principiálního ustanovení občanského zákoníku ve prospěch výjimky, platí toto ustanovení; tzn., že platí soukromoprávně nezávislé uplatňování zavinění v poměru k zavinění v právu veřejném, tj. soudně nebo správně trestním. Z hlediska platného českého práva nelze učinit jiný právní závěr. Na tom nic nemění, že poměrně dlouhou dobu bylo u nás zavinění právně a školsky pojímáno jednotně jak pro trestní, tak i pro soukromé právo; tzn. podle práva trestního při absenci výslovného výměru zavinění v právu soukromém. Jednotné právní pojetí zavinění bylo právně politicky založeno víceméně na popření romanistické tradice, a zejména na odmítnutí „buržoazního práva“ ve prospěch odchýlného, světově zcela atypického, sovětského pojetí jednotného socialistického, resp. sovětského práva „vyššího typu“, záměrně politicky směřujícího k „odumření práva“ v komunismu. Sovětské právo z politických a politicko-ideologických důvodů nerozlišovalo ani mezi právem soukromým a veřejným. Tato skutečnost byla projevem dlouholetého administrativně-direktivního řízení vší společnosti při potlačení soukromých zájmů a soukromého vlastnictví, tudíž i soukromého práva samého. Dělo se tak při vidině komunismu a odumření práva v něm, a to cestou státního socialismu, včetně přidělu a příkazů administrativního rázu; viz např. přídelové hospodaření s byty ve spojení se správním řízením.

právem a potažmo právem kanonickým. Na sovětskou právní úchylku zapomeňme.

Občanský zákoník (ani jiný předpis soukromého práva) sice, na rozdíl od trestního zákoníku, nevyměřuje pojem zavinění (*culpa*) a jeho formy, nicméně obsah soukromoprávního pojmu zavinění, resp. jeho formy, vyplývá ze soukromoprávního řádu přinejmenším nepřímo. Mluvíme proto o následujících, alespoň implicitně vyjádřených, **formách zavinění podle platného českého soukromého práva** v návaznosti na civilistickou a kanonickou tradici římskoprávního původu:

a) zlý úmysl (lat. *dolus malus*,⁹ angl. *intention*), resp. nepoctivý úmysl, přímý či nepřímý, který se – oproti nedbalosti – vyznačuje **chtěním zla v právním smyslu**, a to alespoň nepřímě v podobě srozumění se způsobením zla,

b) hrubá nedbalost (lat. *culpa lata*, něm. *grobe Fahrlässigkeit*, angl. *gross negligence*) neboli zřejmá **bezohlednost** (něm. *Rücksichtslosigkeit*, angl. *recklessness*),

9 Opakem je *dolus bonus*, tzn. chtění výhody, jehož právním následkem není vyvolání zla v právním smyslu.

10 Čl. 6bis odst. 3 Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví ze dne 20. 3. 1883, revidované v Bruselu dne 14. 12. 1900, ve Washingtonu dne 2. 6. 1911, v Haagu dne 6. 11. 1925, v Londýně dne 2. 6. 1934, v Lisabonu dne 31. 10. 1958 a ve Stockholmu dne 14. 7. 1967 (vyhl. č. 64/1975 Sb., ve znění vyhl. č. 81/1985 Sb.), pokud jde o nestanovení lhůty k domáhání se výmazu nebo zákazu užívání zapsaných nebo užívaných ochranných známek ve **zlém úmyslu** (v autentickém a rozhodném francouzském znění *mauvaise foi* neboli česky **zlá víra**).

Rovněž tak čl. 24 odst. 7 Dohody o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, příl. Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (sděl. č. 191/1995 Sb.), sjednané v roce 1994, zase hovoří o zeměpisném označení zapsaném nebo užívaném ve **zlém úmyslu** (v autentickém anglickém znění *bad faith* neboli česky **zlá víra**); srov. výše.

Trestněprávní definici **zlého úmyslu** viz § 2 československého, převzatého rakouského, zák. č. 117/1852 ř. z., o zločinech, přečinech a přestupcích, který byl zrušen v r. 1950.

O **zlém úmyslu** v souvislosti se zlou vírou („nedostatkem dobré víry“) též hovoří česká vysokoškolská učebnice; viz R. Horáček, K. Čada, P. Hajn: *Práva k průmyslovému vlastnictví*, 3., přepracované vydání, C. H. Beck, Praha 2017, str. 39. Na druhé straně ale spoluautoři cit. učebnice chápou okolnosti **zlé víry** tak široce, že by podle nich měla pod ně spadat „*jakákoli relevantní okolnost*“, přičemž má být zvažováno, „*zda by použití takového označení bylo v rozporu s dobrými mravy nebo by neoprávněně poškodilo zvláštní charakter nebo pověst označení, které je předmětem jiného práva*“, str. 19. Tím ale dochází k pojmově nesprávné záměně **zlé víry** s rozporem s dobrými mravy, a dokonce se škodou či nemajetkovou újmu, což již na první pohled vybočuje z právního pojmosloví, resp. z pojmu **zlá víra**. **Zlá víra** není žádnou „sběrnou kategorií“ jakékoli nepečlivosti, nýbrž se jedná o specifický a zároveň tradiční právní pojem se svým vlastním nezaměnitelným významem. Skutkové okolnosti tak hrají roli z hlediska závažnosti protiprávního jednání. Nejedná se však o pojmový znak **zlé víry**.

11 Pojmově srov. § 1095 o. z., upravující **nepoctivý úmysl** jako překážku mimořádného vydržení. Kanonické právo (CIC/1983) používá v českém překladu **zlý úmysl** ve spojení s platností vydržení, již by byl **zlý úmysl** překážkou; kán. 198. V latinském originálu *nisí bona fide*. I zde tak je **zlý úmysl** ztotožněn se zlou vírou, resp. absencí dobré víry.

12 Pojmově srov. insolvenční zákon (zák. č. 182/2006 Sb.), pracující s pojmem **nepoctivý záměr**. Stejný pojem používá český překlad veřejně dostupných metodických pokynů týkajících se průzkumu prováděného Úřadem pro harmonizaci na vnitřním trhu (ochranné známky a průmyslové vzory) o ochranných známkách Společenství, část D, odd. 2, str. 12, ze dne 1. 2. 2014. Starší veřejně dostupné metodické pokyny tohoto úřadu z dubna 2007 hovořily v českém znění o **zlé víře** jako o „nečestném záměru“, část D, odd. 2, str. 9.

13 Pojmově srov. **nečestný úmysl** podle čl. 2 Úmluvy o počítačové kriminalitě, vyhlášené pod č. 104/2013 Sb. m. s. Lépe „nečestný“ úmysl nežli nekalý úmysl, což by právně jazykově mohlo navozovat nekalou soutěž, o kterou se v námi sledovaných případech nemusí právně pojmově jednat, ac v praxi k ní obvykle zároveň dochází. Na druhou stranou ale pojetí českého občanského zákoníku odpovídá **nepoctivý úmysl**. Sama četnost různých výrazů stejného významu (**zlý úmysl**, **nepoctivý úmysl**, **nepoctivý záměr**, **nečestný úmysl**) ale může svědčit spíše o legislativně-technických chybách než o pojmoslovné soudržnosti. Postačili bychom si totiž s tradičním „**zlým úmyslem**“, ledaže bychom pokaždé mysleli něco jiného (a co?) jiného.

c) nedbalost (lat. *culpa levis*, něm. *Fahrlässigkeit*, angl. *negligence*), rozuměno **nedbalost lehká** (něm. *leichte Fahrlässigkeit*, angl. *slight negligence*), resp. **prostá** (něm. *einfache Fahrlässigkeit*) či **běžná** (angl. *ordinary negligence*). Mluvíme zde o „pouhém“ **nedopatření**. Nikoli o vydatnější nápadné nepečlivosti nebo o rovněž vydatnější nepochopitelné lehkomyšlnosti, které by již spadaly pod hrubou nedbalost, pakliže by nesly rys bezohlednosti. Je-li advokátovým nedopatřením, např. přehlédnutím, zaslána upomínka dlužníkovi klienta na nesprávnou adresu, půjde o advokátovo opomenutí řádné péče (o nesvědomitost advokáta). Nikoli však o právní jednání ve **zlé víře**. Ani s poctivostí či dobrými mravy (anebo dobrou vírou jako omluvitelným omylem o právu) to nijak nesouvisí. Podobně, je-li nedopatřením, např. přehlédnutím nebo právním neporozuměním stavu rejstříku ochranných známek podána přihláška kolidující ochranné známky či žádost o registraci kolidujícího názvu domény, nejedná se o jednání ve **zlé víře**. V obou případech se sice jedná o protiprávní jednání, avšak pohybujeme se na „nižší“ úrovni lehké nedbalosti; tudíž mimo zlou víru. Opakem nedbalosti je dbalé (náležité, patřičné) plnění příkazu (právní povinnosti), kupř. péče řádného hospodáře nebo péče řádného odborníka či péče řádného rodiče (hospodářská, odbornická nebo rodičovská odpovědnost, resp. dbalost či náležitost), kdy již nedbalá péče by byla projevem neodpovědnosti (nenáležitosti, nepatřičnosti, nenáležité opatrnosti). Nikoli však, bez dalšího, bezohlednosti (hrubou nedbalostí), natož úmyslem. Srov. zmezinárodně anglický pojem *due diligence* (náležitá péče). Poukažme si na porušení povinnosti řádné péče, kdy pečující osoba měla (byla právně povinna vědět) a objektivně mohla vědět, kdyby byla náležitě opatrná, že určitým jednáním, kupř. bez náležité odborné úrovně zdravotní služby, se dotkne pacientova práva. Aniž by se ale pečující osoba musela dopustit bezohlednosti k pacientovu osobnostnímu právu na zdraví či k pacientově pohledávce na plnění závazku péče o zdraví s péčí řádného odborníka. Neznalost profesního standardu ještě sama o sobě neznamená bezohlednost jakožto vydatnější protiprávnost. Dále srov. též vyvratitelnou legální domněnku schopnosti každé svéprávné osoby, mající rozum průměrného člověka, užívat jej s běžnou péčí a opatrností, resp. očekávatelnost takového jednání v právním styku (§ 4 odst. 1 o. z.).

Uvedme si proto následující **schéma stavu mysli ve smyslu známkoprávní záležitosti, který nelze podřadit pod omluvitelný právní omyl**:

a) přihlašovatel věděl, že podáním přihlášky ochranné známky se dotkne cizího práva (zlý úmysl v poměru k cizímu právu,¹⁰ resp. nepoctivý úmysl,¹¹ nepoctivý záměr,¹² nečestný úmysl¹³); např. podraz, podvod, úskok, lest, klam, záměna, předstírání, machinace, zneužití důvěry, nevěrná správa, nepoctivá obchodní spekulace, nepoctivé těžení, tzv. vedení se, parazitování, otrocké napodobení, nebo

b) přihlašovatel měl (byl právně povinen) vědět a objektivně mohl vědět, že podáním přihlášky ochranné známky se dotkne cizího práva (měl a mohl si být vědom bezprávnosti), kdyby byl náležitě opatrný tak, že by se nedopustil zřejmé (na první pohled patrné) bezohlednosti k cizímu právu, které tím bylo dotčeno (bezohlednost neboli hrubá nedbalost v poměru k cizímu právu); srov. však kriticky v poznámce.¹⁴

Stručně shrnuto, **zlovnosti** v námi sledovaných případech (ale i v celém českém soukromém právu) **rozumíme takové dotčení cizího práva, k němuž došlo:**

a) úmyslně nebo

b) z hrubé nedbalosti, tj. z bezohlednosti.

Sousloví „úmyslně nebo z hrubé nedbalosti“ odpovídá dílčímu deliktárnímu pojetí platného (i dřívějšího) českého práva, a to právě z hlediska vystižení zlé víry. Na tom nic nemění, že tím nejsou deliktálně postiženy všechny formy zavinění podle soukromého práva, když lehká nedbalost zůstává stranou, tzn. mimo zlovnost. Stává se, že nalezneme zákonodárně-politický, resp. věcný důvod, aby v určitém zvláštním případě (např. u přihlašek ochranných známek) nebyla lehká nedbalost (např. přihlašovatele) samostatně právně postihována (leđa v rámci jiného odmítacího či zneplatňujícího důvodu, tzn. již mimo zvláštní důvod zlé víry).

• **První případ**, ad a), směřuje např. proti záměrně zabraňujícím přihláškám ochranných známek z nepoctivě spekulativních pohnutek na straně přihlašovatele na úkor právního postavení jiné osoby. Zmínit můžeme nevěrnou práci či zneužití důvěrné informace apod. V praxi se s tím setkáváme např. u nekalých jednání zaměstnanců nebo obchodních zástupců, kteří získali vědomosti kupř. o obchodním záměru změny vizuálního stylu (*rebranding*) zaměstnavatele nebo obchodně zastoupeného. Může se také jednat o přihlášky záměrně zavádějících nebo zabraňujících ochranných známek apod. Rozhodné je, že ve zlém úmyslu podaná přihláška ochranné známky vyvolává dotčení cizího práva, jež představuje zlo v právním smyslu, aniž by ale musela být současně způsobena škoda nebo nemajetková újma či získáno bezdůvodné obohacení. S takovými protiprávními případy se setkáváme také u podávání žádostí o registraci názvů domén v kyberprostoru.

V hospodářské praxi **obvykle půjde o souběžnou nekalou soutěž nebo o jiný právní delikt, včetně porušení smluvní povinnosti práce** apod. Souběh zásahů sice bývá v hospodářské praxi poměrně častý, ale nemusí nastat pokaždé. Z námi sledovaného hlediska přihlašovatelovy zlovnosti totiž není významné, zda tím zároveň došlo k nekalé soutěži anebo jinému deliktu. Postačuje nám pouze to, že přihlašovatel jednal ve zlé víře. Jedná se totiž o právně systematicky samostatnou zápisnou (přihlašovací) překážku nebo o zneplatňující důvod již zapsané ochranné známky podle českého známkového práva, a to i bez dalšího skutku a jeho právního hodnocení.

• **Druhý případ**, ad b), bývá někdy brán jako **právně pochybný**; totiž bezúčelně pojmově rozšiřující či rozměňující zlou víru o hrubou nedbalost (vedle zlého úmyslu). Sama zlá víra je přitom samostatným právním pojmem, který je pojmově nezávislý na soukromoprávních formách zavinění. Nemusí proto obsáhnout (a také neobsahuje) všechny formy zavinění v soukromém právu, tj. zlý úmysl i hrubou nedbalost, anebo dokonce i jen lehkou nedbalost (pouhé nedopatření či běžnou neopatrnost).

Výše jsme hovořili o známkové přihlášce podané ve zlé víře. Podobně to můžeme říci o pozbytí průmyslového vzoru, který byl užíván ve zlé víře, anebo o odebrání názvu (pozbytí držby) domény v doméně nejvyšší úrovně .eu, jestliže byl zaregistrován nebo užíván ve zlé víře. Zvláštní úprava zlé víry, týkající se těchto názvů domén, podrobně upravuje zvlášt-

ní skutkové podstaty, které svědčí o zlovnosti [čl. 21 nař. Komise (ES) č. 874/2004 ze dne 28. 4. 2004, kterým se stanoví obecná pravidla pro zavádění a funkce domény nejvyšší úrovně .eu a zásady, jimiž se řídí registrace]. Podrobnosti se zde nezabýváme.

Po stránce morální, která je zde souběžná s právem, však musíme říci, že i bezohlednost na něčí právo plodí zlo (dotčení práva) v morálním smyslu. Bezohlednost je morálně (i právně) odsouzenihodná, resp. trestuhodná. Trestuhodnost v právním smyslu známkového práva (nikoli podle specifík subsidiárního trestního práva) tak představuje objektivně záporné hodnocení skutku (podání přihlášky ochranné známky), který vyvolal zlo v něčí právní sféře. Bezohledné jednání proto nemůže požívat právní ochrany. Od toho však musíme rozlišit lehkou nedbalost, kupř. již zmiňované nedopatření v podobě přehlédnutí nebo neporozumění.

Od podání známkové přihlášky ve zlé víře (něm. *bösgläubig*) musíme odlišit obchodní zdatnost, podnikavost, zběhlost a rychlost nebo obchodní logiku (angl. *commercial logic*), obchodní strategii či promyšlené obchodní jednání (poctivou obchodní spekulaci), ale i pouhou obchodní vypočítavost nebo až obchodní prohanost, pakliže by se ještě objektivně vešly do poctivého úmyslu a obchodních ohledů. Samo zchytralé získání výhody (*dolus bonus*) ještě nutně nepředstavuje protiprávnost. Některé jemné rozdíly nebo odstíny, při znalosti skutků, nezbyvá než rozlišit spíše právním citem než rozumovým schématem, a to při právně objektivizačním hledisku pocíťování dobrého nebo zlého slušnými lidmi, kteří berou ohled na jiné, tzn. obyčejným lidským cítěním, které je pojmově známo občanskému zákoníku.

Zbývá nám ještě zastavit se krátce u pojmu **dotčení práva jiné osoby podáním známkové přihlášky ve zlé víře** [§ 7 odst. 1 písm. k) cit. zák. č. 441/2003 Sb.].

Výraz dotčení práva představuje jakýkoli zásah do cizího práva, a to i bez ohledu na jeho vydatnost, mohutnost, četnost nebo dobu trvání anebo event. újmové či jiné následky. Vycházíme ze soukromoprávní zásady (hodnoty) nedotknutelnosti, ať již práva, ale i např. autorského díla, anebo člověka samého.

14 Setkat se můžeme s právním názorem, že dovést zlou víru přihlašovatele ochranné známky lze jen tehdy, jednal-li záměrně. Srov. nepoctivý záměr výše. V tomto smyslu by pak nikdo nemohl podat přihlášku ochranné známky ve zlé víře bezděčně či náhodně (a dokonce ani hrubě nedbale). Podle některých právních názorů tak musí být ke zlé víře vyžadován podvodný úmysl (rozuměno jakýkoli zlý, resp. nepoctivý úmysl v poměru k cizímu právu); viz I. Gödöle, Zlá víra (Bad Faith) v maďarském a evropském známkovém právu, Průmyslové vlastnictví č. 3-4/2005, str. 48. Cit. názor směřuje proti bezbřehosti chápání zlé víry, a tím i proti oslabování majetkoprávního postavení vlastníka ochranné známky (a investora do ní) a jeho právního bezpečí; srov. hrozbu následného zneplatnění nabytých ochranných známek, a to i po mnoha letech, z důvodu překážky zlovného podání její přihlášky kdysi v minulosti. Na podporu tohoto právního názoru můžeme odkázat na čl. 6bis odst. 3 Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví, ve znění revizí, který v autentickém francouzském znění výslovně hovoří o „zlé víře“ (*mauvaise foi*), český přeložený jako „zlý úmysl“. Podobně viz Blackův právní slovník, Victoria Publishing, Praha 1993, sv. I. str. 141, který heslo „Bad faith“ vykládá ve významu podvodu, resp. zlého úmyslu.

Oproti tomu srov. starou římskoprávní zásadu *lata culpa dolo comparabitur* (Ulpianus, D 11, 6, 1, 1), anebo *lata culpa dolo proxima es*, podle níž je hrubá nedbalost srovnatelná se zlým úmyslem tak, že se na pachatele z hrubé nedbalosti hledí jako na pachatele ve zlém úmyslu, resp. hrubá nedbalost je velmi blízká zlému úmyslu tak, že často jednu formu vůbec neodlišíme od druhé; J. Kincl (ed.): *Dicta et regulae iuris* aneb právnícké mudrosloví latinské, Univerzita Karlova, Praha 1990, str. 61. Dále srov. anglický výraz *knowing and ought to have know*.

Vyjádřena tak je privátní autonomie, neboť každý si sám o své vůli rozhoduje o svém právním postavení. (Vyjma zákonem dovolených zásahů, o které se zde nejedná.) Podstatné je, že by zlověrným podáním známkové přihlášky došlo k zákonem předvídanému objektivně nežádoucimu následku (vyvolání zla) v právní sféře někoho jiného, a to bez ohledu na jeho vůli.

Pojem dotčená „práva“ proto musíme vykládat široce ve významu jakýchkoli dotčených a zároveň právem chráněných hodnot někoho jiného, a to ve spojení s privátní autonomií dotčeného. Takto může být dotčeno nejen cizí starší známkové právo, ale např. i právo ke jménu nebo projevům osobní povahy, např. k podpisu jako obchodně využitelnému symbolu, aj.

Mezi dotčená „práva“ v širokém slova smyslu tak spadají i dotčený **soukromoprávní stav podnikatelský nebo soutěžní**. Poukažme si např. na projevený podnikatelský záměr týkající se svobodné změny používání obchodních symbolů podle vlastní úvahy, jakož i právní hodnotu řádné hospodářské soutěže, resp. hodnotu stavu bez vystavení nekalé soutěži apod.

Rozšiřujícím výkladem výrazu dotčené „právo“ dospíváme k tomu, že na základě podobnosti a při shodném nebo srovnatelném účelu může jít též o dotčený právní zájem (vedle práva). Rozumíme tím zejména právní zájem na účasti v řádné hospodářské soutěži bez vystavení účinků nekalé soutěže; tzn. bez znevýhodnění oproti nekalé konkurenci.

Celkově můžeme říci, že **pojmem „dotčená práva“ v námi sledovaném známkovém smyslu rozumíme dotčení právní sféry někoho jiného v právně hodnotovém smyslu, kdy podání známkové přihlášky ve zlé víře by bylo na úkor něčí privátní autonomie**. Aniz by tím ale musel být způsoben škodní nebo imateriálně újmový následek. Podobně tomu je např. u přirozeného osobnostního práva na soukromí, kdy protiprávní zveřejnění údajů ze soukromí, již samo o sobě, bez dalšího, představuje zásah do práva na nedotknutelnost soukromí. Zda tím bude současně způsobena újma člověku postiženému na soukromí, je z hlediska spáchání osobnostněprávního deliktu pojmově, resp. skutkově bezvýznamné. Lze si dokonce představit i případy, kdy následkem protiprávního zásahu nebude žádná újma, nýbrž dokonce prospěch na straně zásahem postiženého; např. v podobě získání slávy nebo uvedení ve veřejnou známost s příznivým majetkovým reflexem. Srov. rčení „negativní reklama, také reklama“. Přesto půjde o neoprávněný zásah do práva; totiž o dotčení privátní autonomie, resp. svobodné vůle dotčeného. Je totiž věcí dotčené osoby, jejího práva, souhlasit, zda, jak a kdy hodlá zveřejnit skutečnosti ze svého soukromí.

15 Původně vyšlo knižně pod názvem *Zlá víra ve známkovém právu* in Z. Švarc (ed.): *Pocita Martinu Boháčkoví k 70. narozeninám*, Vysoká škola ekonomická, Praha 2017, str. 162-169. Pro časopisecké vydání revidováno, aktualizováno a rozšířeno. Původní knižní vydání této práce je v zásadní právně názorové shodě s následným spoluautorským komentářem ke známkovému právu; viz S. Hejdová, R. Charvát in P. Koukal, R. Charvát, S. Hejdová, M. Černý: *Zákon o ochranných známkách*, Komentář, Wolters Kluwer, Praha 2017, str. 186-187; též u Charvát, *ibid.*, str. 100. Tento revidovaný text pouze upřesňuje a rozvíjí původní právní názor. Všechny tyto práce lze chápat i jako příspěvky k formování české právní doktríny zlé víry s využitím v právní nauce celého soukromého práva.

O tom nerozhoduje delikvent, i kdyby snad protiprávním zveřejněním mohl vzniknout dotčenému prospěch. Podobně to můžeme říci o dotčení známkového či jiného práva osoby postižené přihlašovatelovým či žadatelovým jednáním ve zlé víře.

Rozšiřující výklad dotčeného „práva“ o dotčený „právní zájem“ můžeme použít i pro evropsko-unijní ochranu práv nebo právních zájmů dotčených registrací nebo užíváním názvů v doméně nejvyšší úrovně .eu.

Závěr

Pojem zlá víra patří mezi tradiční a u nás i ve světě dávno zavedené právní pojmy. Do budoucna **je proto nutné změnit slovní vyjádření v českých předpisech a v českých překladech evropského práva a uvést je do souladu s právním pojmoslovím**. Platí to i pro různé právní pomůcky a jejich překlady.

Vystříhat se musíme pojmových záměn mezi dobrou vírou, důvěrou, poctivostí či dobrými mravy nebo veřejnou morálkou i veřejným pořádkem. Jedná se totiž o samostatné právní pojmy se svými vlastními významy, byť by některé obsahové hranice nemusely být ostré.

U zlé víry se pojmoslovně jedná o samostatný právní pojem, který je nezávislý na formách zavinění podle soukromého deliktního práva.

Při právním posuzování zlé víry přihlašovatele či uživatele ochranné známky nebo průmyslového vzoru anebo zlé víry držitele názvu domény v doméně nejvyšší úrovně .eu je nezbytné zohlednit jeho zlý úmysl v soukromoprávním významu nepoctivého úmyslu. Vedle toho přichází v úvahu přihlašovatelova nebo uživateleova bezohlednost čili hrubá nedbalost. Zatímco běžná či lehká nedbalost již zůstává stranou legálních pojmových znaků zlé víry. Shrnutě řečeno, **zlou vírou v právním smyslu rozumíme protiprávní jednání v úmyslu nebo z hrubé nedbalosti**.

Opomenutí povinnosti řádné péče, např. hospodáře, odborníka nebo rodiče, bez dalšího představuje pouze lehkou nedbalost; tudíž nespadá pod pojem zlá víra.

Zlověrným dotčením cizího práva je nutné ve známkovém právním smyslu a podle práva průmyslových vzorů nebo úpravy názvů domén v doméně nejvyšší úrovně .eu rozumět **dotčení cizí právní sféry**, tzn. **porušení privátní autonomie**. **Rozšiřujícím výkladem dospíváme k dotčení i právního zájmu** (vedle práva). Dotčením práva nebo právního zájmu nemusí být způsobena újma ani jiný další právní následek než samotné „dotčení“.

Příspěvek se týká zvláštních případů z oboru práva známkového, průmyslových vzorů a z oblasti držby názvů domén v doméně .eu (nezapsaných značek). Svým významem a cílem však text sleduje **obecné pojetí civilistické**. Jelikož v českém právu nemáme žádné zvláštní znaky zlé víry než znaky jediné (zde zmiňované), a tudíž obecné, můžeme obsah **statě zobecnit pro celé soukromé právo**.¹⁵ ❀

Text s rozšířeným poznámkovým aparátem je zveřejněn na internetové adrese www.bulletin-advokacie.cz.

Brexit a některé jeho následky

Rozhodnutí opustit Evropskou unii v referendu a na to navazující proces vystoupení Spojeného království Velké Británie a Severního Irska (dále jen „Velká Británie“) z Evropské unie je věru bezprecedentní událostí dalekosáhlého významu, která se dotýká celé Evropské unie a jejich členských států. Má nepochybně významné dopady i na Českou republiku. Konkrétní význam má a bude mít i pro soukromoprávní vztahy existující i budoucí, což si zasluhuje pozornost i praktického advokáta.

Prof. JUDr. Luboš Tichý

je advokátem a vedoucím Centra právní komparatistiky PF UK v Praze.

I. Účel článku a východiska

Účel článku je dvojitý. Popis a analýza procesu vystoupení Velké Británie má význam především edukační (kapitoly II. a III.). Čtenáři se srozumitelnou cestou dostanou základní informace nejen o politickém (o kterém informují i média), ale zejména o právním kontextu procesu a následků brexitu. Pro českého advokáta jako občana Evropské unie má být povědomí o tomto procesu nejen součástí právního vědomí občanského, ale také příspěvkem k jeho základním odborným znalostem.

Druhá část článku (kapitoly IV. a V.) se týká soukromoprávních vztahů, jejich analýzy a predikci jejich pravděpodobného vývoje. Zde sledujeme naprosto **praktický účel, který by měl zajmát každého advokáta, jenž se zabývá česko-britskými právními vztahy, ať již občanskoprávního, či obchodního charakteru.**

1. Vymezení problematiky

V první části tohoto příspěvku (kapitoly II. a III.) se po prezentaci základních obecných informací zabýváme ústavněprávními otázkami, ať již unijními, či národními, jež jsou základem brexitu, a jeho následky. Tato část je základem pro predikce možného budoucího vývoje v oblasti civilního práva po brexitu, které jsou předmětem druhé části (kapitoly IV. a V.). Zde se snažíme naplnit očekávání zástupců dotčených soukromoprávních subjektů.

Nezabýváme se ani politickými, ani hospodářskými souvislostmi a z důvodu stránkového omezení se nezabýváme ani základními otázkami vnitřního trhu, ani třemi základními problémy, jejichž řešení předcházelo vlastnímu jednání o smlouvě o vystoupení, tj. postavením osob – občanů EU na území Velké Británie, resp. britských občanů na území členských států, hranicích s Irskou republikou a finančními otázkami. **Zaměřujeme se primárně na řešení otázek civilního práva, tj. mezinárodního práva soukromého a procesního a hmotného práva soukromého.** I když otázky vyjednávání nejsou předmětem tohoto

článku, bereme v úvahu jejich poslední výsledky s ohledem na shora uvedený předmět, tj. směrnice (*Guidelines*) z vyjednávání Evropské rady z 23. 3. 2018,¹ rezoluci Evropského parlamentu o rámci budoucího vztahu Evropské unie a Velké Británie.² Zejména bereme v úvahu návrh dohody o vystoupení ve znění z 19. 3. 2018, který, stejně jako naši predikci, považujeme stále za relevantní.

2. Úvodní fakta

Britský vztah k evropské integraci byl vždy rozporuplný. Ačkoliv Winston Churchill ve svém curyšském projevu v roce 1946 plédoval pro evropské sjednocení,³ nebyla Velká Británie jakožto světová velmoc ochotna omezit svoji suverenitu.⁴ Na konci 50. let 20. století však v souvislosti s upadajícím postavením Velké Británie vzrůstal její zájem o zapojení se do evropského integračního projektu. Jen v důsledku negativního postoje Charlese de Gaulla se vydala vlastní cestou, když v roce 1960 byla zakládající členkou mezivládního a současně konkurenčního projektu EFTA.⁵ Špatná hospodářská situace ji však donutila k podání dvou žádostí o vstup do EHS v letech 1961 a 1967, které však ztroskotaly na odporu francouzského prezidenta.⁶ Členství nakonec získala k 1. 1. 1973, avšak již brzy nato ukázal průzkum veřejného mínění velmi překvapivý postoj britských občanů, když pouze 31 % dotázaných hodnotilo vstup pozitivně a 34 % se o něm vyjádřilo jako o „špatné věci“.⁷ Ministerský předseda Harold Wilson však vedl dodatečná jednání s EHS a zorganizoval též referendum ne nepodobné referendu Cameronovu v roce 2016. Po svém zvolení Wilson v roce 1975 dosáhl podstatného zlepšení, když pouze 21 % dotázaných hodnotilo vstup Velké Británie negativně.⁸ Zásadního zlomu však dosáhla Margaret Thatcherová v roce 1984 zavedením tzv. britského rabatu, což mj. znamenalo, že Velké Británii jako jedinému členskému státu byla vracena podstatná část jí zaplacených finančních odvodů do rozpočtu ES.

¹ EU Co XT 2 2000 1/18.

² 2018/xxx (RSP). European Parliament resolution on the Framework of the future EU – UK relationship.

³ J. Darwin: *The Empire Project, The Rise and Fall of the British World System*, 2009, str. 477.

⁴ Viz v pozn. 3, str. 30.

⁵ Tamtéž.

⁶ Viz v pozn. 3, str. 647.

⁷ A. Thiele: *Der Austritt aus der EU-Hintergründe und rechtliche Rahmenbedingungen eines „Brexit“*, EuR 2016, str. 286.

⁸ Tamtéž.

I po těchto ústupcích však setrvala Británie v opozici k celé řadě společných politik směřujících k hlubší integraci, dosáhla však výjimky např. z harmonizace sociálních politik, z působnosti Listiny základních práv EU a dalších. Ještě v červnu 2015 se 60 % dotázaných vyslovilo pro setrvání Británie v EU.⁹ 21. června 2016 se však i v důsledku nešťastného postoje Labour Party a ministerského předsedy Camerona, ale především v důsledku podvodné kampaně vedené zejména Borisem Johnsonem ukázal jiný výsledek.

Z hlediska budoucího uspořádání vztahů EU a Velké Británie je klíčový návrh dohody o vystoupení z 19. 3. 2018 vydaný Evropskou komisí a předběžně akceptovaný oběma stranami (dále též „Návrh“). V době uveřejnění tohoto článku je stále pravděpodobné, že brexit se uskuteční na základě dohody, přičemž po formálním vystoupení je zařazeno přechodné období v trvání do konce roku 2020, po kterém bude unijní právo až na výjimky na území Velké Británie v platnosti a unijní justiční systém bude v nezměněné formě fungovat.

9 V. Müller: The 1974-75 UK Renegotiation of EEC Membership and Referendum, Briefing Paper No. 7253, 13. July 2015, str. 25.

10 Srov. Draft of Agreement on DA on the Withdrawal of the United Kingdom of Great Britain and North Ireland from the European Union, TF50 (2018) 35 – Commission to EU 27. K tomu viz ad II, 4, 5.

11 Srov. CONV 723/03.

12 Čl. 50 SEU zní: 1. Každý členský stát se v souladu se svými ústavními předpisy může rozhodnout z Unie vystoupit. 2. Členský stát, který se rozhodne vystoupit, oznámí svůj záměr Evropské radě. S ohledem na pokyny Evropské rady Unie sjedná a uzavře s tímto státem dohodu o podmínkách jeho vystoupení s přihlédnutím k rámci jeho budoucích vztahů s Uní. Tato dohoda se sjednává v souladu s čl. 218 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie. Jménem Unie ji uzavře Rada, která rozhoduje kvalifikovanou většinou po obdržení souhlasu Evropského parlamentu. 3. Smlouvy přestávají být pro dotyčný stát použitelné dnem vstupu dohody o vystoupení v platnost, nebo, nedojde-li k tomu, dva roky po oznámení podle odst. 2, nerozhodne-li Evropská rada jednomyslně po dohodě s dotyčným členským státem o prodloužení této lhůty. 4. Pro účely odstavců 2 a 3 se člen Evropské rady nebo Rady, který zastupuje vystupující členský stát, nepodílí na jednáních ani rozhodnutích Evropské rady nebo Rady, která se jej týkají. Kvalifikovaná většina je vymezena v souladu s čl. 238 odst. 3 písm. b) Smlouvy o fungování Evropské unie. 5. Pokud stát, který z Unie vystoupil, požádá o nové přistoupení, podléhá tato žádost postupu podle čl. 49. K tomu srovnaj relativně jednodušší režim vystoupení podle smlouvy o Evropském hospodářském prostoru, který je zakotven v čl. 127 a jenž v překladu autora zní takto: Každá smluvní strana může vystoupit nejdříve po 12 měsících od podání písemné výpovědi ostatním smluvním stranám. Bezprostředně po oznámení zamýšleného vystoupení svolají ostatní smluvní strany diplomatickou konferenci, aby stanovily nezbytné změny Smlouvy.

13 Viz smlouva z 23. 5. 1969, 1155 U. N. T. S. 332.

14 Na rozdíl od P. Svobody (P. Svoboda: K právním aspektům brexitu, Právní rozhledy č. 22/2016, str. 784) je podle mého názoru třeba interpretovat čl. 50 SEU primárně podle unijního práva. Vídeňskou úmluvu o smluvním právu podle mého názoru aplikovat nelze, neboť některé členské státy (nemluvě o Evropské unii samé) ji neratifikovaly, je však možné ji chápat jako určitý podpůrný pramen interpretace (viz k tomu mj. A. Sari: Reversing a Withdrawal Notification under Article 50 TEU: Can a Member State change its mind? European Law Review č. 42/2017, str. 453 a násl.).

15 Viz Thiele v pozn. 7, str. 294. Opačného názoru byla britská vláda, která hodlala oznámit Evropské radě vystoupení bez souhlasu parlamentu. Její rozhodnutí se ovšem stalo předmětem soudního přezkumu, v němž měl poslední slovo britský Nejvyšší soud [viz Supreme Court (2016) EWHC 2768 (Admin)], jenž konstatoval, že vláda nesmí oznámit vystoupení Velké Británie z EU podle čl. 50 bez výslovného souhlasu parlamentu (odst. 101 cit. rozhodnutí). Toto rozhodnutí, které nestanovilo podmínky k vystoupení, vyvolává diskusi. Jde především o to, že v takovém případě by vláda měla volnou ruku (*carte blanche*) ke svému dalšímu postupu (viz kritiku P. Eeckhout, E. Frantziou, Brexit and article 50 TEU: A Constitutionalist Reading, CMLRev. 2017, str. 709). Oprávněná je kritika Edwardse a spoluautorů: In the matter of Article 50 of the Treaty on the European Union, Opinion for Bindmans LLP, ze dne 10. 2. 2017, kteří chápou úlohu parlamentu v ústavněprávním systému Velké Británie ještě intenzivněji a soudí, že parlament by měl schválit každý krok Velké Británie vůči EU, tedy že se jedná o jakýsi schvalovací proces v několika fázích.

16 Viz např. J. Jowell, D. Oliver, C. O'Conneide (eds.): The Changing Constitution, 8. vyd. 2015, str. 38 a násl.

17 Tamtéž.

II. Právo na vystoupení z EU a řízení o něm

1. Vývoj a předpoklady v právu EU

Dosavadní historie evropské integrace zná pouze zvyšování počtu členských států, jejichž počet se od roku 1951 téměř zpětinasobil. Přitažlivá síla EU je zcela zřetelná.

Vývoj v posledních letech však ukazuje, že skutečná solidarita, o níž mluvil např. Robert Schuman ve svém projevu 9. 5. 1950, podstatným způsobem upadla.¹⁰

V původní smlouvě o založení EHS možnost vystoupení členského státu ani právo na něj zakotveny nebyly; Smlouva o Evropské unii jej v původním znění rovněž neznala. I když se vystoupení členského státu nepředpokládalo, doktrína jeho možnost v převážné míře připouštěla.

Právo na vystoupení poprvé zakotvil Ústavní konvent¹¹ v Ústavě pro Evropu, a to v čl. I-60. Znění tohoto ustanovení bylo pak převzato do čl. 50 lisabonského znění SEU. V čl. 50 odst. 1 SEU¹² je zakotveno nezadatelné, subjektivní právo členského státu na ukončení jeho členství v Evropské unii. **Uplatnit své právo může členský stát jednostranným projevem vůle, jenž je podmíněn pouze souladem s ústavními předpisy vystupujícího státu.** Tento soulad lze ze strany EU přezkoumat pouze s ohledem na platnost dohody o podmínkách vystoupení (viz čl. 50 odst. 2 SEU a další výklad ad kap. II.). **Konstitutivní účinky takového vystoupení jsou však vázány ke dni vstupu dohody o vystoupení v platnost nebo do okamžiku uplynutí dvou let po oznámení takového vystoupení členským státem či uplynutím prodloužené dvouleté lhůty (viz čl. 50 odst. 3 SEU).**

Čl. 50 SEU zakotvující právo na vystoupení evidentně řeší dva problémy. Jednak je určitou výjimkou ve vztahu k čl. 53 SEU a čl. 356 SFEU, podle kterých jsou zakládací smlouvy uzavřeny na dobu neurčitou. Pozitivně odpovídá i na otázku, zda právo na vystoupení členského státu může mít základ v klauzuli *rebus sic stantibus* ve smyslu čl. 62 Vídeňské úmluvy o smluvním právu.¹³ Čl. 50 je však třeba považovat za *lex specialis* vůči úpravě mezinárodního práva veřejného.¹⁴

2. Předpoklady v národním (britském) právu

Podle britského ústavního konceptu suverenity reprezentuje královna v parlamentu. Britský parlament by tedy měl potvrdit výsledky referenda¹⁵ a vyslovit souhlas s oznámením o vystoupení.¹⁶ Je otázkou, do jaké míry může tento národní ústavněprávní předpoklad přezkoumávat EU. Pokud je tento projev vůle nesporný, pak proces jeho přezkoumání leží mimo působnost práva EU.

Ve vztahu k mezinárodnímu právu veřejnému a zahraničním právním systémům vůbec, kam je třeba podle britského názoru řadit i systém unijního práva, platí ve Velké Británii dualistický režim. Právo obsažené ve smlouvách mezinárodního práva veřejného a povinnosti Velké Británie z nich vyplývající platí na národní úrovni Velké Británie teprve tehdy, jsou-li inkorporovány zákonem, jenž byl schválen parlamentem, do národního právního řádu. Takovým zákonem ve vztahu k zakládajícím smlouvám je zákon o evropských společenstvích (*European Communities Act*) z roku 1972. **Z doktríny suverenity parlamentu¹⁷ plyne, že britský parlament je oprávněn**

něn tento zákon zrušit a platnost unijního práva Velké Británie takto ukončit.¹⁸

3. Řízení o vystoupení

Řízení o vystoupení je zahájeno jednostranným projevem vůle – oznámením o vystoupení příslušným orgánem dotčeného členského státu Evropské radě. Jedná se o jednostranný projev vůle, k němuž není předepsaná žádná forma a který nevyžaduje ke své platnosti potvrzení o přijetí. Oznámení může členský stát vzít zpět,¹⁹ a to nepochybně až do vstupu dohody o vystoupení v platnost,²⁰ resp. do uplynutí lhůty k vystoupení podle čl. 50 odst. 3 SEU.²¹ Evropská rada pak rozhodne o tom, že Evropská unie začne s příslušným státem vyjednávat o podmínkách jeho vystoupení, jež by měly před uplynutím lhůty být zakotveny v dohodě. Ve smyslu čl. 50 odst. 2 a čl. 218 odst. 3 Smlouvy o fungování EU (SFEU) rozhodne Rada na doporučení Komise o zmocnění k započetí jednání a jmenuje příslušné osoby (resp. vedoucího delegace) pověřené vyjednáváním.

Návrh příslušné dohody členským státem vyžaduje před uzavřením dohody souhlas Evropského parlamentu. Samotná dohoda o podmínkách vystoupení je dle čl. 50 odst. 4 uzavřena rozhodnutím Rady kvalifikovanou většinou ve jménu Evropské unie.

Stanovení pokynů, resp. směrnic pro vyjednávání, jež jsou pro příslušnou delegaci závazné, je přijímáno konsensem Evropské rady (čl. 15 odst. 4 SEU), jak to odpovídá politickému významu aktu vystoupení. Pro uzavření dohody Radou je zapotřebí kvalifikované většiny podle čl. 50 odst. 4 věty druhé SEU ve smyslu čl. 238 odst. 3 písm. b) SFEU při vyloučení účasti vystupujícího státu. Nedojde-li k ní, je členství ukončeno dva roky po oznámení o ukončení členství, případně uplynutím další lhůty, jež je prodloužením dvouleté lhůty na základě jednomyslného rozhodnutí Evropské rady. **Povinnou součástí dohody je reglementace podmínek vystoupení a rámce budoucích vztahů obou stran.**

Tyto velmi široké, vágní pojmy zahrnují v zásadě několik klíčových oblastí. Jednak je to otázka práv existujících do vystoupení a vzniklých za existence členství, a to jak ze strany členských států, tak i ze strany Velké Británie. Za druhé je to otázka budoucího poměru Velké Británie k EU a jednotlivým členským státům.

4. Hlasování v Radě o dohodě a po vystoupení

Jeden palčivý problém se týká samotné procedury vystoupení, a to hlasování o uzavření dohody podle čl. 50 odst. 2 SEU. Podle čtvrté věty tohoto ustanovení jménem EU uzavírá tuto dohodu Rada, která rozhoduje kvalifikovanou většinou. Jde zřejmě o jednu ze dvou variant tohoto způsobu hlasování, a to o zvlášť kvalifikovanou většinu dle čl. 238 odst. 2 SFEU. Tak se hlasuje v Radě na základě třinácti rozdílných právních základů, jakými jsou např. čl. 126 odst. 7 ohledně nadměrného deficitu. Zvlášť kvalifikovaná většina je tedy většina čítající alespoň 72 % členských států, jež mají dohromady alespoň 65 % obyvatelstva EU. V tomto hlasování může nepochybně být významný hlas samotného vystupujícího, tedy

Ilustrační foto

v daném případě hlas Velké Británie. **Problém spočívá v tom, že na rozdíl od režimu hlasování podle čl. 7 SEU chybí úprava, jež by stanovila, zda se na tomto hlasování vystupující stát podílí.** Je zřejmé, že o opatřeních podle čl. 7 SEU dotčený stát nehlasuje (viz čl. 7 odst. 5 SEU a čl. 354 věta první SFEU). Z logiky věci však plyne, že Velká Británie, jež uzavírá s EU smlouvu podle čl. 218 SFEU, by takovouto smlouvu již neměla na straně EU, resp. v Radě schvalovat.

18 To výslovně stanoví Section 18 zákona o Evropské unii (*European Union Act*) z roku 2011.

19 Viz potvrzení autorova názoru v literatuře, např. A. Sari, v pozn. 14, str. 471-473. Na podporu zpětvzetí se argumentuje, že jde pouze o záměr, a tedy nikoliv o konstitutivní projev vůle, a tedy jde o akt „procesní“ povahy, jenž znamená zahájení řízení o vyjednávání [R. Streinz: *Brexit – Weg, Ziele, Lösungsmöglichkeiten*, in M. Kramme et al. (eds.): *Brexit und die juristischen Folgen 2017*, str. 23 a násled.]

20 I zpětvzetí oznámení o vystoupení musí být nepochybně v souladu s relevantním ústavním právem (srov. P. Craig: *Brexit: What Next?, Brexit: A Drama in Six Acts*, *European Law Review* č. 41/2016, str. 464).

21 Názor o možnosti zpětvzetí oznámení o vystoupení přesvědčivě potvrzují P. Craig (v pozn. 20, str. 464), pochopitelně za předpokladu dobrověrného projevu vůle, a Eeckhout a Frantziou (v pozn. 15, str. 712).

Druhý, následný problém spočívá ve způsobu hlasování v Radě po vystoupení Velké Británie. Je zřejmé, že způsob hlasování v Radě byl přizpůsoben počtu členských států, a to jak v případě jednoduché většiny, tak v případě zvlášť kvalifikované většiny, resp. kvalifikované většiny při omezení hlasovacího práva jednotlivých členských států a v případě hlasování režimem zvláštních většin, jak je to stanoveno v základacích smlouvách a protokolech k nim.

Zbývající členské státy EU v počtu 27 by s ohledem na vystoupení členského státu, který tvořil zhruba 13 % obyvatelstva celé EU, měly hlasovat za poměru kvora, jež by mělo reflektovat vystoupení Velké Británie. Proto by se tedy měly způsobem tuto změnu reflektujícím snížit i procentuálně stanovené hlasovací většiny v čl. 238 odst. 3 písm. a) a b), včetně kvora blokační menšiny.

5. Režim dohody o podmínkách vystoupení

Dohoda by měla mít režim analogický režimu čl. 216 SFEU, neboť v tomto případě se jedná o smlouvu se třetím státem, jímž Velká Británie ještě není. Sjednává se nikoliv podle, ale „v souladu“ s čl. 218 odst. 3 (viz čl. 50 odst. 2 SEU).²² Zvláštní je, že SEU omezuje režim vyjednávání ustanovením pouhého jediného odstavce tohoto ustanovení. Je tedy otázkou, zda ostatní ustanovení tohoto článku lze též použít pro další z problémových okruhů vystoupení. Je však zřejmé, že by se EU od dalších ustanovení tohoto článku neměla odchýlovat a používat je alespoň analogickým způsobem.

Dohoda je uzavírána EU, a nikoliv členskými státy. Proto lze usuzovat, že spadá, jak již řečeno, do režimu smluv podle čl. 216 SFEU. Dohoda musí proto respektovat základní smlouvy, neboť EU je způsobilá jednat pouze v rámci smluv, na jejichž základě vznikla.²³

22 Ve formulaci čl. 50 nelze spatřovat zásadní nedostatky. (Opačně Svoboda v pozn. 14, str. 786, který vytyká řadu nedostatků a i „velkou“ slabinu.) Jak známo, veškeré normy mohou být předmětem výkladu, u některých s ohledem na jejich formulaci je tato potřeba vyšší. Správně je to zejména tehdy, jestliže základní smlouvy používají relativně neurčitých hypotéz, obsahujících i generální klauzule a celou řadu dalších neostrých výrazů. Mají tak dostatečnou flexibilitu a poté, co se osvědčí judikatura, skýtají, ač se to třeba na první pohled nezdá, stabilitu, právní jistotu a zejména dlouhověkost. Konkrétně formulované právní normy si totiž vyžadují časté novelizace, což s ohledem na složitý legislativní proces nepochybně není v zájmu Evropské unie.

23 Viz potvrzení tohoto argumentu u Svobody (Svoboda v pozn. 16, str. 785). Úprava v dohodě o vystoupení však může být nepochybně konkrétnější, než je úprava v primárním právu, anebo dokonce může obsazovat i odchýlné řešení od toho, které v obecné rovině primární právo předvídá. Nakonec i v tomto ohledu platí, že členské státy jsou pány Smluv.

24 Přezkoumávání dohody o vystoupení je velmi citlivou a spornou záležitostí (viz J.-H. Herchenröder, *Brexit: Rechtliche Unwagbarkeiten zwischen Volker- und Europarecht*, in M. Kramme et al v pozn. 19, str. 73).

25 Srov. Smlouvu o Evropském hospodářském prostoru ze dne 2. 5. 1992, jež je v platnosti od 1. 1. 1994, Úř. věst. 1994 L1a, která upravuje přistoupení ve svém čl. 128.

26 Možné by bylo ještě členství Velké Británie v ESVO (též EFTA či Evropské společenství volného obchodu). I v tomto případě by se však na Velkou Británii vztahoval režim jurisdikce Soudního dvora ESVO, tedy faktor, který byl jedním z proklamovaných důvodů vystoupení.

27 M. Lehmann, D. Zetsche: *Die Auswirkungen des Brexit auf das Zivil- und Wirtschaftsrecht*, JZ 2/2017, str. 62.

28 Rada Evropské unie ve vztahu ke státům EFTA, závěry ze dne 14. 12. 2010, Council Document 5101/133.

29 T. Horsley: *Brexit and UK Courts: Awaiting Fresh Instructions*, in M. Dougan (ed.): *The UK after Brexit*, 2017, str. 74.

30 Tamtéž.

Zda je dohoda v souladu se základními smlouvami, by měl na žádost orgánů EU či členských států posoudit SDEU v posudku podle čl. 218 odst. 11 SFEU.²⁴

III. Postavení Velké Británie po vystoupení

1. Velká Británie v Evropském hospodářském prostoru

Relevantní možnost řešení situace po vystoupení z EU je **přistoupení Velké Británie k Evropskému hospodářskému prostoru (EHP)**, který vznikl smlouvou z roku 1994 a v současné době jsou jeho členskými státy Norsko, Lichtenštejnsko a Island.²⁵ Členské státy EHP mají v zásadě neomezený přístup k evropskému vnitřnímu trhu, EHP není celní unií, a tak by Velká Británie mohla realizovat vlastní zahraniční obchodní politiku. EHP je založen na čtyřech základních svobodách a jeho členské státy jsou vázány veškerými právními akty Evropské unie, jak to stanoví čl. 7 Smlouvy o EHP. Členský stát EHP však nemůže ovlivňovat politiky EU, včetně její legislativní činnosti. V tomto postavení by Velká Británie oproti dosavadní pozici nezískala příliš výhod, mohla by si ale některé stávající výhody udržet. Občané EU by však mohli nadále, využívající základní svobody pohybu, pracovat ve Velké Británii.²⁶

2. „Švýcarské řešení“

Druhá možnost řešení situace Velké Británie po vystoupení spočívá v **uzavření bilaterálních smluv o volném obchodu s EU, obdobně jako tomu je v případě Švýcarska**, které v mezidobí uzavřelo již více než sto takových úmluv.²⁷ Je ovšem otázkou, zda toto řešení je reálné, neboť Evropská rada již v roce 2010 odmítla další vyjednávání těchto sektorálních dohod.²⁸

3. Velká Británie jako třetí stát

Národní zákonodárství Velké Británie

Za nejreálnější uspořádání vztahu Velké Británie a EU po brexitu lze považovat režim Velké Británie jako **třetího státu vůči EU a jeho členským státům**.

Klíčový význam v ústavním systému Velké Británie ve vztahu k EU měl již zmíněný zákon o Evropských společenstvích (*European Communities Act*) z roku 1972 (dále jen „ECA“). Během členství Velké Británie měl tento zákon funkci jakési ústavní instrukce.²⁹ Fungoval jako vodítko, jež znamenalo ve svých důsledcích přiznání vnitřních účinků právu EU v řízeních před britskými soudy, které spadaly do působnosti unijního práva, a měl za následek přímý účinek a přednost právních norem EU, a dále znamenal povinnost vykládat ustanovení unijního práva v souladu s principy vytvořenými SDEU.³⁰ Tento zákon byl zrušen přijetím tzv. velkého zrušovacího zákona (*Great Repeal Bill*, dále jen „GRB“). GRB bude používán za prvé k „nacionalizaci“ zákona, který v současné době ještě spadá do působnosti základních smluv, tedy *acquis communautaire*. Dále založí nové pravomoci, aby bylo možné

zrušit nebo změnit specifické aspekty práva EU po vystoupení Velké Británie.³¹

Vláda Velké Británie uveřejnila tzv. Bílou knihu (*White Paper*) upravující vystoupení Velké Británie z Evropské unie (*Legislating for the United Kingdom's withdrawal from the European Union*). Podle ní bude GRB sloužit k tomu, aby britské soudy měly plnou kontrolu nad výkladem a prosazováním právních aktů dosud přijatých v důsledku členství v EU. Britské soudy budou mít nadále výlučnou pravomoc interpretovat tyto prameny práva tam, kde to bude vhodné, s odvoláním na zakládací smlouvy EU a judikaturu SDEU ve stavu, kdy Velká Británie vystoupila z EU.

Návrh dohody o vystoupení

Z hlediska zaměření našeho článku má návrh dohody o vystoupení³² význam především proto, že stanoví specifický režim těchto vztahů v přechodném období, jež začíná nabytím účinnosti dohody o vystoupení a končí 31. 12. 2020 (čl. 121 Návrhu). Kromě specifického režimu v soukromoprávních věcech Návrh upravuje v obecných ustanoveních (obsahujících zejména definice základních pojmů; čl. 1 až 7 Návrhu) zásadu dobré víry (čl. 4a Návrhu), dále obsahuje úpravu práv občanů zahrnujících základní tržní svobody (čl. 8 až 35), úpravu fungování vnitřního trhu včetně otázek mezinárodního práva soukromého (čl. 36 až 120), ve čtvrté části obsahuje úpravu pro přechodné období (čl. 121 až 126), v páté části jsou upraveny otázky účasti Velké Británie na unijním rozpočtu (čl. 127 až 150) a šestá část obsahuje institucionální a závěrečná ustanovení (čl. 151 až 168).

Existující právní vztahy a ochrana nabytých práv

Ochrana nabytých práv je jednou z maxim základů evropské kultury.³³ **Dohoda o vystoupení proto nesmí ohrozit, resp. zhoršit postavení účastníků právních vztahů, zejm. jejich lidskoprávních aspektů, založených před vystoupením.** Vystoupení by se především nemělo negativně dotknout hmotněprávních subjektivních práv. Je potěšující, že tento závěr autora potvrdila Evropská rada ve svém návrhu směrnic následujících po oznámení o vystoupení Velké Británie podle čl. 50 SEU.³⁴ Lze ovšem připustit, že může dojít k určitému omezení výkonu těchto práv. V tomto ohledu je zapotřebí se orientovat podle zásady proporcionality a vážit též ostatní dobra, jež jsou právě tak jako omezení důsledkem, resp. účelem dohody o vystoupení. Proto dohoda o vystoupení by měla zvláště upravovat některé sektory, jako např. pracovní vztahy, rodinně-právní vztahy, vztahy související s občanstvím EU a občanstvím Velké Británie. Určitým vodítkem bude i judikatura Evropského soudu pro lidská práva.³⁵

IV. Právní vztahy s cizím prvkem

1. Speciální postavení Velké Británie

Společně s Irskem a Dánskem požívá Velká Británie v rámci EU tradičně zvláštní postavení.³⁶ Podle protokolu č. 21 k Lisabonské smlouvě „*se nepodílejí na přijímání opat-*

ření Rady“ podle čl. 81 a násl. SFEU. Mohou však v každém jednotlivém případě prohlásit, že se na přijetí a aplikaci určitého opatření hodlají zúčastňovat nebo určité opatření si přejí přijmout. V oblasti občanských a obchodních věcí v minulosti zpravidla Velká Británie tohoto oprávnění využila. A tak jsou vůči ní účinná nařízení Řím I,³⁷ Řím II,³⁸ stejně jako Brusel Ia.³⁹

2. Mezinárodní právo soukromé

Na smlouvy uzavřené před koncem přechodného období se aplikuje nařízení Řím I a na nároky na náhradu škody, k níž došlo před koncem přechodného období, se použije nařízení Řím II (viz čl. 62 Návrhu).

Po uplynutí přechodného období však obě nařízení ztratí svoji přímou použitelnost. Nenařídí-li britský zákonodárce zákonem přímou aplikaci těchto předpisů, bude zapotřebí používat kolizní ustanovení platná v rozhodujícím období ve Velké Británii. **V členských státech EU to ovšem budou opět nařízení Řím I a Řím II, protože přímá aplikace těchto nařízení předchází aplikaci národních předpisů.**

3. Mezinárodní právo procesní

Mezinárodní příslušnost

Během přechodného období by se podle čl. 63 Návrhu měla aplikovat nařízení č. 1215/2012 o soudní příslušnosti, uznání a výkonu soudních rozhodnutí ve věcech občanských a obchodních (tzv. Brusel Ia) a dále další procesní nařízení, včetně nařízení č. 2017/1001 o ochranné známce EU, nařízení č. 2201/2003 o soudní příslušnosti, uznání a výkonu rozsudků ve věcech manželských a rodičovské odpovědnosti, a konečně nařízení č. 4/2009 o soudní příslušnosti, rozhodném právu, uznání a výkonu rozhodnutí a spolupráci ve věcech týkajících se výživy, a to vždy za předpokladu, že řízení byla zahájena před koncem přechodného období [čl. 63 odst. 1 písm. a) až d) Návrhu]. Současně platí, že podle nařízení Brusel Ia a nařízení č. 4/2009 se posuzují otázky právní moci a otázky smluv o volbě soudiště, jež byly uzavřeny před koncem přechodného období [čl. 63 odst. 1 písm. a) a d) Návrhu].

Po uplynutí přechodného období tato dosud přímo použitelná nařízení již nebude možné použít. V případě nejdůle-

31 Ohledně dopadu vystoupení do právního řádu Velké Británie vůbec viz Svoboda v pozn. 14, str. 787, který správně upozorňuje na komplexnost a obrovský rozsah změn v zákonodárství, jež Velkou Británii po vystoupení očekává. Jen počet dohod o mezinárodním obchodě, které uzavřela EU a jež přestanou platit a budou muset být znovu uzavřeny, přesahuje padesát.

32 Viz pozn. 10.

33 Srov. např. posudek ESD 2/13, EU:C:2014:2454 nebo C-402, 415/05 P. Kadi.

34 Viz European Council – Guidelines, ze dne 23. 3. 2018. Srov. pozn. 1.

35 Viz dále Eeckhout, Frantziou, v pozn. 15, str. 719 a násl.

36 Protokol č. 21 o postavení Spojeného království a Irsku s ohledem na prostor svobody, bezpečnosti a práva.

37 Nařízení č. 513/2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy.

38 Nařízení č. 864/2007 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazky.

39 Nařízení č. 1215/2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech.

žitější právní úpravy, kterou je nařízení Brusel Ia, je otázka, zda řízení zahájená po uplynutí přechodného období se budou řídit národním anglickým právem anebo jednou z mezinárodních právních úmluv, které přicházejí teoreticky v úvahu.

Protože s „obživnutím“ Bruselské úmluvy z roku 1968 nelze počítat a není ani reálné, aby se Velká Británie stala smluvní státem Luganské úmluvy z roku 2007, je třeba vycházet z toho, že **dříve, než by snad Velká Británie mohla ratifikovat Haagskou úmluvu, bude se příslušnost britských soudů posuzovat podle tamního procesního práva, včetně posuzování doložek o soudní příslušnosti. Soudy v členských státech EU včetně České republiky budou však i nadále ve vztahu k Velké Británii používat nařízení Brusel Ia, neboť toto nařízení upravuje i vztahy ke třetím státům, z nichž jedním Velká Británie bude.**

Uznání a výkon rozhodnutí

Návrh upravuje uznání a výkon rozhodnutí (čl. 63 odst. 3) podle zásady, že existující režim bude platit do konce roku 2020 za předpokladu, že řízení o uznání a výkonu budou zahájena před skončením přechodného období. To se týká nařízení Brusel Ia, nařízení č. 2201/2003, nařízení č. 4/2009 a nařízení č. 805/2004.

Během přechodného období by měl platit režim podle nařízení č. 2201/2003, nařízení č. 2015/848, nařízení č. 1896/2006, nařízení č. 861/2007 a nařízení č. 606/2013 za podmínek stanovených v čl. 63 odst. 4, tedy, že příslušné žádosti budou doručeny příslušnému úřadu členského státu před skončením přechodného období, resp. že insolvenční řízení budou zahájena, resp. že řízení o evropském platebním rozkazu bylo zahájeno, resp. že hlavní insolvenční řízení bylo zahájeno, resp. že řízení o drobných nárocích bylo zahájeno, resp. že příslušný doklad byl vydán před uplynutím přechodného období.

Uznání a výkon rozhodnutí jsou od roku 2015 v členských státech EU, stejně jako mezinárodní soudní příslušnost, upraveny již zmíněným nařízením Brusel Ia. **Účinností brexitu přestane tento systém mezi Velkou Británií a zbylými členskými státy platit. Britské soudy nebudou povinny rozsudky uznávat a vykonávat.**

V členských státech bude situace zrcadlově obdobná jako v Británii. **Soudy členských států budou ve vztahu k britským rozhodnutím postupovat podle svého národního řádu.** Brusel Ia totiž nevyklučuje, jako tomu je u kolizních pravidel, předpisy mezinárodního práva procesního.

V. Otázky soukromého práva hmotného

1. Brexit a smlouvy

Rozdíly jednotlivých kolizněprávních řešení mohou mít velmi rozdílné účinky v oblasti hmotněprávních vztahů.

40 Viz např. *Nicholl and Knight v. Ahstton, Eldrige co (1901) 2 KB 126*, str. 132 an., cit podle M. Lehmann, D. Zetzsche v pozn. 27.

41 Viz rozsudek Tribunal Supremo z 13. 1. 2013, HOJ STS 1013, 2013, podle Lehmann, Zetzsche v pozn. 27, poznámka 42.

Anglické smluvní právo se totiž v některých ohledech podstatným způsobem odlišuje od kontinentálních soukromoprávních systémů.

Jestliže tedy bude rozhodným právem právo anglické, mohl by brexit vést k zániku smluvních povinností, neboť tato událost může být kvalifikována jako *frustration*. Je však skutečností, že předpoklady frustrace jsou poměrně přísné, resp. požadavky na ni jsou relativně vysoké. Je zapotřebí, aby vznikla překvapivá událost, která znemožňuje plnění vzájemných povinností, a v důsledku toho by zájem stran na takovém plnění zanikl.⁴⁰ Tak např. v situaci, kdy je britskému klientu poskytováno dlouhodobé poradenství v řízení o evropských subvencích, odpadá v důsledku brexitu účel takového plnění a smlouva v důsledku zmaření účelu (*frustrace*) zanikne. Smluvní povinnosti však zůstávají platnými, jestliže britská banka pozbyde licence jako bankovní instituce v EU a musí k plnění svých smluv založit pobočku nebo dceřinou společnost na území členských států. Podstatný je obsah původní smlouvy. Záleží zejména na tom, byly-li dohodnuty doložky o *hardship*, *force majeure* nebo *material adverse change* a jejich formulaci.

Ve srovnání s anglickým právem je situace v kontinentálních právních systémech, jak shora naznačeno, podstatně jiná. Např. podle německého práva může brexit znamenat předpoklad k porušení nebo odpadnutí základu smlouvy (*Geschäftsgrundlage* podle § 1313 odst. 1 BGB). Obdobně tomu je i v italském *Codice civile*, který upravuje adaptaci (přizpůsobení) nebo ukončení smlouvy v případě výskytu mimořádných a nepředvídatelných okolností, které zatěžují plnění povinností mimořádným způsobem. Španělský *Código civil* takovou úpravu neobsahuje, avšak španělský Nejvyšší soud dociluje prostřednictvím extenzivního výkladu a aplikace klauzule *rebus sic stantibus* obdobného výsledku.⁴¹ **Obdobně je upraven režim smlouvy v případě podstatné změny okolností, jež má za následek vznik podstatného nepochopitelného postavení stran v § 1765 o. z.** To je důvod k novému jednání stran o smlouvě, resp. k adaptaci smluvních poměrů rozhodnutím soudu podle § 1766 odst. 1 o. z.

Relativně nejnaléhavější problémy jsou v oblasti pracovněprávních vztahů. Brexit může vést ke ztrátě pracovních míst nebo zákazu zaměstnání těch, kteří mají uzavřené pracovní smlouvy. Dotčeny jsou např. i zaměstnanci nejrůznějších úřadů, resp. agentur Evropské unie sídlících na území Velké Británie, včetně např. Evropské investiční banky. Samotní úředníci mohou být dotčeni pouze změnou sídla těchto úřadů, v případě pracovních poměrů se však může situace v důsledku vystoupení změnit.

2. Korporátní právo

Existuje celá řada obchodních společností, které jsou založeny podle anglického práva a registrovány v *Companies House* v Cardiffu. Jejich faktické správní centrum se však nachází v jiném členském státě, např. v České republice. Jde např. o anglické korporace ve formě *Limited Liability Company* (Ltd.) a jiné, ale též o *Limited Liability Partnership* (LLP).

Brexit představuje pro takové společnosti určité problémy, neboť mezinárodní právo soukromé obchodních společností je rozlišuje podle toho, zda společnost je založena podle práva členského státu EU nebo státu třetího. Svoboda podniká-

ní (usazování) přikazuje uznávání zahraničních společností v rámci EU a jejich zrovnoprávnění s tuzemskými obchodními společnostmi nezávisle na jejich správním sídle nebo místě výkonu jejich činností.⁴²

Pro společnost se sídlem v EU tak platí inkorporační teorie, podle které společnost podléhá tomu právnímu řádu, podle kterého je založena. Vůči společností, které podléhají právnímu řádu třetího státu, používá většina členských států teorii sídla. Podle ní pro takové obchodní společnosti platí právní řád státu, kde se nachází jejich skutečné sídlo. Zatímco zahraniční společnosti EU se sídlem hlavní správy společnosti ve Velké Británii profitují z teorie založení, **představuje teorie sídla pro anglické zahraniční společnosti se sídlem na kontinentu celou řadu problémů.**⁴³ Podle přísného pojetí teorie sídla je třeba zahraniční společnost považovat za neexistující. Majetek a povinnosti společnosti anglického práva by tedy nebylo možné přiřadit žádnému subjektu, a tedy by byly bez pána.

Existuje řada řešení, jak by bylo možné těmto následkům předejít. Předně by bylo možné uvažovat o přeměně společnosti do formy, která je uznatelná ve státě jejího sídla. To by ovšem bylo velmi náročné a nákladné. Kromě toho by muselo k přeměně společnosti dojít ještě před brexitem. Státy, které uznávají teorii sídla, mají nicméně zájem na tom, aby společnosti, které mají sídlo na jejich území, mohly řádně existovat i po vystoupení Velké Británie. Ochotu k takovému řešení však nelze očekávat od samotné Velké Británie. Dále by se mohl stát, ve kterém společnost sídlí, vzdát teorie sídla pro všechny společnosti inkorporované ve třetích státech. Takový radikální krok by ovšem vedle inkorporace ve Velké Británii umožnil i volbu právních řádů jiných třetích států, podle kterých ovšem chybí evropský standard ochrany.

Proto je podle našeho názoru třeba zvolit jinou cestu, a to přeměnu zahraničních společností ex lege. V určitém okamžiku (tedy např. v okamžiku účinnosti brexitu) by existující zahraniční společnosti byly ze zákona přeměněny do formy uznávané právním řádem státu jejich sídla, např. by se Ltd. přeměnily v s. r. o. Pro zakladatele by vznikly minimální náklady, a kromě toho by byla posílena právní jistota s ohledem na jednotnou platnost práva sídla pro všechny společnosti, které předtím podléhaly anglickému právu.

Problémy nastávají i v případě společností ve formě evropské společnosti (Societas Europea, SE), které mají sídlo ve Velké Británii. Je zřejmé, že po brexitu nemohou tyto společnosti existovat, protože lze předpokládat, že působnost příslušného nařízení bude omezena na společnosti se sídlem na území EU, resp. EHP. **Aby takové společnosti „přežily“ brexit, musejí přesídlit na území EHP.**

Velmi relevantní je rovněž další osud v Británii založených evropských akciových společností po brexitu. Bez příslušné speciální úpravy by zřejmě musely tyto společnosti být zrušeny, neboť jejich právní základ odpadne. Teoreticky by tyto společnosti mohly být přesunuty do Irsku, kde by měly svoje formální sídlo, a mohly si tak zachovat svoji právní formu.

3. Oblast průmyslového vlastnictví a autorských práv

Nejpodstatnější je zřejmě opuštění režimu unijního práva včetně ztráty působnosti Úřadu průmyslového vlastnictví

v Alicante, který registruje ochranné známky a průmyslové vzory. **Za účelem zajištění kontinuity ochrany ochranných zámků a průmyslových vzorů bude zapotřebí vytvořit nový britský režim/úřad.** Ten by ve Velké Británii převzal úlohu této agentury. V případě autorských práv a patentů je dopad brexitu méně citelný.

4. Kartelové právo

Zcela nepochybně je zapotřebí úpravy kartelového práva po brexitu, ať již ve smlouvě o vystoupení, nebo v autonomním britském právu. Bez této úpravy by se ve vztahu Velké Británie k EU používal soutěžní zákon (*Competition Act* z roku 1998).

V tomto předpisu obsažená úprava je nepochybně podstatným pokrokem oproti dosavadní situaci v tehdejší britském právu. Přesto však obsahuje tento zákon určitá archaická ustanovení. Tak např. britská vláda je oprávněna podporovat bez omezení „své“ podniky, povoluje exportní kartely a ochraňuje britské podniky před podniky zahraničními.

5. Insolvenční právo

V této velmi důležité oblasti se po brexitu nabízejí tato možná řešení: pro již zahájená řízení podle evropského nařízení o insolvenčním právu z roku 2002 by měla tato řízení být podle tohoto režimu též ukončena.

Protože neexistuje žádná mezinárodní úprava, používají jednotlivé členské státy včetně Velké Británie vlastní tuzemskou úpravu insolvenčního řízení, která je v některých z nich ovlivněna modelovým zákonem UNCITRAL (např. právě ve Velké Británii), do značné míry jsou členské státy ovlivněny právě platným evropským insolvenčním nařízením. Mělo by však dojít k uznávání a koordinaci insolvenčních řízení, jejichž úprava by měla dohoda o vystoupení obsahovat.

6. Rodinné právo

S účinností vystoupení pozbývá vůči Velké Británii platnosti nařízení Brusel IIa. Místo něj se bude nadále aplikovat Haagská úmluva z roku 1970 o uznání rozvodu manželství a rozluky od stolu a lože, kterou ovšem neratifikovaly všechny členské státy.

Podstatné však je, že by měly být uznávány rozsudky o rozvodu manželství, vydané před okamžikem platnosti vystoupení.⁴⁴ ❀

Obsáhlejší verzi tohoto článku najdete na www.bulletin-advokacie.cz.

⁴² Viz např. C-212/97 – Centros.

⁴³ Viz k tomu též M. Winner: Brexit a evropské právo obchodních společností, in XXV. Karlovarské právní dny, Leges 2017, str. 337 a násl.

⁴⁴ Tento článek vychází z přednášky autora na Fóru Centra právní komparistiky PF UK dne 27. 10. 2016. Autor zde relativně přesně analyzoval některé otázky, které v té době byly s ohledem na absenci literárních příspěvků či oficiálních stanovisek nejasné. Tento text byl pak doplněn o civilněprávní problematiku (kapitola IV), a dále reflektuje příspěvky v právní literatuře a zejména aktuální vývoj procesu vystoupení.

Vybrané projevy ochrany „slabší strany“ z pohledu civilního práva procesního

V souvislosti s „novým“ občanským zákoníkem je často skloňována ochrana slabší strany, která je jednou ze základních zásad soukromého práva. Na rozdíl od hmotněprávní úpravy však nelze v procesněprávních vztazích hovořit o zvýhodňování slabší strany na úkor silnější strany, neboť se jedná spíše o jakési „dorovnání“ jejího slabšího procesního postavení. Tento článek se zaměřuje na vybrané projevy zásady ochrany slabší strany v civilním soudním řízení, jehož účelem je poskytování ochrany porušeným nebo ohroženým subjektivním soukromým právům.

Mgr. Markéta Šlejharová

působí v AK Císař, Češka, Smutný s. r. o., advokátní kancelář, a na PF MU v Brně.

Základní ústavně zaručenou zásadou civilního soudního řízení je **zásada rovnosti účastníků řízení před soudem**, která je zakotvena v čl. 96 odst. 1 Ústavy.¹ Dle této zásady mají mít účastníci před soudem rovné postavení, resp. ani jeden z nich nesmí být jakkoliv procesně zvýhodněn, obráceně tedy **ani jedna z procesních stran nesmí být procesně znevýhodněna**, přičemž rovné postavení účastníků v civilním soudním řízení musí vyplývat ze skutečných rozdílných možností.² V občanském soudním řádu (dále také „o. s. ř.“),³ zákoně o zvláštních řízeních soudních (dále také „z. ř. s.“),⁴ ale i v zákoně o soudních poplatcích⁵ a dalších procesněprávních předpisech tak nalezneme řadu institutů, které zdůrazňují právo slabších subjektů na spravedlivý proces⁶ a které chrání procesně slabší účastníky civilního soudního řízení a vyvažují jejich nerovné procesní postavení.⁷ Někdy se hovoří o tzv. pozitivní diskriminaci, resp. zvýhodnění určitého okruhu subjektů civilního soudního řízení.

Na rozdíl od hmotněprávní úpravy však nelze v procesně-

právních vztazích hovořit o zvýhodňování slabší strany na úkor silnější strany, neboť se jedná spíše o jakési „dorovnání“ jejího slabšího procesního postavení tak, aby byla vyrovnána určitá komparativní nevýhoda slabší strany a nastoleno rovné procesní postavení stran. Procesněprávní úprava ochrany slabší strany je roztržena do mnohých procesněprávních ustanovení, přičemž tento článek se zaměřuje především na ochranu poskytovanou v rámci sporného civilního soudního řízení.

Právo jednat ve svém mateřském jazyce a písemný styk soudu a účastníků řízení

Základním projevem ochrany slabšího procesního postavení účastníka civilního soudního řízení je **právo účastníků řízení jednat v jejich mateřském jazyce** upravené v § 18 o. s. ř., které je jako jedno ze základních lidských práv zakotveno taktéž v čl. 37 odst. 4 Listiny základních práv a svobod (dále „Listina“). Je-li mateřským jazykem některého účastníka řízení jiný než jazyk český, ustanoví soud tomuto účastníkovi tlumočnicka, avšak pouze vyjde-li najevo potřeba jej ustanovit, a to např. z písemné komunikace či v průběhu soudního jednání. Z uvedeného je zřejmé, že sama skutečnost, že účastník řízení není státním příslušníkem České republiky, tedy nevede bez dalšího k nutnosti tlumočnicka ustanovit. **Náklady spojené s tlumočením i s překladem dokumentů hradí stát, a nikoliv účastník**, jak by se mohlo zprvu zdát. Je však vhodné upozornit, že vzniknou-li náklady spojené s ustanovením tlumočnicka jiné osobě než účastníkovi řízení, kupř. svědkovi, má stát na náhradu takto vzniklých nákladů právo.⁸

V souvislosti s otázkou potřeby **úředního překladu písemného podání** sepsaného v jiném než českém jazyce vydal Městský soud v Praze zajímavé rozhodnutí, ve kterém judikoval, že **„žalobu sepsanou ve slovenštině nelze bez dalšího považovat za nesrozumitelnou ani neurčitou jen z důvodu použitého slovenského jazyka, nepostrádá-li jinak zákonné náležitosti (§ 42 odst. 4, § 79 odst. 1 o. s. ř.), neboť čeština a slovenština jsou jazyky velmi blízké příbuzné, s řadou shod ve slovní zásobě i stavbě jazyka, v důsledku čehož stále přetrvává široká srozumitelnost mezi oběma jazyky navzájem. Důvod k úřednímu překladu žaloby sepsané a podané ve slovenštině do jazyka českého však může vyvstat např. v důsledku prohlášení žalovaného, jemuž je uložena povinnost k vyjádření k žalobě, že žalobě nerozumí.“**⁹ Z uvedeného je zřejmé, že ačkoli není výslovně zakotvena možnost účastníků řízení obracet se na soudy v civilním soudním řízení v cizím jazyce,¹⁰ jakož ani

1 Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

2 Nález ÚS ze dne 26. 4. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 37/04.

3 Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

4 Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

5 Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

6 Nález ÚS ze dne 26. 4. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 37/04.

7 Srov. nález ÚS ze dne 24. 6. 2002, sp. zn. IV. ÚS 140/02.

8 P. Lavický a kol.: Občanský soudní řád (§ 1 až 250I): Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů, Wolters Kluwer, Praha 2016, str. 19.

9 Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 30. 11. 2015, sp. zn. 91 Co 308/2015. Dostupné z: http://profilpravo.cz/index.php?page=article&id_category=120&id_article=258935&csurn=3c891377.

10 K tomuto je vhodné uvést, že na rozdíl od soudního řízení je pro správní řízení v souladu s § 16 odst. 1 zák. č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů, výslovně zakotvena možnost účastníků v řízení jednat a předkládat písemnosti i v jazyce slovenském.

není nikde v o. s. ř. zakotvena povinnost soudů tyto písemnosti přijímat, soud zajišťuje úřední překlad jen tam, kde by bez takového postupu bylo omezeno, či dokonce vyloučeno právo na spravedlivý proces a rovné postavení účastníka řízení.

K právu účastníka civilního soudního řízení jednat před soudem ve své mateřštině se vyjádřilo v nedávné době taktéž občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu, které přijetím rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 11. 9. 2013, sp. zn. 19 Co 218/2013, k publikaci ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, sjednotilo nejednotnou soudní praxi umožňující účastníkům řízení, aby se na civilní soudy obraceli písemnými podáními v jiném než v českém jazyce, a dovozující povinnost civilních soudů překládat písemnosti, jež jsou těmto účastníkům v civilním soudním řízení doručovány, do jejich mateřského jazyka. Občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu dospělo tak k závěru, že v **civilním soudním řízení je právo na jednání v mateřském jazyce před soudem na rozdíl od trestního řízení omezeno pouze na ústní jednání soudu a nevztahuje se na písemný styk soudu s účastníky a naopak. Z § 18 odst. 1 o. s. ř. tak nelze dovozovat povinnost soudu zajistit překlad jím vydaného rozhodnutí do jazyka, jemuž rozumí účastník řízení, který neovládá český jazyk.**¹¹

Smyslem práva jednat v mateřském jazyce v civilním soudním řízení je tedy to, aby účastník nebyl znevýhodněn jen z důvodu neznalosti českého jazyka, ve kterém probíhá soudní jednání. S ohledem na výše uvedené je možné uzavřít, že **nelze požadovat, aby byly písemné procesní návrhy a ústní přednesy předkládány bez dalšího do českého jazyka, ať už pro potřeby soudu, či jiných účastníků. Potřebu ustanovit tlumočníka či případně úředně přeložit písemnost je třeba zvažovat vždy s ohledem na konkrétní okolnosti případu.**

Poučovací povinnost soudu

Dalším institutem, kterým se vyvažuje slabší postavení některého účastníka, je **poučovací povinnost soudu ohledně procesních práv a povinností v případě, že tento účastník není v řízení zastoupen advokátem či notářem.** Samotná poučovací povinnost soudu vyplývá z čl. 37 odst. 2 Listiny¹² a je obecně upravena v § 5 o. s. ř., který stanoví, že „*soudy poskytují účastníkům poučení o jejich procesních právech a povinnostech*“. Tuto poučovací povinnost má soud však vůči všem účastníkům řízení a nelze ji *a priori* vyloučit udělením plné moci advokátovi či jinému právníkovi.¹³ Cílem poučovací povinnosti je obecně poučení účastníka o tom, jaká má v rámci civilního soudního řízení práva a povinnosti, aby jím provedené procesní úkony mohly vyvolat zamýšlené účinky a aby mohl splnit své procesní povinnosti, přičemž poučovací povinnost musí být poskytnuta včas, tj. v době, kdy je toho podle stavu řízení pro účastníka řízení zapotřebí. Soud je kupř. povinen poučit účastníka o vadnosti navrhovaného petitu a také o správné formulaci. Soud by měl žalobce poučit o tom, že navrhovaný petit neodpovídá exekučním předpisům, a že jej tak nebude možné vykonat, např. „*domáhá-li se žalobce vyklizení pozemku, na němž je nemovitá stavba, ačkoli měl žalovat na odstranění stavby*“.¹⁴ Pokud soud řádně a včas účastníka v souladu se svou povinností nepoučí o jeho procesních právech a povinnostech, dopustí se porušení ústavně zaručeného práva na spravedlivý proces.¹⁵

Poučovací povinnost soudu je dále konkretizována také v § 118a odst. 1 až 4 o. s. ř. Skutečnosti upravené v § 118a odst. 1 až 3 o. s. ř., o kterých je soud povinen účastníky poučit, jsou natolik významné, že se jich musí dostat účastníkovi bez ohledu na jeho případné právní zastoupení. To však neplatí ve vztahu k dalším procesním právům a povinnostem, o kterých předseda senátu při jednání poučuje; tam naopak zákonná úprava obsažená v § 118a odst. 4 o. s. ř. předpokládá, že kvalifikované zastoupení je dostačující garancí pro poskytnutí odborného právního poradenství. Ust. § 118a odst. 4 o. s. ř. výslovně stanoví, že „*při jednání předseda senátu poskytuje účastníkům poučení též o jiných jejich procesních právech a povinnostech; to neplatí, je-li účastník zastoupen advokátem nebo notářem...*“ Smyslem poučovací povinnosti upravené v § 118a odst. 4 o. s. ř. je ochrana účastníka řízení, který není zastoupen advokátem či notářem, a který by tak pouze pro nedostatek znalostí procesního práva mohl podlehnout svému odpůrci ve sporném řízení, a utrpět tak v řízení újmu na svých právech. Takový výsledek by byl „*neslučitelný s účelem civilního soudního řízení, spočívajícím v poskytování spravedlivé ochrany porušeným nebo ohroženým subjektivním soukromým právům*“.¹⁶ **Do režimu § 118a odst. 4 o. s. ř. spadá např. poučení o tom, co představuje náklady řízení, jejichž náhradu lze uplatnit, nebo poučení o možném postupu podle § 107a o. s. ř.**¹⁷ Soud má taktéž povinnost účastníka řízení včas seznámit s právem nechat se zastoupit osobou znalou práva nebo požádat soud o to, aby mu byl zástupce za naplnění zákonných podmínek soudem ustanoven. Uvedené platí obzvláště za situace, kdy je již z podání účastníka řízení zřejmé, že se v procesním právu zjevně neorientuje, že se nachází v tíživé osobní situaci nebo že vzhledem k projednávané věci a vzhledem k zastoupení protistrany může být v rámci řízení značně znevýhodněn.¹⁸

Zastoupení účastníků řízení

Slabší stranou z pohledu civilního práva procesního je taktéž nezletilý a osoba s omezenou svéprávností, jejichž slabší procesní postavení vyplývá právě z jejich částečné, resp. omezené svéprávnosti, se kterou úzce souvisí i procesní způsobilost účastníků řízení, neboť procesní způsobilost příznává § 20 o. s. ř. účastníkům řízení v takové míře, v jaké jsou svéprávní. **Institutem vyvažujícím slabší postavení účastníka řízení, který má omezenou svéprávnost, nebo, v případě nezletilé osoby, částečnou svéprávnost, je institut povinného zastoupení.** Vzhledem k tomu, že tyto účastníci řízení s omezenou či částečnou svéprávností nemohou uplatňovat v civilním soudním řízení samostatně svá

11 Více k tomu zpráva předsedy senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu. Právo účastníka civilního řízení jednat před soudem ve své mateřštině se nevztahuje na písemný styk soudu s účastníky a naopak. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/judikaturans_new/ns_web.nsf/f069f297c2422c1bc12576ac0045940f1edb80effafe07751c12581cb003f3f46?OpenDocument.

12 Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.

13 Nález ÚS ze dne 6. 6. 1995, sp. zn. I. ÚS 151/94.

14 P. Lavický a kol., op. cit. sub 8, str. 21-22.

15 Viz nález ÚS ze dne 21. 3. 2017, sp. zn. IV. ÚS 682/16.

16 P. Lavický a kol., op. cit. sub 8, str. 14.

17 Rozsudek NS ze dne 24. 5. 2011, sp. zn. 26 Cdo 2942/2010.

18 Viz nález ÚS ze dne 21. 3. 2017, sp. zn. IV. ÚS 682/16.

procesní práva, tj. nejsou oprávněni činit samostatně procesní úkony a jednat v řízení před soudy (nemají plnou procesní způsobilost), je třeba zajistit ochranu jejich procesních práv prostřednictvím jiných osob. Tito účastníci řízení proto musí být zastoupeni dle § 22 o. s. ř. buď svým zákonným zástupcem, nebo hmotněprávním opatrovníkem. V případě „nezletilých dětí by pravidlem měl být závěr, že tyto nemají plnou procesní způsobilost ve smyslu § 20 odst. 1 občanského soudního řádu (...) Z pohledu ústavních práv nezletilých dětí je tak nutno zajistit, aby v soudním řízení, jehož jsou účastníky, požívaly dostatečné ochrany, která je zpravidla, není-li zde konflikt zájmů, zaručena jejich zastoupením zákonným zástupcem.“¹⁹ **V případě, že osoba, která nemůže před soudem samostatně jednat, nemá zákonného zástupce nebo jí nebyl ustanoven hmotněprávní opatrovník, soud ustanoví takové osobě za podmínek stanovených v § 29 a násl. o. s. ř. procesního opatrovníka, který je oprávněn zastupovat tohoto účastníka pouze ve věci, pro niž byl ustanoven, a to do doby zániku skutečností, která zakládá nutnost takového zastoupení.**

V některých případech je tato ochrana dle procesního práva poskytována i osobám, které sice nemají plnou svéprávnost, ale které by dle hmotného práva mohly v dané věci jednat samostatně. Zvýšená míra ochrany v procesním právu se uplatní jen tehdy, vyžadují-li to okolnosti daného případu, především však při hrozcím nebezpečí z prodlení či v případě komplikované a složité problematiky, která je v rámci daného soudního řízení projednávána.²⁰

V této souvislosti je třeba poukázat taktéž na další ochranný institut, který občanský soudní řád upravuje v souvislosti s ochranou nezletilého dítěte, které je schopno samostatně formulovat své názory a jehož názor je nutné v rámci civilního soudního řízení zjistit. V dané situaci může soud názor dítěte zjistit buď jeho výslechem, nebo prostřednictvím jeho zástupce, znaleckého posudku nebo příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí.²¹ **Výslech dítěte může soud provést za přítomnosti jeho důvěrníka, který není jeho zákonným zástupcem, nebo může rozhodnout, že výslech dítěte provede bez přítomnosti dalších osob, v případě, že by jejich přítomnost mohla ovlivnit dítě tak, že by nevyjádřilo svůj skutečný názor.**

Zvláštní procesní ochrana je poskytována účastníkům řízení taktéž dle § 26 o. s. ř., který pro určitou kategorii osob či určité typy řízení umožňuje účastníkům jejich **zastoupení prostřednictvím právnických osob či institucí poskytujících těmto osobám ochranu. Právnické osoby či instituce zabývající se problematikou ochrany v daných právních oblastech mají více zkušeností a znalostí než samotný jednotlivec, a mohou tak v řízení efektivněji há-**

jit jeho zájmy. Kromě nezletilého se tak jedná i o zaměstnance a diskriminované, kteří jsou dle ustálené judikatury procesně slabší stranou.²² Jejich procesně slabší postavení spočívá taktéž v důkazní nouzi na straně těchto osob, jež se snaží v řízení prokázat nezákonný postup druhé strany. Ust. § 26 odst. 2 o. s. ř. ve spojení s § 470 z. ř. s. tak umožňuje ve věcech péče o nezletilé a vyživovací povinnosti s přesahem do zahraničí **zastoupení nezletilého v řízení Úřadem pro mezinárodní ochranu dětí**, který byl zřízen dle § 3 zákona o sociálně-právní ochraně dětí²³ jako orgán sociálně-právní ochrany dětí. Dále se jedná o možnost zastoupení v řízení **odborovou organizací**, která jako zástupce účastníka řízení přichází v úvahu především v pracovněprávních sporech, ve kterých na jedné straně vystupuje zaměstnavatel a na straně druhé zaměstnanec, jenž je považován za slabší stranu i z hlediska práva hmotného. Jedná-li se o cizince, může být tento zaměstnanec v pracovněprávních věcech **zastoupen v řízení taktéž právnickou osobou, k jejímž činnostem patří ochrana práv cizinců.** Cizinec, který pobývá v České republice na vízum k pobytu nad 90 dnů za účelem sezonního zaměstnání, se může dát v pracovních věcech, ale i ve věcech vyplývajících ze zákona o pobytu cizinců,²⁴ zastupovat v řízení právnickou osobou, k jejímž činnostem patří ochrana práv cizinců. Ve věcech ochrany před diskriminací dává § 26 o. s. ř. diskriminovanému možnost jeho **zastoupení právnickou osobou, k jejímž činnostem patří ochrana před diskriminací,** a ve věcech nároků vyplývajících z autorského zákona je poškozenému umožněno jeho **zastoupení právnickou osobou, k jejímž činnostem patří ochrana práv vyplývajících z autorského zákona.**²⁵

V souvislosti s institutem zastoupení je vhodné zmínit taktéž **institut podpůrce, který byl zaveden občanským zákoníkem.** V rovině procesněprávní je v této souvislosti zakotveno **právo účastníka řízení na konzultaci při jednání se svým podpůrcem,** který však účastníkem řízení není. Podporovaný jako účastník řízení jedná svým jménem, avšak má v souladu s § 116a o. s. ř. právo na to, aby mu soud umožnil během soudního jednání porady a konzultace s jeho podpůrcem, a za tímto účelem může jednání přerušit. Podpůrce je kromě konzultací dále oprávněn namítat v průběhu soudního jednání neplatnost právního jednání podporovaného účastníka, a to svým jménem a bez ohledu na názor podporovaného.

V neposlední řadě je v souvislosti s institutem zastoupení vhodné poukázat také na úpravu obsaženou v ust. § 138 o. s. ř., které stanoví **povinnost soudu ustanovit zástupce těm účastníkům, kteří splňují předpoklady k tomu, aby byli soudem osvobozeni od soudních poplatků, a kteří by tak neměli dostatek finančních prostředků na to, aby si mohli zaplatit zástupce, který by je v řízení zastupoval.** Takového zástupce ustanoví soud na základě žádosti a je-li to nezbytné k ochraně zájmů takového účastníka, přičemž o tomto právu je soud povinen účastníky poučit. Tento institut procesního práva opět vychází ze zásady rovnosti účastníků řízení a jeho účelem je ochrana účastníka, který by pouze z důvodů nedostatku finančních prostředků mohl utrpět újmu na svých právech.

Advokátský proces

Za projev zvýšené míry ochrany účastníků řízení v rámci civilního práva procesního lze považovat také (s výjimkou pří-

19 Viz náleží ÚS ze dne 4. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1041/14 (217/2014 USn.).

20 Více R. Šínová: Procesní způsobilost nezletilých účastníků řízení (s přihlédnutím k právní úpravě svéprávnosti v návrhu nového občanského zákoníku), Právní rozhledy č. 17/2011, str. 616.

21 R. Rogalewiczová: Orgán sociálně-právní ochrany dětí jako kolizní opatrovník dítěte, Právní rozhledy č. 20/2015, str. 713.

22 Viz např. náleží ÚS ze dne 26. 4. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 37/04.

23 Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

24 Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

25 Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

padů uvedených v § 241 odst. 2 a 3 o. s. ř.) **povinné zastoupení dovolatele advokátem či notářem v řízení před Nejvyšším soudem.** Tento požadavek je odůvodněn zejména zvýšenými zákonnými formálními nároky na dovolání jakožto mimořádného opravného prostředku k přezkoumávání náročných právních otázek, ale i určitou míru ochrany účastníků řízení. Z judikatury Nejvyššího soudu vyplývá, že požadavek povinného zastoupení „není naplněn jen tím, že si dovolatel zvolí zástupcem advokáta nebo notáře. Součástí povinného zastoupení je ... též to, že dovolání musí být tímto zástupcem (advokátem nebo notářem) sepsáno a dále též podepsáno. Zvolí-li si dovolatel advokáta (notáře) až poté, co sám podal dovolání, je nezbytné..., aby zmocněnec dovolatele (advokát nebo notář) již účinně podání nahradil nebo doplnil vlastním podáním nebo aby alespoň písemně nebo ústně do protokolu sdělil soudu, že se s dovolatelem učiněným podáním ztotožňuje...“²⁶

Povinné zastoupení je zákonem stanoveno pouze pro dovolatele. U ostatních účastníků dovolacího řízení se zastoupení advokátem či notářem obligatorně nevyžaduje. **Domnívám se však, že obligatorní povinnost zastoupení pouze jednoho z účastníků řízení není tak zcela v souladu se zásadou rovnosti účastníků řízení, když tuto povinnost stanoví pouze jednomu z účastníků řízení.** U odborné veřejnosti převládá názor, že je tomu tak z toho důvodu, že „*jediným procesním úkonem, který od druhé strany zpravidla přichází v úvahu, je vyjádření k dovolání, které může sepsat účastník sám*“.²⁷

V souvislosti s výše uvedeným přístupem je poněkud překvapivé, že **obligatorní zastoupení advokátem či notářem není stanoveno pro ostatní mimořádné opravné prostředky,** kterými jsou žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost. Obligatorní zastoupení bylo historicky navrhováno u obou žalob, v legislativním procesu tento požadavek však neuspěl. **Vzhledem k náročnosti dané problematiky lze však zastoupení advokátem ve všech výše uvedených případech doporučit.**

V této souvislosti je nutné zmínit **aktuálně diskutovanou otázku zavedení tzv. advokátského procesu,** tedy obligatorního zastoupení advokátem v civilním soudním řízení. Dosavadní povinnost zastoupení advokátem pro dovolatele v dovolacím řízení dle § 241 o. s. ř. a v řízeních před Nejvyšším správním soudem a Ústavním soudem by se tak mohla s přijetím nového civilního řádu soudního značně rozšířit. **Dle věcného záměru civilního řádu soudního by se mělo povinné zastoupení advokátem vztahovat až na pár výjimek na všechna soudní řízení upravená civilním řádem soudním.**²⁸ Rozšíření povinného zastoupení advokátem nad rámec současné úpravy lze kvitovat, neboť není pochybností o tom, že účastník, který není zastoupen advokátem (za předpokladu, že nemá právnické vzdělání), je v soudním řízení oproti druhému účastníkovi odborně zastoupenému v komparativní nevýhodě, která může vést až ke ztrátě sporu, a to pouze a jenom z důvodu procesních pochybení. **Zavedení tzv. advokátského procesu by mělo dle mého názoru taktéž za následek zrychlení průběhu civilního soudního řízení, neboť by nebylo nadále nutné trvat na stávající rozsáhlé poučovací povinnosti soudu.** Otázkou však zůstává rozsah povinného odborného zastoupení. Objevují se názory, že povinné zastoupení by se mělo týkat jen některých typů řízení či že by se mělo odvíjet od hodnoty předmětu sporu. V tomto směru lze souhlasit se stávajícím věcným návrhem civilního řádu soudního, který

stanoví hodnotu předmětu sporu, při jejímž překročení bude zastoupení advokátem pro účastníky řízení povinné. V souvislosti se zavedením tzv. advokátského procesu by bylo nezbytné přizpůsobit taktéž právní úpravu odměňování advokátů.

Nad rámec uvedeného je vhodné na tomto místě upozornit taktéž na novelu insolvenčního zákona,²⁹ kterou bylo s **účinností od 1. 7. 2017 zavedeno v § 390a insolvenčního zákona (až na výjimky) obligatorní zastoupení dlužníka při sepsu a podání návrhu na povolení oddlužení (případně jeho doplnění či opravy) podávaného zároveň s insolvenčním návrhem, nebo i samostatně v návaznosti na insolvenční návrh dříve podaný věřitelem. Novela uvádí taxativní výčet kvalifikovaných subjektů, které jsou oprávněny dlužníka zastupovat. Kvalifikovaným subjektem ve smyslu § 390a odst. 1 insolvenčního zákona je pouze advokát, notář, soudní exekutor, insolvenční správce, anebo právnická osoba akreditovaná Ministerstvem spravedlnosti ČR.** Tuto novelu lze hodnotit velmi pozitivně, neboť jejím cílem je kromě dalšího především ochrana dlužníků před komerčními subjekty poskytujícími dlužníkům nekvalifikované a finančně nákladné právní služby v podobě nekvalitně zpracovaného návrhu na povolení oddlužení, využívajícími tíživé životní situace a nedostatečné informovanosti dlužníků.³⁰

Neúčinnost doručení

Dalším vybraným institutem chránícím účastníka řízení, jehož postavení by bylo v případě neuplatnění tohoto institutu neúměrně oslabeno, je neúčinnost doručení upravená v § 50d o. s. ř. **O neúčinnosti doručení může soud rozhodnout pouze na návrh účastníka,** nikoliv z moci úřední, a to pouze v případě, že se účastník z **omluvitelných důvodů nemohl s písemností doručovanou soudem seznámit.** „*Za omluvitelný důvod, pro který účastník zmeškal lhůtu, je třeba ve smyslu § 58 odst. 1 věty první o. s. ř. považovat jak překážku (událost), která účastníku řízení nebo jeho zástupci objektivně (nezávisle na jejich vůli) zabránila učinit včas příslušný procesní úkon, tak i okolnost účastníkem řízení nebo jeho zástupcem případně způsobenou nebo jinak zaviněnou, jestliže ji lze považovat – zejména s přihlédnutím ke všem okolnostem případu a k poměrům účastníka nebo jeho zástupce – za omluvitelnou.*“³¹ Omluvitelným důvodem je např. pobyt v nemocnici či pracovní cesta, **nikoliv skutečnost, že se účastník na adrese pro doručování trvale nezdržuje.** Speciální úpravu k neúčinnosti doručení nalezneme pak v ust. § 377 a 388 z. ř. s., která stanoví, že návrh na vyslovení neúčinnosti doručení nelze podat poté, co již nabyl právní moci rozsudek, kterým bylo vysloveno, že manželství se rozvádí nebo že manželství není, nebo je neplatné. Smys-

26 Viz usnesení NS ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. 32 Odo 1675/2006.

27 K. Havlíček a kol.: Občanské soudní řízení: soudcovský komentář podle stavu k 1. 1. 2015, Kniha IV., 1. vydání, Havlíček Brain Team, Praha 2015, str. 183.

28 Bod 28. věcného záměru civilního řádu soudního. Dostupný z: <https://crs.justice.cz>.

29 Zákon č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

30 K tomuto více V. Dvořáková: Novinky v zahájení řízení o oddlužení a jejich praktické dopady na kvalifikované osoby, Komorní listy č. 1/2018, str. 10-14.

31 Usnesení NS ze dne 14. 9. 2015, sp. zn. 21 Cdo 30/2015.

lem této výjimky z obecné právní úpravy neúčinnosti doručení je zabránění vzniku dvojího manželství, resp. též registrovaného partnerství.³²

Další vybrané projevy ochrany slabší strany

Procesně slabší stranou je dle ustálené judikatury kromě zaměstnance³³ taktéž spotřebitel,³⁴ kterým je poskytována ochrana v rámci občanského soudního řádu i v případě přípustnosti mimořádného opravného prostředku. **Ve vztazích ze spotřebitelských smluv a v pracovněprávních vztazích je dovolání dle § 238 odst. 1 písm. c) o. s. ř. přípustné i proti rozsudkům a usnesením, v nichž dovoláním napadeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč.** Touto výjimkou je v rámci ochrany slabší strany (v tomto případě spotřebitele a zaměstnance) umožněno, aby podal dovolání i v bagatelních sporech.

Spotřebitelům je ochrana poskytována též na základě § 89a o. s. ř., který umožňuje uzavření proročádní doložky pouze ve věcech týkajících se vztahů mezi podnikateli vyplývajících z podnikatelské činnosti. **Uzavření proročádní doložky, tedy písemné dohody o místní příslušnosti jiného obecného soudu prvního stupně, tak není umožněno ve spotřebitelských smlouvách, neboť spotřebitel je vnímán jako slabší strana i z hlediska práva hmotného, a je ve většině případů důsledkem transpozice unijních směrnic zabývajících se ochranou spotřebitelů.**³⁵ Pro-

rogační doložka jakožto zakázané ujednání ve spotřebitelské smlouvě je však upravena již v § 1814 písm. j) o. z.³⁶ Ustanovení obsažené v občanském soudním řádu je restriktivnější a výslovně umožňuje proročádní doložku uzavřít pouze a jenom mezi podnikateli a ve věcech vyplývajících z podnikatelské činnosti.

Projev ochrany slabší strany v civilním právu procesním, v tomto případě ve prospěch diskriminovaného, představuje též **zvláštní pravidlo dělení důkazního břemene obsažené v § 133a o. s. ř. Toto pravidlo je uplatňováno v souvislosti s objasňováním otázky, zda došlo ze strany žalovaného k přímé nebo nepřímé diskriminaci z důvodů uvedených v § 133a o. s. ř. pod písm. a) až c) ve vztahu k žalobci.** Žalovaný je na základě tohoto ustanovení namísto žalobce (který tvrdí, že byl ze strany žalovaného diskriminován a který by standardně byl povinen diskriminaci prokázat) povinen předložit soudu důkazy opaku, a prokázat tak skutečnosti, z nichž lze dovodit, že k diskriminaci nedošlo, čímž je dorovnáno slabší procesní postavení diskriminovaného.

V neposlední řadě je nutné zmínit taktéž **právní úpravu poplatkové povinnosti** zakotvenou v zákoně o soudních poplatcích.³⁷ Od soudních poplatků je v souladu s § 11 odst. 2 tohoto zákona osvobozen navrhovatel v řízení o určení výživného a jeho zvýšení, nejde-li o vzájemnou výživovací povinnost rodičů a dětí, neprovdaná matka v řízení o výživu a příspěvku na úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a porodem, dále pak navrhovatel, jemuž byla způsobena újma v řízení o náhradu újmy na zdraví nebo újmy způsobené usmrcením, včetně náhrady škody na věcech vzniklé v souvislosti s ublížením na zdraví nebo usmrcením a náhrady nákladů léčení, navrhovatel v řízení o náhradu škody z pracovního nebo služebního úrazu a nemoci z povolání.

Závěr

Závěrem lze shrnout, že výše uvedené vybrané procesní instituty chrání účastníky řízení, jejichž pozice by byla v případě jejich neuplatnění ve vztahu ke druhému účastníkovi řízení neúměrně oslabena, čímž by byla narušena zásada rovnosti účastníků řízení, a zmařen tak účel a smysl samotného civilního soudního řízení. Ačkoliv tedy žalobce a žalovaní mají rovná procesní práva a povinnosti, lze v rámci civilního práva procesního, které je právem veřejným, hovořit o slabším postavení některého z účastníků řízení, a to zejména v případě, kdy se jedná o osobu hodnou pro uznatelné důvody zvláštní ochrany. Procesně slabší stranou je tak dle ustálené judikatury³⁸ především nezletilý,³⁹ spotřebitel, zaměstnanec, diskriminovaný, poškozený, pojištěný, nájemce, pokud byt užívá pro vlastní potřebu, cestující,⁴⁰ ale i nezastoupený účastník⁴¹ či cizinec nehovořící českým jazykem.⁴²

V odborné veřejnosti se objevují názory, že by mělo dojít k dalšímu posílení ochrany slabší strany ve formálním smyslu,⁴³ ať už ve spotřebitelských sporech, individuálních pracovněprávních sporech, či ve věcech pojištění, která je zakotvena např. v unijních předpisech,⁴⁴ či že by mělo dojít k zákonnému zohlednění dalších specifických potřeb účastníků řízení vyplývajících z jejich zdravotního stavu a sociálního postavení. Jak již bylo výše uvedeno, **ochrana slabší strany představuje prolomení zásady rovnosti účastníků řízení, která je zásadou ústavněprávní. Domnívám se tedy, že případné zakotvení dalších projevů ochrany slabší strany v rámci civilního práva procesního by tak mělo být nejdříve důkladně zváženo.** ❀

32 K tomu více J. Jirsa, P. Charvát, D. Kovářová a kol.: Občanské soudní řízení: soudcovský komentář, Kniha III., Zvláštní řízení soudní, Havlíček Brain Team, Praha 2015, str. 783.

33 Např. nález ÚS ze dne 9. 12. 2014, sp. zn. II. ÚS 1774/14.

34 Např. nálezy ÚS ze dne 11. 10. 2016, sp. zn. III. ÚS 1429/16, ze dne 27. 11. 2017, sp. zn. I. ÚS 1844/17.

35 Viz především směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU ze dne 25. 10. 2011 o právech spotřebitelů; směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/114/ES ze dne 12. 12. 2006 o klamavé a srovnávací reklamě; směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/22/ES ze dne 23. 4. 2009 o žalobách na zdržení se jednání v oblasti ochrany zájmů spotřebitele.

36 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

37 Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

38 Viz např. nálezy ÚS ze dne 28. 2. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 20/05, ze dne 11. 10. 2016, sp. zn. III. ÚS 1429/16, ze dne 26. 4. 2006, sp. zn. Pl. ÚS 37/04, ze dne 9. 12. 2014, sp. zn. II. ÚS 1774/14.

39 U nezletilé osoby je její slabší procesní postavení dovozováno s ohledem na její částečnou procesní způsobilost vyplývající z její částečné svéprávnosti. Nezletilí tak nemohou uplatňovat v civilním soudním řízení samostatně svá procesní práva, tj. nejsou oprávněni činit samostatně procesní úkony a jednat v řízení před soudy a musí být v soudním řízení zastoupeni zákonným zástupcem či opatrovníkem.

40 Co se týče kategorie osob „zaměstnanec, diskriminovaný, poškozený, pojištěný, nájemce, spotřebitel, cestující“, je třeba dbát na určité nejčastěji judikaturou dovozené aspekty, které staví tyto osoby do role slabší strany. Uvedené osoby jsou považovány za „slabší stranu“ především z pohledu občanského práva hmotného, které obsahuje řadu ochranných ustanovení ve vztahu k těmto osobám. Tato skutečnost se projevuje též z hlediska civilního práva procesního. Procesně slabší postavení tak spočívá taktéž v důkazní nouzi na straně těchto osob, jež se snaží v řízení prokázat nezákonný postup druhé strany.

41 K důvodům slabšího procesního postavení nezastoupeného účastníka řízení viz výše část věnující se rozšíření povinného zastoupení advokátem v civilním soudním řízení.

42 V případě cizince nehovořícího českým jazykem je jeho postavení slabší strany spatřováno v nezbytnosti zajistit mu rovné podmínky v řízení, tedy ustanovit tlumočnicka, který mu bude nápomocen, a vyrovná tak jeho slabší postavení v řízení.

43 Kategorie je určena formálními rysy, při jejichž naplnění je takovým osobám přiznávána ochrana bez ohledu na faktické vlastnosti konkrétní osoby, např. spotřebitel. Naopak v případě materiálního pojetí jsou znalosti, schopnosti a možnosti dané osoby posuzovány individuálně a ochrana je přiznávána jen v případě zjištěné reálné nerovnováhy.

44 Např. bod 18 a 19 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Brusel I. bis).

Nepřetržitý odpočinek v týdnu v zasetí duplicit

Na následujících řádcích analyzuji dosavadní praxi týkající se povinnosti nařizovat zaměstnancům nepřetržitý odpočinek v týdnu k čerpání vždy v jakémsi klouzavém období sedmi po sobě jdoucích kalendářních dnů. Tato praxe neodpovídá československé tradici, nemá oporu ani v unijním právu a je v rozporu s recentním rozhodnutím SDEU. Přesto není nezákonná, i tak by však bylo záhodno ji opustit.

Doc. JUDr. Martin Štefko, Ph.D.,

je advokátem v Kocián Šolc Balaščík advokátní kancelář, s. r. o., a působí na PF UK v Praze.

Právnická úprava pracovní doby a doby odpočinku v zákoníku práce je pokroková a moderní. Zákon upravuje maximální délky pracovní doby a minimální délky doby odpočinku. Smluvní strany si pak mohou zvolit pracovní režim vyhovující jejich zájmům v rámci tohoto „minimaxu“. Právnická úprava pracovní doby je ovšem též náročná na svou aplikaci. Jen málokterý zaměstnavatel může ve skutečnosti říci, že tuto úpravu aplikuje bez jakýchkoliv problémů. Časté aplikační problémy zejména v případě kontroly prováděné oblastním inspektorátem práce se pojí s institutem nepřetržitého odpočinku v týdnu.¹

Jedná se o klíčový institut, který má významné křesťanské kořeny (oddíl první tohoto článku). Někteří zaměstnavatelé ovšem nejsou ochotni poskytovat zaměstnancům nepřetržitý odpočinek v týdnu vůbec, jiní sice ano, ale pouze v rozsahu, který významně neomezuje provoz jejich závodu. Zákoník práce byl přitom v předmětném ustanovení formálně novelizován, což část výkonné moci vedlo ke zpřísnění výkladu četnosti poskytování nepřetržitého odpočinku v týdnu (oddíl druhý).² **Předmětný článek analyzuje na základě historického, teleologického i jazykového výkladu správný výpočet časové dimenze povinnosti poskytnout nepřetržitý odpočinek jednou v období sedmi po sobě jdoucích dnů** (oddíl třetí).

Historický exkurz

Právo zaměstnance na poskytnutí určitého delšího odpočinku během týdne se objevilo v podstatě až se vznikem Československa. Římské *locatio conductio operarum* takové omezení neznalo. Jistou vzdálenou paralelu lze vidět ve feudálním českém právu, kde dochází pozvolna prostřednictvím císařských patentů z let 1680, 1717 a 1738 k omezování robot. Pravidlo omezující roboty na tři dny v týdnu (při délce směny v zimě 8 hodin a v létě 12 hodin) nebylo ovšem vedeno snahou o humanizaci lidské práce, ale státním zájmem na zvýšení ekonomické

a vojenské síly Rakouska. V praxi byly předmětné patenty ignorovány, či dokonce místně zneužity vrchnostmi ke zvýšení roboty tam, kde doposud bylo zvykem konat roboty v nižším rozsahu. Další omezení práv vrchnosti přinesly tereziánské reformy, konkrétně robotní tereziánský patent z roku 1775. Definitivní krok ke zrušení nevolnictví v zájmu zvýšení ekonomické a vojenské síly Rakouska představoval patent o zrušení nevolnictví z 1. 11. 1781. Předmětným patentem došlo ke zrušení administrativního připoutání poddaných k půdě. Roboty však existovala i nadále a k jejímu definitivnímu ideovému odmítnutí spolu s nevolnictvím došlo na základě myšlenkového odkazu Velké francouzské revoluce přirozenoprávním ust. § 16 ABGB.

Není náhodou, že jedním z prvních československých zákonů se stal zákon č. 91/1918 Sb., o 8hodinné době pracovní, jehož základním smyslem bylo snížit 90hodinové pracovní týdny. Jedním z nástrojů k tomu zavedených byl vedle maximální týdenní pracovní doby právě nepřetržitý odpočinek v týdnu, který se tehdy označoval za přestávku. Cit. zákon v ust. § 4 stanovil: „*Nezbytně musí se poskytnouti zaměstnancům jednou týdně nerušená přestávka aspoň 32 hodin.*“³ Původně ovšem bylo navrhováno 36 hodin.⁴ Tato přestávka byla zákonodárcem chápána jako nedělní klid, resp. právní garance jeho poskytnutí.

Na tradici 32hodinové doby odpočinku navázal přímo zákoník práce v roce 1965; ten ovšem tuto dobu označil již za nepřetržitý odpočinek v týdnu.⁵ Jednou z mála změn v této souvislosti bylo opuštění povinného nařizování nepřetržitého odpočinku v týdnu v neděli, alespoň jednou během období tří týdnů.⁶ Původní limit 32 hodin byl navýšen v důsledku přizpůsobování právu Evropské unie. **Protože unijní právo upravovalo nepřetržitý odpočinek o tři hodiny delší, byl v rámci harmonizační novely upraven nepřetržitý odpočinek v týdnu v nové výši 35 hodin.**⁷

1 Pro účely tohoto článku bude pojem nepřetržitý odpočinek v týdnu používán jednotně i pro označení jiných ekvivalentních dob, které např. unijní úprava označuje za „týdenní dobu odpočinku“.

2 Tento výklad se počal objevovat ve výkladových stanoviscích Ministerstva práce a sociálních věcí (ta však veřejně dostupná nejsou) a byl zde též vytvářen dílčí metodický tlak na Státní úřad inspekce práce, aby tento nový výklad prosadil též kontrolní praxí.

3 Četné výjimky obsahovalo nařízení č. 11/1919 Sb., jímž se vydávají prováděcí předpisy k zákonu o 8hodinné době pracovní.

4 Srov. Zprávu výboru sociálně politického o vládním návrhu na zavedení 8hodinné doby pracovní, č. t. 234 z roku 1918, NS 1918, zpráva je dostupná zde http://www.psp.cz/eknih/1918ns/ps/tisky/t0234_01.htm, cit. 12. 3. 2018.

5 Ust. § 92 v původním znění.

6 K argumentům spojených s opuštěním tohoto pravidla viz Zákoník práce a předpisy související, Práce, Praha 1965, str. 346.

7 Čl. 5 směrnice Rady 93/104/ES.

Nutno ovšem upozornit, že navýšení nepřetržitého odpočinku v týdnu se odehrálo na pozadí dalších změn, jako bylo snížení stanovené týdenní pracovní doby a vyloučení započítávání přestávek na jídlo a oddech do pracovní doby.

Druhý zákoník práce tuto úpravu převzal v podstatě v nezměněné podobě. Délka nepřetržitého odpočinku v týdnu je tak stanovena minimálně na 35 hodin, resp. 48 hodin pro mladistvé zaměstnance. Nicméně, tato úprava neplatí pro výkon práce na základě některé z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Rozhodnutí o dnech, kdy bude nepřetržitý odpočinek v týdnu čerpán, je na zaměstnavateli, zástupcům zaměstnanců však zůstává zachováno právo být informován a jednat. Nepřetržitý odpočinek v týdnu by měl být stanoven všem zaměstnancům na stejný den, pokud možno neděli. Pokud to však z provozních důvodů není možné, pak může být určen různým zaměstnancům různý den. I zde však platí zásada rovného zacházení.⁸

Týden jako legální definice

Zákon č. 91/1918 Sb. ukládal zaměstnavatelům, aby nepřetržitý odpočinek v týdnu zaměstnancům poskytovali „jednou týdně“. Stejná formulace přešla v rámci kodifikačního procesu do zákoníku práce 1965 a vydržela až do již zmíněné harmonizační novely provedené zákonem č. 155/2000 Sb.⁹ S účinností od 1. 1. 2001 zákoník práce ukládal poskytovat nepřetržitý odpočinek v týdnu „během každého období sedmi po sobě jdoucích kalendářních dnů“. Nový zákoník práce převzal tuto dikci do svého ust. § 92 doslova, jedinou změnou bylo nahrazení slova „sedm“ číselným vyjádřením „7“.

Problémy vzbudila teprve novela provedená s účinností od 1. 1. 2012, když vypustila z ust. § 92 odst. 1 zák. práce předmětné sousloví vyjadřující četnost poskytnutí nepřetržitého odpočinku v týdnu. Důvodová zpráva tuto změnu vysvětlila duplicitou.¹⁰ Novela totiž zaváděla nové ust. § 350a, které definovalo pro účely zákoníku práce týden. Poněkud nepřekvapivě byl týden vymezen jako sedm po sobě následujících kalendářních dnů.

8 Pro člena osádky nákladního automobilu platí čl. 4 písm. h), čl. 8 a 9 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 561/2006 ze dne 15. 3. 2006 o harmonizaci některých předpisů v sociální oblasti týkajících se silniční dopravy, tedy určité odchylky. Další odchylky jsou v nařízení vlády č. 589/2006 Sb. upraveny pro zaměstnance údržby pozemních komunikací, zaměstnance městské hromadné dopravy, člena posádky letadla a člena posádky plavidla.

9 Srov. čl. I bod 50 zák. č. 155/2000 Sb.

10 Čl. I bod 95 zvláštní části důvodové zprávy PS Parlamentu ČR, sněmovní tisk č. 411/0, 2011.

11 Nikoliv tedy v kalendářním týdnu, ale ve všech sedmi po sobě jdoucích kalendářních dnech. T. Procházka tento výklad dokumentuje slovy: „... a aby zaměstnanec nikdy nepracoval bez odpočinku déle než pět nebo šest dnů v řadě (tedy pokud byl v jednom týdnu poskytnut odpočinek ve čtvrtek a v pátek, nesmí být v následujícím týdnu poskytnut později než v tyto dny, protože by jinak vzniklo období sedmi dnů, kdy zaměstnanec neměl předepsaný nepřetržitý odpočinek v týdnu)“, zdroj: <https://www.epravo.cz/top/clanky/pocitate-spravne-nepretrzity-odpocinek-v-tydney-106989.html>, cit. 13. 3. 2018.

12 Rozsudek SDEU C-306/16, bod 38.

13 Tamtéž, bod 40.

14 Tamtéž.

15 Tamtéž, bod 48.

16 Tamtéž, bod 51 a k nepřipustnosti otázky body 52 a násl.

O efektivitě této změny lze pochybovat, protože již před zavedením legální definice týdne byla v předmětném ustanovení duplicita, neboť v ust. § 92 odst. 1 zák. práce v původním znění následovalo po označení překážky „nepřetržitý odpočinek v týdnu“ pravidlo čerpat tuto překážku „během každého období 7 po sobě jdoucích kalendářních dnů“.

Celý problém má ovšem též méně humorné aplikační dozvuky, když Ministerstvo práce a sociálních věcí započalo s novou úpravou prosazovat výklad, že nepřetržitý odpočinek v týdnu musí být skutečně dodržen v každém týdnu, tedy v každých sedmi po sobě jdoucích kalendářních dnech. Šlo o vizi jakéhosi klouzavého týdne, kdy v každém okamžiku je tato povinnost dodržena.¹¹

Referenční období

Zpřísnění povinnosti čerpat nepřetržitý odpočinek v týdnu má na první pohled oporu v doslovném znění implementované úpravy obsažené v čl. 5 směrnice 93/104/ES a posléze v čl. 5 směrnice 2003/88/ES. Členské státy jsou dle obou těchto ustanovení povinny: „... přijmout nezbytná opatření, aby za každé období sedmi dnů měl každý pracovník nárok na minimální nepřetržitý odpočinek v délce 24 hodin, a navíc jedenáctihodinový denní odpočinek stanovený v článku 3“.

Jak judikoval SDEU, je nepřetržitý odpočinek v týdnu autonomním pojmem unijního práva, který musí být vykládán jednotným způsobem na celém území Unie bez ohledu na kvalifikace použité v členských státech.¹² Přesto nelze nevidět, že právě unijní právo čerpá z národních tradic, a nejinak tomu bylo právě u nepřetržitého odpočinku v týdnu. SDEU se ovšem při výkladu povinné četnosti poskytování nepřetržitého odpočinku v týdnu nepřiklonil ani k francouzskému, ani k českému (ministerskému) výkladu.¹³ SDEU nepotvrdil názory, že by nepřetržitý odpočinek v týdnu musel být zaměstnancům poskytnut v rámci každého období sedmi po sobě jdoucích dnů; tedy např. tak, že by zaměstnanci museli tento odpočinek čerpat nejpozději sedmý den v každém kalendářním týdnu.¹⁴ Tím méně lze najít oporu pro ještě striktnější přístup, kdy by se snad mělo konstruovat jakési klouzavé sedmidenní období, během něhož by zaměstnavatel měl vždy garantovat poskytnutí nepřetržitého odpočinku v týdnu. **Dle SDEU čl. 5 směrnice 2003/88 poskytuje členským státům právě v tomto ohledu prostor pro uvážení, neboť neupřesňuje okamžik, kdy by tento minimální odpočinek měl být poskytnut.**¹⁵

Na výslovnou otázku národního (portugalského) soudu, zda lze týden jako základní měrnou jednotku relativizovat tak, že dva dny mohou být čerpány libovolně v rámci referenčního období 14 dnů, SDEU odpověděl pro nepřipustnost pouze nepřímou. SDEU setrval u pravidla, že nepřetržitý odpočinek v týdnu musí být poskytnut v rámci každého období sedmi dnů.¹⁶

Národní přístup

SDEU i v předmětném rozhodnutí nemohl jinak než konstatovat, že národní zákonodárce může dle své vůle přitvr-

dit v zájmu ochrany zdraví zaměstnanců.¹⁷ Přísnější výklad českých kontrolních orgánů proto není v rozporu s unijním právem, a to ani ve smyslu rozsudku *da Rosa*, věc C-306/16. Na základě tohoto rozsudku tedy nelze ihned činit závěr, že by zaměstnanci nemuseli mít během týdne jednou nepřetržitý odpočinek v týdnu. Ani dokonce nelze vyloučit, že by se neuplatnil jakýsi klouzavý týden, během něhož musí zaměstnavatel vždy poskytnout nepřetržitý odpočinek v týdnu.

Právě české kontrolní orgány by ovšem neměly ztrácet ze zřetele, že československá progresivní legislativa vybuodovala nepřetržitý odpočinek v týdnu na bázi povinného poskytování „jednu týdně“. Následný legislativní vývoj nebyl zákonodárcem nikdy deklarován jako zpřísnění tohoto pravidla. Cílem poslední relevantní změny bylo odstranění duplicit. Harmonizační novela přizpůsobila české pracovní právo unijnímu „za každé období sedmi dnů“, ale ani toto eurokonformní pravidlo se nezdá odporovat československému „jednu týdně“. Nelze tedy uplatnit ono známé zaklínadlo – Brusel na tom trvá. Spíše naopak, následující argumenty dokládají, že československý zákonodárci vystihl dobu a že jím zavedené pravidlo odpovídá i nynějšímu unijnímu právu.

Anglické a německé jazykové znění preferuje přístup „za“ (angl. „per each seven-day period“ a něm. *pro Siebentageszeitraum*). Systematický výklad vyzdvihuje týden jako referenční období.¹⁸ Tento přístup podpořil SDEU výkladem: „Referenční období může být přítom v této souvislosti definováno jako pevná doba, v jejímž rámci musí být poskytnut určitý počet hodin nepřetržitého odpočinku nezávisle na okamžiku, kdy jsou tyto hodiny odpočinku přiznány.“¹⁹ Ke specificky českému přístupu lze vztáhnout závěr SDEU: „Rovnoměrné rozložení počtu pracovních hodin tak není vyžadováno.“²⁰ Konečně, pokud jde o účel směrnice 2003/88/ES, SDEU akcentoval pružnost ochrany bezpečnosti a zdraví u zaměstnanců pracujících na směny nebo v nepřetržitém provozu, prostě primát potřeb výroby při současném zohlednění zájmu zaměstnanců na volných víkendech.

Slepé trvání na klouzavém týdnu tak sice neodporuje unijnímu právu, ale může být v rozporu se zájmy samotných zaměstnanců pracujících na směny, kteří se díky tomuto českému přístupu nebudou moci sejit a společně trávit volné chvíle vespolek rodinným životem. Takovýto přístup tak může odpo-

rovat recentní snaze lépe umožnit sladění pracovního a osobního, resp. rodinného života; prioritě sociální politiky Ministerstva práce a sociálních věcí minulé i současné vlády.

Závěr

Pro dnešní podobu unijního práva je příznačné, že i pro české, moravské a slezské zaměstnance a zaměstnavatele sice přineslo konkretizované právo na odpočinek (zejména nižší stanovenou týdenní pracovní dobu a delší dovolenou),²¹ stalo se tak však za situace, kdy není jakákoliv shoda na peněžním vyjádření tohoto práva. Evropská unie nemá celounijní minimální mzdu a ani unifikovaný výpočet dovolené. Toto unijní právo není bezvýznamné, ale nelze jej efektivně realizovat bez jeho národní podoby, kterou mu vtiskl během implementace český zákonodárci.

Pokud se jedná o zkoumaný problém nepřetržitého odpočinku v týdnu, zvolil český zákonodárci při implementaci doslovnou podobu, jež neodpovídala československé tradici. Přinejmenším od roku 2012 se skrze dozorovou praxi prosazoval velkorysejší francouzský přístup, kdy zaměstnanci má náležet více dob odpočinku. SDEU ve zkoumaném rozhodnutí umožňuje českým kontrolním orgánům slevit z tohoto přístupu. Ani my bychom neměli zapomenout, že základním smyslem existence pracovněprávních vztahů není zaměstnancův odpočinek, ale dosažení takového čistého výdělku, který umožní tomuto zaměstnanci vydělat si na živobytí. Teprve až se jednou staneme v západoevropském srovnání též vysokopříjmovou zemí, bude možné úspěšně navázat na jejich směřování k vyšší humanizaci závislé práce.²² ❀

17 Tamtéž, bod 48 a 49, včetně bodu 46 stanoviska generálního advokáta.

18 Čl. 16 písm. a) a čl. 22 odst. 1 písm. a) směrnice 2003/88/ES spolu s rozsudkem ze dne 12. 11. 1996, *Spojené království v. Rada*, C-84/94, bod 62.

19 Rozsudek SDEU C-306/16, bod 43.

20 Tamtéž.

21 Naposledy čl. 31 odst. 2 Listiny (Úř. věst. 2007, C 303, str. 17), dříve bodu 8 Charty základních sociálních práv pracovníků Společenství, přijaté na zasedání Evropské rady ve Štrasburku dne 9. 12. 1989.

22 Tento příspěvek vznikl díky finanční podpoře poskytované v rámci výzkumného projektu „Soukromé právo a výzvy dneška“, id. č. Q03.

Město Česká Lípa hledá

právničku / právníka

na dohodu o pracovní činnosti na dobu neurčitou
v rozsahu 20 hod./týden, odměna 300 Kč/hod.

Termín nástupu dle dohody. Bližší informace
na webu www.mucl.cz nebo na tel. č. 487 881 116.

C. H. BECK NOVINKA

Pavla Sýkorová

**Autorské právo
v architektuře**

2018, brožovaná, 458 stran
cena 690 Kč, obj. číslo PP126

Objednávejte na www.beck.cz

inzerce

Problémy s vymezením „obvyklé ceny“

Právní teorie i praxe se již řadu let potýká s otázkami ceny a hodnoty. Nový občanský zákoník přiřadil hodnotě obvyklou cenu věci (§ 492). Obvyklou cenu věci definují zákon o oceňování majetku (dále jen „z. o. m.“) a zákon o cenách (dále jen „z. o. c.“). Ačkoliv de iure by měla být obvyklou cenou citovaná v o. z. cena dle z. o. c., praxe se častěji, a právem, obrací k z. o. m. Avšak v praxi se objevuje řada výkladů pojmu „obvyklá cena“, což působí obtíže. Objevují se i snahy vyhradit k určení obvyklé ceny pouze cenové porovnání, i když podle z. o. m. je obvyklá cena fiktivní, nikoliv skutečně dosažená či skutečně dosahovaná částka. V tomto článku provedu systematickou analýzu pojmu „obvyklá cena“ a porovnávám tento pojem i s judikaturou a s mezinárodní oceňovací praxí.

Ing. Tomáš Buus, Ph.D.,

je odborným asistentem a vědeckým pracovníkem na katedře financí a oceňování podniku VŠE v Praze, znalcem v oboru ekonomika a jednatelem znaleckého ústavu Expert Group, s. r. o.

V souvislosti s rekodifikací občanského práva došlo k unifikaci výkladu pojmů hodnota a cena v § 492 občanského zákoníku (z. č. 89/2012 Sb., dále jen „o. z.“) na úrovni obvyklé ceny. Odborná veřejnost na to reagovala výklady definice ceny obvyklé,¹ byť o tomto problému se již diskutovalo dříve² a rekodifikací se diskuse pouze zintenzivnila. Zatímco dříve občanské a obchodní právo používalo celou řadu pojmů pro ocenění (rozuměj, hodnotových bázi) od pojmu „hodnota“ (u nabídek převzetí) přes „přiměřené protiplnění“ (u převodu jmění či uplat-

nění práva výkupu) až k pojmu „cena“ či „ocenění“ (při přeměnách obchodních společností), nemluvě vůbec o právu finančním (účetnictví, daně), nyní je tato terminologie daleko více sjednocena, byť nezřídka kontroverzně až kontradiktorně.³

Je tedy třeba se trvale tázat po smyslu pojmu „obvyklá cena“, a to i tak, jak je chápe běžně odborná veřejnost, i jak vyplývá z jeho výkladu. Mnozí se při interpretaci pojmu „obvyklá cena“ odvolávají pouze na zákon o oceňování, a to ještě způsobem, který je v přímém rozporu s jeho doslovným zněním. Tento článek si klade za cíl provést systematický výklad pojmu obvyklá cena, a to co nejlépe dostupnými metodami výkladu.

Cena obvyklá v českém právním řádu

Obvyklá cena je definována:

• jednak **zákonem o oceňování majetku**, č. 151/1997 Sb., v § 2 odst. 1:

„... Obvyklou cenou se pro účely tohoto zákona rozumí cena, která by byla dosažena při prodeji stejného, popřípadě obdobného majetku nebo při poskytování stejné nebo obdobné služby v obvyklém obchodním styku v tuzemsku ke dni ocenění. ... do její výše se nepromítají vlivy mimořádných okolností trhu, osobních poměrů prodávajícího nebo kupujícího ani vliv zvláštní oblíbenosti. ... Obvyklá cena vyjadřuje hodnotu věci a určí se porovnáním.“

• dále **zákonem o cenách**, č. 526/1990 Sb., v § 2 odst. 6 až 8:

„(6) Obvyklou cenou pro účely tohoto zákona se rozumí cena shodného nebo z hlediska užití porovnatelného nebo vzájemně zastupitelného zboží volně sjednáváná mezi prodávajícími a kupujícími, kteří jsou na sobě navzájem ekonomicky, kapitálově nebo personálně nezávislí na daném trhu, který není ohrožen účinností omezení hospodářské soutěže. Nelze-li zjistit cenu obvyklou na trhu, určí se ... kalkulačním propočtem ekonomicky oprávněných nákladů a přiměřeného zisku.“

Zákon o oceňování majetku se použije, pouze určí-li tak zvláštní předpis,⁴ a nevztahuje se na sjednávání cen, na něž se aplikuje právě z. o. c. Jelikož o. z. neodkazuje specificky na obvyklou cenu v z. o. m., je jím používán pojem obvyklá cena dle definice v z. o. c. To umožňuje určit obvyklou cenu i kalkulačním propočtem ekonomicky oprávněných nákladů a přiměřeného zisku,⁵ a vyhnout se tak potížím s oceněním porovnávacím způsobem pro případ neexistence trhu s oceňovaným zbožím či službou.⁶

1 I. Telec: Posuzování obvyklé ceny u převodu nemovitostí, Bulletin advokacie č. 6/2015, str. 15-19, MFČR: Komentář k určování obvyklé ceny (26. 9. 2014) [cit. 8. 11. 2017], dostupné z www: http://www.mfcr.cz/assets/cs/media/MFCR_2014-09-25_Komentar-k-urcovani-obvykle-ceny.pdf.

2 M. Mařík, P. Maříková: Hodnotové báze pro oceňování podniku – stále otevřený problém, Odhadce a oceňování podniku č. 3-4/2011, str. 37-56, T. Buus: Určovat nebo stanovovat – cenu nebo hodnotu? Oceňování, 2010.

3 Srov. např. odkaz na použití reálné hodnoty při ocenění vypořádacího podílu ve společnosti v zákoně o obchodních korporacích a diskusi použitelnosti tohoto pojmu in T. Buus: Hodnota vypořádacího podílu ve společnosti, Obchodněprávní revue č. 7-8/2016, str. 202.

4 § 18 odst. 2 z. č. 248/1992 Sb., § 5 odst. 2 zák. ČNR č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitostí, ve znění z. č. 242/1994 Sb., § 33 z. č. 42/1994 Sb., § 2 odst. 1 a 3 vyhlášky Federálního ministerstva financí č. 122/1984 Sb., § 3 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti ČR č. 612/1992 Sb., § 2, 4 až 9 vyhlášky Ministerstva zemědělství č. 81/1996 Sb.

5 Tedy v zásadě výnosovým či nákladovým způsobem, vypůjčíme-li si terminologii z. o. m.

6 Názor, že podnik – a odvozeně i obchodní podíl, tedy i vypořádací podíl – de facto v našich podmínkách nelze ocenit tržní hodnotou, neboť k dosažení tržní hodnoty je nutné porovnávací ocenění, každý podnik je unikát a u nás není dostatečný trh s podniky (T. Krabec: Oceňování podniku a standardy hodnoty, Grada Publishing a. s., Praha 2009, str. 199), se objevil u nás naštěstí zcela izolovaně, v rozporu s převládající literaturou (M. Mařík: Určování hodnoty firem, Ekopress, Praha 1998, str. 12-14; M. Mařík: Určování hodnoty podniku, Ekopress Praha 2007, str. 20; T. Buus, op. cit. sub 2). Navíc je takový názor proti duchu definice tržní hodnoty (srov. možnost ocenění i jinými než porovnávacími způsoby, zmíněnou na str. 18, odst. 30.5. International Valuation Standards, 2017). Jinak by totiž pro žádné nelikvidní aktivum nemohla být určena obvyklá cena, a tedy ani hodnota (ve smyslu o. z.), s nedozírnými následky pro aplikaci a vymáhání práva.

Nicméně, ne každý majetek, zvláště věc hromadná, např. tytu závodu, může být oceněna cenou obvyklou ve smyslu z. o. c., protože tržní podmínky často odchylují ceny od součtu současných hodnot ekonomicky oprávněných nákladů a přiměřeného zisku. Cena řady věcí obsahuje současné hodnoty očekávaných zisků vyšších nebo nižších než přiměřených.

Diskutujeme však prozatím pouze o ceně obvyklé, jak je definována v z. o. m. Zatímco definice v z. o. c. je vcelku jednoznačná, definice dle z. o. m. je ambivalentní, proto potřebuje podrobnější analýzu. Navíc právě na z. o. m. je hojně odkazováno ve znaleckých posudcích na ocenění majetku.

Cena obvyklá v zákoně o oceňování majetku

Výklad jazykový

Ve znění platném a účinném před novelizací i po novelizaci (v roce 2014 a dále) z. o. m. vyjmenovával způsoby ocenění:

a) obvyklou cenu jako cenu, která „by byla dosažena“ za určitých podmínek definovaných § 2 odst. 1 z. o. m., a od r. 2014 je též přidáno, že „Obvyklá cena vyjadřuje hodnotu věci a určí se porovnáním.“

b) jiné způsoby, které se použijí, pouze stanoví-li tak zákon o oceňování majetku (§ 2 odst. 1) a nepoužije-li se obvyklá cena:

i) nákladový způsob, který vychází z nákladů, které by bylo nutné vynaložit na pořízení předmětu ocenění v místě ocenění a podle jeho stavu ke dni ocenění,

ii) výnosový způsob, který vychází z výnosu z předmětu ocenění skutečně dosahovaného nebo z výnosu, který lze z předmětu ocenění za daných podmínek obvykle získat, a z kapitalizace tohoto výnosu (úrokové míry),

iii) porovnávací způsob, který vychází z porovnání předmětu ocenění se stejným nebo obdobným předmětem a cenou sjednanou při jeho prodeji; je jím též ocenění věci odvozením z ceny jiné, funkčně související věci,

iv) oceňování podle jmenovité hodnoty, které vychází z částky, na kterou předmět ocenění zní nebo která je jinak zřejmá,

v) oceňování podle účetní hodnoty, které vychází ze způsobů oceňování stanovených na základě předpisů o účetnictví,

vi) oceňování podle kurzové hodnoty, které vychází z ceny předmětu ocenění zaznamenané ve stanoveném období na trhu,

vii) oceňování sjednanou cenou, kterou je cena předmětu ocenění sjednaná při jeho prodeji, popřípadě cena odvozená ze sjednaných cen.

Cena obvyklá není cena, která byla dosažena – na tu odkazují porovnávací způsob ocenění nebo oceňování podle kurzové hodnoty či ocenění sjednanou cenou. Cena obvyklá je cena, která by byla dosažena při naplnění podmínek definice ceny obvyklé.

Obzvláště tento rozdíl vynikne v porovnáním se z. o. c., kde: „Obvyklou cenou pro účely tohoto zákona se rozumí cena ... volně sjednávaná mezi prodávajícími a kupujícími...“ a „Nelze-li zjistit cenu obvyklou na trhu, určí se ... kalkulačním propočtem ekonomicky oprávněných nákladů a přiměřeného zisku.“ Z. o. c. tedy jednoznačně odkazuje na ceny skutečně tržně dosahované, nikoliv tržně dosažitelné (jak je tomu u z. o. m.).

Výklad by se zřejmě neměl vymykat legislativním principům, které jsou běžné ve vyspělých zemích.⁷ Co se těchto týká:

1. Každé slovo v právní normě by mělo mít svůj význam⁸ a být používáno v právním systému konzistentně.⁹ Jestliže je tedy použit podmiňovací způsob „by byla dosažena“, znamená to, že zákonodárce neměl na mysli pouze ceny stejného nebo podobného zboží, které již skutečně byly dosaženy.

2. Různá slova mají různé významy. Nelze dosti dobře připustit, aby se pod pojmem obvyklá cena v z. o. m. skrývalo pouze ocenění porovnáním cen, když jiný zákon (z. o. c.) explicitně říká, že jde o různé způsoby ocenění. Obvyklá cena je spíše vyjádřením podmínek, za nichž mohou být použity různé způsoby ocenění (totiž podmínek obvyklých).

Je tedy zjevné, že cena obvyklá dle z. o. m. je hypotetickou kategorií – fikcí –, která může plynout z různých metod ocenění. Nicméně, ty musí být provedeny vždy tak, aby veškeré jejich podstatné parametry byly zjištěny porovnáním (tedy byly na obvyklé úrovni), nikoliv stanoveny znalcem (odhadcem) libovolně nebo objektivizovány (stanoveny) obecně závazným předpisem.

Doplnění definice obvyklé ceny v z. o. m. o její určení porovnáním v roce 2014 neznámá, že má být určena výlučně porovnávacím způsobem, kurzovou hodnotou nebo sjednanou cenou (tedy porovnáním cen). To jsou způsoby ocenění, které musí být použity, jen je-li tak stanoveno, přičemž z dikce zákona plyne, že jsou odlišné od ceny obvyklé (zákon doslova říká „jiné způsoby ocenění“), i když nevylučuje jejich použití pro určení ceny obvyklé. Z. o. m. nestanoví explicitně, že by porovnání v rámci obvyklé ceny muselo být činěno pouze na úrovni cen skutečně dosažených v obchodech se stejným či obdobným zbožím. Naproti tomu ocenění u jiného – porovnávacího způsobu ocenění musí být dle cen skutečně sjednaných. Nelze v tomto smyslu ani zaměňovat metody ocenění (nákladová, výnosová, porovnávací), což jsou obecně používané oceňovací metody a způsoby ocenění (jak je jmenuje z. o. m.), které jsou pro určité druhy majetku v z. o. m. striktně parametrizovány. Zkrátka a dobře: **cena obvyklá má být stanovena porovnáním, ale není již uvedeno, co má být porovnáváno.** Mohou to být náklady (tj. ceny součástí oceňovaného majetku), výnosy skutečně dosahované a požadované (při výnosovém ocenění) anebo ceny stejného či podobného majetku (při porovnání cen).

Výklad logický

Pokud by měl být interpretován dodatek o určení ceny obvyklé porovnáním, začleněný do zákona o oceňování v r. 2014, tak, že má jít o ocenění výhradně porovnáním cen, pak by ale totéž muselo platit již pro dřívější definici ceny obvyklé, protože by takový výklad plynul přímo z pojmu „cena obvyklá“, tedy obvykle dosahovaná. Jinak (při výkladu ceny obvyklé před novelou r. 2014 jako nikoliv nutně stanovené porovnáním cen, a poté jedině porovnáním cen) by definice ceny

7 Office of Legislative Counsel Ministry of Justice, Province of British Columbia (2013). A Guide to Legislation and Legislative Process in British Columbia. Part 2 Principles of Legislative Drafting.

8 Ibid, str. 3.

9 I. McLeod: Principles of legislative and regulatory drafting, Bloomsbury Publishing, 2009, str. 73.

obvyklé po novelizaci v r. 2014 byla *contradictio in adjecto*. Z. o. m. označil ocenění porovnávacím způsobem, kurzovou hodnotou nebo sjednanou cenou (porovnáním cen) za způsob odlišný od ceny obvyklé, a to před i po novelizaci. **Přítom po novelizaci by dle definice obvyklé ceny mělo jít o cenu, která by byla dosažena (tedy hypotetickou částku), zjistitelnou pouze porovnáním cen (in fine definice ceny obvyklé), avšak odlišnou od porovnání cen.**

Předpokládejme, pro účely důkazu sporem, že cena obvyklá podle z. o. m. by měla být určena výhradně porovnávacím způsobem (porovnáním cen), jak píše např. Telec. Pak by zboží či služba, kde nelze nalézt obchody stejným nebo podobným statkem (např. podnik, který je specifického charakteru), nemohly být oceněny cenou obvyklou (ibidem). To však znamená, že by byla vyloučena fikce obchodu oceňovaným statkem, kterou § 2 odst. 1 z. o. m. za podmínek tam stanovených konstruuje a celá definice ceny obvyklé je vnitřně rozporná. Q.E.D.

Další vnitřní rozpor ceny obvyklé určené výhradně porovnávacím způsobem, kurzovou hodnotou či sjednanou cenou (tedy souhrnně porovnáním cen) vzniká ze vztahu mezi definicí ceny obvyklé a dalších způsobů ocenění. Z. o. m. nekonstatuje výslovně, že při určení ceny obvyklé má být použito právě porovnání cen, nicméně ostatní metody (výnosový způsob, nákladový způsob...) by byly z určení ceny obvyklé vyloučeny. Nicméně, všechny další způsoby ocenění jsou definovány jako odlišné od ceny obvyklé, a tedy buďto musí být dle znění zákona vyloučeny všechny, anebo žádné.¹⁰

Argumentum per eliminationem, cena obvyklá má jako jediný způsob ocenění stanoveny vlastnosti hypotetického (fiktivního) obchodu. Z toho lze dovodit, že jiné způsoby ocenění se od ní odlišují právě touto vlastností a zákon o oceňování majetku nebo prováděcí předpisy dále mohou stanovit jejich parametry. Jde-li o hlavní distinktivní znak ceny obvyklé oproti jiným způsobům ocenění, čítaje v to porovnání cen, pak logicky je namístě určovat cenu obvyklou tak, jak se formuje na trhu, ač to nemusí být právě porovnáním skutečně dosažených cen.

V tomto srov. např. **nález Ústavního soudu České republiky sp. zn. II. ÚS 3588/14**, který:

1. odmítá, že by ocenění draženého domu cenou obvyklou mělo být provedeno na základě výsledku exekuční dražby domu jiného. Ač znalec v tomto případě použil ocenění porovnáním cen, soud konstatoval, že byly tržní vlivy v tomto případě (ceny dosažené v exekuci) zjevně potlačeny, a proto nejde o cenu obvyklou (srov. odst. 24 cit. nálezu),

2. zároveň připouští, že cena obvyklá může být určena i nákladovým způsobem, ale musí být zohledněny tržní vlivy (a zde spočívá význam fráze „určuje se porovnáním“), viz odst. 21 cit. nálezu:

„Požadavek na zohlednění těchto tržních vlivů zákon o oceňování majetku, příp. oceňovací vyhláška stanovuje i pro další

způsoby oceňování staveb, tj. výnosovým i nákladovým způsobem, jak je patrné z ust. § 5 odst. 2 z. o. m. (ve stanovených cenách a postupech se zohledňují i vlivy působící na úroveň a relace cen staveb na trhu‘). Jejich nezohlednění při stanovení ceny obvyklé (odhadní) u nemovitosti nákladovým způsobem (konkrétně rodinného domu za účelem jeho prodeje v dražbě v rámci exekuce) pak Ústavní soud v nálezu ze dne 7. 12. 2004, sp. zn. I. ÚS 157/04 (N 185/35 SbNU 445), označil za „postup (výklad) neodpovídající platné právní úpravě, resp. jejímu ústavně konformnímu výkladu a nacházející se v rozporu s právem na spravedlivý proces, zaručeným v čl. 36 odst. 1 Listiny, přičemž konstatoval, že pro oceňování rodinného domu „nákladovým způsobem (...) platí ust. § 5 citovaného zákona; to však odvolací soud nevzal v úvahu, a z odůvodnění napadeného rozhodnutí nevyplývá, že by byl odvolací soud tomuto ustanovení věnoval pozornost.“

Dlužno podotknout, že **jádrem sporu v tomto případě bylo nezohlednění tržních vlivů v rámci nákladového ocenění, které je poměrně podrobně regulováno vyhláškou k z. o. m. Nicméně, samotná skutečnost, že Ústavní soud požaduje zohlednění tržních vlivů v rámci nákladového ocenění a hovoří v tomto směru i o ceně obvyklé, indikuje, že porovnání zmíněné v rámci ceny obvyklé nemusí být pouze porovnání cenové.¹¹**

Argumentum per analogiam, stejné pojmy musí mít v právu stejný význam, tedy z možnosti určit cenu obvyklou i na základě kalkulace nákladů a přiměřeného zisku (srov. § 2 odst. 6 až 8 z. o. c.) musí být i cena obvyklá dle § 2 odst. 1 z. o. m. určitelná tímtež způsobem. Pokud může být cena obvyklá určena způsobem nákladovým, se zohledněním tržních vlivů (viz cit. nález ÚS), tedy porovnáním nákladů s jejich obvyklou tržní výší, proč ne způsobem jiným (např. výnosovým), ovšem opět za podmínky porovnání výnosů dosažovaných a požadovaných s jejich tržními úrovněmi?

Reductio ad absurdum, neexistuje-li cena, která by byla dosažena při prodeji obdobného zboží nebo služby, nemůže existovat ani hodnota (plyne z § 492 o. z.) oceňované věci. Telec a jiní shora citovaní připouštějí, že takovou věc lze ocenit výnosovým způsobem, nákladovým způsobem či jinými způsoby, nicméně nepůjde o cenu obvyklou. Jestliže věc je způsobitelná nést výnosy, pak poskytuje užitek, a poskytuje-li někomu užitek, který je ocenitelný penězi, má pro něj hodnotu. Při výkladu ceny obvyklé jako stanovitelné jedině porovnávacím způsobem, kurzovou hodnotou nebo sjednanou cenou by obecný význam pojmu „hodnota“ a význam, v němž je užívána v občanském zákoníku, byly v rozporu. Jelikož právní systém přiznává náhrady i za nemajetkovou újmu, a tedy i osobní vztahy, dobrá pověst či zvláštní obliba mohou mít hodnotu, ač jistě nejsou obchodovány, avšak zřejmě by nemálo lidí bylo ochotno právě tyto nemajetkové užítky obětovat získání peněžní částky.

Argumentum a silentio legis, **není explicitně zakázáno použít pro určení obvyklé ceny dle z. o. m. jiné způsoby ocenění než způsob porovnávací, kurzovou hodnotu nebo sjednanou cenu (souhrnně cenové porovnání).** Obzvláště, zasahuje-li výklad tohoto pojmu do sféry občanského práva. I kdyby se z. o. m. považoval za striktně veřejnoprávní normu, váže tím státní moc činit to, co je jí dovoleno, nikoliv však občany.

Položme si nakonec otázku, jaká je geneze ceny (věci, služby, tj. obecně statku) na trhu: jde o střet nabídky a poptáv-

10 Hovoříme o jiných způsobech ocenění v obecné rovině, nikoliv o aplikaci nákladového způsobu ocenění např. na rodinné domy, kde parametry ocenění určuje prováděcí vyhláška k z. o. m., i když z. o. m. samotný požaduje zohlednění tržních vlivů (§ 5 z. o. m.).

11 Což se v zásadě nevymyká zkoumanému případu, neboť hodnota rodinného domu je součtem hodnoty pozemku, určitelné porovnávacím nebo výnosovým způsobem, a hodnoty samotné stavby rodinného domu, pro jejíž určení je adekvátní nákladový způsob.

ky. Ty jsou determinovány charakteristikami obchodovaného statku. Kupující není ochoten zaplatit více, než je peněžně vyjádřený užitek, jenž mu statek přináší. Prodávající neprodá za méně, než je peněžně vyjádřený užitek, jenž mu statek přináší. Užitek může být úspora nákladů na vytvoření statku stejného (podobného), ale též příjem z užívání statku (výnosy). Užitek může být i příjem z prodeje statku. Cena, která by byla dosažena při prodeji stejného nebo obdobného statku, může být stejně dobře průsečíkem nákladů na vytvoření statku či výnosů z něj, jako i cen dosahovaných při obchodech stejnými nebo podobnými statky.

Logický výklad tedy vylučuje žádné způsoby ocenění pro určení obvyklé ceny a měl by být použit ten způsob, který je nejprůhlednější tvorby hodnoty oceňované věci ve skutečnosti.

Výklad systematický

Z. o. m. je členěn do několika částí, z nichž první obsahuje hlavu první (základní ustanovení) a druhou až šestou týkající se způsobů ocenění konkrétních druhů věci (nemovitých věci, majetkových práv, cenných papírů, ostatního majetku, obchodního závodu). Další části pak se netýkají přímo způsobů oceňování majetku.

V rámci základních ustanovení je nejprve uvedena definice ceny obvyklé (§ 2 odst. 1) a poté až definice dalších způsobů oceňování (§ 2 odst. 5). Pokud cena obvyklá nemůže být stanovena např. rekongiliací ocenění jinými metodami,¹² mělo by být pořadí uvedení jednotlivých způsobů ocenění v z. o. m. spíše opačné.

Výklad teleologický

Účelem z. o. m. je primárně poskytnout jednotnou úpravu oceňování majetku pro účely výběru daní (srov. předpisy odkazující na z. o. m.). V tomto ohledu je nutné přisvědčit restriktivnímu výkladu ceny obvyklé, kdy jiné způsoby oceňování než porovnávací způsob, ocenění kurzovou hodnotou či sjednanou cenou poskytují poměrně značný prostor pro úvahy znalce.

Pokud tento pohled akceptujeme, pak ovšem zas nelze cenu obvyklou dle z. o. m. ztotožňovat s cenou obvyklou dle o. z., protože by to znamenalo, že není-li možné porovnání cen určité věci, nemá taková věc ani hodnotu.

V této souvislosti stojí za zmínku interní výklad Ministerstva financí ČR („Komentář k určování ceny obvyklé“ publikovaný MF ČR), který sice není obecně závazný, avšak dává indikaci, jak si jeden z hlavních uživatelů ocenění zpracovaných dle z. o. m. představuje interpretaci pojmu „cena obvyklá“. Komentář MF ČR popisuje základní statistické principy, které musí být respektovány při zacházení s prakticky jakýmkoliv daty (ať jde o ceny, výnosy, či náklady), chce-li uživatel získat nezkrášený odhad, byť je to popis poněkud vágní. Celým výkladem se line imperativ použití porovnání cen pro určení ceny obvyklé, ale zvláště je též text „Pro stanovení obvyklé ceny za předpokladu fungujícího trhu je zpravidla nejvýznamnější přístup porovnávací.“ Jaké jiné přístupy jsou přípustné a co dělat, není-li oceňovaným statkem obchodováno na fungujícím trhu? A především, jak rozumět Komentáři MF

ČR, který jedním dechem připouští a vylučuje stanovení obvyklé ceny na jiné bázi než porovnáním cen?

Evropská legislativa

Evropská legislativa neoperuje pojmem obvyklá cena, ale „tržní hodnota“ nebo „hodnota na otevřeném trhu“ a ani v českých verzích se pojem „obvyklá cena“ neobjevuje, s výjimkou několika málo překladů:

1. Směrnice Rady 2006/69/ES, kde v čl. 1 odst. 7 je definováno:

„Pro účely této směrnice se ‚obvyklou cenou‘ rozumí celá částka, kterou by za účelem získání dotyčného zboží nebo dotyčných služeb v daném okamžiku musel zákazník nacházející se na stejném obchodním stupni, na němž se toto plnění uskutečňuje, zaplatit v podmínkách volné hospodářské soutěže nezávislému dodavateli nebo poskytovateli na území členského státu, v němž je uvedené plnění předmětem daně.“

„Nelze-li srovnatelné dodání zboží nebo poskytnutí služeb zjistit, považuje se za ‚obvyklou cenu‘ v případě zboží částka, jež není nižší než kupní cena zboží nebo podobného zboží, a nelze-li kupní cenu určit, nákladová cena stanovená k okamžiku dodání; v případě služeb se za ‚obvyklou cenu‘ považuje částka, jež není nižší než výše celkových nákladů osoby povinné k dani, která službu poskytuje.“

2. Směrnice Rady 2006/112/ES, kde v čl. 72 je prakticky tatáž definice jako shora uvedená ve směrnici 2006/69/ES.

3. Směrnice 77/388/EHS, kde čl. 11 definuje obvyklou cenu takto: *„Obvyklou cenou‘ služby se rozumí částka, kterou by musel zákazník, nacházející se na obchodním stupni, na němž je služba poskytována, zaplatit v podmínkách volné hospodářské soutěže nezávislému poskytovateli v tuzemsku v době, kdy je služba poskytována, aby obdržel dotyčnou službu.“*

Jednotlivým prvkem definice v cit. směrnících je podmiňovací způsob „by musel... zaplatit“, jde tedy opět o fikci obchodu. Navíc se připouští i určení obvyklé ceny na bázi nákladů.

Nicméně, anglické originály operují spíše pojmem „tržní hodnota“ (včetně originálního znění shora uvedených směrnic) a ten lze také nalézt ve většině českých překladů směrnic. Přičemž lze nalézt definici, kde je jednoznačně preferováno srovnání cen, i definici zcela ambivalentní:

1. Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/83/EU (odst. 50 preambule):

„Tržní hodnota by měla být stanovena srovnáním cen za srovnatelné služby poskytované jinými obchodníky v době uzavření smlouvy.“

2. Směrnice Rady 91/647/EHS (odst. 3, čl. 49): *„Tržní hodnota se určuje prostřednictvím samostatného ocenění každého pozemku a každé budovy provedeného nejméně jednou za 5 let podle obecně uznávaných metod nebo podle metod uznávaných orgány dozoru nad pojišťovnami.“*

Lze tedy uzavřít, že evropská legislativa nedává jednoznačnou odpověď na otázku, co je vlastně obvyklá cena či spíše tržní hodnota.

¹² Např. nákladovým způsobem na základě porovnání cen složek hromadné věci (již i některé nemovitosti bezpochyby jsou), např. nákladů na výstavbu průmyslového areálu a výnosovým způsobem na základě tržně obvyklých příjmů z nájmu a tržně obvyklého požadovaného výnosu z nájmu.

Definice pojmu tržní hodnota v mezinárodních oceňovacích standardech a vztah k obvyklé ceně

Tržní hodnotu definují Mezinárodní oceňovací standardy (IVS) 2017¹³ jako nejvýznamnější nadnárodní oborový předpis pro oblast oceňování takto (standard 104, odst. 30.1 a 30.2):

„Tržní hodnota je odhadovaná částka, za kterou by majetek byl směněn k datu ocenění mezi koupěchtivým kupujícím a prodejčtivým prodávajícím v transakci nezávislých stran po řádném marketingu, kde strany jednaly informovaně, opatrně a bez nátlaku.“

Při odhadu tržní hodnoty je nutným předpokladem nejlepší možné a přípustné využití (*highest and best use*).

Přitom je možné využít všech metod ocenění – nákladové, výnosové i porovnání cen (standard 104, odst. 30.5), avšak vždy se vstupují (parametry) určenými na tržní úrovni.

Stejně definují tržní hodnotu **European Valuation Standards** (2016)¹⁴ v odst. 3.1 (str. 17), a ačkoliv preferují pro dosažení tržní hodnoty porovnání cen (odst. 6.2.1., str. 313), připouštějí i jiné metody, jsou-li založeny na tržních datech o nákladech, požadovaných či očekávaných výnosech a metoda odráží formování ceny na trhu (odst. 6.3.1.2., str. 316 a odst. 6.4.1.2., str. 321).

Další významnou národní úpravou oceňování, tentokrát v USA, jsou **Uniform Standards of Professional Appraisal Practice** (2016).¹⁵ Ty poskytují na str. 150 poradní názor definice tržní hodnoty, jež je podobná definici dle IVS nebo EVS. Pro dosažení tržní hodnoty není vyloučen žádný způsob ocenění, ačkoliv lze vyčíst, že preferováno je porovnání cen.

Tržní hodnota a obvyklá cena jsou v důsledku jejich definice substituty:

1. obě vylučují mimořádnosti, zvláštní oblibu, osobní vztahy kupujícího a prodávajícího,

2. obě představují hypotetickou cenu (v obou případech jde o cenu, resp. částku, za kterou **by byl** majetek směněn/která **by byla** dosažena),

3. obě explicitně či implicitně preferují ocenění porovnáním cen, aniž by vylučovaly jiné způsoby ocenění, jsou-li namístě.

Praktické hledisko

Touha praxe, zejména soudů, ale i státní správy, po jednoduchém výkladu obvyklé ceny jako statistiky úrovně cen skutečně dosahovaných při obchodech podobným zbožím nebo službou, je zcela pochopitelná. Bohužel, nezřídka platí, co znalec, to názor. Stejně a možná daleko důležitěji se snaží justice a legislativa vypořádat s pojmem hodnota.

Nakonec i samotný pojem „obvyklá cena“, pokud by nebylo jiné definice, jasně naznačuje, že by mělo jít o cenu obvykle dosahovanou.

Obávám se však, že interpretace obvyklé ceny nemůže být vyřešena takto jednoduše.

Má-li být obvyklá cena založena pouze na statistikách úrovně skutečně dosahovaných cen, pak ale nemůže reprezentovat hodnotu. Pro jednoho může nejvyšší dosažitelný prospěch z vlastnictví věci, a tedy její hodnota, být úspora nákladů na získání věci, pro jiného je to vlastnictví majetku a brání užitků a požitků z něj a pro třetího možná směna věci. Akcentovat pouze motiv vlastnictví za účelem směny při určování hodnoty nelze. Právo není jednoduché, což lze demonstrovat na určení hodnoty pohledávek, které byly postoupeny za 0 Kč.

Příklad: Společnost XY postoupila pohledávky této společnosti za svými zákazníky společnosti ABC. V obou je jednatelem tatáž osoba, podepsaná pod smlouvou o postoupení pohledávek za postupníka i postupitele. Společnost XY se následně ocitla v úpadku. Jednatel společnosti XY je podezřelý ze spáchání trestného činu zneužití informace a postavení v obchodním styku anebo poškození věřitele. Jedním z definičních znaků obou trestných činů jsou:

i) prospěch či výhoda získané na úkor jiného (§ 255 tr. zákoníku – zneužití informace a postavení v obchodním styku),

ii) škoda a prospěch (§ 222 tr. zákoníku – poškození věřitele).

Charakteristiky pohledávek jsou následující: veškeré pohledávky jsou k okamžiku vymáhání po splatnosti, soudně vymáhány.

Otázka: Lze v tomto případě použít cenové porovnání?

Odpověď:

1. Pohledávky většinou nejsou vlastněny za účelem obchodování, ale za účelem inkasa dlužné částky s příslušenstvím. Při postoupení pohledávek mezi nepropojenými postužitelem a postupníkem vzniká na straně postupníka riziko ztrát z informační asymetrie (jednoduše: postupník se bojí, že o pohledávce ví méně než postupitele). Proto se postupují především pohledávky, kde:

a) postupník může z pohledávky získat více než postupitele (např. na úhradě nákladů vymáhání, jejím zápočtem či efektivnějším vymáháním),

b) postupitele nezbytně nutně potřebuje hotovost (k tomu slouží faktoring, forfaiting).

2. Vymahatelnost pohledávek závisí zásadně na:

i) bonitě dlužníka,

ii) dokumentaci pohledávky,

iii) zajištění pohledávky,

iv) podřízenosti či naopak senioritě pohledávky,

v) rozložení plateb v čase,

vi) stavu vymáhání, resp. soudního sporu.

Asi lze nalézt srovnatelné dlužníky, ale stěží lze nalézt údaje pro pohledávky srovnatelné z hlediska dlužníka i šance na úspěch ve sporu o jejich úhradu (o platnost pohledávky), už jen proto, že data o těchto sporech nejsou běžně k dispozici.

Pokud by mělo být na ocenění pohledávek použito ocenění cenovým porovnáním, pak to:

1. odporuje obvyklé genezi jejich hodnoty (současná hodnota budoucích příjmů z jejich úhrady),

2. prakticky vylučuje určení jejich hodnoty, protože nelze nalézt dostatečně srovnatelné pohledávky,

3. odporuje zákonnému ustanovení o přisl. trestných činech: Pro postupitele je zpravidla výhodnější pohledávku držet a vy-

13 International Valuation Standards Council: International Valuation Standards, Page Bros, Norwich 2017.

14 The European Group of Valuers' Associations: European Valuation Standards, Gillis, Belgie 2016.

15 Appraisal Standards Board: Uniform Standards of Professional Appraisal Practice, USA 2016.

máhat a ztráta této možnosti, po snížení o cenu za cesi, generuje škodu. Obdobně pro postupníka, který je personálně propojen, a tedy má o postoupených pohledávkách stejné informace jako postupitel, je prospěchem (výhodou) právě rozdíl současné hodnoty příjmů z inkasa pohledávky a ceny za cesi. Nemá smyslu uvažovat, že by postupník ABC nabyt pohledávky za účelem dalšího postoupení – to by byl již mohl udělat postupitel XY (postoupit je jiné, třetí osobě), kvůli personálnímu propojení by to zřejmě bylo možné nejspíše i za stejných podmínek.

Cenové porovnání nelze v tomto případě použít. Pohledávky by za spravedlivých podmínek byly zobchodovány mezi propojenými osobami ABC a XY za cenu odpovídající současné hodnotě budoucích příjmů z nich (konec příkladu).

Pouze některé případy, kdy je třeba ocenit majetek, tedy snesou ocenění cenovým porovnáním, i když se hledá obvyklá cena. Jistěže je namístě cenové porovnání u automobilů, pozemků, bytů nebo třeba nábytku. Avšak u složitějších celků, kupovaných nebo vlastněných primárně za jiným účelem, než je prodej, je namístě spíše porovnání nákladů na jejich vytvoření či porovnání výnosů očekávaných a požadovaných, což stále – vycházejí doslovně z definice obvyklé ceny – tuto splňuje.

Závěr

Článek je systematickou analýzou pojmu „obvyklá cena“ a jeho souvislostí v českém právním řádu i evropské legislativě, což přináší nanejvýše rozporuplné výsledky. U nás je tento pojem definován zákonem o cenách a zákonem o oceňování majetku. Občanský zákoník neodkazuje explicitně na z. o. m., a tak by měla být pro definici pojmu „hodnota“ v § 492 brána cena obvyklá podle z. o. c., byť pro potřeby právní praxe je zřejmě vhodnější právě cena obvyklá dle z. o. m.

Zatímco u soudů a státní správy vůbec je kvůli jednoduchosti snaha vykládat pojem „obvyklá cena“ podle z. o. m. jako cenu, která byla dosažena při obchodech stejným či podobným zbožím či poskytování stejné či podobné služby, je obvyklá cena definována jako „cena, která by byla dosažena“, tedy jde o fikci. **Ztotožnění obvyklé ceny a hodnoty v o. z. pak znamená, že je prakticky nepřijatelné, aby byl pojem obvyklá cena vykládán restriktivně pouze jako výsledek cenového porovnání.** Ani další metody výkladu, kromě metody teleologické, nesvědčí ve prospěch určení obvyklé ceny výhradně porovnáním cen. **Určení obvyklé ceny jinými způsoby ocenění (výnosově, nákladově) než cenovým porovnáním (kurzovou hodnotou, sjednanou cenou nebo porovnávacím způsobem) tak je přípustné a mělo by se přihlížet k tomu, co je pro formování hodnoty oceňovaného statku nejdůležitější.** To ostatně plyne i z judikatury Ústavního soudu a významných oceňovacích standardů. Preferováno však je cenové porovnání, je-li relevantní.

Bylo by žádoucí, aby byla definice obvyklé ceny jednoznačnější, resp. aby v tomto ohledu nebyly právní normy vnitřně rozporné. Měl by být lépe systematicky uspořádán pojmový aparát pro hodnotu, cenu, obvyklou cenu, případně tržní

hodnotu, aby byl dostatečně přiléhavý pro různé případy, kdy je třeba ocenit (Slováci mnohem trefněji říkají „ohodnotit“) věc nebo právo.¹⁶ ♣

¹⁶ Článek je zpracován jako jeden z výstupů výzkumného projektu Fakulty financí a účetnictví VŠE Praha, který je realizován v rámci institucionální podpory VŠE IP100040.

USA
a
ANGLIE

OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI
založení, likvidace, změny

OCHRANNÉ ZNÁMKY
registrace, námitky, odvolání

DANĚ
registrace, přiznání, podání, pokuty

NEMOVITOSTI, VÍZA, DĚDĚNÍ, SOUDNÍ SPORY

— — — — —
Navrat & Partners
www.navratlaw.com
info@navratlaw.com
+420 2 2888 0433

Švýcarský advokát v Praze

Dr. iur. Julius Effenberger
evropský usazený advokát, člen ČAK
Malá Štupartská 6, 110 00 Praha 1
(u advokátní kanceláře Novický Mejzlík)
tel. 731 016 258

www.effenberger-law.com

mail@effenberger-law.com

inzerce

Jednorázová úhrada výživného pro dítě

Dle dostupných informací za posledních šedesát let v České republice klesá počet uzavřených sňatků a stoupá počet rozvodů,¹ přičemž tyto demografické změny mají za následek více soudních rozhodnutí stanovujících vyživovací povinnost k dětem. Naopak právní úprava opomíjí dynamičnost společnosti v tomto směru a zůstává rigidní, bez jakýchkoli podstatných změn, i přes zcela novou soukromoprávní úpravu. Nový občanský zákoník nadále neřeší problémy neúplných rodin, konkrétně spojených s vyživovací povinností, především v oblasti výše výživného, a to hlavně výživného, kde je oprávněným dítě.

Mgr. Radka Vacová

je advokátkou v AK Sekanina, Šmíd a partneři, s. r. o., a působí na PF UP v Olomouci.

U rčité změny však v občanském zákoníku v porovnání se zákonem o rodině jsou. Jedna z nich se týká **způsobu placení výživného, který je upraven ust. § 921 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“), a tento článek se zaměří na jeho dopady v oblasti vyživovací povinnosti k dětem.**

Dle ust. § 921 odst. 1 o. z. má být výživné pro dítě placeno v pravidelných opakujících se dávkách. Zdánlivě stejná úprava, jako obsahoval zákon o rodině. Nyní ale ust. § 921 odst. 1 o. z. obsahuje dovětek „*ledaže soud rozhodl jinak nebo se osoba výživou povinná dohodla s osobou oprávněnou jinak*“.

Primární cíl tohoto ustanovení je zřejmý. Možnost dohody či soudního rozhodnutí odchylovajícího se od zákonného ustanovení má především pokrýt případy, kdy je vhodné stanovit platby výživného např. jako platby týdenní anebo čtvrtletní, vždy jen v odůvodněných případech.

Uvedený dovětek ust. § 921 odst. 1 o. z. však může mít další dopad. Jednak se nabízí **otázka, zda je možné uhradit výživné pro dítě jednorázovou platbou, a tím se své vyživovací povinnosti k němu „zprostit“**, a jednak, **zda je možné žádat jednorázové úhrady výživného nad rámec běžných plateb měsíčního výživ-**

ného. Ani jedna z těchto dvou možností nepřicházela za úpravy zákonem o rodině v úvahu.

Zákon o rodině na rozdíl od nové úpravy v občanském zákoníku obsahoval taxativní výčet případů, kdy se šlo od pravidelných opakujících se dávek odchýlit.² Povinný rodič se tedy nemohl „zbavit“ své vyživovací povinnosti k dítěti jednorázovou výplatou určité částky,³ a to ani na základě dohody s druhým rodičem nebo se zletilým dítětem. V takovém případě by výplata této jednorázové částky mohla být za určitých okolností považována za darování nad rámec vyživovací povinnosti a oprávněný by mohl následně navrhnout výkon rozhodnutí o výživném pro jeho neplacení.⁴ V souladu s judikaturou Nejvyššího soudu⁵ by povinný mohl jednorázově vyplacenou částku žádat zpět jako bezdůvodné obohacení, přičemž svého nároku by se měl domáhat vůči osobě, se kterou uzavřel neplatnou smlouvu o jednorázové úhradě výživného (tzn. vůči matce, v případě výživného pro nezletilé děti, či přímo vůči zletilému dítěti).

Stávající právní úprava však pohled na jednorázovou úhradu výživného změnila, když v souladu se zásadou autonomie vůle umožňuje dohodu oprávněného a povinného. Je-li tedy dítě plně svéprávné, může se s povinným rodičem dohodnout i na jednorázové platbě výživného.⁶

Náležitosti takové dohody zákonem stanoveny nejsou, ale dohoda by zřejmě měla obsahovat postup, kterým bylo dosaženo konečné částky, jež jednorázovou výplatou tvoří, tzn. počet měsíců, za které je výživné hrazeno dopředu. Vyživovací povinnost rodiče totiž jednorázovou výplatou určité částky nezaniká, pouze odpadá povinnost výživné platit v měsíčních dávkách. Opačný výklad by byl v rozporu s povahou výživného k dětem, a to vzhledem k tomu, že v případě vyživovací povinnosti k dítěti nelze určitě zjistit den jejího zániku. Dítě by proto mělo mít možnost odhadnout, za jakou dobu představuje jednorázová platba náhradu za výživné, a kdy se může domáhat po povinném rodiči zaplacení další dávky, případně dalších dávek výživného.

Jednorázová výplata v případě výživného k dítěti tak postrádá charakter konečnosti, jako je tomu např. v případě tzv. odbytného u rozvedených manželů dle § 761 odst. 1 o. z., kdy právo rozvedeného manžela na výživné zaniká vyplacením jednorázové částky. Nelze souhlasit s názorem některých autorů,⁷ kteří dovozují, že výživné k dětem lze vyplatit prostřednictvím odbytného, protože je nyní institut odbytného výslovně uveden u výživného u rozvedených manželů, kde je také oprávněný neschopen sám se živit, a proto u institutů se stejným obsahem nelze připustit odlišný výklad. V případě vý-

1 Český statistický úřad, <Sňatky a rozvody 1950-2014 [online]. czso.cz, 24. 6. 2015 [cit. 29. 9. 2015], dostupné na: https://www.czso.cz/csu/czso/snatky_a_rozvod_1950_2014.

2 Dle § 97 zákona o rodině mohlo být výživné rozvedeného manžela uhrzeno jednorázovou částkou. Výjimkou byla také tzv. tezaurace výživného pro dítě, takto tezaurované výživné bylo nicméně dle § 97 odst. 2 zákona o rodině dítěti opět vypláceno v pravidelných opakujících se částkách.

3 J. Radimský in J. Radimský, S. Radvanová: Zákon o rodině, Komentář, 1. vydání, Panorama, Praha 1989, str. 366.

4 Navzdory tomu se nicméně nemuselo neplnění výživného povinným rodičem vždy posuzovat jako trestný čin zanedbání povinné péče. K tomu blíže usnesení NS ČR ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. 8 Tdo 247/2010.

5 Rozsudek NS ČR ze dne 19. 1. 2017, sp. zn. 21 Cdo 2929/2016.

6 Z. Králíčková in M. Hrušáková, Z. Králíčková, L. Westphalová: Občanský zákoník II., Rodinné právo (§ 655-975), Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 1136.

7 Např. J. Grygar in F. Melzer, P. Těgl a kol.: Občanský zákoník – velký komentář, Svazek IV., § 655-975, 1. vydání, Leges, Praha 2016, str. 922.

živného mezi rozvedenými manželi se kromě jiného předpokládá neschopnost samostatně se živit, která má svůj původ v manželství nebo v souvislosti s ním. Výživné v tomto případě má tedy pokrývat určitou dobu „rekonvalescence“ oprávněného manžela po rozvodu manželství.

Naopak neschopnost dítěte sám se živit nemá původ ve skutečnosti zaviněné povinnou osobou a nelze předem přesně odhadnout, jak dlouho bude trvat. Z tohoto důvodu je dle mého názoru nutné uzavřít, že jednorázové plnění poskytnuté rodičem dítěti jako výživné na základě jejich předchozí dohody nemůže mít charakter odbytného, kterým dochází k nahrazení a vypořádání nároku na majetkové plnění mezi oprávněným a povinným.

Povinný rodič by si měl v případě dohody o jednorázové výplatě výživného také uvědomit, že daná částka odpovídá kritériím pro stanovení výše výživného v době uzavření této dohody, a proto v případě zvýšených nákladů na odůvodněné potřeby dítěte, či v případě zvýšených příjmů povinného rodiče, má dítě právo domáhat se zvýšení i této jednorázové platby výživného v souladu s § 163 zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“).⁸ Ust. § 163 o. s. ř. týkající se v budoucnu splatných dávek se v daném případě použije navzdory skutečnosti, že se v tomto případě jedná o jednorázové plnění. Je tomu tak proto, že toto jednorázové splnění vyživovací povinnosti nelze označit za konečné, a v budoucnu mohou vzniknout další nároky.

V případě, kdy nebude v dohodě povinného rodiče s oprávněným dítětem stanoven způsob výpočtu jednorázové částky, nebude si ani jeden z nich ve všech výše uvedených situacích jistý svým nárokem, a jejich situace bude najisto postavena až se soudním rozhodnutím v dané věci.

Je nutné ovšem podotknout, že výše uvedená jednorázová úhrada výživného dítěti by měla nastoupit pouze v případech zvláštního zřetele hodných, kdy existují zvláštní okolnosti odůvodňující takovou změnu splatnosti výživného, a to tak, aby tato úhrada nebyla v rozporu s účelem výživného, kterým se mají především uspokojit pravidelné potřeby oprávněného.⁹ Jednorázovou úhradu výživného je dále nezbytné odlišit od tzv. tezaurace výživného dle § 918 o. z., kdy rodičem vyplacená záloha přechází do vlastnictví dítěte postupně (v měsíčních splátkách).

Ust. § 921 odst. 1 o. z. otevřelo také diskusi nad jednorázovými platbami výživného nad rámec běžné vyživovací povinnosti k dětem při vzniku tzv. nahodilých potřeb, neboť tento nárok za účinnosti zákona o rodině nebylo možné požadovat.

Ustálená judikatura před účinností nového občanského zákoníku uváděla, že „účelem výživného je nahrazování nejen průběžně se vyskytujících (běžných) potřeb, ale všech potřeb prospěšných jeho všestrannému vývoji“.¹⁰ Ve výživném tak jsou zahrnuty také výdaje na mimořádné, nepravidelné a nahodilé potřeby dítěte, a tyto potřeby nemohou odůvodnit rozhodnutí o příspěvku na mimořádné výdaje.¹¹ Pokud by dítěti vznikly další nahodilé potřeby, které nebyly vzaty v potaz při určování výše výživného, mohly být tyto náklady důvodem ke změně rozhodnutí o výživném a jeho zvýšení dle § 163 o. s. ř.

Dle dikce ust. § 921 o. z. je však nicméně možné, aby se rodič s dítětem na jednorázovém příspěvku na mimořádné potřeby dohodli, anebo aby povinnost podílet se na nich stanovil rodičí soud.¹² Příkladem se uvádí hrazení nákladné operace.¹³ Vznik tohoto nároku bude opět záležet na posouzení individuálních

okolností. Mělo by se jednat o tak nákladnou potřebu, jejíž vznik nebyl vzat při rozhodování o výživném v potaz. Stále platí, že většina nahodilých potřeb již je zahrnuta v běžném výživném, neboť navýšení výživného *ad hoc* není v souladu s účelem výživného.¹⁴ K rozhodnutí o jednorázovém příspěvku na výživném nad rámec běžného výživného by měl soud přistoupit zejména v případech, kdy se sice jedná o nahodilou potřebu, která nebyla vzata v potaz při stanovení výše výživného, ale jako taková sama o sobě neodůvodňuje zvýšení běžného výživného změnou rozhodnutí dle § 163 o. s. ř., např. proto, že se již nebude opakovat. Případy, kdy by soud rozhodl o jednorázovém příspěvku nad rámec běžného výživného, by tak měly být spíše ojedinělé.

Lze tedy shrnout, že nové znění občanského zákoníku upravující splatnost výživného pro dítě můžeme hodnotit pozitivně, zejména s přihlédnutím k širší autonomii vůle, kterou nám ustanovení poskytuje. Nesmíme však zapomenout na mantinely výživného k dětem, kterými je zejména zájem dítěte a jeho ochrana jako slabší strany. Jednorázová výplata výživného pro dítě nebyla v zákoně o rodině možná, a samotná povaha institutu výživného pro dítě neumožňuje jednorázovou úhradu výživného ani za účinnosti občanského zákoníku. Je totiž třeba přihlídnout k tomu, že jednorázově stanovené výživné nemusí být částka konečná, a je možné, že v budoucnu nastane další opakovaná platba. Vždy je třeba přihlížet k měnícím se majetkovým poměrům povinného a měnícím se odůvodněným potřebám oprávněného dítěte, přičemž není dopředu najisto postaven ani konec vyživovací povinnosti rodiče. Pokud bychom připustili možnost tzv. odbytného v případě vyživovací povinnosti k dítěti, mohlo by se jednat o způsob, jak se rodič může vyhnout zákonným kritériím pro určení výše vyživovací povinnosti, neboť odbytné nereflektuje následnou změnu poměrů na straně dítěte ani rodiče.

Z výše uvedených důvodů je vhodnější na možnost jednorázové platby výživného nahlížet spíše jako na platbu, která stojí vedle pravidelných opakujících se dávek a která slouží k úhradě mimořádných výdajů dítěte. Taková dohoda o jednorázové platbě výživného je už potom možná jak u plně svéprávného dítěte, tak u dítěte nesvéprávného, neboť je v souladu s jeho zájmy a neohrožuje pravidelné opakující se plnění výživného.

Uvedené sice zcela nekoresponduje s ustálenou judikaturou neumožňující oprávněnému žádat mimořádné platby výživného, neboť v běžném výživném by měly být také zahrnuty potřeby vyskytující se nepravidelně a nahodile,¹⁵ nicméně dle mého názoru ust. § 921 odst. 1 o. z. umožňuje ve výjimečných případech prolomení této soudní praxe a uhrazení části mimořádné platby jednorázovým příspěvkem povinného rodiče.¹⁶ ❀

8 Z. Králíčková in M. Hrušáková, Z. Králíčková, L. Westphalová, op. cit. sub 6, str. 1136.

9 Tamtéž, str. 1137.

10 Rozsudek NS ČR ze dne 28. 2. 1989, sp. zn. 5 Cz 42/88.

11 Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 21. 12. 1994, sp. zn. 13 Co 588/1994.

12 D. Elischer in J. Švestka, J. Dvořák, J. Fiala, M. Zuklínová a kol.: Občanský zákoník, Komentář, Svazek II., 1. vydání, Wolters Kluwer, a. s., Praha 2014, str. 600.

13 Z. Králíčková in M. Hrušáková, Z. Králíčková, L. Westphalová, op. cit. sub 6, str. 1135.

14 Ministerstvo spravedlnosti, Analýza aktuálních otázek výživného, str. 8.

15 Rozsudek NS ČR ze dne 28. 2. 1989, sp. zn. 5 Cz 42/88.

16 Tento příspěvek vznikl za podpory prostředků poskytnutých studentskou grantovou soutěží Univerzity Palackého v Olomouci IGA Právnická fakulta č. 2017/021.

Četnost osvojení zletilého v letech 2014 až 2016

Článek přináší statistický přehled o tom, kolik bylo v České republice u obecných soudů v letech 2014 až 2016 podáno návrhů na osvojení zletilého a kolika z nich soudy vyhověly či nevyhověly. Institut osvojení zletilého je stále ještě novinkou v českém právním řádu, a je tak zajímavé sledovat četnost jeho využití.

JUDr. Tomáš Plíhal

je advokátem a působí na PF ZČU v Plzni.

Institut osvojení zletilého znovu zanesl do našeho právního řádu po více než 60 letech zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Z důvodové zprávy k novému občanskému zákoníku vyplývá, že osvojení zletilého má přicházet v úvahu především u osob, které nemají potomky, ať pokrevní, nebo právní, popřípadě které nemají pokračovatele ve svém díle, ať vědeckém, uměleckém, řemeslném či jiném, ale i u takových, jimž jejich potomci neposkytují náležitou pomoc v nemoci nebo ve stáří, jsou nedosažitelní, pobývají neznámo kde apod. Stejně tak se může jednat o případy, kdy mezi osvojitelem a osvojovaným již dříve v minulosti existoval vztah rodiče a dítěte. Může jít zajisté i o jiné situace, které lze označit za důvody zvláštního zřetele hodné (např. sociální či zdravotní), kdy se od nového poměru založeného osvojením důvodně očekává, že bude pro zúčastněné přínosný. Nová právní úprava tedy měla překonat dřívější, do značné míry ještě socialistické pojetí osvojení, jehož původní účel byl od roku 1949 omezen na „výchovu dětí k lásce k práci a lidově demokratickému státu“, v jehož důsledku tak bylo možné osvojit pouze nezletilé dítě. Právní úprava umožňující osvojit pouze nezletilé dítě nedoznala v tomto ohledu žádných změn ani po roce 1989 a přetrvávala až do 31. 12. 2013.

V době přijetí nového občanského zákoníku nebyly mezi odbornou veřejností větší pochyby o smyslu a významu znova začlenění institutu osvojení zletilého do našeho právního řádu, avšak dalo se jen těžko předvídat, jak často bude tento staronový institut občanského práva v praxi aplikován. **Nyní po více než čtyřech letech účinnosti nového občanského zákoníku však již lze s jistotou učinit závěr, že tento institut nachází v praxi hojně využití, a byl tak do našeho právního řádu zařazen zcela po právu. K tomuto závěru jednoznačně vede i níže zpracovaná statistika.**

V roce 2014 bylo v České republice u obecných soudů po-

dáno celkem 191 místně příslušných návrhů na osvojení zletilého, z toho 168 návrhům bylo vyhověno, 7 návrhů bylo odmítnuto, 3 návrhy byly zamítnuty, v 11 případech bylo řízení o návrhu zastaveno z důvodu zpětvzetí návrhu a ve 2 případech bylo řízení o návrhu zastaveno z důvodu, že nebyly splněny podmínky pro vedení řízení. Nejvíce návrhů bylo podáno u okresních soudů v obvodu Krajského soudu v Ostravě (40 návrhů, z toho vyhověno 36 návrhům), následují okresní (obvodní) soudy v obvodu Krajského soudu v Praze (36 návrhů, z toho vyhověno 29 návrhům), Městského soudu v Praze (34 návrhů, z toho vyhověno 31 návrhům), Krajského soudu v Plzni (24 návrhů, z toho vyhověno 22 návrhům), Krajského soudu v Ústí nad Labem (23 návrhů, z toho vyhověno 20 návrhům), Krajského soudu v Brně (14 návrhů, z toho vyhověno 13 návrhům), Krajského soudu v Českých Budějovicích (11 návrhů, z toho vyhověno 11 návrhům) a nejméně návrhů bylo podáno u okresních soudů v obvodu Krajského soudu v Hradci Králové (9 návrhů, z toho vyhověno 6 návrhům). Nejvíce návrhů bylo podáno u Okresního soudu Plzeň-město (8 návrhů), u Obvodního soudu pro Prahu 4 (8 návrhů) a u Obvodního soudu pro Prahu 10 (rovněž 8 návrhů). Z celkového počtu 86 okresních (obvodních) soudů v České republice nebyl u 25 z nich podán v roce 2014 žádný návrh na osvojení zletilého, přičemž nejvíce z nich se nachází v obvodu Krajského soudu v Brně (jedná se o celkem 9 okresních soudů z celkového počtu 14, u kterých nebyl podán žádný návrh na osvojení zletilého).

V roce 2015 bylo v České republice u obecných soudů podáno celkem 140 místně příslušných návrhů na osvojení zletilého, z toho 125 návrhům bylo vyhověno, 2 návrhy byly odmítnuty, 2 návrhy byly zamítnuty, v 8 případech bylo řízení o návrhu zastaveno z důvodu zpětvzetí návrhu, v jednom případě bylo řízení o návrhu zastaveno z důvodu, že nebyly splněny podmínky pro vedení řízení, a ve 2 případech nebylo o návrhu doposud nijak rozhodnuto.¹ Nejvíce návrhů bylo podáno u obvodních soudů v obvodu Městského soudu v Praze (31 návrhů, z toho vyhověno 30 návrhům), následují okresní soudy v obvodu Krajského soudu v Praze (27 návrhů, z toho vyhověno 24 návrhům), Krajského soudu v Brně (25 návrhů, z toho vyhověno 22 návrhům), Krajského soudu v Ostravě (18 návrhů, z toho vyhověno 17 návrhům), Krajského soudu v Plzni (12 návrhů, z toho vyhověno 10 návrhům), Krajského soudu v Ústí nad Labem (11 návrhů, z toho vyhověno 10 návrhům), Krajského soudu v Hradci Králové (10 návrhů, z toho vyhověno 9 návrhům) a nejméně návrhů bylo podáno u okresních soudů v obvodu Krajského soudu v Českých Bu-

¹ Stav ke dni 31. 3. 2018.

dějovicích (6 návrhů, z toho vyhověno 3 návrhům). Nejvíce návrhů bylo podáno u Městského soudu v Brně (12 návrhů), u Okresního soudu v Kladně (7 návrhů) a u Obvodního soudu pro Prahu 5 (7 návrhů). Z celkového počtu 86 okresních (obvodních) soudů v České republice nebyl u 29 z nich podán v roce 2015 žádný návrh na osvojení zletilého, přičemž nejvíce z nich se nachází v obvodu Krajského soudu v Brně (jedná se o celkem 6 okresních soudů z celkového počtu 14, u kterých nebyl podán žádný návrh na osvojení zletilého).

V roce 2016 bylo v České republice u obecných soudů podáno celkem 94 místně příslušných návrhů na osvojení zletilého, z toho 86 návrhům bylo vyhověno, jeden návrh byl odmítnut, jeden návrh byl zamítnut, ve 3 případech bylo řízení o návrhu zastaveno z důvodu zpětvzetí návrhu a ve 3 případech nebylo o návrhu doposud nijak rozhodnuto.² Nejvíce návrhů bylo podáno u obvodních soudů v obvodu Městského soudu v Praze (20 návrhů, z toho vyhověno 20 návrhům), následují okresní soudy v obvodu Krajského soudu v Ostravě (14 návrhů, z toho vyhověno 13 návrhům), Krajského soudu v Brně (12 návrhů, z toho vyhověno 9 návrhům), Krajského soudu v Praze (12 návrhů, z toho vyhověno 12 návrhům), Krajského soudu v Ústí nad Labem (12 návrhů, z toho vyhověno 10 návrhům), Krajského soudu v Plzni (9 návrhů, z toho vyhověno 8 návrhům), Krajského soudu v Českých Budějovicích (8 návrhů, z toho vyhověno 8 návrhům) a nejméně návrhů bylo podáno u okresních soudů v obvodu Krajského soudu v Hradci Králové (7 návrhů, z toho vyhověno 6 návrhům). Nejvíce návrhů bylo podáno u Městského soudu v Brně (7 návrhů) a u Obvodního soudu pro Prahu 9 (7 návrhů). Z celkového počtu 86 okresních (obvodních) soudů v České republice nebyl u 38 z nich podán v roce 2016 žádný návrh na osvojení zletilého, přičemž nejvíce z nich se nachází v obvodu Krajského soudu v Brně (jedná se o celkem 8 okresních soudů z celkového počtu 14, u kterých nebyl podán žádný návrh na osvojení zletilého).

Nejvíce návrhů na osvojení zletilého bylo v letech 2014 až 2016 podáno u Městského soudu v Brně (25 návrhů, z toho vyhověno 21 návrhům), u Okresního soudu v Karviné (20 návrhů, z toho vyhověno 19 návrhům), u Obvodního soudu pro Prahu 10 (17 návrhů, z toho vyhověno 16 návrhům), u Obvodního soudu pro Prahu 4 (15 návrhů, z toho vyhověno 15 návrhům), u Obvodního soudu pro Prahu 9 (14 návrhů, z toho vyhověno 14 návrhům), u Okresního soudu v Kladně (14 návrhů, z toho vyhověno 13 návrhům), u Okresního soudu v Plzeň-město (14 návrhů, z toho vyhověno 14 návrhům), u Okresního soudu v Českých Budějovicích (10 návrhů, z toho vyhověno 9 návrhům) a u Okresního soudu v Nymburce (10 návrhů, z toho vyhověno 9 návrhům).

Naopak u Okresního soudu v Klatovech, u Okresního soudu v Českém Krumlově, u Okresního soudu v Pelhřimově, u Okresního soudu v Chomutově, u Okresního soudu v Pardubicích, u Okresního soudu v Havlíčkově Brodě, u Obvodního soudu pro Prahu 8, u Okresního soudu v Kroměříži, u Okresního soudu v Třebíči, u Okresního soudu ve Vyškově, u Okresního soudu ve Žďáru nad Sázavou, u Okresního soudu v Jeseníku a u Okresního soudu v Přerově nebyl v letech 2014 až 2016 podán ani jeden návrh na osvojení nezletilého.

Pro úplnost lze dodat, že ve sledovaném časovém období nejčastěji došlo k osvojení zletilého, které je obdobou osvoje-

ní nezletilého, a to konkrétně z důvodů předpokládaných v ust. § 847 odst. 1 písm. c) a d) o. z., kdy osvojitel pečoval o osvojeného jako o vlastního již v době jeho nezletilosti a současně osvojoval dítě svého manžela. Nežřídka však došlo i k osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého.

Četnost osvojení zletilého v letech 2014 až 2016 ukazuje, že v našem právním řádu tento institut před rokem 2014 jednoznačně chyběl. Předně tuto skutečnost potvrzuje velký počet návrhů na osvojení zletilého, které byly v roce 2014 u obecných soudů podány a kterým soudy vyhověly, a dále to, že v následujících dvou letech se počet podaných návrhů na osvojení zletilého a soudních rozhodnutí, kterými bylo těmto návrhům vyhověno, již konstantně snižoval. Tento jev má samozřejmě svoji logiku, jelikož všichni potenciální osvojitelé a zletilí osvojenci, kteří před rokem 2014 možnost osvojení neměli, tuto možnost začali využívat prakticky ihned poté, co nový občanský zákoník nabyl účinnosti. Lze tedy předpokládat, že v následujících dvou až třech letech se bude počet podaných návrhů na osvojení zletilého dále snižovat a následně již dojde k jeho ustálení. ❀

² Stav ke dni 31. 3. 2018.

Christian Bibelriether

Advokát · Rechtsanwalt

Právní služby v Německu

(již od roku 1998)

česky hovořící německý advokát nabízí právní poradenství a pomoc v oblasti německého a mezinárodního práva soukromého včetně zastoupení před německými soudy.

Luragogasse 5
94032 Passau/SRN

tel.: 0049 851 33403
00420 910 259 869
fax: 0049 851 34327

www.advokanc.de

advokat@advokanc.de

CIZINCI, AZYL

- zákon o pobytu cizinců
- zákon o dočasné ochraně cizinců
- vízový kodex
- Ženevská úmluva

celkem 19 právních předpisů v aktuálním znění

více informací na www.ciz.sagit.cz

Nejvyšší soud:

K právnímu režimu vypořádání SJM

Soud při vypořádání společného jmění manželů vzniklého za účinnosti zák. č. 40/1964 Sb., zaniklého však až za účinnosti zák. č. 89/2012 Sb. postupuje při vypořádání podle zák. č. 89/2012 Sb.

U dosud neuhrazených dluhů tvořících společné jmění manželů je namístě, aby soud v rozhodnutí promítl jejich výši v době, kdy k vypořádání dochází. Jestliže některý z manželů po rozvodu manželství hradil takový dluh ze svých výlučných prostředků, má právo na náhradu ve smyslu § 742 odst. 1 písm. c) zák. č. 89/2012 Sb. Tato skutečnost se promítne do výroku o povinnosti jednoho z manželů zaplatit určitou částku druhému manželovi na vyrovnání jejich vypořádacích podílů.

Soud při vypořádání společného jmění manželů podle zák. č. 89/2012 Sb. může rozhodnout, že podíly obou manželů na vypořádaném jmění nejsou stejné; může tedy přistoupit k tzv. disparitě vypořádacích podílů.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. 22 Cdo 6109/2017

K věci:

Soud prvního stupně rozsudkem přikázal ze zaniklého společného jmění manželů (dále též „SJM“) do výlučného vlastnictví žalobce pozemek parc. č. st. 190, zastavěná plocha a nádvoří, o výměře 135 m², jehož součástí je budova č. p. 173, pozemek parc. č. 40, zahrada, o výměře 400 m², a pozemek parc. č. 1299/4, zahrada, o výměře 965 m², vše zapsáno v katastru nemovitostí u Katastrálního úřadu pro L. kraj, katastrálního pracoviště L. v k. ú. J. a obci R. (dále též „předmětné nemovitosti“), a k úhradě dluhu ze smlouvy o hypotečním úvěru ze dne 14. 10. 2011 uzavřené se společností Komerční banka, a. s., v částce 3 371 798,60 Kč. Do „výlučného vlastnictví“ žalované ze zaniklého SJM přikázal dluh z úvěrové smlouvy uzavřené se společností Českomoravská stavební spořitelna, a. s., ze dne 11. 8. 2008, v částce 57 759,29 Kč. Uložil žalované povinnost uhradit žalobci na vypořádacím podílu částku 818 715 Kč do dvou let od právní moci rozsudku a rozhodl o náhradě nákladů řízení.

Soud prvního stupně přikázal předmětné nemovitosti žalobci, neboť je výlučně užívá a má o ně na rozdíl od žalované zájem. Dluhy přikázal k úhradě tomu z účastníků, který výlučně hradí splátky, a to ve výši dané ke dni rozhodování soudu, tj. včetně do té doby již kapitalizovaných úroků. Shledal, že není namístě prodej předmětných nemovitostí ani jejich přikázání do spoluvlastnictví účastníků. Tyto způsoby vypořádání SJM by rovněž neměly žádný vliv na hodnotu pasiv SJM, a tedy na výši dluhů žalované. Z důvodu, že předmětem vypořádání SJM je pouze jedno aktivum (předmětné nemovitosti), ve věci nebylo možné provést prosté přikázání jednotlivých věcí manželům tak, aby bylo spravedlivě na základě principu stejné velikosti jejich podílů rozděleno celé SJM. Přikázáním předmětných nemovitostí jednomu manželovi by ve standardním případě došlo k založení nepoměru mezi oběma man-

žely, který by soud kompenzoval stanovením povinnosti vyplatit příslušnou část podílu druhému manželovi v penězích. Tento postup pro zápornou hodnotu SJM nebyl možný. Žalobci se tedy dostalo veškerých aktiv a žalovaná neobdržela žádnou finanční kompenzaci, a naopak jí soud uložil povinnost uhradit žalobci částku ve výši poloviny dluhů po odečtení poloviny hodnoty předmětných nemovitostí. Soud prvního stupně neshledal skutečnost, která by odůvodňovala disparitu vypořádacích podílů. Negativní důsledky toho, že jeden z účastníků musí druhému platit na vyrovnání podílů částku přesahující jeho majetkové možnosti, řešil prodloužením lhůty k plnění na dva roky.

K odvolání žalované odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že: 1. do výlučného vlastnictví žalobce přikázal předmětné nemovitosti a zůstatek dluhu ze smlouvy o hypotečním úvěru ze dne 14. 10. 2011, uzavřené se společností Komerční banka, a. s., v částce sestávající z jistiny 3 210 859,66 Kč a úroků, a 2. do výlučného vlastnictví žalované přikázal zůstatek dluhu z úvěrové smlouvy uzavřené se společností Českomoravská stavební spořitelna, a. s., ze dne 11. 8. 2008, v částce sestávající z jistiny 38 874,37 Kč a úroků. Uložil žalované povinnost uhradit žalobci na vypořádacím podílu částku 585 993 Kč do deseti let od právní moci rozsudku a rozhodl o náhradě nákladů řízení.

Odvolací soud při výpočtu výše vypořádacího podílu nezohlednil částku, kterou zaplatil žalobce na hypotečním úvěru v době po zániku manželství z důvodu, že předmětem vypořádání SJM nebylo žádné aktivum, s výjimkou předmětných nemovitostí, jež po dobu několika let výlučně užívá žalobce k bydlení a s nimiž oba sjednané úvěry úzce souvisí. Žalovaná na rozdíl od žalobce nenabývá žádné kladné majetkové hodnoty. Žalobce sice nadále zatěžuje povinnost splácet hypoteční úvěr, předmětné nemovitosti však užívá k bydlení, a navíc mu svědčí vlastnictví kladné majetkové hodnoty. Žalovaná v minulosti navrhla prodej předmětných nemovitostí, důvodem nepřijetí této dohody byl postoj žalobce. Za spravedlivé, se zřetelem k příjmovým poměrům účastníků, odvolací soud považoval

„nezohlednění částky uhrazené žalobcem po zániku SJM na plnění závazku založeného smlouvou o hypotečním úvěru u Komerční banky“. Do závěrů odvolacího soudu se nijak nepromítl stav týkající se poměrů nezletilé dcery účastníků, odvolací soud však přihlédl k právu bydlení žalobce v předmětných nemovitostech. Uzavřel, že by se sice obecně mělo zohledňovat, kolik každý z manželů zaplatil na společné dluhy v době po právní moci rozvodu manželství, v řešeném případě by však postup podle těchto závěrů nebyl spravedlivý. Odvolací soud tedy splácení společných dluhů souvisejících s předmětnými nemovitostmi žalobcem z jeho výlučných prostředků po rozvodu manželství do rozhodnutí nepromítl, neboť je získává jako aktivum do výlučného vlastnictví. Dále prodloužil lhůtu žalované k uhrazení vypořádacího podílu žalobci na deset let, neboť se blíží době sjednané s věřitelem hypotečního úvěru, a navíc je žalobce schopen splácet hypoteční úvěr z vlastních prostředků.

Žalobce v dovolání namítal nesprávné právní posouzení věci primárně v tom, zda plnění bývalého manžela na společný dluh po zániku manželství představuje vnos do společného majetku, a to i přesto, že jde o plnění poskytnuté po zániku SJM, a jako takové je třeba je vypořádat. Je přesvědčen, že jím provedená úhrada na společný dluh po zániku manželství měla být posouzena jako vnos a zohledněna v meritorním rozhodnutí. Zcela nedůvodným odvoláním a s tím spojeným oddálením právní moci rozhodnutí soudu prvního stupně žalovaná dosáhla stavu, kdy po úhradě značné části společného dluhu z výlučných prostředků žalobce se její povinnost na vyrovnání vypořádacích podílů bez jakéhokoliv jejího přičinění podstatně snížila cca o 375 000 Kč, což je stav, který nemá oporu v zákoně a je v příkrém rozporu s dobrými mravy. Pokud odvolací soud uzavřel, že účastníci byli dohodnuti o tom, kdo z nich bude splácet peněžitě závazky vzniklé v době trvání manželství coby svůj dluh, pak je takové zjištění v extrémním rozporu se skutkovými zjištěními. Podle judikatury Nejvyššího soudu se musí přihlídnout k částkám zaplaceným na dluh do dne rozhodnutí odvolacího soudu a u dosud nevyrovnaných společných dluhů a pohledávek je namístě, aby soud ve výroku o jejich vypořádání promítl jejich výši v době, kdy k vypořádání dochází, při současném zohlednění toho, co který z účastníků na sporný dluh zaplatil. Odvolací soud rovněž v rozporu s judikaturou rozhodl o splatnosti vypořádacího podílu ve lhůtě deseti let od právní moci napačeného rozsudku.

Z odůvodnění:

Podle § 3028 odst. 1, 2 zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“), se tímto zákonem řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti. Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.

Společná jmění manželů vzniklá za účinnosti zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák. č. 40/1964 Sb.“), se do 31. 12. 2013 řídila úpravou obsaže-

nou v obč. zák. č. 40/1964 Sb.; po 1. 1. 2014 se však řídí již úpravou v o. z. s korektivem obsaženým v § 3028 odst. 2 části věty za středníkem o. z. Protože v dané věci zaniklo SJM účastníků po 1. 1. 2014 a až po účinnosti o. z. vzniklo účastníkům právo domáhat se vypořádání SJM rozhodnutím soudu (§ 736 věta první, § 740 a § 765 odst. 2 o. z.), podléhá režim jeho vypořádání soudem již příslušným ustanovením o. z. (zejména § 736 a násl. o. z.).

V řízení o vypořádání SJM i nadále platí, že dovolací soud zkoumá přípustnost dovolání ohledně každé vypořádávané položky zvlášť. Skutečnost, že ve vztahu k některé z vypořádávaných položek je dovolání přípustné, neznamená, že je dovolání přípustné bez dalšího i proti těm částem rozsudku odvolacího soudu, které se týkají jiných položek, a že dovolací soud je již jen z tohoto důvodu oprávněn přezkoumat celé rozhodnutí [srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. 22 Cdo 2537/2013 (uveřejněný pod č. C 12 873 v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck – dále jen „Soubor“)].

Pro rozhodnutí v dané věci bylo rozhodné posouzení, **jaký je právní režim výlučných finančních prostředků poskytnutých jedním z bývalých manželů na úhradu dluhu tvořícího SJM v období po zániku SJM**. V daném případě se jednalo o plnění poskytnuté žalobcem na úhradu dluhu ze smlouvy o hypotečním úvěru, jenž je součástí SJM. Protože tato otázka nebyla dosud dovolacím soudem v poměrech o. z. řešena, na jejím posouzení je rozhodnutí odvolacího soudu založeno a dovolatel závěry přijaté dovolacím soudem napadá, **je dovolání podle § 237 o. s. ř. přípustné a zároveň je i důvodné**.

Podle § 736 věty první o. z. je-li společné jmění zrušeno nebo zanikne-li, anebo je-li zúžen jeho stávající rozsah, provede se likvidace dosud společných povinností a práv jejich vypořádáním.

Podle § 740 věty první o. z. nedohodnou-li se manželé o vypořádání, může každý z nich navrhnout, aby rozhodl soud.

Podle § 765 odst. 2 o. z. nedohodnou-li se rozvedení manželé o vypořádání, může bývalý manžel podat návrh na vypořádání rozhodnutím soudu.

Podle § 742 odst. 1 o. z. nedohodnou-li se manželé nebo bývalí manželé jinak nebo neuplatní-li se ust. § 741, použijí se pro vypořádání tato pravidla: a) podíly obou manželů na vypořádávaném jmění jsou stejné, b) každý z manželů nahradí to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek, c) každý z manželů má právo žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek, d) přihlédně se k potřebám nezaopatřených dětí, e) přihlédně se k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, zejména jak pečoval o děti a o rodinnou domácnost, f) přihlédně se k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění.

Nejvyšší soud již v poměrech obč. zák. č. 40/1964 Sb. formuloval v rozsudku ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 22 Cdo 3779/2014 (uveřejněném pod č. 103/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, rozh. obč.), mj. závěr, že jestliže se některý z manželů po rozvodu manželství podílel na zaplacení společného dluhu již ze svých výlučných prostředků, má právo na jejich náhradu ve smyslu § 149 odst. 2 věty druhé obč. zák.

č. 40/1964 Sb. Tato skutečnost se pak promítne do výroku o povinnosti jednoho z manželů zaplatit určitou částku druhému na vyrovnání jejich podílů. U dosud nevyrovnaných společných dluhů a pohledávek účastníků je namístě, aby soud ve výroku o jejich vypořádání promítnul jejich výši v době, kdy k vypořádání dochází, při současném zohlednění toho, co který z účastníků na dluh zaplatil.

Vzhledem k obsahové podobnosti úpravy obsažené v § 149 odst. 2, 3 obč. zák. č. 40/1964 Sb. a § 742 odst. 1 o. z., kterou důvodová zpráva k občanskému zákoníku označuje dokonce jako „přepis dosavadní právní úpravy“ (k tomu srov. K. Eliáš a kol.: Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem, Sagit, Ostrava 2012, str. 324), neshledává dovolací soud důvod k odklonu od uvedených závěrů – pro řešení situací, kdy jeden z manželů ze svých vylučných prostředků hradí dluh tvořící součást SJM – ani v poměrech o. z. tím spíše, že podle § 736 věty druhé o. z. platí, že dokud zúžené, zrušené nebo zaniklé společné jmění není vypořádáno, použijí se pro ně ustanovení o společném jmění přiměřeně. Jestliže navíc § 742 odst. 1 písm. a) o. z. normuje při vypořádání SJM stejnou velikost podílů obou manželů na vypořádávaném jmění, přičemž podíl na jmění představuje podíl jak na aktivech, tak i na pasivech tohoto jmění, tj. na společných dluhích (k tomu srov. § 495 o. z.), je zřejmé, že úprava mj. v § 742 odst. 1 písm. c) o. z. musí dopadat i na případy použití výhradního majetku na společné dluhy bez ohledu na to, že uvedené ustanovení hovoří toliko o „vynaložení na společný majetek“. Podle přesvědčení dovolacího soudu **není žádný důvod pro odlišení případů, kdy jsou výhradní prostředky jednoho z manželů použity na společný majetek na straně jedné a na úhradu společných dluhů na straně druhé. V obou případech musí mít manžel právo na zohlednění těchto prostředků při vypořádání SJM.**

Závěr, že plnění poskytnuté jedním z manželů z jeho vylučného majetku na úhradu dluhu tvořícího SJM je třeba považovat za vnos, jehož režim podléhá § 742 odst. 1 písm. c) o. z., je ostatně sdílen jednotně i odbornou literaturou [k tomu srov. M. Hrušáková, Z. Králíčková, L. Westphalová a kol.: Občanský zákoník II., Rodinné právo (§ 655-975), Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 378; F. Melzer, P. Těgl a kol.: Občanský zákoník – velký komentář, Svazek IV., § 655–975, Leges, Praha 2016, str. 636]. To platí s přihlédnutím k § 736 větě druhé o. z. i pro plnění, která z vylučného majetku na úhradu společných dluhů poskytl některý z manželů po zániku SJM.

Žádnou věcnou oponenturu tomuto názoru neklade ani rozhodnutí odvolacího soudu, jehož nesprávnost spočívá již v tom, že v rozporu s § 157 odst. 2 o. s. ř. vůbec nevysvětluje, jaký právní názor odvolací soud zaujímá k plněním, která žalobce poskytl na úhradu společného dluhu po zániku SJM. Odvolací soud sice vysvětlil, proč uvedené platby ve prospěch žalobce nezohlednil, z pouhého poukazu na to, že takový postup považoval za „spravedlivý za daných okolností“, nelze jakkoliv usuzovat na právní charakteristiku takového plnění. Z rozhodnutí odvolacího soudu není vůbec patrné, zda platby uskutečněné žalobcem považoval za plnění z jeho výhradního majetku na majetek společný, případně zda jejich nezohlednění má mít základ v tzv. disparitě vypořádacích podílů,

nebo zda odvolací soud aplikoval některá z obecných ustanovení o. z. (§ 8 – zákaz zneužití práva, § 2 odst. 3 – spravedlnostní hledisko či jiné ustanovení).

Již z tohoto důvodu byl dovolací důvod nesprávného právního posouzení uplatněn právem. Pro další řízení je pak odvolací soud vázán právním názorem dovolacího soudu potud, že **plnění poskytnutá žalobcem z jeho vylučných finančních prostředků na úhradu společného dluhu je třeba zohlednit v režimu § 742 odst. 1 písm. c) o. z.**

Samotná aplikace tohoto ustanovení z pohledu vnosu z majetku žalobce na úhradu společného dluhu účastníků pak nevylučuje ani promítnutí do úvahy o disparitě podílů, která je uplatnitelná i v poměrech o. z.

Judikatura v poměrech obč. zák. č. 40/1964 Sb. neměla žádné pochybnosti, že podíl na společném jmění při vypořádání SJM nemusí být v zásadě totožný, nýbrž může být modifikován soudem v rámci soudního vypořádání SJM [k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2433/99 (uveřejněný pod č. C 45 v Souboru), či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2013, sp. zn. 22 Cdo 2055/2011 (uveřejněné pod č. C 12 690 v Souboru)]. Soudní odklon od principu rovnosti podílů (tzv. disparita podílů) byl však považován za postup, jenž musí být opodstatněn konkrétními okolnostmi [srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 11. 2008, sp. zn. 22 Cdo 3174/2007 (dostupné na www.nsoud.cz)]. Určení výše disparity vypořádacích podílů bylo na úvaze soudu na základě zohlednění všech okolností případu [srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1781/2004 (uveřejněný v časopise Právní rozhledy č. 4/2006, str. 152)]. Disparita se přitom mohla podle konkrétních okolností případu vztahovat na veškeré položky náležející do SJM či jen na některé z nich [srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2914/99 (uveřejněný v časopise Právní rozhledy č. 2/2002, str. 99)]. Dovolací soud přitom přezkoumával splnění podmínek pro odklon od principu rovnosti podílů při vypořádání majetkového společenství jen v případě zjevné nepřiměřenosti relevantních úvah soudů v nalézacím řízení [srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2009, sp. zn. 22 Cdo 3636/2008 (uveřejněné v časopise Soudní rozhledy č. 3/2010, str. 100)]. V novější judikatuře se k těmto závěrům souhrnně přihlásil Nejvyšší soud např. v usnesení ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 22 Cdo 5228/2015 (dostupném na www.nsoud.cz), jež obstálo i z hlediska ústavněprávního přezkumu [k tomu srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 10. 2016, sp. zn. I. ÚS 2757/16 (dostupné na <http://nalus.usoud.cz>)].

Dovolací soud si je vědom skutečnosti, že úprava obsažená v § 149 odst. 2 větě první obč. zák. č. 40/1964 Sb. stanovila, že „zanikne-li společné jmění manželů, provede se vypořádání, při němž se vychází z toho, že podíly obou manželů na majetku patřícím do společného jmění jsou stejné“, z čehož soudní praxe dovozovala možnost tzv. disparity podílů, zatímco § 742 odst. 1 písm. a) o. z. používá odlišnou textaci, že pro vypořádání se použije pravidlo, že „podíly obou manželů na vypořádávaném jmění jsou stejné“; v uvedené formulační změně však nelze spatřovat důvod pro odlišný přístup oproti soudní praxi v poměrech obč. zák. č. 40/1964 Sb.

Jak již bylo uvedeno výše, i důvodová zpráva k o. z. ve vztá-

hu k § 742 odst. 1 o. z. zdůrazňuje (byť ne zcela přiléhavě), že se jedná o „přepis dosavadní právní úpravy“ (k tomu srov. K. Eliáš a kol.: *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*, Sagit, Ostrava 2012, str. 324); z uvedeného však bez pochybností vyplývá, že smyslem odlišné formulace nemá být stanovení odlišného pravidla chování, tedy nemožnosti rozhodnutí soudu o vypořádání SJM s využitím tzv. disparity podílů. Vyloučením možnosti disparity podílů by ostatně soudní praxe přišla o nástroj, který při vypořádání SJM umožňuje zohlednit všechny okolnosti případu. Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ostatně vždy v souvislosti s vypořádáním zákonných majetkových společenství ve vztahu k vnosům, resp. disparitě podílů, zdůrazňovala hledisko spravedlivého uspořádání právních poměrů [k tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. 22 Cdo 1915/2015 (uveřejněné pod č. C 15 522 v Souboru)], resp. posouzení věci v souladu s principem dobrých mravů [k tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2017, sp. zn. 22 Cdo 5133/2016 (dostupné na www.nsound.cz); proti uvedenému rozhodnutí byla podána ústavní stížnost, kterou ústavní soud odmítl usnesením ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. I. ÚS 1075/17 (dostupným na <http://nalus.usoud.cz>)], tj. hlediska, která lze zohlednit právě úvahou o disparitě podílů.

V rozsudku ze dne 16. 8. 2013, sp. zn. 22 Cdo 3324/2011 (uveřejněném pod č. C 12 691 v Souboru), pak Nejvyšší soud formuloval obecný závěr, že soud musí nejen respektovat právo, ale jeho výklad a aplikace musí směřovat k výsledku spravedlivému. Jinými slovy, právo musí být především nástrojem spravedlnosti, nikoliv souborem právních předpisů, které jsou mechanicky a formalisticky aplikovány bez ohledu na smysl a účel toho kterého zájmu chráněného příslušnou normou. V materiálním právním státě nejde pouze o dodržování práva bez dalšího, ale především o dodržování takových pravidel chování, která jsou v souladu s hodnotami, na nichž je právní řád vybudován. Právo je společenský normativní systém, jehož účelem je rozumné uspořádání vztahů mezi členy společnosti. Již z této základní funkce práva vyplývá, že řešení, která se požadavku rozumného uspořádání vztahů přiči, jsou nepřijatelná. Soudu tedy jednoznačně přísluší, aby se zabýval otázkou, zda mechanická aplikace zákona nemůže přinést absurdní důsledky, a v případě, že tomu tak je, aby takovou interpretaci pomocí redukce *ad absurdum* odmítl a aby zvolil výklad, jenž bude v souladu se smyslem a účelem zákona a jenž bude racionální a spravedlivý.

Dovolací soud tak uzavírá, že **i v poměrech o. z. může soud při vypořádání SJM rozhodnout s využitím tzv. disparity (nerovnosti) podílů**. Tomuto závěru ostatně jednoznačně nasvědčují i kritéria uvedená v § 742 odst. 1 o. z., k nimž je soud povinen při vypořádání přihlídnout. Vyloučení úvahy o disparitě podílů by znamenalo faktickou obsoletnost uvedených zákonných hledisek. Tento závěr je ostatně jednotně sdílen i odbornou judikaturou se zdůrazněním – pro účely disparity – významu hledisek § 742 odst. 1 písm. d) až f) o. z. [k tomu srov. M. Hrušáková, Z. Králíčková, L. Westphalová a kol.: *Občanský zákoník II., Rodinné právo (§ 655–975)*, Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2014, str. 374], resp. hledisek § 742 odst. 1 písm. b) až f) o. z. (k tomu srov. F. Melzer, P. Těgl a kol.: *Občanský zákoník – velký komentář, Svazek IV.,*

§ 655–975, Leges, Praha 2016, str. 636), resp. s obecně zdůrazněnou možností disparity podílů (k tomu srov. J. Švestka, J. Dvořák, J. Fiala, M. Zuklinová a kol.: *Občanský zákoník, Komentář, Svazek II., Wolters Kluwer, a. s., Praha 2014, str. 201*). V poměrech souzené věci se tyto závěry prosadí potud, že **i požadavek na zohlednění vnosu ve smyslu § 742 odst. 1 písm. c) o. z. může být poměřován úvahou o disparitě podílů**. To ostatně koresponduje i judikatuře vytvořené v poměrech obč. zák. č. 40/1964 Sb., která zastávala závěr, že disparita se mohla podle konkrétních okolností případu vztahovat na veškeré položky náležející do SJM či jen na některé z nich [srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2001, sp. zn. 22 Cdo 2914/99 (uveřejněný v časopise *Právní rozhledy* č. 2/2002, str. 99)].

Pro úplnost této části odůvodnění pak dovolací soud dodává, že **i kdyby úvaha odvolacího soudu směřovala (ač to odvolací soud výslovně nevyjádřil) k úvaze o disparitě podílů, nemohla by bez dalšího v této fázi řízení obstát**.

Odvolací soud závěr o tom, že „*nezohlednil při výpočtu výše vypořádacího podílu částku, kterou zaplatil na hypotečním úvěru žalobce v době po zániku manželství*“, odůvodnil tím, že předmětem vypořádání SJM není, vyjma předmětných nemovitostí, žádné aktivum; předmětné nemovitosti užívá žalobce k bydlení a oba sjednané úvěry s předmětnými nemovitostmi „úzce souvisí“ (bez bližší konkretizace – na jiném místě pak odvolací soud uvádí, že společné dluhy vznikly v přímé souvislosti s vlastnictvím předmětných nemovitostí). Žalovaná na rozdíl od žalobce nenabývá žádné kladné majetkové hodnoty, které naopak získal žalobce, byť jej nadále zatěžuje povinnost splácet hypoteční úvěr. Žalovaná je nucena vynakládat prostředky na zajištění dalšího bydlení a „do budoucna nese povinnost zaplatit žalobci vypořádací podíl“. Přes návrh žalované nedošlo k prodeji předmětných nemovitostí, a navíc příjmové poměry účastníků vykazují zřetelné rozdíly.

I kdyby v dané věci nebyly dány jiné okolnosti, jež by bylo třeba při úvaze o případné disparitě podílů zohlednit, přičemž pro úvahu o disparitě ponechává judikatura Nejvyššího soudu nalézacím soudům široký prostor, **nemohly by odvolacím soudem uvažované okolnosti bez dalšího vést k závěru, že žalobce nemá právo na vypořádání svého vnosu**.

Především není správný úsudek odvolacího soudu, že žalovaná nenabývá žádné majetkové hodnoty. Byť tím odvolací soud zřejmě myslel stav, že do vlastnictví žalované není přikázán žádný majetek, má v rámci vypořádání právo na polovinu hodnoty předmětných nemovitostí (což odvolací soud zohlednil). Odvolacím soudem uvažované „vlastnictví kladné majetkové hodnoty“ na straně žalobce tak pro úvahu o disparitě žádný význam nemá také proto, že žalobce – což sám odvolací soud zdůraznil – nadále „zatěžuje povinností splácet hypoteční úvěr“. Odlišné majetkové poměry účastníků se mohou promítnout v institutu výživného mezi bývalými manžely, nikoliv však úvahou o disparitě v neprospěch žalobce již proto, že prostřednictvím této úvahy by odvolací soud zjevně paradoxně směřoval k nižšímu podílu žalobce, ač dosahuje vyššího příjmu. Samotná okolnost, že nedošlo k prodeji předmětných nemovitostí, v nichž žalobce uspokojuje potřebu svého bydlení, pak důvodem pro postup uvažovaný odvolacím soudem nemůže být vůbec.

Vedle těchto skutečností však odvolací soud navíc nedočetl, že částky zaplacené žalobcem na hypotečním úvěru nezohlednil v situaci, kdy po rozvodu manželství probíhalo řízení o vypořádání SJM, předmětné nemovitosti dosud nebyly přikázány do výlučného vlastnictví žalobce a jejich bezpodílovou spoluvlastnicí byla i žalovaná, s čímž bylo spojeno i její právo předmětné nemovitosti užívat. To by platilo tím spíše, pokud by finanční prostředky z hypotečního úvěru byly použity právě na pořízení nemovitosti; nebýt pak totiž takto vzniklého dluhu, nedošlo by ani k pořízení nemovitosti do společného jmění účastníků. Jestliže pak dovolatel snižoval dluh, jehož vznik umožnil získání finančních prostředků na pořízení nemovitosti, má primárně právo na náhradu za takto použité finanční prostředky. Odvolací soud tak odepřel žalobci právo na náhradu vnosu, jehož prostřednictvím byl snižován společný dluh účastníků, provedeného v době, kdy předmětné nemovitosti tvořily stále součást SJM. Byť v individuálních případech není vyloučeno zohlednit ani stav užívání nemovitosti po rozvodu manželství, je tento stav primárně rozhodný pro úvahu o tom, komu bude věc přikázána. Okolnost, že manželé po rozvodu manželství nesdílejí společné bydlení, je v praxi zcela běžná a do značné míry je právě důsledkem rozvodu manželství. Dovolací soud připouští, že v praxi mohou nastat i situace, kdy do právní moci rozhodnutí o vypořádání společného majetku má jeden z manželů zájem nemovitost užívat a z objektivních či subjektivních důvodů není takové užívání realizováno, důsledkem čehož může být mj. nutnost vynakládat finanční prostředky na zajištění bydlení jiným způsobem; může jít např. o stav, kdy vztahy bývalých manželů objektivně neumožňují vzájemné soužití, dochází k tzv. domácímu násilí apod., nebo se jeden z bývalých manželů domáhá užívání dosud společné věci a ani cestou výkonu rozhodnutí nebo exekuce se takového užívání nedomůže atd. Pak takové okolnosti mohou být podkladem pro případnou úvahu o disparitě podílů, byť ani ony vždy bez dalšího důvodem pro disparitu podílů být nemusí. Naznačené okolnosti se však z odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu v žádném směru nepodávají. V těchto případech je nutné vždy přísně vycházet z individuálních okolností dané konkrétní věci.

Odvolací soud, který rozhodoval mj. o způsobu vypořádání SJM, tak vlastně uzavírá, že (zčásti) právě v důsledku toho, jak sám rozhodl o vypořádání SJM, nebude mít žalobce právo na zohlednění svého vnosu. Byť odvolací soud neuvádí, o jakou částku má jít (kromě zjištění, že dluh splácí žalobce), ač výše takové částky je též nepochybně rozhodná pro možnou úvahu o disparitě, z rozsudku soudu prvního stupně se podává, že od rozvodu manželství do května 2015 mělo jít ze strany žalobce o částku 466 023 Kč; sám žalobce v dovolání pak tvrdí, že do dne rozhodování odvolacího soudu zaplatil 750 690 Kč.

Dovolání je přípustné (a důvodné) i ve vztahu k výhradám dovolatele vůči rozhodnutí odvolacího soudu o lhůtě k plnění, neboť i v této části je rozhodnutí odvolacího soudu v rozporu s judikaturou dovolacího soudu.

Odvolací soud platební povinnost žalované vůči žalobci ve výši 585 993 Kč (výše této platební povinnosti nepodléhá přezkumu dovolacím soudem, neboť je napadena žalobcem toliko lhůta k jejímu splnění a žalovaná dovolání nepodala) stanovil do deseti let od právní moci rozsudku s odůvodně-

ním, že žalovaná dosahovala v roce 2016 příjmu cca 16 000 Kč měsíčně, zatímco žalobce cca 45 000 Kč měsíčně. Desetiletá lhůta „se blíží délce doby sjednané oběma účastníky s věřitelem hypotečního úvěru“ a „umožní žalované opatřit si peněžní prostředky na splnění platební povinnosti určené rozsudkem, aniž by přitom došlo k fatálním dopadům na poměry její a do jisté míry i poměry nezletilé dcery účastníků“. Žalobci pak „nepřiměřená újma na jeho právech způsobena nebude“.

Stěžejní úvaha odvolacího soudu vztahující se k poměrům žalované s předpokladem možnosti opatřit si peněžní prostředky je neúplná již tím, že odvolací soud vůbec nevysvětlil, jakým způsobem žalovaná bude moci reálně opatřit prostředky v částce přesahující půl milionu korun v jím stanovené lhůtě k plnění. Jeho úvaha je pak čistě hypotetická [k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. 22 Cdo 1942/2016 (uveřejněný pod č. C 15 714 v Souboru)]. Bez ohledu na tuto okolnost však rozhodnutí odvolacího soudu v této části neobstojí.

Podle § 160 odst. 1 o. s. ř. uložil-li soud v rozsudku povinnost, je třeba ji splnit do tří dnů od právní moci rozsudku nebo, jde-li o vyklizení bytu, do patnácti dnů od právní moci rozsudku; soud může určit lhůtu delší nebo stanovit, že peněžité plnění se může stát ve splátkách, jejichž výši a podmínky splatnosti určí.

Nejvyšší soud v usnesení ze dne 19. 4. 2007, sp. zn. 22 Cdo 1920/2005 (uveřejněném pod č. C 5 050 v Souboru), v poměrech vypořádání SJM připustil jako výjimečnou možnost vyplacení vypořadacího podílu ve splátkách.

Ve výše uvedeném rozsudku ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. 22 Cdo 1942/2016, dovolací soud – v poměrech vypořádání spoluvlastnictví – zdůraznil: „Podle § 160 odst. 1 o. s. ř. je zpravidla lhůta ke splnění povinnosti (tzv. pariční lhůta) tři dny od právní moci rozsudku. Soud sice může určit delší lhůtu ke splnění povinnosti nebo může stanovit, že peněžité plnění se může stát ve splátkách, jejichž výši a podmínky splatnosti určí, měl by ale mít na zřeteli, že se již jedná o výjimku, pro jejíž uplatnění by měly svědčit konkrétní okolnosti případu a racionální důvody zohledňující zejména povahu projednávané věci, přiznaný nárok a osobní poměry účastníků [k tomu srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. 4. 1966, sp. zn. 5 Cz 126/65 (uveřejněné pod č. 67/1966 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, rozh. obč.)]. Soudy musí s ohledem na konkrétní okolnosti případu zvážit, zda využití této možnosti nezaloží nespravedlivou nerovnováhu mezi zájmy sporných stran [k tomu srov. P. Lavický: § 160 (Pariční lhůta). In: P. Lavický a kol.: Občanský soudní řád (§ 1 až 250l), Řízení sporné, Praktický komentář, 1. vydání, Wolters Kluwer, Praha 2016, str. 783, marg. č. 7]“.

Obecně platí, že v řízeních o vypořádání SJM mají soudy zvažovat při volbě způsobu vypořádání i rozsah platební povinnosti, která vznikne, a s tím související lhůtu k plnění. Byť lze připustit, že i v řízeních o vypořádání SJM mohou okolnosti případu vyžadovat stanovení delší než třídenní lhůty k plnění, je obecně žádoucí, aby majetkové poměry mezi bývalými manžely byly vypořádány ve lhůtě co nejkratší. Lhůta k plnění pohybující se v řádu více let – pokud by o ní dovolací soud uvažoval – je naprosto a zcela výjimečná a její opodstatněnost může být odůvodněna jen zcela mimořádnými okolnostmi konkrétního případu (např. souhlasem bývalého manžela).

Za stávajícího stavu takové výjimečné okolnosti, jež by odůvod-

ňovaly lhůtu k plnění v trvání deseti let, dány zjevně nejsou. Kromě výše uvedeného dovolací soud poukazuje na to, že odvolací soud měl při úvaze o lhůtě k plnění zohlednit také, že žalované neuložil žádnou platební povinnost ve vztahu k částce, kterou žalobce zaplatil na hypotečním úvěru v době po zániku manželství, jakož i okolnost, že žalobce bude hypoteční úvěr splácet (zřejmě) pravidelnými měsíčními splátkami, aniž by se mu v takovém případě dostalo odpovídajícího protiplnění v rozumné době. Stav navozený odvolacím soudem fakticky znamená, že pokud by žalobce splácel hypoteční úvěr po dobu uvažovaných deseti let pravidelnými měsíčními splátkami, jejichž výše z odůvodnění rozhodnutí ostatně ani nevyplývá, pak by odpovídající protiplnění ze strany žalované mohl nárokovat nejdříve po uplynutí deseti let od právní moci rozsudku, a to bez jakékoli reálné garance, že žalovaná těmito prostředky vůbec kdy bude disponovat, případně, že v případě nesplnění uložené povinnosti bude existovat majetek, ze kterého bude moci žalobce povinnost uloženou žalované realizovat.

Jestliže odvolací soud odůvodnil stanovenou lhůtu k plnění mj. tím, že doba deseti let se blíží délce sjednané oběma účastníky s věřitelem hypotečního úvěru, pak se měl také zabývat obsahem smlouvy o hypotečním úvěru. Podmínky této smlouvy o hypotečním úvěru však z odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu nijak patrně nejsou. Vyjde-li dovolací soud z toho, že v naprosté většině případů jsou hypoteční úvěry spláceny v pravidelných měsíčních splátkách, měl zohlednit také to, že účastníci těchto smluv také počítají s takovým způsobem splácení. Jestliže se pak vypořádáním SJM na postavení věřitele nic nemění (§ 737 odst. 2 o. z.), uvažovali odvolací soud o jiné než třídní lhůtě k plnění, měl posoudit také možnost plnění ve splátkách, což v poměrech vypořádání zákonných majetkových společenství manželů připustila v minulosti výše citovaná judikatura. Je zřejmé, že dluh ze smlouvy o hypotečním úvěru dlouhodobě splácí výhradně dovolatel (a lze předpokládat, že tomu tak bude i nadále) právě v měsíčních splátkách, což měl odvolací soud také zohlednit při úvaze o lhůtě k plnění.

Jelikož rozsudek odvolacího soudu ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. spočívá na nesprávném právním posouzení věci, dovolací soud podle § 243e odst. 1 o. s. ř. napadený rozsudek v rozsahu uvedeném ve výroku rozsudku zrušil a věc mu vrátil podle § 243e odst. 2 věty první o. s. ř. k dalšímu řízení.

Komentář:

Na počátku roku 2018 se soudní praxe dočkala prvního rozhodnutí dovolacího soudu, které se vztahuje přímo k hmotněprávním otázkám spojeným s vypořádáním SJM podle zák. č. 89/2012 Sb. Tento časový odstup byl dán výkladem přechodných ustanovení ve vztahu k SJM zaniklým, zrušeným nebo zúženým do 31. 12. 2013, která byla vypořádávána podle zák. č. 40/1964 Sb. (k tomu srov. Rc 103/2015). Do doby přijetí rozhodnutí sp. zn. 22 Cdo 6109/2017 se jednalo pouze o rozhodnutí, které ve vztahu k náhradě nákladů řízení ve sporech o vypořádání SJM prohlásilo dosavadní judikaturu Nejvyššího soudu k otázkám spojeným s rozhodováním o náhradě nákladů řízení ve sporech o vypořádání SJM za použitelnou i při rozhodování podle zák. č. 89/2012 Sb.,¹ resp. o důležitosti

rozhodnutí, které se dotýkalo otázek spojených se SJM a materiální publicitou veřejných seznamů v situaci nesprávného zápisu věci tvořící součást SJM do katastru nemovitosti v podobě zápisu výlučného vlastnického práva jednoho z manželů, při posuzování nálehavého právního zájmu na určení, že taková věc je součástí SJM.²

Publikované rozhodnutí pak otevírá řešení několika hmotněprávních otázek spojených s vypořádáním SJM. Ač se může zdát, že právě při úpravě vypořádání SJM nevykazuje zákonná úprava obsažená v zák. č. 40/1964 Sb. a zák. č. 89/2012 Sb. zásadních změn, bude soudní praxe velmi pečlivě zvažovat, které závěry dosavadní judikatury bude považovat za nadále použitelné či nikoliv. Na rozdíl od judikatury v jiných oblastech věcných práv (nezbytná cesta, vypořádání podílového spoluvlastnictví, sousedská práva v oblasti imisí apod.) při vypořádání SJM nepoužije rozhodovací praxe Nejvyššího soudu tradiční klauzule o obecné použitelnosti dosavadní judikatury s výhradou, že se neuplatní tam, kde zákonná úprava doznala výslovných změn. Ukazuje se totiž s odstupem času, že některé závěry, které soudní praxe vcelku bez pochybností aplikovala z poměrů sporů o vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví do režimu vypořádání SJM od 90. let 20. století, resp. ještě do poměrů vypořádání bezpodílového spoluvlastnictví na počátku 90. let, jsou diskutní a s přijetím úpravy zák. č. 89/2012 Sb. je nutné jejich použitelnost znovu pečlivě posoudit (jedná se zejména o závěry formulované v Rc 42/72). Některé z těchto otázek naznačilo již publikované rozhodnutí; byť závěry v něm vyslovené jsou poměrně široké, dovolací soud se zde přidržel poměrně přísně základního pravidla, že se mohl zabývat pouze otázkami, které dovolatel v rámci dovolání žádal přezkoumat, a nezabýval se těmi otázkami, které také ještě v poměrech nové úpravy nebyly judikaturou dovolacího soudu řešeny, ale jejich zodpovězení se dovolatel nedomáhal, byť se jich soudy ve svých rozhodnutích okrajově dotkly.³

Publikované rozhodnutí řeší (v právních větech) několik dosud neřešených otázek:

1. intertemporalita sporů o vypořádání SJM – od přijetí důležitého Rc 103/2015 je soudní praxe sjednocena v tom, že vypořádání SJM, která zanikla, byla zrušena nebo zúžena do 31. 12. 2013, se v soudních řízeních vypořádávají podle úpravy obsažené v zák. č. 40/1964 Sb., byť soudy rozhodují již za účinnos-

1 K tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 3. 2017, sp. zn. 22 Cdo 287/2017; toto rozhodnutí je významné o to více, že po novele občanského soudního řádu provedené zákonem č. 296/2017 Sb. jsou z dovolacího přezkumu opětovně vyřazeny mj. i otázky spojené s rozhodováním o náhradě nákladů řízení.

2 K tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2017, sp. zn. 22 Cdo 3245/2017 (rozhodnutí bylo na jaře 2018 jednomyslně na zasedání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu schváleno k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek). Tomuto rozhodnutí jsme se ostatně na stránkách Bulletinu advokacie již podrobně věnovali – k tomu srov. E. Dobrovolná, M. Králík: Nejvyšší soud: K nálehavému právnímu zájmu na určení, že věc je předmětem zaniklého a dosud nevypořádaného SJM, Bulletin advokacie č. 12/2017, str. 43-46.

3 O některých z těchto otázek se diskutuje již dlouhodobě s tím, že v poměrech doznívajících sporů o vypořádání SJM podle zák. č. 40/1964 Sb. neměla judikatura Nejvyššího soudu výraznější tendenci otevírat kategorické řešení v judikatuře ustálených otázek při vědomí, že soudní praxe určitá řešení přijala za svá a problémy, které se v některých souvislostech objevily, byly víceméně řešitelné výkladem. Jedná se zejména o možnost vypořádání SJM prodejem věci a rozdělením výtěžku, otázku možné změny tzv. oceňovacího pravidla věcí „stav ke dni zániku SJM a cena v době rozhodování soudů“, způsob vypořádání dluhů apod. Na nutnost opětovného posouzení těchto (a dalších) otázek odborná literatura upozorňuje – k tomu srov. např.: F. Melzer, P. Tégel a kol.: Občanský zákoník – velký komentář, Svazek IV., § 655-975, Leges, Praha 2016, str. 548 a násl.

ti zák. č. 89/2012 Sb. Na toto východisko publikované rozhodnutí navazuje doplňujícím závěrem, že pokud došlo k zániku SJM již za účinnosti zák. č. 89/2012 Sb., provede se vypořádání SJM podle tohoto právního předpisu. Tím není dotčena použitelnost zák. č. 40/1964 Sb. v některých ohledech takového řízení, např. při posuzování rozsahu majetku, který je předmětem vypořádání a který byl nabyt za účinnosti zák. č. 40/1964 Sb., platnost právních úkonů učiněných ohledně věci tvořících součást SJM do 31. 12. 2013 apod. Ostatně lze předpokládat, že právě s ohledem na závěry v Rc 103/2015 soudní praxe u SJM zaniklých po 1. 1. 2014 vcelku bez pochybností provádí vypořádání již podle zák. č. 89/2012 Sb., neboť již za účinnosti tohoto předpisu jsou tato řízení také zahajována;

2. disparita podílů – důležitý závěr vyslovuje rozhodnutí k možnosti použití tzv. disparity podílů, čímž si záměrně zachovává tzv. spravedlnostní nástroj ve sporech o vypořádání SJM. Přestože ani odborná literatura nepochybovala o tom, že tuto možnost by soudy i v poměrech vypořádání SJM podle zák. č. 89/2012 Sb. mít měly, změněná (byť na první pohled nepatrně) formulace zákonného textu budící dojem, že má jít o změnu v dosavadním přístupu soudní praxe, si vyžádala i výslovný výklad této otázky. Přestože praktické zkušenosti v minulosti ukázaly, že se disparita podílů prosazovala do soudní praxe poměrně obtížně, minimálně v posledních deseti letech byl patrný trend zvýšené aplikace tohoto nástroje při vypořádání;

3. tzv. otázka vnosu – zde soudní rozhodnutí bez ambice na zobecnující závěry posoudilo platbu na společný dluh z výlučných prostředků jednoho z bývalých manželů jako investici z výlučného majetku do společného, čímž setrvalo na dosavadním judikатурním přístupu vyjádřeném v Rc 103/2015. Jistá obezřet-

nost při formulaci obecných závěrů ohledně vnosů pramenila (vedle vymezeného dovolacího rozsahu) také z toho, že odborná literatura začíná naznačovat, že dosavadní velmi široké pojetí tzv. vnosů by měla soudní praxe posuzovat výrazně individuálněji na základě zčásti jiných přístupů a právního hodnocení;⁴

4. zohlednění okolností, které nastaly po zániku SJM – navzdory problematické formulaci § 740 věty druhé o. z., podle kterého o vypořádání rozhoduje soud podle stavu, kdy nastaly účinky zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění, je třeba při vypořádání brát zřetel také na § 736 větu druhou o. z., podle které dokud zúžené, zrušené nebo zaniklé společné jmění není vypořádáno, použijí se na ně ustanovení o společném jmění přiměřeně. I zde se soudní rozhodnutí přidržel dosavadního judikaturního přístupu, který při úhradě dluhů zohledňuje i plnění, která některý z bývalých manželů uskutečnil po zániku SJM, a promítá je do vypořádání závěrem, že je dluh třeba vypořádávat ve výši, kdy k vypořádání dochází, a nikoliv ve výši dané ke dni zániku společného jmění.

Protože úprava zák. č. 89/2012 Sb. se na vypořádání SJM uplatní u SJM zaniklých po 1. 1. 2014, pak i při obvykle delší době trvání sporů o vypořádání SJM lze očekávat, že pomalu doznívají spory o vypořádání SJM v režimu zák. č. 40/1964 Sb. a praxe se začne stále více setkávat již s vypořádáním SJM podle zák. č. 89/2012 Sb. Protože půjde o případy v poměrech tohoto zákona judikaturou dovolacího soudu neřešené, lze předpokládat, že se k nim Nejvyšší soud bude vyjadřovat v rámci přípustných dovolání především z pohledu, nakolik jsou dosavadní judikaturní závěry aplikovatelné i v poměrech zák. č. 89/2012 Sb., či nikoliv.

❖ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., asistentka soudce Nejvyššího soudu, Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

4 K tomu srov. např. tamtéž, str. 625 a násl.

Ústavní soud:

K rozhodování o zabrání věci podle trestního řádu

Zabrání věci nebo jiné majetkové hodnoty v trestním řízení představuje významný zásah do práv vlastníka této věci, a proto nemůže být rozhodování o použití tohoto institutu pouhou formalitou. Jestliže obecné soudy nedospěly k jednoznačnému závěru o původu předmětných finančních prostředků, tedy byly si vědomy toho, že nebylo bez důvodných pochybností prokázáno, že tyto prostředky byly nabyty za majetek získaný z trestné činnosti, a aniž by vyvrátily verzi jejich možného legálního původu, rozhodly o jejich zabrání, porušily tímto svým postupem § 102 trestního zákoníku a současně porušily základní práva stěžovatelky garantovaná čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 5. 2018, sp. zn. II. US 1849/17

Z odůvodnění:

Na Ústavní soud se obrátila stěžovatelka, která se podanou ústavní stížností domáhala zrušení napadených usnese-

ní obecných soudů, neboť byla toho názoru, že jejich vydáním došlo k porušení jejich ústavně zaručených základních práv dle čl. 2 odst. 2 a 3, čl. 11 odst. 1 a čl. 26 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

Napadená rozhodnutí byla vydána v rámci trestního řízení, v němž došlo k odsouzení osob, mj. společníků a jedna-

telů stěžovatelky, za spáchání přečinu šíření toxikomanie podle § 287 odst. 1, odst. 2 písm. c) zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“) ve formě spolupachatelství. Tohoto přečinu se předmětné osoby dle závěrů obecných soudů dopustily tím, že se podílely na provozování obchodu nabízejícího vše potřebné k pěstování konopí s vysokým obsahem THC (tzv. *grow shop*). Součástí rozsudku byly výroky o ochranných opatřeních zabránění věci. Zabráno bylo v souladu s § 101 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku zboží určené k prodeji a další vybavení náležící stěžovateli.

Napadeným usnesením okresního soudu (dále jen „soud prvního stupně“) bylo podle § 102 tr. zákoníku stěžovatelce uloženo ochranné opatření zabránění věci spočívající v zabránění finanční hotovosti ve výši 56 200 Kč zajištěné při prohlídce jiných prostor, tj. prodejny stěžovatelky, a podle téhož ustanovení bylo uloženo zabránění veškerých finančních prostředků nacházejících se na specifikovaném bankovním účtu (dále jen „předmětné finanční prostředky“). Toto usnesení bylo vydáno samostatně vzhledem ke zrušení předchozích rozhodnutí Nejvyšším soudem v relevantním výroku proto, že stěžovatelce nebylo v předcházejícím řízení přiznáno procesní postavení zúčastněné osoby.

Soud prvního stupně v napadeném rozhodnutí dospěl k závěru, že nebyly splněny podmínky pro uložení zabránění věci dle § 101 odst. 2 tr. zákoníku, neboť chyběla nepochybná jistota, že předmětné finanční prostředky jsou součástí výtěžku z trestné činnosti. Soud prvního stupně v této souvislosti zdůraznil, že stěžovatelka provozovala i zákonu neodporující obchodní činnost v podobě prodeje potravin, přičemž výtěžek z tohoto prodeje a výtěžek z trestné činnosti nelze nijak oddělit. Soud prvního stupně však shledal důvod k zabránění předmětných finančních prostředků podle ust. § 102 tr. zákoníku, tj. jakožto náhradních hodnot za výnos z trestné činnosti.

Soud prvního stupně v napadeném rozhodnutí dovedl, že trestná činnost byla podstatně rozvinutější než obchod s potravinami a stěžovatelka ekonomicky bohatla, přičemž jednatelé stěžovatelky odsouzení za trestnou činnost specifikovanou výše v hlavním líčení hovořili o milionových obratech stěžovatelky, z čehož soud prvního stupně vyvodil, že i při relativně malých maržích by zisk za příslušné období musel být v řádech statisíců až milionů, proto soud prvního stupně považoval za správné, aby došlo k zabránění předmětných finančních prostředků jakožto alespoň částečného ekvivalentu za zisk pramenící z trestné činnosti. Za daných okolností bylo dle soudu prvního stupně nepodstatné, zda byl tento zisk spotřebován či reinvestován, a předmětné finanční prostředky jsou určitě zanedbatelné v porovnání s původním ziskem.

O stížnosti proti tomuto usnesení soudu prvního stupně rozhodl krajský soud (dále jen „stížnostní soud“) ústavní stížností napadeným usnesením tak, že ji podle § 148 odst. 1 písm. c) zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“) zamítl. V odůvodnění tohoto rozhodnutí se stížnostní soud v zásadě ztotožnil se závěry soudu prvního stupně.

Stěžovatelka namítala, že chybnou aplikací podústavního práva, konkrétně § 102 tr. zákoníku, které soud prvního stupně interpretoval extenzivně, zasáhl do jejích ústavně zaručených základních práv. Stěžovatelka uvedla, že zabrané fi-

nanční prostředky nepocházejí z trestné činnosti, nejsou jejím výnosem a nemohly být zabráněny ani podle § 102 tr. zákoníku. Uvedla, že zabrané finanční prostředky v hotovosti z prodejny stěžovatelky pocházejí z obchodní činnosti různého zaměření, prodeje potřeb pro pěstování rostlin a prodeje potravin. Jelikož stěžovatelka nevedla oddělené podklady pro každou výše uvedenou obchodní činnost samostatně, nelze souhlasit s postupem soudu prvního stupně, který zabral veškeré finanční prostředky, čímž dle stěžovatelky tato ztratila nárok na ochranu vlastnického práva.

Stěžovatelka poukázala na to, že je povinností orgánů činných v trestním řízení jednoznačně prokázat, že jde o finanční prostředky, které mohou být zabráněny jako výnos z trestné činnosti. Ohledně zabraných prostředků na bankovním účtu stěžovatelka uvedla, že šlo z převážné části o prostředky poskytnuté pojišťovnou jako pojistné plnění vztahující se k havárii motorového vozidla stěžovatelky. Dle argumentace stěžovatelky tak nemůže jít o prostředky pocházející z trestné činnosti a nedopadá na ně § 102 tr. zákoníku. Stěžovatelka dále namítala, že stížnostní soud se dostatečně nevypořádal se všemi jejími námitkami, tedy usnesení je nutné považovat za nepřezkoumatelné.

Podle názoru Ústavního soudu spočívala podstata ústavní stížnosti v posouzení, zda bylo možné zabrat finanční prostředky náležící stěžovateli dle § 102 tr. zákoníku a zda takovým postupem nevybočily obecné soudy z mantinelů ústavnosti.

V rámci obecných východisek Ústavní soud poukázal na § 102 tr. zákoníku účinného a platného k datu 19. 12. 2016, kde platilo: *„Jestliže ten, komu náleží věc nebo jiná majetková hodnota, která by mohla být zabráněna podle § 101 odst. 1 nebo 2, ji před rozhodnutím o zabránění zničí, poškodí nebo jinak znehodnotí, zcizí, učiní neupotřebitelnou, odstraní nebo zužitkuje, zejména spotřebuje, nebo jinak její zabránění zmaří, anebo jestliže zmaří trest propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty jednáním porušujícím zákaz podle § 70 odst. 4, popřípadě zmaří zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty jednáním porušujícím zákaz podle § 104 odst. 2, může mu soud uložit zabránění náhradní hodnoty až do výše, která odpovídá hodnotě takové věci nebo jiné majetkové hodnoty.“* Podle § 102 tr. zákoníku, poslední věty, může soud hodnotu věci, jejíž zabránění mohl soud uložit, stanovit na základě odborného vyjádření nebo znaleckého posudku.

Ústavní soud uvedl, že ochranné opatření zabránění jiné majetkové hodnoty se ukládá, aniž by byl podstatný vztah osoby, které zabíraná věc náleží, k trestné činnosti, jejímž výnosem tato věc má být. Rozhodný je pouze vztah mezi zabíranou věcí a trestným činem [srov. náleze ze dne 24. 5. 2016, sp. zn. I. ÚS 1121/15 (N 92/81 SbNU 505), bod 15]. V každém jednotlivém případě by měla nicméně být zřejmá souvislost mezi trestním řízením a zabranou věcí nebo jinou majetkovou hodnotou.

Ústavní soud zdůraznil, že vždy je však nutné hodnotu věci nebo jinou majetkovou hodnotu, která by mohla být zabráněna postupem podle § 101 tr. zákoníku, přesně specifikovat. Až následně je možné přistoupit k aplikaci § 102 tr. zákoníku [srov. náleze ze dne 13. 6. 2016, sp. zn. I. ÚS 36/15 016 (N 109/81 SbNU 719), bod 24; či komentářovou literaturu: *„Náhradní hodnota se vyjadřuje především v penězích, a proto se jí rozumí především peněžní ekvivalent věci nebo jiné majetkové hodno-*

ty, a proto ji soud zpravidla stanoví peněžní částkou odpovídající hodnotě věci nebo jiné majetkové hodnoty, která by jinak přičázela v úvahu jako předmět propadnutí nebo zabrání. Dikce zákona však nevylučuje, aby soud určil jako propadlou náhradní hodnotu jinou věc nebo jinou majetkovou hodnotu, a to v odpovídající hodnotě původního předmětu propadnutí“ (viz P. Šámal a kol.: Trestní zákoník, Komentář, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2012, str. 1213)].

Ústavní soud dovodil, že tedy nelze bez dalšího zabrat jakékoli finanční prostředky nalezené v pokladně či na účtu třetí osoby a v jakékoli výši bez bližšího upřesnění přistoupit k jejich zabrání (srov. nálezh sp. zn. I. ÚS 1121/15 nebo např. rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Rummi proti Estonsku* ze dne 15. 1. 2015, č. stížnosti 63362/09, § 108).

Ústavní soud uvedl, že obecné soudy v řízení nemohou aplikovat svoji pravomoc uložení ochranného opatření podle § 102 tr. zákoníku jen a pouze z toho důvodu, že jim toto oprávnění vyplývá z formálního, resp. formalistického výkladu zákona (zde Ústavní soud považoval za vhodné poukázat na rozdíl mezi formálním a formalistickým: formální v právu musí sledovat materiální účel, není-li tomu tak, stává se formalistickým). Obecné soudy jsou však vždy povinny přesně doložit, z jakého důvodu přistupují k zabrání náhradní hodnoty dle § 102 tr. zákoníku a specifikovat v souladu se zásadou materiální pravdy věc, která byla získána trestným činem nebo jako odměna za něj, a doložit případně výši takového finančního zisku.

Ústavní soud připustil, že si je vědom obtížnosti takového požadavku na prokázání původu zabíraného majetku, a uzavřel, že nelze po obecných soudech spravedlivě požadovat, aby rozlišily majetek legálního původu a majetek mající svůj původ v trestné činnosti (ať bezprostředně, ať coby náhradní hodnota) zcela „na halíř“ přesně. Pokud by bylo prokázáno, že majetek přímo pocházející z trestné činnosti či majetek nabytý za ni bezpečně převyšoval předmětné finanční prostředky, nebylo by možné považovat postup soudu prvního stupně za nesprávný.

Ústavní soud poukázal na to, že takové zjištění však musí nejen vyplývat z provedení dokazování, ale musí být i řádně odůvodněno. Nelze je nahradit pouhým odhadem soudu prvního stupně, že tomu tak určitě bylo (srov. k tomu přiměřeně např. rozsudky ESLP ve věci *Phillips proti Spojenému království* ze dne 5. 7. 2001, č. stížnosti 41087/98, § 44 a 53; či ve věci *Silickiene proti Litvě* ze dne 10. 4. 2012, č. stížnosti 20496/02, § 68). I pro tento postup se přitom plně uplatní obecné standardy dokazování v trestním řízení, určené zejména zásadou vyhledávací, zásadou materiální pravdy a zásadou volného hodnocení důkazů. Nepostačuje tedy pouhá pravděpodobnost, že byl určitý majetek nabyt za výnosy z trestné činnosti, nýbrž soud o tom musí být též vnitřně přesvědčen bez důvodných pochybností.

Ústavní soud dodal, že ostatně chronická obtížnost prokazování původu majetku, u nějž je dáno podezření, že by mohl pocházet z trestné činnosti, vedla k zavedení tzv. rozšířených konfiskací na základě čl. 5 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/42/EU ze dne 3. 4. 2014 o zajišťování a konfiskaci nástrojů a výnosů z trestné činnosti v Evropské unii, jenž byla do právního řádu České republiky implementována nove-

lou trestního zákoníku a trestního řádu provedenou zákonem č. 55/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Ústavní soud konstatoval, že tak bylo zavedeno s účinností od 17. 3. 2017 nové ochranné opatření zabrání části majetku dle § 102a tr. zákoníku, které má umožnit snazší odčerpávání výnosů z trestné činnosti právě v případech, kdy nelze jednoznačně prokázat původ majetku, či jako v tomto případě přesně rozlišit, jaká jeho část byla nabyta legálně a jaká byla nabyta za výnosy z trestné činnosti. Podstatou tohoto ochranného opatření z hlediska trestního procesu je, že pro jeho uložení, zjednodušeně řečeno, postačuje, je-li zjištěn rozdíl mezi majetkem pachatele určitých trestných činů (včetně šíření toxikomanie), jimiž získal či se snažil získat majetkový prospěch, nabyt či převedl na jinou osobu, a legálními příjmy takového pachatele, a zároveň tento rozdíl není v rámci dokazování uspokojivě vysvětlen. V takovém případě lze majetek zabrat jakožto pocházející z trestné činnosti.

Ústavní soud uvedl, že toto zvláštní ochranné opatření však bylo vtěleno do trestního zákoníku právě proto, že dosavadní konstrukce ochranných opatření dle ust. § 101 a 102 tr. zákoníku byla považována za neúčinnou v případech, kdy se nedaří jednoznačně prokázat původ majetku či oddělit majetek pocházející z trestné činnosti či za takový majetek nabytý a majetek nabytý legálně. Právě potřeba tohoto nového ochranného opatření indikuje, že dle § 101 a 102 tr. zákoníku nebylo a není možné zabrat majetek, nebylo-li bez důvodných pochybností prokázáno, že se jedná o majetek pocházející z trestné činnosti či o majetek, jenž byl za takový majetek nabyt.

Ústavní soud při aplikaci obecných východisek na případ stěžovatelky dovodil, že z napadeného usnesení soudu by mělo vyplývat, jaký vztah a poměr má potenciální náhradní hodnota za výnos z trestné činnosti a předmětné finanční prostředky zabrané postupem dle § 102 tr. zákoníku.

Ústavní soud poukázal na to, že soud prvního stupně však postupoval odlišně, když uložil zabrání finančních prostředků náležících do vlastnictví stěžovatelky jako subjektu odlišného od pachatelů trestné činnosti pouze na základě domněnky, že existuje reálné podezření, že by se mohlo jednat o finanční prostředky pocházející z trestné činnosti. Sám soud prvního stupně však v odůvodnění svého napadeného rozhodnutí dodal, že nepochybná jistota v tomto ohledu absentuje. V postupu soudu prvního stupně tak podle Ústavního soudu chybí prokázání původu prostředků bez důvodných pochybností, když tento soud v podstatě rezignoval na snahu zabrat jen prostředky, jež byly nabyty za prostředky z trestné činnosti (tj. za výnosy).

Ústavní soud zdůraznil, že stěžovatelka provozovala i jinou obchodní činnost, jejíž výnosy nelze obecně označit jako výnosy z trestné činnosti, čehož si byl soud prvního stupně dobře vědom. Je nepochybné, že odlišit takové finanční prostředky je z pohledu dokazování obtížné, nikoli však nemožné. Pokud by měl soud prvního stupně skutečně za to, že finanční prostředky měly být zabráný jako náhradní hodnota postupem podle § 102 tr. zákoníku, pak bylo podle názoru Ústavního

soudu nezbytné, aby odůvodnil, proč podle jeho názoru byly podmínky takového postupu naplněny.

Ústavní soud poukázal na to, že ve své rozhodovací činnosti setrvale zdůrazňuje, že odůvodnění soudních rozhodnutí tvoří jednu z významných komponent práva na soudní ochranu a pojistku před svévolí v soudním rozhodování [srov. např. nálezy ze dne 24. 7. 2012, sp. zn. IV. ÚS 3782/11 (N 131/66 SbNU 49), ze dne 3. 3. 2009, sp. zn. II. ÚS 169/09 (N 43/52 SbNU 431), ze dne 30. 6. 2015, sp. zn. I. ÚS 494/15 (N 126/77 SbNU 927), ze dne 5. 6. 2015, sp. zn. I. ÚS 1190/15 (N 104/77 SbNU 527), ze dne 16. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 2445/09 (N 46/60 SbNU 523), ze dne 16. 3. 2011, sp. zn. I. ÚS 2227/10 (N 47/60 SbNU 547), či ze dne 10. 12. 2014, sp. zn. IV. ÚS 919/14 (N 225/75 SbNU 521)].

Ústavní soud konstatoval, že soud prvního stupně v odůvodnění napadeného rozhodnutí v zásadě pouze uvedl, že majetek stěžovatelky z legální a z trestné činnosti nelze odlišit, že trestná činnost byla svým rozsahem podstatně větší než činnost legální a že stěžovatelka měla dle slov svých jednatelů milionové obraty. Taková úvaha se však neopírala ani o znalecký posudek či odborné vyjádření, ani o vlastní kalkulaci soudu prvního stupně, a jednalo se tedy podle Ústavního soudu toliko o blíže neupřesněný, a tím i nepřezkoumatelný odhad soudu prvního stupně. Ten tak vycházel toliko z blíže (ani řádově) nijak nevyčíslené dominance výnosů pocházejících z trestné činnosti oproti výnosům pocházejícím z legálního podnikání stěžovatelky a ze stěžovatelčiných údajně milionových obrátů, aniž by jejich výši nějak blíže prověřoval a aniž by se zabýval např. náklady stěžovatelky, které se nutně musely projevit na konečném výsledku jejího hospodaření v okamžiku zajištění předmětných finančních prostředků.

Ústavní soud poukázal na to, že v průběhu původního trestního řízení přitom byla zajištěna řada účetních dokladů vztahujících se k činnosti stěžovatelky. Ústavní soud podotkl, že provoz tzv. grow shopu nebyl pachateli nijak zastírán (byť učinili určité kroky ohledně zastírání trestnosti propagace zneužívání konopí), neboť ji vnímali jako své legitimní podnikání prováděné prostřednictvím činnosti stěžovatelky. Soud prvního stupně měl tedy mnohem lehčí situaci, než kdyby šlo o trestnou činnost prováděnou v utajení a realizující se plně tzv. „na černém trhu“ (např. sexuální vykořisťování, produkce a distribuce drog atd.), kdy je velmi obtížné určovat celko-

vý objem výnosů z této trestné činnosti, neboť k ní zpravidla žádné oficiální účetnictví neexistuje.

Ústavní soud dospěl k závěru, že napadené rozhodnutí soudu prvního stupně nebylo odůvodněno ústavně konformním způsobem. Podle jeho textu nelze nijak objektivně přezkoumat, zda byly předpoklady, z nichž soud prvního stupně při ukládání ochranného opatření zabránění věci vycházel, skutečně naplněny, a to ani rámcovým způsobem. Proti tomuto pochybení pak nezasáhl ani stížnostní soud. Tím došlo k porušení práva stěžovatelky na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny, a protože tímto postupem pozbyla stěžovatelka své vlastnické právo k předmětným finančním prostředkům, došlo rovněž k porušení jejího práva na ochranu vlastnictví dle čl. 11 odst. 1 Listiny.

Podle názoru Ústavního soudu představuje zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty podle trestního zákoníku významný zásah do práv vlastníka této věci, a z toho důvodu nemůže být rozhodování o použití tohoto institutu pouhou formalitou. Jestliže obecné soudy nedospěly k jednoznačnému závěru o původu předmětných finančních prostředků, tedy byly si vědomy, že nebylo bez důvodných pochybností prokázáno, že tyto prostředky byly nabyty za majetek získaný z trestné činnosti, a aniž by vyvrátily verzi jejich legálního původu prokazovanou stěžovatelkou, rozhodly o jejich zabránění, porušily tím ust. § 102 tr. zákoníku. Současně tím tak došlo i k porušení základních práv stěžovatelky, jež jsou jí garantována čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny. Z tohoto důvodu Ústavní soud podle ust. § 82 odst. 2 písm. a) zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, ústavní stížnosti vyhověl a napadená usnesení zrušil.

Ústavní soud dodal, že v dalším řízení bude úkolem obecných soudů vynaložit potřebné úsilí za účelem zjištění původu předmětných finančních prostředků v souladu se všemi základními zásadami dokazování v trestním řízení, a rozhodnutí o jejich zabránění dle § 102 tr. zákoníku eventuálně učinit jen v takovém případě, že zjistí bez důvodných pochybností, že tyto prostředky byly nabyty za majetek získaný trestnou činností, případně pouze v tomu odpovídajícím rozsahu.

✿ Rozhodnutí zpracovala JUDr. RENATA RÁZKOVÁ, Ph.D.,
asistentka soudce Ústavního soudu.

Ústavní soud Zahumny II. ÚS 1849/17

Nejvyšší správní soud:

Orientační dechová zkouška jako důkaz v řízení o přestupku

Výsledek orientační dechové zkoušky je jedním z důkazů, které provádí správní orgán v řízení o přestupku podle § 125c odst. 1 písm. b) nebo c) zák. č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích, a které je povinen hodnotit v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů, zásadou oficiality a zásadou materiální pravdy.

Pro závěr o vině postačí výsledek orientační dechové zkoušky, pokud je spolehlivý a jednoznačný. Pokud výsledek orientační dechové zkoušky připouští s ohledem na jeho určitou nepřesnost důvodné pochybnosti o ovlivnění řidiče požitým alkoholem či o stupni tohoto ovlivnění a tyto pochybnosti se nepodaří odstranit provedením dalších důkazů, je třeba v souladu se zásadou in dubio pro reo rozhodnout ve prospěch obviněného.

Usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 17. 4. 2018, č. j. 2 As 154/2017-44

K věci:

Magistrát města Pardubice v rozhodnutí ze dne 23. 6. 2016 uznal žalobce vinným ze spáchání přestupku podle § 125c odst. 1 písm. c) zákona o silničním provozu. Žalobce měl spáchat přestupek tím, že dne 25. 4. 2016 v době okolo 23:55 hod. v Pardubicích jel na pánském jízdním kole ve stavu vylučujícím způsobilost, který si přivodil požitím alkoholického nápoje. Na výzvu policisty se podrobil dechové zkoušce přístrojem Dräger s výsledkem 1,34 g/kg alkoholu, dále se podrobil opakované dechové zkoušce stejným přístrojem s výsledkem 1,23 g/kg alkoholu a s ohledem na maximální dovolenou odchylku použitého analyzátoru a nejistotu přepočtu získaného výsledkem měření byla hladina alkoholu získaná dechovou zkouškou stanovena na 1,07 g/kg alkoholu. Za přestupek byla žalobci uložena pokuta ve výši 25 000 Kč.

Odvolační žalobce žalovaný (Krajský úřad Pardubického kraje) zamítl rozhodnutím ze dne 27. 7. 2016.

Žalobce proti tomuto rozhodnutí podal žalobu u Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích, jenž rozsudkem ze dne 12. 4. 2017, č. j. 52 A 91/2016-55, žalobu zamítl. Ohledně žalobní námitky obsahující vlastní výpočet zjištěné hodnoty týkající se měření dechové zkoušky v souvislosti se spáchaným přestupkem krajský soud uvedl, že správní orgány při hodnocení přestupku vycházely ze záznamu o měření přístrojem Dräger. První měření bylo provedeno dne 25. 4. 2016 ve 23:58:23 hod. s výsledkem 1,34 % alkoholu, druhé měření bylo provedeno dne 26. 4. 2016 v 00:04:36 hod. s výsledkem 1,23 % alkoholu, přičemž záznamy o dechových zkouškách žalobce podepsal. Podle názoru krajského soudu nebylo třeba pro přezkoumatelnost rozhodnutí o daném přestupku v rozhodnutí uvádět podrobné zdůvodnění výsledku měření. Z rozhodnutí o přestupku vyplývá, že sám žalob-

ce uvedl, že v době od 19:00 do 23:00 hod. vypil cca tři piva a k tomuto několik panáků rumu, tedy požil alkoholický nápoj před jízdou, a s naměřenou hodnotou alkoholu souhlasil.

Krajský soud uvedl, že výsledky dechové zkoušky žalobce správní orgán prvního stupně správně vyhodnotil podle příslušné metodiky. Aby bylo možné výsledek dechové zkoušky akceptovat, nesmí být mezi výsledky obou měření rozdíl větší než 10 %, přičemž u každého měření v aktivním režimu je třeba zaznamenat datum, čas měření a naměřenou číselnou hodnotu včetně měřicí jednotky. V projednávané věci mezi prvním a druhým měřením uběhla doba více než 5 minut a rozdíl mezi naměřenými hodnotami nebyl více než 10 %, přičemž po odečtení tzv. nejistoty přepočtového faktoru ve výši 5 % alkoholu od první naměřené hodnoty a tzv. odchylky měření ve výši 0,20 g/kg byla vyhodnocena hladina alkoholu v krvi žalobce ve výši 1,07 %. Výsledná hodnota alkoholu není vypočítávána z druhé naměřené hodnoty, ale z první naměřené hodnoty, která je bližší době řízení vozidla; druhé měření slouží jen k potvrzení předešlé hodnoty, tedy nemůže obstát názor žalobce, že odchylka měla být odečtena od druhé dechové zkoušky.

Proti rozsudku krajského soudu podal žalobce (stěžovatel) kasační stížnost. V ní zopakoval námitku nepřezkoumatelnosti obou rozhodnutí správních orgánů, protože z jejich odůvodnění není patrné, jak správní orgány dospěly k závěru, že hodnota alkoholu v krvi stěžovatele dosáhla právě hodnoty 1,07 %. Dále nesouhlasil se závěrem krajského soudu, že při posuzování naměřených hodnot získaných orientační dechovou zkouškou je třeba vycházet z první naměřené hodnoty a od této odečíst patřičnou odchylku pro zjištění množství alkoholu v krvi. Poukázal na to, že správné stanovení prokázané hodnoty alkoholu v krvi má v jeho případě zásadní vliv na uložení sankce za spáchaný přestupek. Jestliže totiž prokázaná hodnota alkoholu v krvi nedosáhne hranici jednoho promile, lze uložit pokutu od 2 500 Kč do 20 000 Kč [podle § 125c odst. 1 písm. b) zák. o silničním provozu]. Pokud prokázaná hodnota alkoholu v krvi přesáhne hranici jednoho promile, lze uložit pokutu od 25 000 Kč do 50 000 Kč.

Právní předpisy ani ustálená judikatura neupravují, ze které z naměřených hodnot má správní orgán při rozhodování vycházet. Současně však citoval z rozsudků Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 9. 2011, č. j. 2 As 56/2011-79, a ze dne 8. 8. 2016, č. j. 10 As 137/2016-37, které shodně uvádějí, že rozhodující je hodnota první dechové zkoušky, neboť ta byla provedena nejbližše době řízení.

V daném případě byla stěžovateli naměřena hodnota nejprve 1,34 ‰, poté 1,23 ‰. Stěžovatel uvedl, že pokud by druhé měření orientační dechovou zkouškou prokázalo vyšší míru alkoholu v krvi (při zachování odchylky 10 ‰), považoval by závěr správních orgánů o tom, že byla prokazatelně překročena hladina 1 ‰ v krvi, za zákonný a doložený. V daném případě ale druhé měření ukázalo hodnotu alkoholu zásadně nižší. Při krátkém odstupu provedených měření orientační dechové zkoušky (6 minut a 13 sekund) nemohla hodnota v krvi stěžovatele klesnout v důsledku absorpce alkoholu o hodnotu 0,11 ‰. Je zde tedy dána důvodná pochybnost o tom, zda skutečně naměřená hodnota alkoholu v krvi (po odečtení odchylek) přesáhla hodnotu jednoho promile, a tedy zda lze za spáchaný přestupek uložit sankci podle § 125c odst. 5 písm. a) zák. o silničním provozu.

Druhý senát Nejvyššího správního soudu, kterému byla věc přidělena k projednání, se zabýval otázkou, **jak stanovit hladinu alkoholu v krvi stěžovatele v případě provedení dvou dechových zkoušek s odlišným výsledkem.** Bližší (technické) podrobnosti provedení orientační dechové zkoušky a výpočet výsledků měření nejsou upraveny ani v zákoně, ani v podzákonných předpisech. Praxe správních orgánů se v tomto ohledu opírá především o metodiku Ministerstva dopravy č. j. 285/2009-160-OST (dále jen „metodika“), na niž v posuzované věci odkázal krajský soud ve svém rozsudku i stěžovatel v kasační stížnosti. Významem metodiky měření se Nejvyšší správní soud zabýval v rozsudku ze dne 11. 7. 2013, č. j. 7 As 170/2012-24, v němž uvedl následující: *„Metodiku sice není možné samu o sobě považovat za právně závazný pokyn pro postup policisty, nicméně má pro posouzení věrohodnosti měření velký význam. Metodika má zohlednit všechny relevantní vlastnosti měřicího přístroje (zejména jeho technické parametry, fyzikální principy, na základě nichž funguje, aj.) včetně předem předvídatelné nestandardní situace při měření. S ohledem na to vše má dát uživateli měřicího přístroje takové pokyny k jeho používání, které povedou při jejich dodržení ke spolehlivým výsledkům měření. Metodika má tedy zajistit, že postupuje-li policista podle ní, může být výsledek měření považován za věrohodný.“* Mezi stranami nebylo sporné, že měření proběhlo v souladu s metodikou, co se týče dovolené odchylky mezi dvěma měřeními (méně než 10 ‰) a časového odstupu mezi zkouškami (více než 5 minut). Totéž konstatoval i krajský soud v napadeném rozsudku.

Stěžovatel však tvrdil, že metodika *„neurčuje, z jaké naměřené hodnoty má správní orgán při určování prokázaného množství alkoholu vycházet“*, a domáhal se toho, aby byla vzata v potaz druhá hodnota měření, která je nižší, a tedy i pro něj příznivější. Krajský soud v rozsudku naopak konstatoval, že *„výsledná hodnota alkoholu není vypočítávána z druhé naměřené hodnoty, ale z první naměřené hodnoty, která je bližší době řízení vozidla, druhé měření slouží jen k potvrzení předešlé hodnoty, tedy nemůže obstát názor žalobce, že odchylka měla být odečtena od dru-*

hé dechové zkoušky“. Takto judikoval Nejvyšší správní soud v rozsudcích č. j. 2 As 56/2011-79 a č. j. 10 As 137/2016-37.

Stěžovatel na podporu své argumentace, že se má naopak použít výsledek druhé dechové zkoušky (pro něj příznivější), poukázal na rozsudek devátého senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 2. 2013, č. j. 9 As 135/2012-27. Ten totiž připustil relevanci první i druhé dechové zkoušky v situaci, kdy by po odečtu tolerančních hodnot (0,24 ‰) od druhé dechové zkoušky obsah alkoholu v krvi prokázán nebyl.

Druhý senát v nyní projednávané věci nesouhlasil s názorem vysloveným v citovaných rozsudcích druhého a desátého senátu a měl za to, že je třeba se přidržet názoru uvedeného v rozsudku č. j. 9 As 135/2012-27, a proto **věc postoupil rozšířenému senátu** s následující argumentací.

Přesnost měření je nepochybně otázkou technickou (funkčnost přístroje v závislosti na nahodilých fyzikálních vlivech), případně fyziologickou (vstřebávání či naopak odbourávání alkoholu). Předkládající senát nepopírá předpoklad, že dechová zkouška by měla proběhnout co možná nejbližše době řízení vozidla tak, aby co nejpřesněji ukázala přítomnost alkoholu v krvi řidiče v době řízení. V posuzované věci odstup mezi zkouškami v řádu několika minut nezpochybňuje důkazní hodnotu druhého či jinak opakovaného měření, tato měření mají tedy zásadně stejnou důkazní relevanci jako měření první. Rozdíl mezi oběma hodnotami změřenými dechovými zkouškami může být rozhodující pro rozhodnutí o vině či trestu. Rozdíly dvou měření mohou často představovat spíše nahodilost než důsledek objektivních okolností, jako je např. pokračující vstřebávání alkoholu s prodlužující se dobou od okamžiku řízení vozidla.

Pokud je první dechová zkouška pro pachatele nepříznivější jen náhodou, není pak zřejmé, proč by právě její výsledek měl být pachateli připočten k tíži při posuzování jeho odpovědnosti za přestupek. Mechanické převzetí výsledků právě první dechové zkoušky bez ohledu na její konkrétní výsledek může být považováno za porušení zásady *in dubio pro reo*, popř. *in dubio pro mitius*, z níž mj. vyplývá i požadavek, aby orgány veřejné moci braly v úvahu takovou z rovnocenně možných variant interpretace výsledků dokazování, která je pro obviněného příznivější. Předurčení „vyšší“ důkazní hodnoty první dechové zkoušky může být též v rozporu se zásadou volného hodnocení důkazů. Z bližší analýzy provedené předkládajícím senátem nevyplývají podstatné argumenty, které by svědčily pro automatické upřednostnění první změřené hodnoty. Naopak, z uvedených zásad ovládajících správní trestání je **nutné dovodit potřebu zohlednit v případě dvou či více odlišných zjištěných výsledků měření alkoholu v krvi tu hodnotu, která je pro pachatele výhodnější.**

Závěrem předkládající senát poukázal na to, že pokud by vznikly pochybnosti, zda provedené měření není „*příliš*“ prospěšné pachateli (např. kvůli poruše přístroje), má policie dostatek instrumentů, jak ověřit provedenou orientační dechovou zkoušku. Jak podle předchozí úpravy, tak i podle nyní účinné právní úpravy může policista pachatele vyzvat k tomu, aby se podrobil odbornému lékařskému vyšetření (podle § 16 odst. 2 zák. č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů, účinného do 31. 5. 2017, resp. podle § 20 zák. č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, účinného od 1. 6. 2017).

Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu věc vrátil k projednání a rozhodnutí druhému senátu.

Z odůvodnění:

Rozšířený senát se nejprve zabýval otázkou, zda je dána jeho pravomoc rozhodnout v předložené věci ve smyslu § 17 odst. 1 s. ř. s.

Předkládající senát uvádí dvě rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, v nichž měl být vysloven závěr, od kterého se předkládající senát chce odchýlit. V prvním z těchto rozhodnutí, tj. v rozsudku č. j. 2 As 56/2011-79, se k řešené otázce uvádí následující: „Nelze se ztotožnit ani s tím, že vyšetření alkoholu z dechu je nezpůsobilé prokázat hladinu alkoholu v krvi, neboť je pouze orientační. To jednak odporuje výše uvedenému znění § 16 odst. 2 zákona o ochraně před návykovými látkami, jednak výraz ‚orientační‘ znamená, že zjištěná hladina alkoholu v krvi je sice zjištěna jen přibližně, nicméně ze shora uvedeného plyne, že tuto ‚přibližnost‘ lze určit přesně. Odchylna měření přístroje (i fyziologické hladiny) totiž byla – ve prospěch stěžovatele – odečtena od naměřené hodnoty. Tím bylo spolehlivě zjištěno minimální množství alkoholu v krvi u stěžovatele. Odečet byl proveden od výsledku první dechové zkoušky, neboť ta byla provedena nejlépe době, kdy stěžovatel řídil vozidlo; další byly uskutečněny až po pěti, resp. deseti minutách od zkoušky první. I v případě, že vezmeme za relevantní až třetí výsledek, zbývá po odečtení odchylky stále ještě 0,06 ‰ alkoholu v krvi, které prokazují, že stěžovatel v krvi alkohol měl i v čase po řízení motorového vozidla (a tedy tím spíše v čase, kdy vozidlo řídil).“

Předkládající senát dále odkazuje na rozsudek č. j. 10 As 137/2016-37, v němž šlo rovněž o cyklistu, u kterého dechovými zkouškami byla zjištěna hladina alkoholu v dechu 1,32 ‰ v 1:48 hod. a 1,24 ‰ v 1:54 hod., tj. bylo-li by vycházeno z druhé naměřené hodnoty, byla by výsledná hodnota alkoholu v krvi (po odpočtu 5% odchylky a 0,2 ‰ fyziologické hladiny alkoholu v krvi) nižší než 1 ‰. Desátý senát odmítl námitku, že měla být zohledněna druhá hodnota, s touto stručnou argumentací: „Při vypořádání námitek stěžovatele, podle nichž existuje pochybnost jednak o tom, jaká byla nejnižší hladina alkoholu v jeho krvi z důvodů dvou rozdílných měření, jednak o tom, zda byly naměřené hodnoty zjištěny správně, Nejvyšší správní soud v případě první námítky odkazuje na napařený rozsudek krajského soudu, jenž dospěl ke správnému závěru, dle něhož se odečet odchylky měření provádí od výsledku první dechové zkoušky, neboť ta je provedena nejlépe době řízení (srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 2 As 56/2011-79). Druhým měřením je pak pouze verifikována první naměřená hodnota. Splňuje-li druhé měření určené podmínky, je vycházeno z prvního měření, bez ohledu na to, zda je jeho hodnota vyšší nebo nižší než hodnota druhého měření.“

Předkládající senát rovněž poukázal na rozsudek devátého senátu č. j. 9 As 135/2012-27, z něhož dovozuje názor, že stejně relevantní jsou obě měření. Rozšířený senát však konstatuje, že v tomto rozsudku devátý senát pouze dovodil nepřezkoumatelnost rozhodnutí správního orgánu, neboť ten se vůbec nevyjádřil k námitce obviněného, že má být vycházeno z druhého měření.

Rozšířený senát uvádí, že zatímco v prvním z uvedených rozhodnutí názor, že má být vzata v úvahu vždy první naměřená

hodnota, není jednoznačně vysloven, v rozsudku desátého senátu, s přihlédnutím ke kontextu rozhodovaného případu, tento závěr nalézt lze. Tento názor předkládající senát zpochybňuje a chce předloženou věc rozhodnout odlišným způsobem.

Již tento závěr by postačoval ke shledání pravomoci rozšířeného senátu, avšak ten nad rámec judikatury citované v usnesení o postoupení věci rozšířenému senátu konstatuje, že **lze v judikatuře tohoto soudu nalézt i názor opačný od názoru vysloveného desátým senátem, tj. že v případě dvou odlišných výsledků orientační dechové zkoušky na přítomnost alkoholu v krvi je nutné zohlednit v souladu se zásadou *in dubio pro reo* tu hodnotu, která je pro obviněného výhodnější.** V rozsudku ze dne 25. 5. 2016, č. j. 4 As 90/2016-55, je obsažena tato úvaha: „Nejvyšší správní soud se předně zabýval otázkou, zda byly naplněny všechny znaky skutkové podstaty vytykaného přestupku. Nejvyšší správní soud zdůrazňuje, že pro závěr o spáchání přestupku musí být zjištěn skutkový stav v takovém rozsahu, že o něm nebudou důvodné pochybnosti. Podle Nejvyššího správního soudu tento požadavek nebyl naplněn, neboť správní orgány neprokázaly, že stěžovatel svým jednáním naplnil formální znaky vytykaného přestupku. Pro závěr o spáchání přestupku je nezbytné, aby bylo prokázáno bez důvodných pochybností, že řidič vozidla byl v předmětné době pod vlivem alkoholu. Důkazní materiál předložený žalovaným však takové závěry neumožňuje učinit. Jak vyplývá z dokladů o měření hladiny alkoholu v krvi, měl stěžovatel při prvním měření v 5:29 hodnotu alkoholu v krvi (po odečtení odchylky ve výši 0,24 ‰) 0,02 ‰. Při následném kontrolním měření provedeném v 5:34 měl stěžovatel hodnotu alkoholu v krvi (po odečtení odchylky 0,24 ‰) 0,00 ‰. Jestliže je jedna z naměřených hodnot nulová, je podle Nejvyššího správního soudu namístě aplikovat zásadu *in dubio pro reo* se závěrem, že přestupek nebyl spáchán, neboť předložené výsledky měření neumožňují učinit jednoznačný závěr o přítomnosti alkoholu v krvi stěžovatele. Nejvyšší správní soud doplňuje, že policisté provádějí druhé měření právě za účelem ověření první naměřené hodnoty. Pokud však byl výsledek druhého měření negativní, nebylo možné shledat stěžovatele vinným ze spáchání přestupku podle § 125c odst. 1 písm. b) zák. o pozemních komunikacích.“

Ze shora uvedených důvodů je dána pravomoc rozšířeného senátu k řešení předložené věci.

Rozšířený senát se zabýval postupem policistů při zjišťování možného ovlivnění řidičů alkoholem již v usnesení ze dne 10. 5. 2016, č. j. 2 As 146/2015-45, č. 3441/2016 Sb. NSS. Účelem provedení orientační dechové zkoušky je stejně jako u odborného lékařského vyšetření zjištění, zda řidič není ovlivněn alkoholem nebo jinou návykovou látkou, a pro případ, že toto zjištění bude pozitivní, obstarání a zajištění budoucího důkazu pro sankční řízení s řidičem (přestupkové či trestní). Rozšířený senát v citovaném usnesení zdůraznil, že za normálního běhu události by pro tyto účely mělo orientační vyšetření provedené na místě policejními orgány postačovat a zpravidla umožní získat spolehlivý a jednoznačný výsledek o obsahu alkoholu nebo jiných návykových látek v těle kontrolované osoby (bod [20]). Rozšířený senát dále typově vymezil některé příklady situací, kdy provedení orientační zkoušky nepostačí a bude potřeba přistoupit k odbornému lékařskému vyšetření. Bude tomu tak např. i tehdy, když „orientační vyšetření nedá jasný výsledek, zda řidič skutečně je pod vlivem alkoholu, resp. jiné návykové látky, případně o výši tohoto ovlivnění. Nejs-

Ilustrační foto

tota může plynout i z diametrálně odlišných výsledků postupně prováděných dílčích měření“ (bod [23] citovaného usnesení).

V nyní posuzované věci, kdy jde o to, jak v rámci sankčního řízení hodnotit výsledky opakovaných orientačních dechových zkoušek, rozšířený senát vychází z uvedeného usnesení č. j. 2 As 146/2015-45 a uvádí, že pro závěr o vině přestupkem dle § 125c odst. 1 písm. b) nebo c) zák. o silničním provozu zpravidla postačí výsledek orientační dechové zkoušky, pokud umožňuje získat spolehlivý a jednoznačný výsledek o obsahu alkoholu v krvi řidiče. Na tomto místě je ovšem třeba konstatovat, že se nejedná o jediný, či dokonce nezbytný důkaz potřebný pro rozhodnutí správního orgánu o přestupku. Ovlivnění požitým alkoholem, či dokonce stav vylučující způsobilost k řízení lze prokázat také jinými důkazy, např. výpovědi svědků, kteří viděli řidiče před jízdou alkoholické nápoje popíjet, záznamem neobvyklého způsobu jízdy, výpovědi policistů, kteří řidiče kontrolovali a mohli svými smysly vnímat projevy podnapilosti či opilosti řidiče. Vysokou přesvědčivost má ovšem především výsledek odborného lékařského vyšetření řidiče, který je způsobilý s větší přesností stanovit obsah alkoholu v krvi řidiče, a tedy i stupeň ovlivnění vlastností potřebných k řízení vozidla, případně též ve spojení s odborným posudkem, který určuje tento stupeň ovlivnění řidiče zpětně v době řízení vozidla.

Rozšířený senát si je rovněž vědom toho, že stejnou problematikou se ve vztahu k § 274 tr. zákoníku, který obsahuje skutkovou podstatu přečinu ohrožení pod vlivem návykové látky, zabývá ve své bohaté judikatuře i Nejvyšší soud. Ten opakovaně aproboval výsledek dechové orientační zkoušky pomocí přístroje Dräger jako důkaz, který přes svou určitou nepřesnost může být jedním z důkazů usvědčujících řidiče ze spáchání tohoto přečinu (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 11. 2014, sp. zn. 6 Tdo 1430/2014, nebo ze dne 31. 8. 2016, sp. zn. 7 Tdo 581/2016). Právě Nejvyšší soud ostatně ve své ustálené judikatuře dovodil, že „podle poznatků lékařské vědy

*není žádný, tedy ani nadprůměrně disponovaný řidič motorového vozidla schopen bezpečně řídit motorové vozidlo, dosáhne-li hladina alkoholu v jeho krvi nejméně 1,00 g/kg (1 promile). To ovšem neznamená, že měl-li řidič v době řízení vozidla v krvi menší množství alkoholu než 1 promile, byl způsobilý k řízení vozidla“ (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2007, sp. zn. 5 Tdo 874/2007, č. 26/2008 Sb. NS). Zároveň Nejvyšší soud opakovaně vyjádřil jistou zdrženlivost vůči výsledkům orientační dechové zkoušky, neboť je spojena s určitým stupněm nepřesnosti, která v konkrétním případě může vést k aplikaci zásady *in dubio pro reo*, zejména pokud se naměřené hodnoty pohybují kolem hodnoty 1 ‰ (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2007, sp. zn. 3 Tdo 1215/2007, nebo již citované usnesení sp. zn. 7 Tdo 581/2016).*

Výsledek orientační dechové zkoušky lze považovat za spolehlivý a jednoznačný, jestliže policisté postupovali v souladu se standardními postupy aplikovanými správní praxí, jak je vyjádřena např. v metodice Ministerstva dopravy č. j. 285/2009-160-OST, která dále odkazuje na pracovní postup č. 114-MP-C008-08, zpracovaný Českým metrologickým institutem pod názvem Metodika měření alkoholu v dechu. Z těchto metodických pomůcek vyplývá mj. požadavek na to, aby měření bylo minimálně jednou zopakováno po uplynutí pěti minut od prvního měření a dále aby výsledky obou měření nevykazovaly rozdíl naměřených hodnot větší než 10 %. Indikuje-li tedy výsledek obou měření souhlasně přítomnost alkoholu v krvi v nadprahovém objemu, lze z takto získané hodnoty následně vycházet ve správním řízení. Je zřejmé, že vzhledem k metabolickému procesu postupného vstřebávání nebo naopak odbourávání alkoholu může dojít k tomu, že mezi dvěma měřeními provedenými v určitém časovém odstupu může dojít k určitému vzestupu nebo naopak poklesu podílu alkoholu v krvi řidiče. Pokud však opakované měření bude provedeno v souladu s metodikou v rozmezí pěti minut, nemělo

by se jednat o podstatné změny, které by bylo třeba zohledňovat způsobem uvedeným v rozsudku č. j. 10 As 137/2016-37.

Výsledek orientační dechové zkoušky je jedním z obvyklých důkazů, které mají být správním orgánem v následně zahájeném správním řízení hodnoceny. Dle § 50 odst. 3 a 4 spr. řádu v řízení, v němž má být z moci úřední uložena povinnost (což je i sankční řízení), je správní orgán povinen i bez návrhu zjistit všechny rozhodné okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch toho, komu má být povinnost uložena (zásada oficiality). Pokud zákon nestanoví, že některý podklad je pro správní orgán závazný, hodnotí správní orgán podklady, zejména důkazy, podle své úvahy; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo v řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci (zásada volného hodnocení důkazů). To platí i pro výsledek dechové orientační zkoušky. Správní orgán hodnotí důkazy podle svého poctivého přesvědčení, a to každý jednotlivě i v jejich vzájemné souvislosti. Skutečnosti rozhodné pro posouzení viny musí být zjištěny tak, že o nich nejsou důvodné pochybnosti (§ 3 spr. řádu). Postup a úvahy správního orgánu při hodnocení důkazů musí být logicky vysvětleny v odůvodnění rozhodnutí (§ 68 odst. 3 spr. řádu).

Proto dost dobře **nelze obecně určit, jak mají být ve všech případech správními orgány a následně správními soudy vyhodnoceny výsledky orientační dechové zkoušky, tj. zda má být zohledněna vždy pouze první naměřená hodnota, popř. zda má být vždy zohledněna pouze hodnota pro obviněného výhodnější, nebo dokonce, zda je relevantní hodnotou aritmetický průměr mezi oběma naměřenými výsledky.** Pokud totiž výsledek dechové orientační zkoušky nebude jednoznačný a spolehlivý v potřebné míře, může být přesto závěr o vině dovozen z dalších provedených důkazů (srov. výše). Naopak i na první pohled spolehlivě a jednoznačně působící výsledek dechové orientační zkoušky může být úspěšně vyvrácen dalšími důkazy, zejména odborným lékařským vyšetřením, které řidič podstoupí z důvodu nesouhlasu s výsledkem orientační dechové zkoušky.

Volné hodnocení důkazů je ve věcech trestání (a to soudně trestního i správního trestání) doplněno zásadou *presumpce nevin* a z ní vyplývající zásadou *in dubio pro reo* (v pochybnostech ve prospěch obviněného). Jak konstantně judikuje Ústavní soud: „*K principu presumpce nevin, zakotvené v čl. 40 odst. 2 Listiny, se Ústavní soud opakovaně vyjádřil ve svých rozhodnutích. Princip in dubio pro reo je právní zásadou uznávanou civilizovanými národy [srov. náleze Ústavního soudu ze dne 28. 8. 2001, sp. zn. IV. ÚS 438/2000 (N 128/23 SbNU 233)]. Z principu presumpce nevin [...] plyne [...] pravidlo in dubio pro reo, dle kterého není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny v daném kontextu důvodné pochybnosti, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, nutno rozhodnout ve prospěch obviněného [srov. náleze ze dne 24. 2. 2004, sp. zn. I. ÚS 733/01 (N 26/32 SbNU 239)]. Jakkoli vysoký stupeň podezření sám o sobě není s to vytvořit zákonný podklad pro odsuzující výrok. Principy odpovědnosti za zavinění a presumpce nevin nelze izolovat [srov. náleze ze dne 13. 5. 1998, sp. zn. IV. ÚS 36/98 (N 54/11 SbNU 43)]. Tyto principy se promítají do jednotlivých ustanovení trestního řádu [srov. náleze ze dne 29. 3. 2000, sp. zn. II. ÚS 441/99 (N 48/17 SbNU 337)] a obecné soudy jsou na úrovni ústavního i podústavního práva zavázány k jejich bezpodmínečnému respektování“ (náleze Ústavního soudu*

ze dne 23. 9. 2008, sp. zn. I. ÚS 910/2007, č. 156/2008 Sb. ÚS).

Nejsou-li v konkrétním případě výsledky orientační dechové zkoušky tak spolehlivé a jednoznačné, aby nepřipouštěly rozumnou (či důvodnou) pochybnost ovlivnění řidiče požitým alkoholem, popř. o míře tohoto ovlivnění, a nejsou-li tyto pochybnosti vyvráceny dalšími provedenými důkazy, pak bude namíste v souladu se zásadou *in dubio pro reo* rozhodnout ve prospěch obviněného z přestupku.

Komentář:

Rozhodnutí rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu se zabývalo otázkou, jaké postavení má při dokazování v přestupkovém řízení výsledek orientační dechové zkoušky z toho pohledu, zda se může jednat o jediný důkaz o vině, a případně, jaká pravidla platí pro jeho zohlednění v přestupkovém řízení. Tyto úvahy činil rozšířený senát na podkladě toho, zda je nutné při stanovení hladiny alkoholu v krvi vycházet z prvního či druhého měření.

Rozšířený senát Nejvyššího správního soudu dospěl k závěru, že **i pouze výsledek orientační dechové zkoušky může být jediným důkazem o vině, pokud vykazuje určitý stupeň spolehlivosti a jednoznačnosti, přičemž aby se mohlo o takový důkaz jednat, musí být pořízen v souladu s metodikou.**

Tím je zřejmě překonán názor, zastávaný v odborné literatuře, že výsledek orientační dechové zkoušky nemůže sám o sobě jako důkaz o vině v přestupkovém řízení sloužit (B. Sedláčková, P. Sedláček: Vyšetření při ovlivnění alkoholem aneb jenom dýchnout nestačí, *Bulletin advokacie* č. 12/2005, str. 33). V uvedené literatuře bylo mj. konstatováno, že výsledek dechové zkoušky je výsledkem zkoušky, která je vyšetřením pouze orientačním, zdaleka nemusí odpovídat skutečné hladině etanolu v krvi, jelikož sám výrobce (např. u přístroje Dräger) mj. upozorňuje na skutečnost, že vyšetření mj. nesmí být prováděno v blízkosti mobilních telefonů či jiných přístrojů, protože by mohlo dojít k ovlivnění výsledku (mohl by vzniknout falešně pozitivní výsledek), dále pak výsledky získané dechovými analyzátoři jsou přepočtem koncentrace alkoholu v krvi z koncentrace alkoholu změřeného ve vydechovaném vzduchu a opírají se o určité zákonitosti chování lidského organismu po požití alkoholického nápoje, které však nemusí platit univerzálně.

Rozšířený senát však na druhou stranu připustil, že **jako důkazy o vině mohou v případě požití alkoholu sloužit i jiné důkazy, případně tyto důkazy mohou výsledek dechové zkoušky zpochybňovat.** Zdůraznil, že nelze jednomu či druhému důkazu (např. jedné nebo pozdější dechové zkoušce) přiřítit automaticky jinou důkazní váhu, ale **je třeba tyto důkazy hodnotit volně, tedy podle své úvahy, a posuzovat je jednotlivě a ve vzájemné souvislosti,** jakož i v souladu s dalšími zásadami ovládajícími zjišťování skutkového stavu ve správním řízení. Musí se tedy pečlivě přihlížet ke všemu, co vyšlo v řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci. Svě úvahy pak musí umět správní orgán odůvodnit v rozhodnutí s ohledem na § 68 odst. 3a (J. Jemelka, K. Pondělíčková, D. Bohadlo: *Správní řád, 5. vydání*, C. H. Beck, Praha 2016, str. 268).

✿ Rozhodnutí zpracovali JUDr. EVA DOBROVOLNÁ, Ph.D., LL.M., asistentka soudce Nejvyššího soudu, Mgr. MICHAL KRÁLÍK, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu.

Soudní dvůr EU:

K otázkám odpovědnosti za zpracování údajů návštěvníků Facebooku

Správce fanouškovské stránky na Facebooku nese spoluodpovědnost za zpracování údajů návštěvníků své stránky. Orgán pro ochranu údajů v členském státě, v němž má sídlo tento správce, může podle směrnice 95/461 zasáhnout jak proti tomuto správci, tak i proti provozovně Facebooku nacházející se v témže státě.

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 5. 6. 2018 ve věci C-210/16 *Unabhängiges Landeszentrum für Datenschutz Schleswig-Holstein v. Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein GmbH*

Z odůvodnění:

Německá společnost Wirtschaftsakademie Schleswig-Holstein vykonává specializovanou činnost v oblasti vzdělávání. Služby vzdělávání poskytuje mj. prostřednictvím fanouškovské stránky www.facebook.com/wirtschaftsakademie. Správci takových fanouškovských stránek, jako je Wirtschaftsakademie, mohou získávat anonymní statistické údaje o návštěvnících těchto stránek prostřednictvím funkce nazvané Facebook Insight, kterou jim zdarma poskytuje Facebook za nezměnitelných podmínek použití. Tyto údaje jsou shromažďovány za pomoci záznamových souborů (dále jen „soubory cookies“). Každý z těchto souborů obsahuje jedinečný kód uživatele, který je aktivní po dobu dvou let a Facebook jej ukládá na pevný disk počítače nebo jiný nosič návštěvníků fanouškovské stránky. Kód uživatele, který lze propojit s údaji o připojení uživatelů zaregistrovaných na Facebooku, je shromážděn a zpracován v okamžiku otevření fanouškovských stránek.

Rozhodnutím ze dne 3. 11. 2011 Unabhängiges Landeszentrum für Datenschutz Schleswig-Holstein (Nezávislý zemský úřad pro ochranu údajů Šlesvicko-Holštýnska, Německo) v postavení orgánu dozoru pověřeného podle směrnice 95/46 o ochraně údajů vykonáváním dozoru nad uplatňováním ustanovení, která přijalo Německo podle této směrnice, na území spolkové země Šlesvicko-Holštýnsko, nařídil Wirtschaftsakademie, aby deaktivovala svou fanouškovskou stránku.

Unabhängiges Landeszentrum měl totiž za to, že Wirtschaftsakademie ani Facebook neinformovaly návštěvníky této fanouškovské stránky o tom, že Facebook shromažďuje prostřednictvím souborů cookies informace osobní povahy, které se jich týkají, a že následně tyto informace zpracovávají. Wirtschaftsakademie podala proti tomuto rozhodnutí žalobu k německým správním soudům, v níž tvrdila, že zpracování osobních údajů Facebookem jí nelze přičítat a že ani nezmocnila Facebook ke zpracování údajů, které by kontrolovala nebo které by mohla ovlivnit. Wirtschaftsakademie z to-

ho dovozovala, že Unabhängiges Landeszentrum měl postupovat tak, že zasáhne přímo proti Facebooku, a nikoliv proti ní.

V tomto kontextu Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správní soud) předložil Soudnímu dvoru EU žádost o výklad směrnice 95/46 o ochraně údajů.

Soudní dvůr EU v rozsudku nejprve konstatoval, že v projednávané věci nebylo zpochybnováno, že je třeba mít v případě americké společnosti Facebook, a co se Evropské unie týče, její irské pobočky Facebook Ireland, za to, že jsou „správci“ osobních údajů uživatelů Facebooku a osob, které navštívily fanouškovské stránky umístěné na Facebooku. Tyto společnosti totiž v rozhodné míře určují účel a prostředky zpracování těchto údajů.

Soudní dvůr EU dále konstatoval, že je třeba mít za to, že takový správce, jako je Wirtschaftsakademie, odpovídá společně se společností Facebook Ireland za zpracování dotčených údajů. Takový správce se totiž úkonem nastavení parametrů (mj. podle své cílové skupiny a cílů řízení a propagace svých činností) podílí na určení účelu a prostředků zpracování osobních údajů návštěvníků své fanouškovské stránky.

V tomto ohledu Soudní dvůr EU konkrétně uvedl, že správce fanouškovské stránky může zejména požádat o získání – a tudíž i o zpracování – demografických údajů, které se týkají jeho cílové skupiny, informací o stylu života, centrech zájmu jeho cílové skupiny a zeměpisných údajů, které umožňují správci fanouškovské stránky, aby získal informace o tom, kde nabídnout zvláštní slevy a organizovat události, a obecněji aby co nejlépe zaměřil svou nabídku informací.

Podle Soudního dvora EU skutečnost, že správce fanouškovské stránky používá platformu poskytovanou Facebookem, aby využíval souvisejících služeb, jej nezprošťuje od dodržování jeho povinností v oblasti ochrany osobních údajů.

Soudní dvůr EU zdůraznil, že uznání společné odpovědnosti provozovatele sociální sítě a správce fanouškovské stránky, jež je umístěna na této síti, v souvislosti se zpracováním osobních údajů návštěvníků této fanouškovské stránky přispívá v souladu s požadavky směrnice 95/46 o ochraně osobních údajů k zajištění úplnější ochrany práv, jež mají osoby, které navštíví fanouškovskou stránku. Soudní dvůr dále konstatoval, že Unabhängiges Landeszentrum má pravomoc, aby za účelem zajišťování dodržování pravidel v oblasti ochrany osobních údajů na německém území uplatnil nejen vůči Wirtschafts-akademie, ale rovněž i vůči společnosti Facebook

Germany veškeré pravomoci, které má na základě vnitrostátních ustanovení, která směrnicí 95/46 provádějí.

Platí totiž, že pokud podnik usazený mimo Unii (jako je americká společnost Facebook) má v různých členských státech více provozoven, je orgán dozoru členského státu oprávněn vykonat pravomoci, které jsou mu uděleny na základě směrnice 95/463 vůči provozovně tohoto podniku, která se nachází na území tohoto členského státu, přestože na základě rozdělení úkolů v rámci skupiny tato provozovna (v projednávané věci Facebook Germany) zajišťuje pouze prodej reklamního prostoru a jiné marketingové činnosti na území uvedeného členského státu, a přestože výlučná odpovědnost za shromažďování a zpracování osobních údajů na celém území Evropské unie leží na provozovně, která se nachází v jiném členském státě (v projednávané věci Facebook Ireland).

Soudní dvůr EU dále uvedl, že pokud orgán dozoru členského státu (v projednávané věci Unabhängiges Landeszentrum v Německu) hodlá vykonat vůči subjektu usazenému na území tohoto členského státu (v projednávané věci Wirtschaftsakademie) pravomoci zasáhnout na základě směrnice 95/464 z důvodu porušení pravidel o ochraně osobních údajů, kterého se dopustila třetí osoba, která je správcem těchto údajů a má sídlo v jiném členském státě (v projednávané věci Facebook Ireland), má tento orgán dozoru pravomoc posoudit nezávisle na orgánu dozoru posledně uvedeného členského státu legalitu takového zpracování údajů a může vykonat pravomoci k zásahu vůči subjektu usazenému na vlastním území, aniž by předem vyzval orgán dozoru jiného členského státu k učinění zásahu.

❖ Rozhodnutí zpracovala JUDr. HANA RÝDLOVÁ.

Soudní dvůr EU:

K nároku na náhradu za významné zpoždění letu

Nárok na náhradu za významné zpoždění letu se vztahuje i na přímo navazující lety do třetího státu s mezipřistáním mimo území EU. Přestoupení do jiného letadla při mezipřistání nemá žádný vliv na to, že dva nebo více letů rezervovaných současně je třeba považovat za jediný let s navazujícím spojením.

Rozsudek Soudního dvora EU ze dne 31. 5. 2018 ve věci C-537/17 *Claudia Wegener v. Royal Air Maroc*

Z odůvodnění:

Claudia Wegener si u společnosti Royal Air Maroc rezervovala let z Berlína (Německo) do Agadiru (Maroko) s plánovaným mezipřistáním a přestupem do jiného letadla v Casablanca (Maroko). Když se v Casablanca dostavila k nástupu do letadla do Agadiru, Royal Air Maroc jí nedovolila nastoupit na palubu s vysvětlením, že její sedadlo bylo již přiděleno jinému cestujícímu. Claudia Wegener nakonec nastoupila do jiného letadla společnosti Royal Air Maroc a do Agadiru přiletěla se zpožděním čtyř hodin oproti původně plánovanému času příletu. Claudia Wegener následně požádala o náhradu za toto zpoždění. Royal Air Maroc ovšem odmítla této žádosti vyhovět s tím, že C. Wegener se nemůže dovolávat nároku na náhradu podle unijního nařízení o právech cestujících v letecké dopravě. Toto nařízení se totiž nevztahuje na lety uskutečněné výlučně mimo území Evropské unie. Vzhledem k tomu, že letiště v Casablanca a v Agadiru se nacházejí v Maroku, závisí otázka použitelnosti nařízení na tom, zda je třeba oba lety (Berlín – Casablanca a Casablanca – Agadir), které byly rezervovány současně, považovat za jediný let (s navazujícím spojením) z členského státu (Německo), nebo

zda je třeba na ně nahlížet jako na dva samostatné lety, takže na let z Casablanky do Agadiru by se nařízení nevztahovalo. Za těchto okolností Landgericht Berlin (Zemský soud v Berlíně, Německo), k němuž C. Wegener podala žalobu, požádal Soudní dvůr EU o výklad nařízení.

Soudní dvůr EU v rozsudku rozhodl, že nařízení se vztahuje na přepravu cestujících uskutečněnou na základě jediné rezervace a zahrnující, mezi jejich odletem z letiště umístěného na území členského státu (v Berlíně) a jejich příletem na letiště umístěné na území třetího státu (v Agadiru), plánované mezipřistání s přestupem do jiného letadla mimo území Unie (v Casablanca).

Podle Soudního dvora EU z nařízení i z judikatury vyplývá, že když se – stejně jako v tomto případě – rezervují dva lety (nebo více letů) současně, je pro účely nároku cestujících na náhradu třeba považovat tyto lety za jeden celek. Tyto lety je tudíž třeba považovat za jeden a týž „let s navazujícím spojením“.

Soudní dvůr EU poukazuje dále na to, že přestup do jiného letadla, ke kterému může v případě přímo navazujících letů dojít, nemá na tuto kvalifikaci vliv. Žádné ustanovení nařízení totiž nepodmiňuje kvalifikaci přímo navazujících letů tím, zda jsou všechny lety, které je tvoří, zajišťovány týměž letadlem. Taková přeprava, jako je přeprava dotčená ve věci v původním řízení, musí být proto jako celek považována za jediný let s navazujícím spojením, takže se na ni musí nařízení vztahovat.

❖ Rozhodnutí zpracovala JUDr. HANA RÝDLOVÁ.

Evropský soud pro lidská práva:

K soudnímu řízení o náhradě škody pro průtahy

Soudní řízení o náhradě škody pro průtahy v řízení by nemělo trvat déle než jeden rok a šest měsíců na jednom soudním stupni a déle než dva roky na dvou soudních stupních.

Rozsudek ze dne 8. 2. 2018, stížnost č. 10092/13 (a dále stížnosti č. 10092/13, 20708/13, 22455/13, 61245/13, 51482/13, 22520/14, 13258/15) ve věci *Žirovnický v. Česká republika*

Shrnutí:

Případ zahrnoval několik stížností, které ESLP v důsledku jejich obdobného skutkového a právního základu spojil. Všechny stížnosti se týkaly námitky stěžovatele, že Česká republika porušila jeho právo na spravedlivý proces v důsledku nepřiměřené délky jak soudního řízení o meritů věci, tak následného řízení o nároku na náhradu škody způsobené při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem podle zák. č. 82/1998 Sb. Případ je specifický v tom, že zahrnuje „kaskádovitě“ průtahy v řízení a že se týká obecné otázky efektivnosti mechanismu nápravy újmy podle zák. č. 82/1998 Sb. způsobené průtahy v řízení před vnitrostátními orgány.

První stížnost č. 10092/13 se týkala průtahů v řízení o žalobě na ochranu osobnosti, kterou stěžovatel podal v roce 2004 proti České republice zastoupené Ministerstvem spravedlnosti, a dále průtahů v řízení o nároku na náhradu škody. V roce 2008 Městský soud v Praze žalobu na ochranu osobnosti zamítl a téhož roku Vrchní soud v Praze zamítl odvolání stěžovatele. Dovolání bylo zamítnuto Nejvyšším soudem v roce 2010. Mezitím v červnu 2007 stěžovatel uplatnil nárok na náhradu nemateriální újmy podle zák. č. 82/21998 Sb., která mu měla být způsobena nepřiměřenou délkou řízení o žalobě na ochranu osobnosti. Avšak vzhledem k tomu, že Ministerstvo spravedlnosti se jeho návrhem nezabývalo v zákonné šestiměsíční lhůtě, stěžovatel podal v prosinci 2007 žalobu na náhradu škody. Jak Obvodní soud pro Prahu 2, tak Městský soud v Praze konstatovaly, že pokud jde o řízení o žalobě na ochranu osobnosti, právo stěžovatele na řízení v přiměřené lhůtě bylo porušeno. Na rozdíl od Obvodního soudu pro Prahu 2 však Městský soud odmítl přiznat odškodnění a rozhodl, že vzhledem k vysokému počtu soudních řízení zahájených stěžovatelem konstatací porušení jeho práva na řízení v přiměřené lhůtě představuje dostatečnou nápravu nemateriální újmy způsobené. Ohledně namítané délky řízení o náhradu škody podle zák. č. 82/1998 Sb. Městský soud v Praze žalo-

bu stěžovatele zamítl. V roce 2013 bylo zamítnuto dovolání stěžovatele a v roce 2014 byla zamítnuta jeho ústavní stížnost.

Druhá stížnost č. 20708/13 se týkala průtahů v řízení o žalobě podané v roce 2003 proti České republice zastoupené Ministerstvem vnitra, ve které se stěžovatel domáhal náhrady škody za údajně protizákonnou domovní prohlídku, a dále průtahů v řízení o náhradě škody. Řízení ve věci samé skončilo zamítnutím dovolání stěžovatele v roce 2015. Rovněž jeho ústavní stížnost byla v roce 2016 zamítnuta. Nárok na náhradu škody pro průtahy v řízení podle zák. č. 82/1998 Sb. stěžovatel uplatnil v roce 2007. Vzhledem k tomu, že se Ministerstvo spravedlnosti jeho návrhem v zákonné šestiměsíční lhůtě nezabývalo, stěžovatel podal žalobu na náhradu škody k Obvodnímu soudu pro Prahu 7. V roce 2015 Městský soud v Praze jako soud odvolací shledal porušení práva stěžovatele na řízení v přiměřené lhůtě.

Třetí stížnost č. 22455/13 se týkala průtahů v řízení o náhradě škody, která měla být stěžovateli způsobena Českou republikou v důsledku údajného „teroristického útoku“ policisty na jeho rodinu, a dále průtahů v řízení o náhradě škody. Stejně jako v předchozích případech stěžovatel uplatnil nárok na náhradu nemateriální újmy podle zák. č. 82/1998 Sb., která mu měla vzniknout v důsledku průtahů v meritorním řízení, a dále žalobu na náhradu škody v důsledku nečinnosti Ministerstva spravedlnosti, které se jeho návrhem nezabývalo v zákonné šestiměsíční lhůtě. Řízení o náhradě škody v době podání stížnosti stále probíhalo.

Čtvrtá stížnost č. 61245/13 se týkala průtahů ve správním řízení, ve kterém se na základě podání z roku 2004 stěžovatel domáhal zrušení vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, a vnitřního řádu věznic v Plzni, a dále průtahů v řízení o náhradě škody. Městský soud v Praze žalobu v roce 2008 zamítl, rovněž kasační stížnost byla zamítnuta Nejvyšším správním soudem v roce 2009. Stěžovatel v roce 2007 uplatnil nárok na náhradu nepeněžitých újmy podle zák. č. 82/1998 Sb. pro průtahy v řízení a následně podal žalobu na náhradu škody. V roce 2012 Městský soud v Praze shledal, že k průtahům došlo v obou řízeních, avšak nepřiznal stěžovateli náhradu škody. Nejvyšší soud v roce 2012 zamítl dovolání a Ústavní soud v roce 2013 zamítl ústavní stížnost jako zjevně neopodstatněnou.

Pátá stížnost č. 61482/13 se týkala průtahů ve správním ří-

zení proti Vězeňské službě a Ministerstvu spravedlnosti, které bylo zahájeno v roce 2004, a průtahů v následném řízení o náhradu škody způsobenou průtahy ve správním řízení, které bylo zahájeno v roce 2007. V meritorním řízení Nejvyšší správní soud zamítl kasační stížnost v roce 2008 a Ústavní soud ústavní stížnost v roce 2009. V řízení o náhradě škody Městský soud v Praze v roce 2013 rozhodl, že došlo k průtahům v meritorním řízení, avšak nikoliv již v řízení o náhradě škody. Stěžovatel podal do rozhodnutí dovolání. Řízení před vnitrostátními soudy o náhradu škody nebylo v době podání stížnosti skončeno.

Předmětem šesté stížnosti č. 22520/14 byly namítané průtahy v řízení o náhradě škody, která měla stěžovateli vzniknout nezákonným postupem policie. Toto řízení trvalo od roku 2007 do roku 2015, kdy byla zamítnuta stěžovatelova ústavní stížnost. Předmětem stížnosti byly rovněž průtahy v řízení o nároku na náhradu škody podle zák. č. 82/1998 Sb., která měla stěžovateli vzniknout v důsledku nepřiměřené délky hlavního řízení o náhradě škody. Ministerstvo spravedlnosti v roce 2012 návrh zamítlo a stěžovatel následně podal žalobu na náhradu škody k soudu. Řízení nebylo v době podání stížnosti ukončeno.

Poslední, sedmá stížnost č. 13258/15 se týkala nepřiměřené délky probíhajícího soudního řízení o žalobě na ochranu osobnosti, které bylo zahájeno v roce 2006, a souvisejícího návrhu na náhradu škody podle zák. č. 82/1998 Sb., podaného v roce 2012, jenž byl Ministerstvem spravedlnosti odmítnut. V řízení o náhradě škody, které stěžovatel posléze zahájil proti ministerstvu, vnitrostátní soudy shledaly, že řízení o žalobě na ochranu osobnosti bylo nepřiměřeně dlouhé, avšak odmítly stěžovateli přiznat nárok na finanční kompenzaci s tím, že konstatování průtahů představuje dostatečnou nápravu nemateriální újmy způsobené stěžovateli. Jak dovolání, tak ústavní stížnost byly v roce 2014 zamítnuty.

Předmět stížnosti před ESLP:

Předmětem stížnosti byla především namítaná nepřiměřená délka jak meritorních řízení před vnitrostátními soudy, tak řízení o náhradě škody, a tedy údajné porušení čl. 6 odst. 1 (právo na spravedlivý proces), a dále údajná neefektivnost mechanismu náhrady škody podle zák. č. 82/1998 Sb. v rozporu s čl. 13 (právo na účinný prostředek nápravy) Úmluvy.

Rozhodnutí ESLP:

1. Ke stížnostem na průtahy v řízení před vnitrostátními orgány.

Co se týče průtahů v meritorním řízení, ESLP zdůraznil, že délka řízení o meritu věci, jež byla předmětem sedmé stížnosti, činila devět let a čtyři měsíce před třemi soudními instancemi. ESLP poznamenal, že přiměřenost délky řízení musí být posuzována s ohledem ke všem okolnostem případu a na základě následujících kritérií: složitost případu, jednání stěžova-

tele, činnost relevantních orgánů státní správy, význam sporu pro stěžovatele (k tomu viz např. *Frydlander v. Francie* [GC], č. 30979/96, § 43, ECHR 2000-VII; *Comingersoll S. A. v. Portugalsko* [GC], č. 35382/97, § 19, ECHR 2000-IV). K danému případu ESLP konstatoval, že došlo k průtahům v řízení, které byly způsobeny vnitrostátními orgány, a že spor byl pro stěžovatele významný z hlediska toho, co bylo pro něj v sázce (jeho pověst). ESLP dále zohlednil skutečnost, že vláda nepředložila žádný argument, který by prokazoval, že se jednalo o složitý případ nebo že stěžovatel k průtahům významně přispěl. Vzhledem k těmto okolnostem ESLP shledal, že **délka soudního řízení byla nepřiměřená, a že tudíž došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.**

Ohledně namítaných průtahů v řízeních o náhradě škody ESLP poznamenal, že skutečnost, že řízení před Ministerstvem spravedlnosti nemá charakter „sporu“ v klasickém slova smyslu, je irrelevantní pro posuzování délky řízení o náhradě škody.

ESLP dále uvedl následující. V souladu s ustálenou judikaturou ESLP neaplikuje kritéria stanovená pro posuzování přiměřenosti délky běžných řízení pro posouzení přiměřenosti délky řízení o náhradě škody způsobené v důsledku nepřiměřené délky běžných řízení. Od státu je v každém případě vyžadována zvláštní pečlivost u těch řízení, v nichž strana sporu žádá nápravu újmy způsobené nepřiměřenou délkou řízení (viz např. *Belperio a Ciarmoli v. Itálie*, č. 7932/04, § 42, 21. 12. 2010). V takových případech je velmi důležitá rychlost při posuzování věci a ve vedení řízení. Proto **kdykoliv se vyskytnou průtahy v takových řízeních, potom orgán, který posuzuje výši kompenzace, by měl, pokud mu to vnitrostátní právo dovoluje, tak jako v případě České republiky, uznat vlastní průtahy a přiznat poměrně vysokou výši náhrady škody.** Taková praxe brání tomu, aby stěžovatel podával další návrhy na náhradu škody za průtahy v řízení o náhradě škody, a ještě více tak zatěžoval vnitrostátní soudnictví. Vnitrostátní orgány tak – pokud samy uznají vlastní průtahy a s ohledem k tomu navýší kompenzaci – mohou napravit vzniklou situaci a předcházet porušování Úmluvy.

ESLP již dříve judikoval ohledně prostředků nápravy za nepřiměřenou délku řízení podle italského „Pinto“ zákona, že v zásadě by řízení nemělo trvat déle než jeden rok a šest měsíců na jednom soudním stupni a déle než dva roky na dvou soudních stupních, pokud neexistují zvláštní okolnosti, které by odůvodňovaly potřebu delší doby trvání řízení (*CE.DI.SA Fortore S.N.C. Diagnostica Medica Chirurgica v. Itálie*, č. 41107/02 a 22405/03, § 39, 27. 9. 2011; *Francesco Quattrone v. Itálie*, č. 13431/07, § 33, 26. 11. 2013).

Ohledně délky jednotlivých řízení o nároku na náhradu škody ESLP podal následující shrnutí. V daném případě u první stížnosti řízení o náhradě škody trvalo šest let a deset měsíců od data podání návrhu k Ministerstvu spravedlnosti a zahrnovalo čtyři soudní instance. U druhé stížnosti se jednalo o osm let a devět měsíců a o tři soudní instance. U třetí stížnosti řízení o náhradě škody trvalo osm let a devět měsíců a zahrnovalo tři soudní instance. Čtvrtá stížnost se týkala délky pěti let a osmi měsíců a zahrnovala čtyři soudní instance. U páté stížnosti délka řízení o náhradě škody činila osm let a pět měsíců a zahrnovala tři soudní instance. Před-

1 V. Henych: Zákon o matrikách, jménu a příjmení s poznámkami a souvisejícími předpisy, IFEC, Praha 2002, str. 182-183.

2 Dostupné na <https://dejure.org/>.

mětem šesté stížnosti byla délka řízení čtyři roky a tři měsíce před dvěma soudními instancemi.

ESLP shledal, že vzhledem k ustálené judikatuře žádnou z těchto délek řízení nelze považovat za přiměřenou u řízení o náhradě škody způsobené nepřiměřenou délkou jiných řízení.

ESLP uvítal, že české soudy podle zák. č. 82/1998 Sb. obecně akceptují možnost nápravy nepřiměřené délky řízení o náhradě škody tím, že přiznávají zvýšenou kompenzaci. Avšak ESLP zároveň nemohl přehlédnout skutečnost, že **vnitrostátní soudy v poslední době podstatně omezily takovou praxi a že zvýšenou kompenzací přiznávají, pouze pokud navrhovatel požádá o navýšení kompenzace dostatečně včas během řízení před prvoinstančním soudem. Takový přístup v mnoha případech maří účel tohoto prostředku nápravy** vzhledem k tomu, že nepřiměřené průtahy v řízení o náhradě škody se mohou vyskytnout jak později v řízení před soudem první instance, tak v dalších fázích řízení.

ESLP uzavřel, že **došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy také ve vztahu k dotčeným řízením o nároku na náhradu škody.**

2. Ke stížnostem na neefektivnost mechanismu náhrady škody podle zák. č. 82/1998 Sb.

ESLP upřesnil, že čl. 13 Úmluvy vyžaduje, aby státy zajistily účinný vnitrostátní prostředek nápravy za porušení práv a svobod chráněných Úmluvou tak, aby tato práva a svobody mohly být uplatňovány. Prostředek nápravy musí být účinný, což znamená, že musí být adekvátní a dostupný. Státy přitom disponují určitou mezí uvážení ohledně způsobu, kterým takový prostředek nápravy zajistí.

Podle ESLP v daném případě **nic nenaznačuje tomu, že by prostředek nápravy upravený v zákoně č. 82/1998 Sb. nebyl v souladu s požadavky čl. 13 Úmluvy. Stížnost je v tomto ohledu zjevně neopodstatněná.** Ačkoliv délka předmětných řízení o nároku na náhradu škody byla nepřiměřená a zakládá porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, nebyla tak závažná, aby zpochybnila účinnost tohoto prostředku nápravy.

Pokud jde o náhradu nemajetkové újmy, byla ESLP stěžovateli přiznána v celkové výši 5 000 EUR, jakož i náhrada nákladů řízení ve výši 470 EUR.

✦ Rozhodnutí zpracovala Mgr. VLADIMÍRA PEJCHALOVÁ GRÜNVALDOVÁ, Ph.D., LL.M.

Glosa:

K rozsudku NS ve věci spoluzpůsobení škody poškozeným

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2018, sp. zn. 25 Cdo 612/2017

Východisko

Dne 31. 1. 2018 vydal Nejvyšší soud ve věci vedené pod sp. zn. 25 Cdo 612/2017 rozsudek, v němž dospěl k závěrům, které jsou velmi problematické, a proto je s vlastním odlišným stanoviskem předkládáme širší odborné diskusi. Rozhodnutí bylo vydáno při aplikaci příslušných ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále „obč. zák. č. 40/1964 Sb.“); vzhledem k částečně podobným principům tehdejší úpravy a úpravy obsažené v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále o. z.),¹ však zřejmě lze očekávat, že soud bude uvedené závěry sledovat ve své judikatuře i nadále.

Skutkový stav a vymezení právní otázky

Žalobkyně jako kupující uzavřela smlouvu o koupi nemovitosti s prodávajícím L. M., který se však jen vydával za vlastníka této nemovitosti, jímž byl L. C. Žalobkyně po uzavření smlouvy (před vkladem vlastnického práva do katastru nemovitostí) zaplatila převážnou část kupní ceny ve výši 820 000 Kč prodávajícímu. Podpisy na kupní smlouvě ověřila zaměstnankyně žalované (notářky) na základě předložených občanských průkazů, přičemž občanský průkaz na jméno L. C. byl padělek. Ačkoli byl předložený falzifikát co do formy velmi zdařilý, obsahoval nepřesnost v označení orgánu, který doklad vydal, což měla žalovaná (notářka), resp. její zaměstnankyně

poznat. Zaměstnankyně notářky však nezkontrolovala údaje řádně, neodhalila falzifikát, a nedodržela tedy potřebnou míru obezřetnosti a pečlivosti v rámci požadované odborné péče.

Z těchto skutkových zjištění bylo dovozeno, že žalovaná odpovídá žalobkyni podle § 57 zák. č. 358/1992 Sb. za škodu způsobenou tím, že žalobkyně přišla o finanční prostředky zaplacené L. M. Případná (solidární) odpovědnost L. M. nebyla předmětem daného řízení.

Za tohoto skutkového stavu záviselo rozhodnutí dovolacího soudu mj. na vyřešení otázky hmotného práva (v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud neřešené), **zda nevyužití možnosti zaplacení kupní ceny prostřednictvím notářské (advokátní) úschovy při prodeji nemovitosti je okolností zakládající spoluzavinění (spoluúčast) poškozeného na vzniku škody ve smyslu § 441 obč. zák. č. 40/1964 Sb.**

Rozhodnutí Nejvyššího soudu

Nejvyšší soud rozhodl takto: „*Nevyužití možnosti zaplacení kupní ceny prostřednictvím notářské (advokátní) úschovy při prodeji nemovitosti může být okolností zakládající tzv. spoluzavinění poškozeného na vzniku škody ve smyslu § 441 obč. zák. [míněn obč. zák. č. 40/1964 Sb. – pozn. aut.].*

Postup, kdy kupující v rámci své smluvní autonomie ve snaze

¹ Úprava v obč. zák. č. 40/1964 Sb. a o. z. však není zcela shodná. Zatímco obč. zák. č. 40/1964 Sb. pracoval s koncepcí *spoluzavinění* poškozeného (§ 441), o. z. používá vhodnější (širší) konstrukci *spoluzpůsobení* (resp. *spolupříčitatelnosti*) škody (§ 2918). Tento rozdíl obou úprav však koncepčně nevylučuje, že výše uvedená judikatura bude převzata i pro účely o. z.

o rychlou realizaci prodeje přistoupila na ničím nezajištěné zaplacení kupní ceny, představuje v posuzované věci právě takovou okolnost, která se jí přičítá při posouzení, nakolik přispěla k výslednému škodlivému následku, tj. ke ztrátě hodnoty zaplacené kupní ceny. Nelze zároveň přehlédnout, že toto spoluzpůsobení si újmy je v nyní projednávané věci posuzováno nikoliv ve vztahu k úmyslnému útoku pachatele, nýbrž ve vztahu k výkonu notářské činnosti žalovanou, jejíž nedůsledností nebyl podvodný záměr odhalen a nebylo mu zabráněno. V tomto srovnání je zřejmé, že i kupující byla nedůsledná, neboť nezvolila žádný právní prostředek umožňující čelit podvodnému jednání při kupní smlouvě, a že míra její neobezřetnosti je srovnatelná s opomenutím žalované při kontrole identity domnělého prodávajícího.

Konkrétní rozsah spoluzpůsobení si újmy může posuzovat odvolací soud pouze tehdy, pokud by byla úvaha odvolacího soudu zjevně nepřiměřená. Tak tomu ovšem není, protože odvolací soud zvážil všechny relevantní okolnosti, přehledně a přesvědčivě vyložil jejich povahu a význam. Jím stanovená míra spoluzavinění v rozsahu 50 % tak nevykazuje znaky zjevné nepřiměřenosti.“

Kritické hodnocení

Přijaté závěry nejsou podle našeho názoru přesvědčivé a dále uvedených důvodů.

Při posuzování spoluúčasti (spoluzavinění) poškozeného na škodě je rozhodující, zda škoda vznikla nebo se zvětšila také následkem okolností, které se přičítají poškozenému (tak dnes výslovně § 2918 o. z., podobně dle § 441 obč. zák. č. 40/1964 Sb.).

Klíčová otázka je, **kteřé okolnosti se v uvedeném smyslu přičítají poškozenému.** Moderní doktrína náhrady škody v této souvislosti hovoří o tzv. **principu rovného přístupu:** pro přičtení škody jak škůdci, tak poškozenému mají v zásadě platit stejná pravidla.² Od běžných důvodů přičitatelnosti škody škůdci se důvody spoluúčasti poškozeného odlišují tím, že nevedou k poškození cizích statků (a tím k povinnosti nahradit škodu), nýbrž k újmě ve vlastní sféře poškozeného.³

V daném případě by tak muselo být prokázáno, že 1. poškozený porušil nějakou konkrétní povinnost opatrnosti, 2. porušení této povinnosti bylo kauzální ve vztahu k vzniklé škodě, a 3. že účelem této povinnosti opatrnosti je předejít právě těm škodám, které v dané konkrétní situaci skutečně nastaly (tzv. objektivní přičitatelnost, zde v podobě nexu protiprávnosti).

Odvolací soud však vyšel z názoru soudu odvolacího (a tento názor potvrdil jako správný), který své rozhodnutí odůvod-

nil mj. takto: „Podle odvolacího soudu je všeobecně známo, že při koupi nemovitosti se zcela zásadně skládá kupní cena do notářské či advokátní úschovy a k jejímu vyplacení prodávajícímu dochází až po provedení vkladu do katastru nemovitostí, čehož si měla být žalobkyně vědoma při svém právnickém vzdělání. Jestliže sama tvrdila, že prodávající by s prodejem bytu nesouhlasil, pokud by trvala na úschově peněz, protože údajně s prodejem bytu spěchal, aby uhradil své dluhy, pak právě tyto signály ji měly varovat, že podstupuje rizikový obchod. Kdyby žalobkyně složila kupní cenu do notářské úschovy, ke vzniku škody by nedošlo, neboť podvodné jednání prodávajícího by bylo odhaleno před vložení vlastnického práva do katastru nemovitostí.“

Tyto úvahy však nejsou dostačující. Nechme stranou, zda lze dovodit konkrétní povinnost opatrnosti spočívající ve využití institutu notářské (advokátní) úschovy, byť i o tom máme určité pochybnosti. **Podstata problému spočívá v tom, že i kdyby tomu tak bylo, pak toto opatření nechrání před zneužitím falešné identity smluvní strany;** před tímto rizikem může (byť omezeně) chránit právě např. institut úředního ověření podpisu smluvní strany na kupní smlouvě. **Vzniklá újma tak není poškozenému objektivně přičitatelná;** nevznikla v důsledku okolností, které se mu přičítají. Notářská (advokátní) úschova – tedy konstrukce, kdy je kupní cena deponována u notáře (advokáta) a prodávajícímu vyplacena až poté, co byl proveden vklad vlastnického práva kupujícího do katastru nemovitostí – chrání před jiným specifickým druhem rizika na straně kupujícího. Konkrétně jde o ochranu směřující k tomu, aby kupující měl zajištěno vrácení kupní ceny v případě, že kupní smlouva bude mít podle názoru katastrálního úřadu (formální) vady bránící povolení vkladu práva do katastru (případně budou vkladu práva bránit jiné podobné okolnosti – např. stav zápisu v katastru).

Je vhodné dodat, že **právní úprava řízení o povolení vkladu práva ve znění účinném do 31. 12. 2013 neobsahovala při předložení vkladové listiny s úředně ověřenými podpisy zvláštní pravidla, která by umožňovala reálnou ochranu před falešnou identitou prodávajícího.**⁴ Ostatně z odůvodnění předmětného rozhodnutí se podává, že v konkrétním případě byl podvod odhalen až později,⁵ a to při snaze o převzetí nemovitosti (po zaplacení kupní ceny).

Nejvyšší soud se otázkou objektivní přičitatelnosti vůbec nezabýval. Spokojil se jen s úvahou o kauzalitě. Tato úvaha však nevycházela z toho, zda by využití notářské (advokátní) úschovy vůbec vedlo k odhalení falešné identity prodávajícího, nýbrž z toho, že pokud by byla úschova kupující stranou vyžadována, prodávající by v takovém případě odmítl smlouvu uzavřít. I kdyby tomu tak však bylo, pak jde jen o závěr o kauzalitě (*conditio sine qua non*); avšak nic to nevypovídá o objektivní přičitatelnosti. **Pominutí kritéria objektivní přičitatelnosti při posuzování spoluúčasti poškozeného bohužel není v naší soudní praxi výjimečné,⁶ a proto je namístě na tento problém poukázat.**

✿ Rozhodnutí okomentovali doc. JUDr. PETR TÉGL, Ph.D., doc. JUDr. FILIP MELZER, LL.M., Ph.D. Oba jsou advokáti a současně působí na katedře soukromého práva a civilního procesu Právnické fakulty UP v Olomouci.

2 Srov. H. Koziol: Österreichisches Haftpflichtrecht, Band 1, Allgemeiner Teil, 3. vydání, Manz, Wien 1997, str. 366, 371. Dále F. Melzer in F. Melzer, P. Tégl a kol.: Občanský zákoník, Velký komentář, Svazek IX, Leges, Praha 2018, komentář k § 2918 (v tisku).

3 H. Koziol, op. cit. sub 2, str. 366.

4 Prostor pro odlišnou úvahu by mohla nabízet nová úprava vkladového řízení podle zák. č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí (katastrální zákon). Jen z okolností předpokládáme, že se na daný případ ještě použila dosavadní právní úprava (návrh na vklad práva byl podán do 31. 12. 2013; srov. § 63 odst. 4 katastrálního zákona).

5 Vycházíme z předpokladu, že vklad vlastnického práva do katastru byl povolen a proveden (tato skutková okolnost však z rozhodnutí není nijak patrná).

6 Srov. např. též rozsudek NS ze dne 18. 12. 2015, sp. zn. 25 Cdo 4427/2013.

Jaroslav Fenyk, Ladislav Smejkal, Irena Bilá:

Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. Komentář

Wolters Kluwer ČR, Praha 2018, 2., podstatně přepracované a doplněné vydání, 272 stran, 495 Kč.

První vydání komentáře, právě jako jedno z prvních, to mezi dalšími,¹ vyšlo před šesti roky. Doba takto uplynulá znamenala komentovaný zákon, jak už to v prostředí českých „tekutých písků“ trestněprávních novel bývá, řadou změn, tj. v celkovém počtu devíti. Proto je více než zřejmé a potřebné, že autoři tohoto díla nemohli jinak než nabídnout odborné veřejnosti dnes už akutní vydání druhé, reflektující v první řadě právě tento legislativní posun. Namísto je třeba připomenout, že to vše bylo vyvoláno převážně změnami právního řádu v jeho mimotrestních odvětvích, s nimiž je komentovaný zákon organicky provázán; zejm. to platí o nové úpravě správního trestání a samozřejmě i o rekodifikaci soukromého práva.

Předmětem nabízené recenze je tedy komentář k zákonu o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim (dále i „ZTOPO“) zachycující právní stav k 31. 12. 2017, popř. k datům pozdějším, včetně odpovídající judikatury národní a judikatury evropské.

Recenzované dílo zachovává, jako výchozí, systematickou samotného zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, což představuje z hlediska uživatelského nezbytný standard. Nechybí přirozeně údaje o autorech, jakož i seznam použitých zkratk citovaných právních předpisů. Vysoký čtenářský komfort je podporován též věcným rejstříkem, jakož i seznamem literatury použité a literatury související s problematikou trestní odpovědnosti právnických osob. Vlastní struktura textu komentáře je velice přehledná, v logické posloupnosti nabízí zákonný text, jeho komentář, relevantní judikaturu, související zákonná ustanovení, jiné právní předpisy a literaturu, což umožňuje

čtenáři rychlou orientací a práci s nimi.

Za zvláštní zmínku a zejména pak ocenění stojí příloha k § 8 ZTOPO, zcela ojedinělá část komentáře, neboť se s ní u komentářů jiných vydavatelství nesetkáváme; viz pozn. č. 2, 4. Jedná se o *Modelová interní opatření k předcházení trestné činnosti právnické osoby a řešení vzniklých situací (compliance management systém)*. Užité hodnota recenzovaného komentáře pro praktické fungování právnických osob z hlediska prevence jejich kriminality se tak nepochybně výrazně zvyšuje.

Komentář uvádějí předmluvou jeho autoři, prof. JUDr. Jaroslav Fenyk, Ph.D., DSc., JUDr. Ladislav Smejkal a nově k nim přibývají Mgr. et Mgr. Irena Bilá. Celkové složení v příslušných oborech renomovaného autorského týmu zasluhuje vysoké uznání. Předně z toho důvodu, že jeho personální spektrum více než dostatečně a především vysoce kvalifikovaně pokrývá relativně široké a vnitřně složité „portfolio“ nejen trestněprávní materie, nýbrž i s ní nutně spojenou problematiku mimotrestní, zejména občanskoprávní, obchodněprávní, správněprávní aj. Dále rovněž proto, že při takovém rozsahu komentářem zpracované látky dokázali autoři celkem úspěšně držet „zkratka“ neustálými výše zmíněnými novelami „torpédovaný“ zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, tj. jím zakotvený aktuální právní stav, o korespondující judikatuře nemluvě.

V následujícím textu se chci zaměřit spíše jen výběrově na některé trestněprávně

instituty trestního práva právnických osob z toho hlediska, jak je komentář pojal i v jejich případné rozpornosti. To znamená, aby maximálně přispěl ke sjednocování jejich interpretace a aplikace v samotné trestní praxi. Případně i kritické poznámky recenzenta zde nesledují nic jiného než celkové zvýšení kvality samotných vysvětlivek a komentářů obsažených v posuzovaném díle, čímž rozhodně nesnižují jeho celkové vysokou úroveň.

V návaznosti na komentář k § 1 odst. 2 ZTOPO upravujícím vztah tohoto zákona k jiným zákonům z hlediska možnosti jeho aplikace, by bylo možné doplnit, že tuto úpravu je třeba promítnout i do problematiky užití judikatury ovládající trestní právo *fyzických* osob při výkladu a aplikaci trestního práva *právnických* osob. Jmenovitě, pokud jde o trestní zákoník a trestní řád, lze-li jejich ustanovení použít subsidiárně ve smyslu citovaného ustanovení, neboť to z povahy věci není vyloučeno,² mělo by platit totéž i o konstantní judikatuře vážící se právě k těmto, tj. subsidiárním ustanovením. V určitých případech lze tato zákonná ustanovení a judikaturu k nim použít jen modifikovaně, je-li pachatelem, resp. osobou podezřelou, obviněnou či obžalovanou osoba právnická.

Jinak řečeno, stávající konstantní judikatura k těmto (subsidiárně použitelným) zákonným ustanovením je z povahy věci proto použitelná i při rozhodování ve vě-

¹ Vydáními v roce 2012 např. u nakladatelství C. H. Beck a Linde.

² Srov. též P. Šámal, J. Dědič, T. Gřivna, F. Půry, J. Říha: Trestní odpovědnost právnických osob, Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha 2012, str. 64-82; J. Fenyk: Zákon o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, in V. Kratochvíl a kol.: Trestní právo hmotné, Obecná část, 2. vydání, C. H. Beck, Praha 2012, str. 526; P. Škvain: Řízení proti právnickým osobám, in P. Šámal, J. Musil, J. Kuchta: Trestní právo procesní, 4. vydání, C. H. Beck, Praha 2013, str. 707 a násl. Jinak z hlediska korelace základních zásad trestního práva fyzických a právnických osob bližší srov. např. V. Kratochvíl: Trestní odpovědnost právnických osob a základní zásady trestního práva hmotného, Trestněprávní revue č. 9/2011, str. 249-253. Viz též V. Kratochvíl: Trestní odpovědnost právnické osoby jednající v omylu, in J. Záhora (ed.): Aktuální otázky trestního zákonodárství, pocta prof. JUDr. Milanovi Čičovi, DrSc. et mult. Dr. h. c., k 80. narozeninám, Zborník příspěvků z celoštátní konferencie s medzinárodnou účasťou konanej dňa 19. januára 2012, Paneurópska vysoká škola, Fakulta práva, Bratislava 2012, str. 113-129; F. Půry, P. Šámal: Trestní odpovědnost v souvislosti s rozhodováním kolektivních orgánů, Právník č. 11/2013, str. 1069.

cech podle trestního práva *právnických osob*. Zároveň třeba zdůraznit, že tomu nesmí bránit *zákaz retroaktivity trestních zákonů k tíži pachatele*, vztahující se na činy právnických osob spáchané před 1. 1. 2012, tj. před účinností ZTOPO.

Dosavadní penzum konstantní judikatury podle jejího stavu ke dni 31. 12. 2011, použitelné na činy právnických osob spáchané 1. 1. 2012 a po tomto datu, nabízejí už publikované komentáře k zákonu o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.³

Jinak jasný a výstižný komentář k § 6 odst. 1 písm. b) ZTOPO, jakožto ustanovení patrně frekventovanějšímu, nemohl pochopitelně obsáhnout všechny varianty, které přináší praxe. Jako problematické z tohoto hlediska se jevílo svého času např. i to, zda lze Úřad Regionální rady regionu soudržnosti podřadit pod „územní samosprávné celky při výkonu veřejné moci“ či nikoli, právě ve smyslu § 6 odst. 1 písm. b) komentovaného zákona, tedy s důsledky pro jeho případnou trestní odpovědnost. Jinde bylo konstatováno, že Regionální rada jakožto orgán regionu, resp. územního samosprávného

celku na úrovni kraje, stejně tak ani Úřad coby její orgán, z povahy věci tímto územním samosprávným celkem, resp. regionem *samotným* být nemohou, tedy ani subjektem výkonu veřejné moci, tudíž už z tohoto důvodu *trestně neodpovídají*.⁴

Zajímavý je názor komentáře na otázku, zda v návaznosti na § 7 ZTOPO je přípustná trestní odpovědnost právnických osob za trestnou součinnost, a sice u trestných činů, které nespádají pod zde uvedené negativní výčet, nicméně jejich spáchání právníkou osobou může být vyloučeno omezujícím § 1 odst. 2 ZTOPO (... z povahy věci). Komentář jejich odpovědnost za takovou trestnou součinnost nevylučuje.⁵ Odkazuje zde např. na § 185 odst. 3 písm. b) zák. č. 40/2009 Sb., ve znění pozdějších předpisů, trestní zákoník, dále i „tr. zákoník“. V rámci výkladů o základech trestní odpovědnosti právníké osoby je třeba dále vyzdvihnout přístup komentáře k pojmu „v zájmu právníké osoby“.⁶ Též se tu řeší i alternativa spáchání protiprávního činu sice „v rámci činnosti“ právníké osoby, zároveň však i na její úkor. Do výkladů o subjektivní stránce trestného činu právníké osoby pronikly věcně ne zcela adekvátně teze o vůli subjektu a jejím projevu navenek, což představuje trestněprávní pojem *jednání*, který ovšem patří do stránky objektivní. Projev vůle, či jeho absence, je kritériem pro odlišení „jednání“ od pouhého „chování“ se subjektu, které volní obsah postrádá. Není tedy kritériem pro rozlišení úmyslných a nedbalostních trestných činů, jak uvádí komentář.⁷ Hranice mezi nimi je vedena jinudy.⁸ Naproti tomu je třeba vysoce hodnotit zevrubný komentář o primárních, sekundárních, popř. terciárních subjektech trestných činů právníkých osob.

Komentář věnuje zevrubnou pozornost nové úpravě rozšířené exkulpce právníké osoby z trestní odpovědnosti. Právem kriticky upozorňuje na její nekonceptnost plynoucí z toho, že je produktem poslancské iniciativy, u níž je zpravidla problematickou odborná úroveň legislativních návrhů. Autoři komentáře kladou důraz na „formálně-materiální“ chápání tzv. *compliance management systému*. Nestačí jej mít v pořádku takřkajíc „papírově“, když reálně co do své podstaty nefunguje. Vzdor důvodným pochybnostem komentáře o tom, zda právníké osoby mohly mít v době spáchání trestného činu již od 1. 1. 2012 perfektní *compliance management systémy* k dispozici, když nová úprava je zavedla s účinností

až od 1. 12. 2016, nastal-li by takovýto případ, tj. přesto takto náležitě vybavená právníká osoba by se dopustila trestného činu před zmíněnou účinností příslušné novely (zák. č. 183/2016 Sb.), nic by samozřejmě nebránilo retroaktivní aplikaci pozdějším zákonem zavedené širěji pojaté exkulpce (příkaz *retroaktivity in bonam partem*). Cenný je komentář i v tom, že dává jasné intence orgánům činným v trestním řízení ohledně dokazování předpokladů požadovaných v § 8 odst. 5 ZTOPO. Na druhé straně určitou pochybnost vyvolává názor komentáře, podle něž nelze a priori vyloučit použití § 8 odst. 5 ZTOPO u právníkých osob účelově založených k páchaní úmyslné trestné činnosti.⁹ Představa, že „zločinná právníká osoba“ má zároveň svůj *compliance management systém*, je mírně řečeno nereálná. Tedy i v tom smyslu, že pokud ho přece jen bude mít, nemůže být myšlen vážně („materiálně“). Naznačené spojení *compliance management systému* a „zločinné právníké osoby“ silně připomíná *contradictio in adiecto sui generis*.

Na margo takových institutů trestního práva právníkých osob, jaké pokrývá § 9 ZTOPO (tj. pachatel, spolupachatel a účastník), je potřeba uvést, že k těmto mají blízko některé specifické situace, stojící rovněž v dosahu citovaného ustanovení. Jedná se o trestněprávní posouzení tzv. *participace fyzického pachatele na činu právníké osoby* za skutkových okolností různé trestněprávně relevantních, někdy zakládajících navíc i specifické případy *jednočinných souběhů* příslušných forem trestné součinnosti. Myšleny jsou tu případy, kdy čin právníké osoby, jakožto hlavní, je sám *trestným činem* ve smyslu § 7 ZTOPO, přičemž na něm participuje pachatel fyzický. Anebo půjde o situaci, kdy fyzický pachatel participuje sice na činu právníké osoby, který je ovšem ve smyslu § 7 ZTOPO *činem beztrestným*, neboť uvedeným v *taxativním* výčtu citovaného ustanovení trestního zákoníku, stanovícím výjimku z generální klauzule zahrnující trestné činy právníkých osob.¹⁰

Souhlasit je třeba s komentářem v tom, že právní úprava trestněprávního nástupnictví právníkých osob ve smyslu § 10 ZTOPO je spíše jen rudimentární povahy, což pro trestní praxi není až tak dobrá zpráva.¹¹

V návaznosti na problematiku sankcionování právníkých osob vyslovuje komentář zajímavou myšlenku týkající se

3 J. Fenyk, J. Smejkal: Zákon o trestní odpovědnosti právníkých osob a řízení proti nim, Komentář, 1. vydání, Wolters Kluwer ČR, Praha 2012; P. Forejt, P. Habarta, L. Trešlová: Zákon o trestní odpovědnosti právníkých osob a řízení proti nim s komentářem, 1. vydání, Linde, Praha 2012; J. Jelínek, J. Herczeg: Zákon o trestní odpovědnosti právníkých osob, Komentář s judikaturou, 1. vydání, Leges, Praha 2012; titíž, 2. vydání, Leges, Praha 2013; P. Šámal, J. Dědič, T. Grívna, F. Púry, J. Říha, op. cit. sub 2.

4 Více k tomu srov. V. Kratochvíl: Postavení Úřadu Regionální rady regionu soudržnosti ve smyslu zák. č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právníkých osob a řízení proti nim, Kriminálnístka č. 3/2013, str. 190-197.

5 Recenzovaný komentář, str. 32, 33.

6 Z aktuální judikatury srov. Rt 23/2016-I [podmínky, za nichž nejde o trestný čin podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku spáchaný v zájmu právníké osoby].

7 Recenzovaný komentář, str. 39.

8 Srov. např. V. Kratochvíl a kol., 2012, op. cit. sub 2, str. 297 a násl.

9 Recenzovaný komentář, str. 63.

10 Více k tomu srov. V. Kratochvíl: Participace fyzického pachatele na (trestném, beztrestném) činu právníké osoby, in M. Fryšták, E. Žatecká (eds.): Nové jevy v hospodářské kriminalitě: Juristický, kriminalistický a kriminologický pohled, Sborník příspěvků z konference, 1. vydání, MU, Brno 2014, Spisy PFMU (AUBI), řada teoretická, sv. č. 492, str. 91-108.

11 I když pro českého zákonodávce v tomto ohledu inspirativní úprava rakouská rovněž nijakou zvláštní bohatostí neoplývá; srov. § 10 Rechtsnachfolge, Verbandsverantwortlichkeitsgesetz, Fassung vom 7. 5. 2018.

procesního postavení třetích osob, to v kontextu § 14 odst. 3 ZTOPO. *De lege ferenda* doporučuje pro trestní řád úpravu,¹² jež by umožnila, „... aby se trestního řízení účastnily tyto třetí osoby, ..., a měly v něm jakákoliv práva ...“, pokud nejsou zároveň v jiném procesním postavení, s nímž platný trestní řád již počítá (např. poškozený).

Zdánlivá nepřesnost se pojí s komentovaným textem k § 15 odst. 2 ZTOPO, v němž se uvádí, že „... zák. o tr. odpovědnosti právnických osob připouští pouze jediné ochranné opatření, a to zabrání věci ...“¹³ Naproti tomu zákonná díkce hovoří ještě o *zabrání části majetku*, které zavedla s účinností od 18. 3. 2017 novela trestního zákoníku, zák. č. 55/2017 Sb.¹⁴ Ve skutečnosti ovšem nechybí samostatný komentář právě k § 26a ZTOPO pojednávající o tomto druhém ochranném opatření.

V souvislosti s peněžitým trestem se komentář nebrání možnosti subsidiárního použití § 69 tr. zákoníku o náhradním trestu i na případy uložení peněžitého trestu právnické osobě.¹⁵ Osobně mám ale za to, že náhradní trest odnětí svobody a jeho subsidiární aplikace podle trestního zákoníku bude právě z povahy věci vyloučena (trest odnětí svobody jakožto trest náhradní lze uložit jen fyzické, nikoliv však právnické osobě; srov. § 15 ZTOPO).

Komentář jako zajímavost připomíná, že „... zabrání věci bylo možno uložit práv-

*nícké osobě za shora uvedených podmínek již před nabytím účinnosti zák. o tr. odpovědnosti právnických osob, neboť to povaha § 101 až 104 tr. zákoníku nepochybně umožňovala. Je proto namístě otázka, zdali právní úprava provedená v § 26 není v tomto směru nadbytečná.“*¹⁶ Takto popsané uložení zabrání věci, tedy již před nabytím účinnosti ZTOPO, by však předpokládalo, že i trestný čin (v návaznosti na něj se zabrání věci ukládá) by právnická osoba musela spáchat za stejných časových relací, tedy před onou účinností. Tu se však dostáváme do „pas-ti“ zakázané retroaktivity již v rovině viny. Ani ev. podpůrně aplikovaný § 3 odst. 2 tr. zákoníku (s oporou o § 1 odst. 2 ZTOPO) zde nepomůže, neboť míří na zcela jiné případy.¹⁷

Recenzovaný komentář v kontextu zrušeného § 28 ZTOPO upozorňuje, že dnem 1. 7. 2017 nabytí účinnosti zák. č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich. Tímto se zásadně mění dosavadní úprava přestupkového práva, což bude mít dopad i na řešení kolizí mezi přestupkem a trestným činem právnické osoby, jež se bude nadále opírat o nový přestupkový zákon. Jen pro úplnost: dále v zákoně o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim se jeho citovaná ustanovení dotýkají pouze *procesních* aspektů poměru trestního práva soudního a správního práva trestního.¹⁸ Naproti tomu avizované řešení kolizí mezi přestupkem a trestným činem právnické osoby je povahy *hmotněprávní*. Na tomto místě by proto čtenář spíše očekával výklady o subsidiaritě trestní represe, resp. prioritě správního trestání; srov. § 5 cit. zákona.¹⁹

Za pravdu je třeba dát komentáři v tom, že změna založení právnické osoby (z původní její časově či účelově omezené existence) na dobu neurčitou, ve smyslu § 32 odst. 2 ZTOPO, je změnou bez jakéhokoliv dalšího omezení této neurčitosti, např. jen na dobu do pravomocně skončeného trestního řízení. Opačný názor, na nějž komentář upozorňuje, totiž takový, kdy ona neurčitost by byla jen dočasná, je svým způsobem protimluv, tedy jako takový jen stěží akceptovatelný. Na margo § 35 odst. 2 ZTOPO nepripouštějícího nutnou obhajobu u právnických osob lze jen odkázat na prameny zabývající se „kacírskou myšlenkou“ jejího zavedení i v těchto případech.²⁰

Závěrem lze konstatovat, že recenzované dílo, i přes některé drobné polemické poznámky recenzenta, předkládá čtenářům poměrně hutný, zároveň však přehledný (díky zvýraznění klíčových pasáží textu) a čtivý text opírající se o náležité literární prameny (historické a zejm. recentní) i judikaturní zázemí. Je samozřejmým náležitým standardem, že komentář postihuje stěžejní aspekty odpovídajících právních institutů, čímž funguje coby vhodně praxi orientující a sjednocující „lodivod“ ve více než složité trestněprávní materii týkající se právnických osob.

✦ prof. JUDr. VLADIMÍR KRATOCHVÍL, CSc., působí jako poradce v oddělení dokumentace a analytiky judikatury Nejvyššího soudu, emeritní profesor MU (Právnická fakulta, katedra trestního práva)

Jan Kozák, Jaroslav Brož, Alexandr Dadam, Antonín Stanislav, Zdeněk Strnad, Lukáš Zrůst, Michal Žižlavský:

Insolvenční zákon. Komentář

Wolters Kluwer ČR, Praha 2018, 4. vydání, 1 840 stran, 2 599 Kč.

Nakladatelství Wolters Kluwer vydává již počtvrté komentář k zák. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insol-

12 Tu lze vnímat buď jako podnět pro probíhající rekodifikační práce na novém kodexu trestního práva procesního, anebo spíše jako impuls pro budoucí změny samotného ZTOPO, pro nějž je „status třetích osob“ *verbis expressis* určité specifikum, kterým asi netřeba zatěžovat obecný předpis, tj. trestní řád.

13 Recenzovaný komentář, str. 105.

14 Jak uvedeno shora, recenzovaný komentář zahrnuje právní stav k 31. 12. 2017.

15 Recenzovaný komentář, str. 114.

16 Recenzovaný komentář, str. 135.

17 Podrobněji srov. V. Kratochvíl a kol., 2012, op. cit. sub 2, str. 62.

18 Recenzovaný komentář, str. 148, 149.

19 „Přestupkem je společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin.“

20 Podrobně viz D. Čep: Nutná obhajoba právnické osoby *de lege ferenda*, Státní zastupitelství č. 2/2018, zejm. str. 13 a násl. (Viz též A. Tibítanzlová: Nutná obhajoba právnické osoby – ano, či ne? – 1. část, Bulletin advokacie č. 6/2018, str. 29-33, a A. Tibítanzlová: Nutná obhajoba právnické osoby – ano, či ne? – 2. část, Bulletin advokacie č. 7-8/2018, str. 20-23 – pozn. red.)

venční zákon). Reaguje tak především na poslední změnu uvedeného předpisu, provedenou zákonem č. 64/2017 Sb., účinnou od 1. 7. 2017. K tomu se ostatně v předmluvě autoři sami hlásí a zároveň ovšem celkem trefně naznačují, že tato novela se příliš nepovedla. Sám bych asi volil výstižnější obrat, ale i ono autoři taktně pojaté stanovisko dostatečně vypovídá, jaký je názor odborné veřejnosti na tento ne dost vydařený pokus přizpůsobit předpis zásadního právního významu politické zakázce.

Zde máme před sebou výsledek úsilí sedmero odborníků pohybujících se dlouhodobě na insolvenčním poli („jako doma“), kteří se zjevně ze všech svých sil snaží, tam, kde to alespoň trochu jde, vnést jasno a prvky systému do insolvenční půdy více než třiceti novelami rozorané. Při vědomí ohlašovaných dalších, přinejmenším stejně razantních změn jde o úsilí vpravdě sisyfovské a již jen za to si autoři zaslouží uznání.

O dobré orientaci v „úpadkovém terénu“ svědčí, že autoři se nevyhýbají ani problematičtým otázkám, s nimiž se, tu úspěšně, tu méně úspěšně, potýká soudní praxe. Lze ocenit, že v mnohých případech komentář nekončí tam, kde začíná problém, a že autoři se neostýchají vyjít svůj názor na věc a vysvětlit, co je právě k takovému postoji vedlo. Protože je zjevné, že mají dostatek načteno, tedy není jim cizí ani práce s odbornou literaturou, tak bych se osmělil přimluvit, aby v příštím vydání (při stávající legislativní smršti ho lze vbrzku zřejmě důvodně očekávat) autoři vyšli čtenářům více vstříc a své zdroje neskrývali.

Je namístě též pochválit práci s judikaturou. Kupř. při výkladu ust. § 394a vztahujícímu se ke společnému oddlužení manželů, kde při zmínce o možných úskalích, která může přinášet poměrně kusá zákonná úprava dané problematiky, je příležitě uvedeno významné usnesení Vrchního soudu v Olomouci (2 VSOL 54/2016) naznačující směr, jehož se snad praxe bude držet, totiž možnost pokračovat v oddlužení i při úmrtí jednoho z manželů, pokud je ten druhý schopen zákonným podmínkám dostát. Nejenom z tohoto dílčího úseku jsem přitom nablýhl dojem, že autoři celkem bedlivě sledují rozhodovací praxi ne-

jenom Nejvyššího soudu, ale též obou soudů vrchních.

Jakkoli bych uvítal na níže uvedené téma delší pojednání, přece je mi i tak sympatické, jak se autoři (opět s odkazem na rozhodovací praxi, tentokrát především Nejvyššího soudu) staví ohledně uspokojování nesplatných pohledávek za názor podle mého logicky plynoucí z textu § 250, a to v tom směru, že mimo konkursní poměry splatnost věřitelských pohledávek za dlužníkem bez dalšího nenastává, ani se na nesplatné pohledávky nepohlíží jako na splatné. Vymezují se tak, po mém soudu zcela správně, vůči v praxi stále častěji se vyskytujícímu snahám bez zákonné opory přirrhknout tento účinek (zesplatnění) i pro potřeby řešení dlužníkovy úpadku oddlužením ve formě splátkového kalendáře.

Téměř dvě stě stran je věnováno reorganizaci, tedy problematice v odborné literatuře ne tak frekventované, jak by si její, především hospodářský význam zasloužil. Zde autoři hojně citují zejména rozhodnutí vrchních soudů, ale využívají též svých teoretických znalostí i praktických zkušeností a provádějí čtenáře houštinami lemujícími jednotlivá zákoutí tohoto sanačního řešení dlužníkovy úpadku.

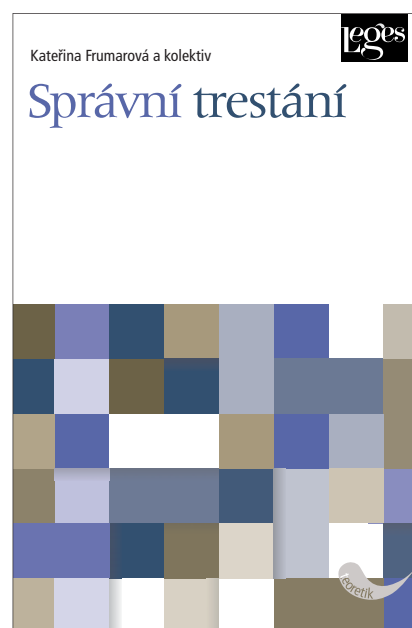
Pochvalu zaslouží fundované shrnutí materiálů vztahujících se k jedné ze stěžejních agend insolvenčního zákona, totiž problematice neúčinnosti právních úkonů (v terminologii současného občanského zákoníku právního jednání) a odpůřčích žalob. Tato oblast je hodna pozornosti již proto, že insolvenční zákon, oproti dřívějšímu zákonu o konkursu a vyrovnání, dané téma podstatně rozvinul s cílem umožnit insolvenčním správcům, aby získali pro věřitele i ten dlužníkovy majetek, který v důsledku svého nekalého přístupu dlužník pozbyl, nebo ho nenabyl. V této souvislosti lze pro úplnost ještě zmínit úvahu nad ne úplně souladným vyzněním § 239 odst. 1 a § 243 týkajících se situace, kdy dlužník věřitel dosáhl na základě své odpůřčí žaloby rozhodnutí o neúčinnosti právního úkonu insolvenčního dlužníka ve prospěch třetího. Autoři zodpovědně vysvětlují, kdy vlastně rozsudek o takové odpůřčí žalobě nejpozději může nabýt právní moci, aby z něj tento věřitel mohl zákonem předvídaným způsobem fruktifikovat.

Z výše řečeného tedy plyne a na díle samém je to především vidět, že čtenáři jsou předkládány výsledky leckdy mnohaletých zkušeností z různých oblastí úpadkové problematiky, prostě tak, jak je komentáři načerpali při výkonu svých funkcí, povolání či zaměstnání.

Plusem publikace, jenž by měl být samozřejmým, leč leckdy tomu tak není, je doplnění komentáře o texty dalších předpisů, které může ke své práci potřebovat každý, kdo se s insolvenčním právem potkává, či potkávat musí.

Osobám zmíněným v předchozím odstavci lze tedy publikaci ke studiu jen doporučit, neboť při bedlivém čtení mohou na některé otázky nalézt odpovědi, u jiných otázek mohou z příslušných pasáží třeba vyjít, podumat o nich a k vlastnímu názoru dospět samy.

✦ JUDr. FRANTIŠEK KUČERA,
soudce Vrchního soudu v Praze

Kateřina Frumarová a kolektiv:

Správní trestání

Leges, Praha 2017, 400 stran,
490 Kč.

Přijetí zák. č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, účinného od 1. 7. 2017, jímž bylo završeno několikaleté úsilí o vytvoření komplexní právní úpravy odpovědnosti za pře-

stupky, rozpoutalo vlnu zájmu o téma správního trestání, a to nejen ze strany čtenářů, ale také ze strany autorů, kteří se tohoto tématu ujali a zpracovali jej do podoby širokého spektra titulů, počínaje tituly doprovázejícími jednotlivá ustanovení nové právní úpravy a konče tituly v podobě rozsáhlých monografií či komentářů.

Mezi posledně uvedenou skupinu autorských děl, tedy mezi **rozsáhlé monografie uchopující téma nového přestupkového zákona a problematiky odpovědnosti za přestupky**, pak můžeme zařadit monografii *Správní trestání* od kolektivu autorů vedeného doc. Kateřinou Frumarovou, jež byla vydána v roce 2017 v pražském nakladatelství Leges.

Správní trestání svým obsahem a rozsahem pojaté problematiky přesahuje jiné aktuální monografie věnující se tomuto tématu, neboť *Správní trestání* se ve svých kapitolách zabývá nejenom aktuální problematikou v podobě nové právní úpravy na úseku odpovědnosti za přestupky, ale toto téma doplňuje také o rozbor trestání na úseku dalších oblastí veřejné správy, neboť o trestání ze strany veřejné správy je totiž nezbytné hovořit i ve vztahu k dalším významným právním odvětvím, která sice historicky byla součástí správního práva, nicméně v důsledku společenského a právního vývoje se z něj vydělila, a v současnosti již představují samostatná právní odvětví, mající své svébytné a opodstatněné místo v českém právním řádu.

Nicméně, s ohledem na vyslovenou aktuálnost problematiky odpovědnosti za přestupky na úseku správního práva, je **nejrozsáhlejší část publikace věnována právě analýze obecných institutů správního trestání a správněprávní odpovědnosti**, kdy v úvodních pasážích dané monografie jsou připomenuta základní východiska nové úpravy správního trestání.

Následující členění první části práce zabývající se novou právní úpravou správního trestání tak odpovídá charakteru právní úpravy, kdy se monografie detailně zabývá obecnou rovinou hmotněprávní i procesněprávní úpravy dané problematiky ve znění nového zákona o přestupcích, jakož i definováním zvláštní právní úpravy přestupků s věnováním samostatné kapitoly správním pořádkovým deliktům. Monografie vysvětluje působnost zákona, jakož i způsob, jakým je

přestupek, jenž se stal nejvýznamnějším a nejobsáhlejším druhem správního deliktu, definován. Dále se monografie podrobně zabývá okolnostmi vylučujícími protiprávnost, podmínkami zániku odpovědnosti za přestupek, jednotlivými správními tresty a ochrannými opatřeními. Prostor je taktéž věnován definování řízení a postupu v řízení o přestupcích, kdy monografie detailně popisuje obecné procesní instituty v podobě příslušnosti správních orgánů, účastníků řízení a osob zúčastněných na řízení, jakožto i práv jim svěřených. Největší prostor je pak v rámci procesněprávní úpravy ponechán shrnutí jednotlivých fází řízení o přestupku.

Na první část monografie logicky navazuje část věnovaná soudnímu přezkumu správních rozhodnutí ve věcech správního trestání, kdy důležitost tohoto subtématu nelze v kontextu správního trestání opomenout, neboť judikatura významně ovlivňuje a dotváří aplikační praxi správních orgánů v této oblasti. Přínos této pasáže monografie *Správního trestání* bezesporu spočívá mj. v provedení komparativního srovnání české právní úpravy soudního přezkumu s úpravou polskou i slovenskou, jež je konfrontována s požadavky doporučení Výboru ministrů Rec (2004) 20.

Druhá rozsahově nejobsáhlejší část *Správního trestání* je pak věnována **správnímu trestání ve finančním právu**, jakož i problematice finančněprávní odpovědnosti. Monografie dochází k závěrům, že finanční trestání, ačkoliv nemá ucelenou právní úpravu obdobnou správnímu trestání, je svým charakterem vcelku obdobné trestnímu právu správnímu. Tato část práce se prostřednictvím detailní analýzy soudní judikatury blíže zaměřuje na vytyčení limitů práva na spravedlivý proces v řízení o přestupcích ve finančním právu, jakož i na definování nástrojů k nápravě rozhodnutí při správě daní či následkům porušení povinností ve finančním právu. Pozitivum této části monografie shledávám v podrobné analýze judikatury týkající se možnosti porušení zásady *ne bis in idem* ve finančním trestání a definování požadavků stanovených judikaturou k posouzení otázky, zda došlo k porušení této zásady v případě porušení povinností ve finančním právu.

Publikaci dále doplňují části týkající se **správního trestání v oblasti práva život-**

ního prostředí (správní trestání v horním právu) a práva sociálního zabezpečení.

Z výše uvedeného plyne, že předmětná monografie se zabývá velmi rozsáhlou, obtížnou a neustále se vyvíjející problematikou trestání ve sféře veřejné správy. Vzhledem k uvedenému je zcela pochopitelné, že obdobná monografie nemůže přinést komplexní pohled na dané téma. Záměrem monografie, jak sami autoři uvádějí, bylo poskytnout systematický pohled na problematiku správního trestání, jakož i na problematiku finančního trestání, s poukazem na vzájemné spojitosti správního řízení a finančního řízení, přičemž mám za to, že tento cíl byl monografií naplněn.

A právě snaha autorů nahlédnout na oblast správního trestání v tom nejširším možném smyslu a úhlu pohledu, kdy správnětrestní pravomoc veřejné správy, resp. jejich orgánů, není zásadně omezena pouze a jen na oblast správního práva jako takového, je pak dle mého názoru nepopíratelným přínosem pro teorii i praxi.

✿ Mgr. MARKÉTA VLKOVÁ,

interní doktorandka na katedře správního práva a správní vědy Právnické fakulty Masarykovy univerzity

Jan Mareček, Jiří Doležal, Vladimíra Sedláčková, Tomáš Sklenář, Martin Tunka, Zdeňka Vobrátlová:

Komentář ke stavebnímu zákonu a předpisy související

Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2., aktualizované vydání, 960 stran, 1 199 Kč.

Jak se vyznat v platném znění stavebního zákona. Takový návod nabízí právě vycházející nový komentář aktuálního znění stavebního zákona (*Komentář ke stavebnímu zákonu a předpisy související*, 2. vydání), který vydává Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o. Navazuje tím na předchozí komentář vydaný týměž nakladatelstvím v roce 2013, který byl zpracován k právnímu stavu platnému do 31. 3. 2013.

Od té doby prošel stavební zákon dalšími deseti novelizacemi, z nichž většína byla vyvolána jinými zákony, které provedly jen drobné dílčí změny zákona. Dvě novelizace však byly zásadní. První z nich (zákon č. 39/2015 Sb.), který prvotně měnil zákon EIA, přinesl podstatné změny do procesu umísťování a povolování realizace staveb. Tyto změny byly přitom tak zásadní, že si vyžádaly urychlené navržení další novely stavebního zákona, za účelem příslušná řízení zjednodušit, a tak snížit neúměrnou administrativní zátěž. Výsledkem těchto snah bylo schválení tzv. velké novely stavebního zákona (zákon č. 225/2017 Sb.), kterým se mění nejen stavební zákon, ale také dalších 44 zákonů, a jenž je účinný od 1. 1. 2018.

Toto **aktuální znění stavebního kodexu je předmětem zmiňovaného Komentáře**, který by se měl stát cennou pomůckou nejen pro laickou veřejnost, ale i pro odborníky. Užitečné informace poskytne především úředníkům na obecních a krajských úřadech, kteří rozhodují o využití území a povolují konkrétní stavby, jakož i projektantům a investorům, případně dalším účastníkům výstavby.

Publikace má tak daleko větší ambice než jen poskytnout základní orientaci občasným uživatelům tohoto složitého zákona, ale **nastínit i praktikům fundovaný výklad vzájemných vazeb a souvislostí mezi jednotlivými fázemi územního a stavebního řízení, jeho jednotlivých institutů**, aby bylo dosaženo základní

ho cíle, kterým je bezchybné a rychlé povolení realizace stavebního záměru.

Proč však sáhnout z velké škály vydávaných komentovaných znění stavebního zákona právě po tomto díle? Důvodů pro tvrzení, že se jedná o kvalitní nakladatelský počín, se nabízí hned několik.

Předně je *Komentář* zpracovaný osvědčeným a renomovaným autorským kolektivem, složeným z odborníků na jednotlivé oblasti stavebního práva, který má letitou praxi s tvorbou, výkladem i aplikací stavebních předpisů. Tato skutečnost skýtá nemalé záruky, že jde o fundovaný pohled na celou problematiku podloženou osobními zkušenostmi, jenž se neomezuje pouze na parafrázování důvodových zpráv k jednotlivým změnám stavebního zákona. Nabízí totiž i „přidanou hodnotu“ v podobě vysvětlení změn oproti původním návrhům přijatým v zákonodárném sboru v průběhu legislativního procesu a důvodů, za jakým účelem byly přijaty.

Další přínos *Komentáře* je možné spatřovat v tom, že nestaví na subjektivních stanoviscích autorů, kteří se mnohdy i významně podíleli na přípravě a dovtváření finální podoby stavebního zákona a jeho novel, ale preferuje objektivní hledisko. Zohledněny jsou tak mj. reálné poznatky na úseku územního plánování a stavebního řádu získané z činnosti Ministerstva pro místní rozvoj a rozkladové komise jejího ministra, jakož i právní názory z rozhodovací praxe soudů, zejména z judikatury Nejvyššího správního soudu. Pro vlastní rozhodování tak představuje *Komentář* cenný relevantní návod optimálního postupu, který by měl být využíván kompetentními správními orgány při jejich rozhodovací činnosti.

V neposlední řadě je třeba ocenit jazykovou úroveň celé publikace, která netenduje k akademismu ani k nadužívání technických a cizích výrazů, ale vyznačuje se srozumitelným popisováním odborné problematiky.

Předností je i přehlednost vykládané materie členěné v následující posloupnosti. Nejprve je uveden platný text stavebního zákona průběžně prokládaný komentářem k jednotlivým ustanovením, doplněný odkazy na související ustanovení zákona a jiné právní před-

pisy a na dosavadní judikaturu. Poté následují vždy v úvodu obecně komentované prováděcí předpisy s jejich plnými texty a závěrem je uveden přehled použitých a souvisejících právních předpisů strukturovaných podle zvolených hledisek do jednotlivých kategorií.

V této souvislosti je možné namítnout, že *Komentář* neobsahuje bližší vysvětlení souvislostí mezi stavebním zákonem a zákonem č. 416/2009 Sb., o urychlení výstavby, dopravní, vodní a energetické infrastruktury, který zakládá oproti stavebnímu zákonu speciální postup pro povolování tzv. liniových staveb, popř. zákonem č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, který se se stavebním zákonem úzce prolíná. Důvodem však pravděpodobně bylo dodržení limitovaného rozsahu knihy.

Na druhé straně lze ocenit uvedení výčtu českých státních norem u komentovaného znění vyhlášky č. 268/2009 Sb., o technických požadavcích na stavby, a vyhlášky č. 398/2009 Sb., o obecných technických požadavcích zabezpečujících bezbariérové užívání staveb. Význam zařazení těchto norem do *Komentáře* dále vzrostl tím, že platný text stavebního zákona již neobsahuje původní § 196 odst. 2, který požadoval bezplatnou veřejnou přístupnost technických norem, pokud jejich dodržení vyžadoval.

Pro aplikační praxi je rovněž účelné, že *Komentář* obsahuje i vysvětlení přechodných ustanovení dvou zásadních novel stavebního zákona (zákon č. 257/2013 Sb. a zákon č. 225/2017 Sb.), které přispívají ke zvolení správné předpisové základny pro daný časový okamžik rozhodování.

Závěrem je možné shrnout, že na základě výše uvedených důvodů existuje reálný předpoklad, že si *Komentář* najde cestu ke svým uživatelům, kteří v něm získají odpovědi na otázky, jež si kladou při jeho používání, a současně vyslovit naději, že v tomto případě často oprávněné rčení „*Kde začíná problém, tam končí komentář*“ nebude naplněno.

✿ JUDr. JAN ŠTANDERA,
legislativní odbor Kanceláře Senátu
Parlamentu ČR

Jedna z nejvýznamnějších knih světa, základní kámen všech západních právních systémů.

Se stylovým tradičním designem a s maximálním důrazem na kvalitu. Tým z Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci vydal kompletní **Digesta**.

A komu je kniha určena? Prakticky všem právníkům – advokátům, notářům, podnikovým právníkům, akademikům, univerzitám a dalším institucím, které ocení originální latinský text bez jakýchkoliv zásahů a knihu v praktickém formátu vtištěnou ve vysoké kvalitě s přehlednou sazbou. Knihu lze doporučit všem právníkům, kteří budou rádi vlastnit tento klenot právní literatury s tradičním čistým designem. Skoro devítisetstránková kniha snadno přiláká pozornost a vyjádří respekt majitele ke kořenům právní profese.

Předobjednat si je můžete online na webu nakladatelství
Nugis Finem Publishing:
<https://publishing.nugisfinem.org/digesta>

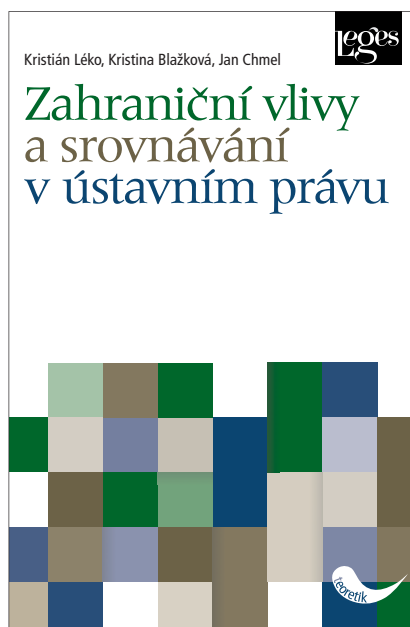
Kristián Léko, Kristina Blažková, Jan Chmel:

Zahraniční vlivy a srovnávání v ústavním právu

Leges, Praha 2018, 128 stran, 220 Kč.

Nakladatelství Leges vydalo na začátku tohoto roku zajímavou publikaci pojmenovanou *Zahraniční vlivy a srovnávání v ústavním právu*, pod níž jsou podepsáni mladí autoři Kristián Léko, Kristina Blažková a Jan Chmel. Jak již název publikace napovídá, předmětem jejího zájmu je komparativní metoda a její užití v (ústavněprávní) praxi.

Dílo je rozděleno do dvou relativně samostatných částí. Jedná se totiž o společnou publikaci dvou na sobě nezávisle připravovaných studií. Tato skutečnost však kvalitě publikace jako celku ničeho neubírá. Autoři to-

tiž své původní vědecké výstupy částečně upravili vstříc jejich společné publikaci tak, aby na sebe vzájemně odkazovaly, logicky navazovaly a informace v nich obsažené se zbytečně nedublovaly.

Kristián Léko v první části publikace do značné míry vychází ze své diplomové práce. Bylo by však krátkozraké konstatovat, že takový postup je na škodu. Právě naopak. Svědčí to o dlouhodobém zájmu autora o problematiku srovnávacího práva a rovněž to přispívá ke „stravitelnosti“ pro nahodilé čtenáře obtížně uchopitelného tématu.

První část poskytuje přehledně zpracované a popisné pojednání o problematice srovnávacího práva. Čtenáři je v úvodní kapitole představen pojem právní komparatistika, který je následně zasazen do dějinného kontextu (zajímavé je pak zohlednění českých a regionálních specifik). Další část studie je pak tvořena metodologickým popisem srovnávací metody. Ve třetí, stěžejní, kapitole se pak Kristián Léko věnuje úžeji vymezenému tématu ústavní komparatistiky a popisuje její rozdílný historický vývoj a specifika. Tečku za celou studií pak tvoří úvaha o vlivu cizího práva na národní právní řády.

Druhou částí publikace, sepsanou Kristinou Blažkovou a Janem Chmelem, je empirický výzkum, který se věnuje problematice odkazování na zahraniční zdroje v rozhodování a argumentaci Ústavního soudu České republiky.

Autoři se v úvodní části studie zabývají základními teoretickými východiskami a legitimitou užívání odkazů na zahraniční zdroje, zejména pak na judikaturu jiných států, v soudní praxi. Za hlavní přínos studie však považují její praktickou část, která vznikala na základě rozsáhlé analýzy rozhodovací praxe Ústavního soudu a následných rozhovorů s jednotlivými soudci. Nejedná se tak o pouhý popis toho, v jaké míře je v rozhodnu-

tích odkazováno na zahraniční rozhodovací praxi a odbornou literaturu, ale i o zajímavý vhled do uvažování soudců, které za normálních okolností stojí v pozadí.

Zjištění z této empirické části nejenže jsou cenná v akademické sféře, ale, podle mého názoru, je lze uplatnit i v advokátní praxi. Mnoho z vás při řešení případu jistě v rámci řešerše narazilo na rozhodnutí ze zahraniční jurisdikce ve skutkově a právně podobné otázce, které jim „hrálo do karet“. Pokud jste si pokládali otázku, zda má smysl takovým rozhodnutím vůbec argumentovat před českými soudy, byla by vám při hledání odpovědi jistě nápomocným vodítkem studie Kristi-

ny Blažkové a Jana Chmela publikovaná v recenzovaném díle. **Předkládá totiž zjištění, v jakých situacích Ústavní soud zahraniční právo používá a čím je přitom motivován.**

Recenzovaná publikace si tak jistě zaslouhuje pozornost čtenářů, a to nejen zájemců o rozšíření svých znalostí v oblasti právní metodologie. Mohou ji totiž využít i právní praktici, neboť ti získají unikátní návod, jak (a zda vůbec) argumentovat zahraničním právem v konkrétních případech.

✿ Mgr. VLADISLAV BERNARD, advokátní koncipient v AK Havel & Partners v Praze

Bulletin slovenskej advokácie prinášá...

č. 5/2018

JUDr. Anna Ondrejová, LL.M.:

Európska prokuratúra – nový subjekt, nové otázky, 2. časť

Článek volně navazuje na předchozí dva příspěvky autorky, které obsa-

hovaly základní informace o struktuře a pravomocích Evropské prokuratury a jejích jednotlivých orgánů a vymezení úkolů evropského delegovaného prokurátora v přípravném trestním řízení. Cílem třetího příspěvku je poukázat na další úskalí nařízení Rady EU, kterým se provádí posílená spolupráce za účelem zřízení Evropské prokuratury, a otevřít polemiku i na téma poskytování přeshraniční právní pomoci Evropské prokuratuře.

Mgr. Peter Kotira, PhD.,
Mgr. Alexandra Kotirová:

Vybrané problémy a nedostatky právní úpravy odstupného zaměstnanca

I když je právní úprava odstupného poměrně jasně upravena, právě variabilita případů, které mohou nastat v praxi, poukazuje na její aplikační nedostatky. Záměrem autorů bylo analyzovat institut odstupného jak obecně, tak i v optice problémů, které se vyskytují v praxi, a nabídnout i návrhy možných řešení. Cílem článku dále bylo poukázat na skutečnost, že zákonodárce neřeší v právní úpravě období skutečně odpracovaných let pro stejného zaměstnavatele, ale určení výše nároku na odstupné váže, podle autorů nesprávně, jen na dobu trvání aktu-

álního pracovního poměru, čímž staví zaměstnance do právní nejistoty. Autoři upozorňují také na skutečnost, že nárok na odstupné může zaměstnanec uplatnit nejen z důvodů zákonem určených, ale i při skončení pracovního poměru na základě právní události.

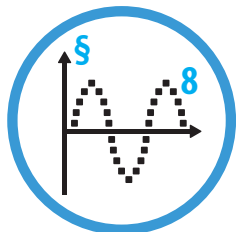
JUDr. Jana Mitterpachová, PhD.,
prof. JUDr. Marek Števec, PhD.:

Súkromnoprávne aspekty zdieľanej ekonomiky po rozsudku vo veci „Uber“

Autoři příspěvku analyzují soukromoprávní postavení online platformy z pohledu jejich současné právní úpravy, se zohledněním závěrů uvedených v rozsudku ve věci *Asociación Profesional Elite Taxi v. Uber Systems Spain*. Z předmětných závěrů vyvozují možnosti uplatňování soukromoprávních nároků vyplývajících z takových vztahů jednotlivými subjekty a proti nim, identifikují problematiku otázek při jejich uplatnění a navrhuji jejich legislativní řešení.

Sledujte ČAK
na Twitteru!

ADVOKACIE PŘED- A POKUPAČNÍ (1968)

OD ROKU 1968 UPLYNULO PŮL STOLETÍ. MEZI DNEŠNÍMI KOLEGYNĚMI A KOLEGY JSOU JEŠTĚ TI, KTEŘÍ TUTO DOBU PROŽILI JAKO PRAKTIKUJÍCÍ ADVOKÁTI,¹ JSOU VŠAK MEZI NIMI I TI, KDOŽ SI JI DOBRĚ PAMATUJÍ ALESPŮN Z DĚTSTVÍ A MLÁDÍ.² UDÁLOSTI VÝROČNÍHO ROKU 1968 PŘI TOM NELZE ZÚJIT POUZE NA SRPNOVOU OKUPACI, K PŘÍBLÍŽENÍ DOBOVÉ ATMOSFÉRY NAOPAK NAPOMŮŽE POJEDNÁNÍ O TOM, CO PRAŽSKÉMU JARU PŘEDCHÁZELO, A TĚŽ O TOM, CO PO OKUPACI NÁSLEDOVALO. Z TOHOTO DŮVODU JE TÉMA ADVOKACIE V ROCE 1968 NUTNÉ POJMOUT MINIMÁLNĚ V RÁMCI ŠIRŠÍHO ČASOVÉHO ÚSEKU LET 1963-1969, TJ. OD ÚČINNOSTI ZÁKONA O ADVOKACII Č. 57/1963 SB. DO POČÁTKŮ NORMALIZACE.³

Rok 1968 byl i pro advokáty rokem naděje. Řečeno slovy Karla Čermáka, „v osmašedesátém začalo takové příjemné napětí“.⁴ Před advokací stála ve vymezeném období otázka sebereflexe po jejím zneužití v politických procesech 50. let 20. století a cíle obnovení nezávislosti a zajištění garanci práva na obhajobu. Hlavními tématy se tak staly soudní rehabilitace a obnova demokratické stavovské samosprávy.

Advokátský časopis Zprávy advokacie⁵ přinesl již v roce 1967 dvě z naznačeného zorného úhlu důležité zprávy. Ve dnech 28. až 30. listopadu 1966 konal výbor Ústředí československé advokacie spolu s výborem Jednoty československých právníků seminář „O obhajobě v socialistické společnosti“⁶, o rok později ve dnech 19. a 20. října 1967 proběhla „za účasti 73 ze 74 delegátů zvolených na členských schůzích krajských sdružení advokátů“ II. celostátní konference československé advokacie.⁷

Advokacie nebyla ve sledovaném období konce šedesátých let 20. století natolik početná, aby se tehdejší advokáti nemohli vzájemně znát. Obdobně jako v celé tehdejší společnosti i v advokacii byli vedle sebe ti, kteří se v padesátých letech – obrazně řečeno – pošpinili, a ti, kteří s čistým štítem usilovali o nezávislost a obnovu dobrého jména advokacie. Jak tomu již v obdobích společenských změn chodí, někteří účastníci takových událostí účelově mění své názory, respektive, řečeno terminologií z doby normalizace, „převlékají kabát“.

Na konferenci o obhajobě tak např. vystoupil královéhradecký advokát Alfréd Jüttner, který v roce 1952 publikoval „údernický článek“ *Socialistický obhájce*,⁸ v němž zdůrazňoval, že „marxistický obhájce při výkonu svého povolání nemůže státí ideově na jiné základně než prokurátor nebo lidově demokratický soud“ a že „z jeho projevů nemůže vzniknout podezření nebo dojem, že on zaujímá stanovisko nepřátelské lidové demokracii, že jemu méně leží na srdci bezpečnost a zájem státu a společnosti než prokurátorovi“, přičemž „nemůže vzniknout dojem, že schvaluje trestné činy, stíhané zákonem, nebo že jenom zlehčuje

jejich význam a nebezpečnost, že podceňuje socialistickou morálku nebo že otázky socialistické mravnosti jsou mu lhostejné“. O čtrnáct let později mluvil naopak o tom, že „je nemyslitelné, aby činnost obhájce mohla být ovlivňována nebo usměrňována vyšetřovatelem, prokurátorem nebo soudem“ a že „advokacie je jediné právnícké povolání, které dává pracovníkům plnou nezávislost v jejich práci“.⁹

„Kolem roku 1968, v každém případě ještě před srpnem 1968, se začaly v advokacii prosazovat názory, že v orgánech advokacie by neměli působit jen členové komunistické strany, kteří navíc většinou již měli funkce vedoucích advokátních porad, nýbrž i advokáti bezpartijní, kterým se tehdy začalo říkat „luční advokáti““¹⁰ vzpomínal Milan Skalník. Ten na konferenci zastával názor, že „obhájce musí zásadně při obhajobě vycházet z toho, co v trestním řízení vypovídá obviněný“.¹¹

Zmínovaného semináře se dále účastnili např. Karel Friml, pozdější soudce první dekadý českého Ústavního soudu Vlastimil Ševčík, Jan Štěpán a Václav Mandák.

1 O jejich osudech blíže srov. P. Toman, O. Šebesta: *Nestoři české advokacie*, Česká advokátní komora, Praha 2016.

2 Srov. např. S. Balík: *Výlet do frankistického Španělska*, Právní rádce (v tisku).

3 Srov. S. Balík a kol.: *Dějiny advokacie v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, Česká advokátní komora – Národní galerie v Praze, Praha 2009, str. 203-220.

4 Srov. P. Toman, O. Šebesta, op. cit. sub 1, str. 19.

5 Blíže srov. S. Balík: *Zprávy advokacie v letech 1956-1969*, Bulletin advokacie č. 9/2016, str. 11-12.

6 Srov. Seminář o obhajobě v socialistické společnosti, *Zprávy advokacie* č. 2/1967, str. 37-138.

7 Srov. II. celostátní konference čs. advokacie, *Zprávy advokacie* č. 4/1967, str. 1-50.

8 Srov. A. Jüttner: *Socialistický obhájce*, *Právník*, 1952, str. 515-517.

9 Srov. Seminář o obhajobě v socialistické společnosti, *Zprávy advokacie* č. 2/1967, str. 98-99.

10 Srov. P. Toman, O. Šebesta, op. cit. sub 1, str. 174.

11 Srov. Seminář o obhajobě v socialistické společnosti, *Zprávy advokacie* č. 2/1967, str. 66.

Květnové číslo časopisu Květy z roku 1968 přineslo rozhovor na téma role advokacie v politických procesech 50. let 20. století. Pod titulkem *Potřebuje advokacie advokáta?*¹² kladl redaktor Dušan Tomášek otázky předsedovi Ústředí československé advokacie Zdeňku Hrazdírovi, místopředsedům Vladislavu Vrbovi a Aloisi Grumlíkovi a jednomu z bývalých obhájců před Státním soudem Pravoslavu Heřboltovi.

„Výbor Ústředí československé advokacie na své schůzi počátkem dubna rozhodl, aby byly zřízeny komise, které shromáždí poznatky advokacie z nezákonných politických procesů,“ uvedl tehdy Zdeněk Hrazdíra.

V roce 1969 přinesly Zprávy advokacie článek Miloše Jestřába *K výkladu trestních ustanovení zákona o soudní rehabilitaci*,¹³ podávající podrobný výklad k zákonu č. 82/1968 Sb., o soudní rehabilitaci. Již v roce 1967 napsal do Zpráv advokacie Karel Knap článek *K přípravě zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím*.¹⁴ Lze tak konstatovat, že doboví advokáti měli dostatek materiálu k tomu, aby se mohli uvedeným agendám věnovat. Soudní rehabilitace však, jak známo, nebyla po okupaci dotazena do konce.

V orgánech advokacie došlo skutečně k personálním změnám.

II. celostátní konference advokacie konaná v říjnu roku 1967 zvolila do výboru Ústředí československé advokacie Jozefa Buntu, Štefana Fényese, Aloise Grumlíka, Oldřicha Horáka, Zdeňka Hrazdíru, Josefa Krupauera, Jiřího Melichara a Vladislava Vrbu. Za náhradníky byli zvoleni Ladislav Čendula, Ota Pechan a Vladimír Škréta. Výbor pak zvolil předsedu Zdeňka Hrazdíru a místopředsedy Aloise Grumlíka a Vladislava Vrbu.¹⁵

Na volby v Městském sdružení advokátů v Praze vzpomínal Karel Čermák:

„JUDr. Miloš Čerovský, dosavadní předseda, odešel na místo generálního prokurátora a s ním odešel také JUDr. Josef Rychetský, otec nynějšího předsedy Ústavního soudu. Takže se to tam úplně vyprázdnilo. Taková neformální parta lidí z Prahy (Dáša Burešová, Zdeněk Dítě, Jan Kalista) se okolo toho městského sdružení všelijak motala a JUDr. Miloš Čerovský, když odcházel, tak řekl, ať to tam po něm vezmeme. Tak jsem se stal předsedou a Dáša i Kalista byli ve výboru.“¹⁶

Václav Král přiblížil atmosféru vzpomínkou, jak „na jaře roku 1968 se konala v Praze na náměstí Míru v domě tehdy zvaném *Železničářů jedna velice živá schůze advokátů. Nejdřív se diskutovalo o advokacii a pak se volilo nové vedení Městského sdružení advokátů v Praze. Vzal to JUDr. Karel Čermák. Byla tam i Dáša Burešová a další noví členové, kteří šli do městského výboru*“.¹⁷

V rozhovoru pro časopis Reportér předseda Ústředí československé advokacie Zdeněk Hrazdíra na otázku, co pokládá za nejdůležitější při přípravách nového zákona o advokacii, odpověděl:

„Nezávislost advokátů a jejich orgánů. Advokáti zastupují takřka výlučně oprávněné zájmy jednotlivců – občanů. Dostávají se přitom zákonitě do role profesionálních kritiků činnosti a rozhodování státních orgánů. Mají-li tuto funkci skutečně plnit, musí být na státních orgánech nezávislí, musí být odstraněna jakákoliv možnost administrativních zásahů třeba do kádrových otázek advokacie, které zejména v padesátých letech byly dost časté.

Došed je ze zákona advokacie podrobena dohledu ministra spravedlnosti, již v akčním programu KSČ je vysloven požadavek její nezávislosti. S tím hluboce souhlasím. Za činnost advokacie by skutečně měly být odpovědny jen její demokraticky zvolené orgány.

Ještě bych chtěl na závěr podotknout, že to, co jsem zde vlastními slovy a populárně vyložil, i mnoho dalších námětů k systému záruk občanských práv vyjádřila advokacie jako celek již ve svém dopise adresovaném soudruhu Dubčekovi 7. března t. r. Nejde tedy jen o má osobní stanoviska – ale možno říci, o názory celé advokacie.“¹⁸

Pokus o demokratizaci advokacie pak bohužel neměl dlouhého trvání. Srpnová okupace ovlivnila rovněž další dění v advokacii.

„Období skutečné konsolidace strany a společnosti nastoupené novým stranickým vedením dubnovým plénem ÚV KSČ v r. 1969 se v advokacii účinně promítlo až v druhé polovině roku 1969. V druhé polovině r. 1969 bylo přijato výborem ÚČA usnesení o politické a ideové výchově vycházející z realizační směrnice ÚV KSČ a zavazující všechny orgány advokacie k vysvětlení tehdy naléhavých politických otázek, zejména proletářského internacionalismu a uplatňování vedoucí úlohy strany,“¹⁹ napsal podle oficiálních pramenů advokát a historik advokacie Jan Kober, který tuto dobu zažil.

V rámci tzv. konsolidačního procesu proběhly stranické prověrky a „postupné projednávání a schválení nomenklaturních funkciónářů advokacie“. Václav Král přitom vzpomíná, že prověrky „měly hlavní téma, co si advokát myslí o ‚vstupu spřátelených vojsk do ČSR v roce 1968‘. V tříčlenné komisi pro AP č. 1 byl také advokát JUDr. Pravoslav Heřbolt, vášnivý slávista, a tak se asi čtvrt hodinový pohovor točil převážně okolo fotbalu a požadovaná otázka vůbec nepadla.“²⁰

Lze uzavřít, že toto období bylo zprvu pro advokacii čásem naděje a demokratizace, po srpnu 1968 pak počátkem další doby stinné. Vše se odehrálo v tehdy relativně úzkém advokátním stavu, jehož prostředí umožnilo těm, kteří o to stáli, zachovat si i v době normalizace svou tvář...

12 Rozhovor tvoří obrazovou přílohu k publikaci S. Balík a kol., op. cit. sub 3, str. 214-(218).

13 Srov. M. Jestřáb, k výkladu trestních ustanovení zákona o soudní rehabilitaci, Zprávy advokacie č. 3/1969, str. 33-48.

14 Srov. K. Knap: K přípravě zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím, Zprávy advokacie č. 1/1967, str. 1-6.

15 Srov. II. celostátní konference čs. advokacie, Zprávy advokacie č. 4/1967, str. 46.

16 Srov. P. Toman, O. Šebesta, op. cit. sub 1, str. 19.

17 Srov. tamtéž, str. 85. Shodou okolností na témže místě se dne 18. května 2018 konalo plenární zasedání Rady evropských advokátních komor (CCBE).

18 Citováno podle S. Balík a kol., op. cit. sub 3, str. 220. Není bez zajímavosti, že otázky kladl Václav Král.

19 Srov. J. Kober: Advokacie v českých zemích v letech 1848-1994, Česká advokátní komora, Praha 1994, str. 189.

20 Srov. P. Toman, O. Šebesta, op. cit. sub 1, str. 85.

JAKÝ ZÁJEM MÁ RODINNÝ KLIENT?

VEŘEJNOST SI NĚKDY UTVÁŘÍ NÁZOR NA VĚCI RYCHLÝ, PŘEZÍRAVÝ, POVRCHNÍ A OBVYKLE TAKÉ NESPRÁVNÝ. O NÁS ADVOKÁTECH NAPŘ. SOUDÍ, ŽE JSME PRODEJNÍ VYKONAVATELÉ ŠPINAVOSTÍ, NA KTERÉ SI NESTOUDNÝ KLIENT SÁM NETROUFÁ. SKUTEČNOST JE OVŠEM JAKO OBVYKLE TROCHU JINÁ. PŘED ČASEM COCHEMSKÁ INICIATIVA POŽADOVALA, ABY SE ADVOKÁTI PÍSEMĚ ZAVAZOVALI NEVÉST URPUTNÝ BOJ ANI V PŘÍPADECH, KDY BY JIM TO KLIENT PŘIKAZOVAL. ODPOVĚĚ ADVOKACIE BYLA ZAMÍTAVÁ, NEBOŽ POKYN KLIENTA JE SOUČÁSTÍ NAŠÍ ADVOKÁTNÍ DNA. ALE PLATÍ TAHLE PREMISA OPAVDU V KAŽDÉM PŘÍPADĚ?

Známe to přece všichni. Klienti přicházejí do našich advokátních kanceláří s různými požadavky. Někdy se dostali do svízelné situace a chtějí po nás, abychom je z těch bažin vytáhli. Jindy se přijdou poradit ještě předtím, než příslušné právní kroky začnou činit, kterýžto odpovědný přístup jistě kdekdo ocení. Řada klientů neví, tápe, bloudí, je nejistá a každá advokátní rada je pro ně povzbuzením. Koneckonců, právě proto si mnozí kolegové advokacii vybrali jako své celoživotní povolání. Pak ale existuje ještě jedna skupina klientů, skálopevně rozhodnutých, přesvědčených, informovaných a poučených, i když připouštím, že právě mezi nimi je vyšší zastoupení policistů, učitelek, inženýrů, manažerů, politiků, lidí konfliktních a psychopatů. Přesně vědí, kam chtějí dojít, i jakými kroky má advokát cíle dosáhnout. Přejí si podat žalobu, sepsat smlouvu, poslat dopis, zastupovat před soudem, uplatnit důkazy a konkrétní tvrzení či podat na jiného trestní oznámení. A advokát se v takovém případě musí rozhodnout, zda je poslechna a zda se bude řídit jejich pokyny.

Advokát zajisté může klienta také odmítnout (pochopitelně pokud mu není soudem ustanoven nebo Komorou určen). Možná advokát český ani neví, jaké dobrodiní mu náš právní řád poskytuje, protože většina zahraničních jurisdikcí takové právo odmítnout klienta nemá. Inspirativním čtením pro zájemce by mohla být publikace, kterou v loňském roce vydalo nakladatelství Wolters Kluwer: *Globální problémy profesní etiky právníků* (James E. Moliterno, Paul D. Paton, Martin Kopa, Maxim Tomoszek, Vítězslav Dohnal). Z ní vyplývá, že naše oprávnění je mnohem širší než u kolegů za hranicemi. Nelíbí se nám klient? Smrdí? Je mu citit z úst? Nechce se nám do věci, s níž přichází? Bojíme se prohry, anebo jenom spěcháme pro dítě do školky či na dovolenou? Věnujeme se jiné agendě? Žádný problém! Můžeme poskytnutí právní pomoci od-

mítnout, aniž bychom se vystavili riziku kárného provinění.

Kupodivu klienty ani u nás příliš neodmítáme a řadě kolegů vidina odmítnutí způsobí duševní trauma, protože říkat NĚ nás v koncipientské praxi nenaučili. Ne nadarmo patří advokacie mezi profese, v nichž profesionál pomáhá slabší straně, a čím déle se této činnosti věnujeme, tím více cítíme, že je našim osudem lidem pomáhat (i v problémech, které si povětšinou způsobili sami). Mě však zajímá ještě jiná situace: totiž jak se postavit k pokynu klienta. Nemám však na mysli pokyny, jež jsou protiprávní nebo v rozporu se stavovskými předpisy, např. „Pane doktore, potřebuju přinést mobil do věznice.“ Nebo „Oslovte přímo protistranu a na jeho advokátku se vykašlete.“

Z diskusí s kolegy advokáty vím, že existují tři typy advokátů: vykonavatelé, korektoři a odmítači. Vykonavatel sklapne podpatky a bez řečí pokyn klienta provede. „Chci podat žalobu o výživné na manželku.“ „Sepište jednostrannou smlouvu,

která nepůjde vypovědět.“ „Napadněte platební rozkaz.“ „Odročte soudní řízení.“ Advokát v roli vykonavatele má jako palcát zákon o advokacii, který mu v § 16 odst. 1 ukládá, aby chránil a prosazoval práva a oprávněné zájmy klienta a řídil se jeho pokyny. Pokyny a přání klienta jsou pro advokáta povětšinou svaté,

tím spíš, že etický kodex zakazuje pravdivost a úplnost clientských informací bez jeho souhlasu ověřovat (čl. 6 odst. 3). Advokát, který klienta koriguje, má naopak vlastní rozum, uvážlivost a opatrnost a umí odhadnout vývoj situace i budoucí komplikace. Nechce mít tvrdé klapky na očích, proto přemýšlí za klienta o důsledcích, jež jeho přání mohou vyvolat. Klient obvykle neví, že se vypořádání společného jmění potáhne pět až sedm let. Nechápe, že mnohaleté trestní stíhání zatíží jeho rodinu možná víc, než kdyby přijal podmíněný trest jako pokání i odpuštění. A pokud zaplatí jistinu a bude se dál soudit jenom o úroky, tato změna strategie zásadně ovlivní rozhodování o nákladech řízení. Další příklady by mohly následovat a každý z čtenářů tohoto časopisu jich zažil nepočítaně. Proto advokát klienta velmi často koriguje, rozmlouvá mu rychlá a na první pohled spásná řešení, a kdo má aspoň trochu rozumu a jehož mozek není zablokovaný bezmeznou nenávisťí či psychopatií, korekci pochopí a svůj původně nesmiřitelný postoj často poopraví. Ale ještě zbývá třetí cesta. Některý advokát roli vykonavatele přímo odmítne, přičemž důvody mohou být několikeré: jistě věci někteří advokáti prostě nedělají (např. nepodávají trestní oznámení). Jiní právní krok neovládají, nečiní ho rádi nebo ho považují za neúčinný (např. zastupování tatínka ve věci střídavé péče nebo maminky při zákazu styku). A ještě jiní – jak říká jedna naše kolegyně – by svým klientům některé kroky prostě nedovolili.

Korektiv, o který by se každý advokát mohl opřít, je ovšem skryt ve výše citovaném zákonném ustanovení. Advokát přece není povinen řídit se každým zájmem či pokynem svého klienta, ale jen tím, který je zájmem **oprávněným**. Kritikové

mohou namítnout, že jde o typický neurčitý pojem, jemuž dá obsah klient sám svou představou, zájmy a preferencemi; takovým však lze stejně vášnivě oponovat. Některé zájmy jsou bezesporu oprávněné (např. snaha obviněného, aby vše použitelné v jeho prospěch bylo soudu předloženo; nebo tatínkův zájem dosáhnout úpravy styku se synem), jiné však oprávněné nejsou (snaha matky vyloučit jinak normálního otce z jeho rodičovských práv nebo touha odročit jednání jenom proto, že se klientovi nechce prohrát). Ne že by rozlousknout tento oříšek bylo pro advokáta vždy úplně jednoduché. Však taky nikdo neříká, že advokacie je snadné povolání, nicméně ani advokát – vykonavatel nesmí při své práci ignorovat jiná pravidla výkonu našeho povolání: čestnost, důstojnost, slušnost a pravdivost.

V Unii rodinných advokátů je výše uvedené téma velmi žhavé a často diskutované, navíc okořeněné zájmem nezletilého dítěte, což je ovšem další komplikace, kterou je třeba přesněji definovat. Čí zájem je pro advokáta důležitější? Zájem klienta – rodiče, nebo zájem slabého, bezprizorného, mani-

pulovaného nezletilého dítěte? Jeho zájem je přece právními normami docela jasně definován jako právo na klidné dětství s oběma rodiči, na zachování rodinného života, štěstí rodiny a lidí jemu blízkých, zdraví, důstojnost, rodinu a rodičovství, morální a hmotný prospěch, ochranu dítěte a spousta dalších pojmů, před soudy komprimovaných v podobě legislativní zkratky *nejlepší zájem dítěte*. Cynik či zkušený advokát dodá, že každý z rodičů vidí náplň pojmu někde jinde, a tedy i pohledy advokátů se mohou lišit. A přece v diskusích členů Unie rodinných advokátů dospíváme k jednoznačnému závěru, který sdílíme napříč věkovým rozpětím, vzděláním, zkušenostmi i rozsahem advokátní praxe: **každý rodičovský spor dítěti škodí a každý rodinný advokát, jenž ho sytí, podporuje a svého klienta štvře do souboje, nečiní správně. Rodinný advokát totiž nesmí vidět případ jen optikou klienta, jež zastupuje, ale vždy musí myslet na dítě, jež má přece právo na oba rodiče.**

✿ JUDr. DANIELA KOVÁŘOVÁ,
prezidentka Unie rodinných advokátů

Z kárné praxe

Je kárným proviněním, jestliže advokát jako obhájce nesplní pokyn klienta k podání odvolání.

Kárný příkaz kárného senátu kárné komise ČAK ze dne 21. 4. 2017, sp. zn. K 33/2016

Kárně obviněná JUDr. V. B., advokátka, se dopustila kárného provinění tím, že

ačkoliv jí jako svému soudem ustanovenému obhájci v trestní věci vedené u okresního soudu dal její klient obz. R. Z. pokyn k podání odvolání proti odsuzujícímu rozsudku tohoto soudu ze dne 27. 3. 2015, **odvolání proti tomuto rozsudku nepodala,**

tedy

- nechránila práva a oprávněné zájmy klienta,
- při výkonu advokacie nejednala svědomitě a důsledně nevyužila všechny zákonné prostředky a v jejich rámci neuplatnila v zájmu klienta vše, co podle svého přesvědčení pokládala za prospěšné,
- při výkonu advokacie nepostupovala tak, aby nesnižovala důstojnost advokátního stavu, když za tím účelem nedodržovala pravidla profesionální etiky ukládající jí
 - povinnost ve věcech, v nichž byla soudem ustanovena, postupovat se stejnou svědomitostí a péčí jako ve věcech ostatních klientů,

čímž porušila

- ust. § 16 odst. 1, 2 zákona o advokacii,
- ust. § 17 zákona o advokacii ve spojení s čl. 6 odst. 2 etického kodexu.

Za to se jí dle § 32 odst. 3 písm. c) s přihlédnutím k § 34a odst. 2 zák. č. 85/96 Sb., o advokacii, v platném znění, ukládá kárné opatření

pokuta ve výši 20 000 Kč.

Kárně obviněná je povinna zaplatit České advokátní komoře částku 8 000 Kč jako náhradu nákladů kárného řízení.

Pokuta a náhrada nákladů je splatná ve lhůtě 15 dnů od právní moci rozhodnutí na účet České advokátní komory.

✿ Připravil JUDr. JAN SYKA,
vedoucí oddělení pro věci kárné ČAK.

SPECIÁLNÍ POJISTNÉ PRODUKTY PRO ADVOKÁTY

Pojišťovací makléř WI-ASS ČR, s. r. o., člen RENOMIA GROUP, exkluzivní makléř České advokátní komory, nabízí pro advokáty zapsané na seznamu vedeném Českou advokátní komorou také další zvýhodněné pojistné produkty.

Rádi bychom vás informovali o dalších produktech, které ve spolupráci s Generali pojišťovnou, a. s., pro advokáty nabízíme. Jsou jimi „pojištění majetku advokátních kanceláří“ a „pojištění přerušení provozu“.

Pojištění majetku advokátních kanceláří a kanceláří insolvenčních správců z řad advokátů

Jedním z těchto produktů, které jsme připravili exkluzivně pro advokáty a insolvenční správce z řad advokátů, je pojištění majetku advokátních kanceláří, uzavírané na základě rámcové smlouvy o spolupráci při pojišťování majetku sjednané u Generali pojišťovny, a. s.

Předmětem pojištění je majetek ve vlastnictví advokátní kanceláře a jeho ochrana proti nepředvídatelným událostem. Pojistná ochrana může být rozšířena i na majetek ve vlastnictví jiných osob, který je využíván k provozu advokátní kanceláře. Užívání takového majetku však musí být upraveno na základě smluvního vztahu.

Maximální pojistná částka pro pojištění majetku na živelní rizika činí 50 000 000 Kč na jednu pojistnou smlouvu a pro riziko odcizení 5 000 000 Kč na jednu pojistnou smlouvu.

Pojištění majetku advokátních kanceláří vám poskytne ochranu před následky:

- živelních nebezpečí (požár, povodeň, vichřice, krupobití, tíha sněhu, vodovodní škody apod.);
- odcizení (krádež vloupáním a loupež);
- vandalismu;
- rozbití skla;
- přepravy peněz a cenností;
- elektronických rizik atd.

Pojištění je možné sjednat proti vybraným nebezpečím nebo v rozsahu „all risks“ (proti všem nebezpečím). V případě pojištění majetku v rozsahu „all risks“ se pojištění vztahuje na všechny škody s výjimkou těch, jejichž příčina je výslovně vyloučena v pojistných podmínkách nebo v pojistné smlouvě.

Jedná se o jednoduché a přehledné pojištění, které poskytuje vynikající ochranu za výhodnou cenu. Ta je určena dle stanovených sazeb, popř. individuálně v případě požadavků na další druhy pojištění.

Jak stanovit správně pojistnou částku?

Pojistná částka by měla odpovídat pojistné hodnotě pojištěného majetku v době uzavření pojistné smlouvy, to znamená nové ceně, není-li ujednáno jinak. Nová cena je částka, která odpovídá v daném místě nákladům na znovupořízení stejné nebo srovnatelné hmotné věci (movité či nemovité) sloužící ke stejnému účelu. Pojistná částka se stanovuje zvlášť pro budovy a ostatní stavby a zvlášť pro hmotné movité věci. Pojistnou částku stanovuje pojistník nebo pojištěný na vlastní odpovědnost.

Co riskujete, pokud je pojistná částka stanovena nesprávně?

Při stanovení pojistné částky je velmi důležité vědět, co všechno je do pojištění zahrnuto. Správné stanovení pojistné částky je důležité proto, aby nedošlo k podpojištění. To znamená, aby v případě totální škody způsobené pojistnou událostí stačila částka na obnovu všech pojištěných věcí (např. v případě požáru, výbuchu).

Příklady škod:

- Poškození vybavení kanceláře vodou vytékající z vodovodního zařízení.
- Odcizení movitých věcí z advokátní kanceláře.
- Poškození kancelářské a výpočetní techniky přepětím v síti.

Dále zajišťujeme **pro insolvenční správce z řad advokátů pojištění movitého a nemovitého majetku dlužníků a majetku společností v insolvenční**.

Pojištění přerušení provozu z důvodu pracovní neschopnosti a požáru

Ve spolupráci s Generali pojišťovnou, a. s., nabízíme výhradně pro advokáty speciální pojistný produkt – pojištění přerušení provozu z důvodu pracovní neschopnosti a požáru, a to opět za výhodných sazeb a podmínek.

Domníváme se, že sjednání tohoto produktu je pro advokáta velmi užitečným řešením jeho finanční situace, především je-li přerušení provozu způsobeno jeho delší pracovní neschopností, kdy i přes tento pracovní výpadek musí být schopen dostát veškerým svým závazkům (např. platit nájemné, mzdy zaměstnanců atd.).

Předmět pojištění

Úhrada následné škody způsobené přerušením provozu, kterou se rozumí:

- ušlý zisk (kterého by pojištěný dosáhl, kdyby k přerušení provozu nedošlo),
- stálé náklady (které musí pojištěný vynakládat i po dobu přerušení provozu).

Pojistná nebezpečí

- nemoc nebo úraz, v jejichž důsledku byl pojištěný uznán práce neschopným, čímž nemohl vykonávat svoji činnost,
- požár, který znemožnil provoz advokátní kanceláře.

Roční pojistná částka

Roční pojistná částka se stanovuje jako součet stálých nákladů a zisku za minulé roční účetní období.

Advokát si může stanovit i nižší částku, než je výše uvedená roční pojistná částka.

Časová spoluúčast

Časová spoluúčast je doba sjednaná (zvolená pojištěným) v pojistné smlouvě, po uplynutí které pojistitel poskytuje pojistné plnění (k výběru je 14 či 21 dní).

Výjimkou je pracovní neschopnost způsobená úrazem, pokud je pojištěný bezprostředně hospitalizován v nemocnici na dobu přesahující 24 hodin. V tom případě časová spoluúčast odpadá a pojistitel poskytuje pojistné plnění od počátku pracovní neschopnosti.

Roční pojistné

Na výši ročního pojistného má vliv vstupní věk zájemce o pojištění, zvolený limit pojistného plnění/pojistná částka a zvolená délka časové spoluúčasti.

Pojistné je daňově uznatelným nákladem, protože se jedná o majetkové pojištění, kdy pojistné plnění je pojišťovnou zasláno na podnikatelský účet pojištěného.

Pojistná událost, limit pojistného plnění

Podmínkou vzniku nároku na pojistné plnění je, že v důsledku pracovní neschopnosti či škody způsobené požárem pojištěný nevykonává předmětnou nezávislou činnost, jinou závislou činnost, nepodniká ani nevykonává jinou samostatnou výdělečnou činnost.

✦ Mgr. ZDENĚK TUREK, jednatel WI-ASS ČR

WI-ASS ČR | 25 let
pojišťovací makléř

Pro bližší informace se, prosím, obraťte na naše makléře dle vašeho regionu na níže uvedených kontaktech:

Region Čechy – pobočka Praha		Region Morava – pobočka Olomouc	
Zdeněk Chovanec	Mgr. Martina Ludwig	Ivo Drábek	Libor Karný
tel.: +420 274 812 921	tel.: +420 222 390 870	tel.: +420 585 225 324	tel.: +420 585 230 256
mobil: +420 605 298 336	mobil: +420 739 524 298	mobil: +420 736 628 108	mobil: +420 730 522 520
e-mail: chovanec@wiass.cz	e-mail: ludwig@wiass.cz	e-mail: drabek@wiass.CZ	e-mail: karny@wiass.cz

Golfový turnaj advokátů ADVO-CUP již podvanácté

Po roce se opět uskutečnil golfový turnaj advokátů ADVO-CUP pořádaný Západočeským regionem České advokátní komory. Dvanáctý ročník proběhl na golfovém hřišti Golf Resort Hluboká nad Vltavou 15. 6. 2018 a tradiční i noví účastníci si jej jako vždy užili mimo jiné i díky příjemnému počasí.

Hřiště bylo výborně připraveno, stejně jako hráči, kteří byli rozděleni do tří kategorií, v nichž se soutěžilo na stablefordové body.

V první kategorii HCP 0 až 20,9 se na třetím místě umístil **Aleš Eppinger**, druhé místo patřilo **Tomáši Výborčíkovi** a vítězem se stal **Aleš Vacek**. Ve druhé kategorii HCP 21 až 31,9 si třetí místo připsala **Jana Šárová**, druhý skončil **Petr Gallat** a na nejvyšším stupínku stanul **Pavel Krček**. V poslední kategorii HCP 32 až 54 skončil třetí **Jaromír Pleva**, druhý byl **Jiří Novák** a vítězem se stal **Jakub Řehoř**.

Vložené soutěže longest drive a nearest to pin byly rozděleny zvlášť pro ženy a muže. Longest drive o nejdlejší odpal na jamce č. 14 získal již poněkolkáté **Aleš Eppinger**, mezi ženami předvedla nejdlejší ránu **Kristýna Spurná**, která měla šťastnou ruku a vyhrála rovněž druhou vloženou soutěž nearest to pin, která proběhla na 8. jamce. Mezi muži zvítězil **Radim Pařízek**,

kterému se povedlo umístit míček na vzdálenost pouhých 53 cm od praporku.

Všichni umístění si odnesli poháry a drobné ceny, ostatní snad dobrý pocit ze hry.

Na tomto místě organizátoři opět děkují České advokátní komoře za poskytnuté finanční prostředky, regionální zástupkyni ČAK JUDr. Julii Šindelářové za podporu a pomoc při organizaci a v neposlední řadě všem účastníkům turnaje za výborné sportovní výsledky a dobrou náladu.

Závěrem lze jen dodat, že tradice turnaje ADVO-CUP bude pokračovat i v roce 2019. Podrobnosti o konání se všichni dozvědí prostřednictvím Bulletinu advokacie a webových stránek ČAK.

✦ Organizátoři JUDr. KRISTÝNA SPURNÁ a JUDr. RADEK SPURNÝ

Deset let stálého zastoupení ČAK v Bruselu

Česká advokátní komora (ČAK) se připojila již před deseti lety k ostatním evropským advokátním komorám, které mají v Bruselu svá zastoupení, a to díky prozíravosti tehdejšího (a současného) předsedy ČAK, JUDr. Vladimíra Jirouska, který o zahájení činnosti ČAK v Bruselu v roce 2008 rozhodl. Dne 3. června 2008 podepsal JUDr. Vladimír Jirousek podnájemní smlouvu na kancelář v komplexu zastoupení dalších evropských advokátních komor (na snímku z roku 2008 slavnostně stříhá pásku) a od 1. července 2008 začala ČAK prostory užívat, v té době pouze příležitostně.

Činnost kanceláře byla následně podpořena i dalším předsedou ČAK JUDr. Martinem Vychopněm a tehdejší místopředsedou ČAK pro mezinárodní vztahy JUDr. Antonínem Mokřým (aktuálně prezidentem Rady evropských advokátních komor – CCBE). **Od roku 2011 má ČAK v Bruselu stálé zastoupení, jehož prostřednictvím, ať už samostatně, či ve spolupráci s dalšími subjekty, obhájí zájmy české advokacie na evropské úrovni.** ČAK se tak řadí k moderním, progresivním advokátním komorám otevřeným mezinárodní spolupráci, jako jsou např. komory Německa, Francie, Rakouska, Velké Británie, Belgie, Maďarska, Španělska, Itálie a dalších.

JUDr. Eva Indruchová, která stálé zastoupení ČAK v Bruselu vede od ledna 2013, položila některým svým bruselským kolegům několik otázek:

1. Můžete krátce představit advokátní organizaci, kterou v Bruselu zastupujete?
2. Jak byste našim čtenářům přiblížili svou práci?
3. Co považujete za hlavní výhody zastoupení v Bruselu a jaké byste vyzdvihli své největší úspěchy?

JULEN FERNÁNDEZ CONTE (ŠPANĚLSKO)

vedoucí zastoupení Generální rady španělské advokacie v Bruselu
bruselas@abogacia.es

1. Generální rada španělské advokacie (Consejo General de la Abogacia Española) zastupuje více než 140 000 praktikujících (a více než 100 000 neprotikujících) advokátů prostřednictvím 83 místních advokátních komor a 10 regionálních výborů. Generální rada je veřejnoprávním subjektem a funguje jako zastupující, koordinační a výkonný orgán advokacie ve Španělsku. Kromě regulačních a disciplinárních funkcí mají advokátní komory ve Španělsku široké kompetence také v oblasti poskytování právní pomoci.

2. Generální rada založila své bruselské zastoupení v roce 1994 s cílem působit v centru Evropské unie, a navázat tak spojení mezi španělskými advokáty

a evropskými institucemi. Postupem času začalo naše zastoupení plnit také roli informační kanceláře v oblasti evropského práva a odborné praxe. Poskytuje služby a podporu jednotlivým advokátním komorám a jejich členům při styku s evropskými institucemi. Vedle zastupitelské a informační funkce se naše zastoupení podílí také na přípravě nových projektů, slouží jako platforma pro navazování kontaktů a plní funkci pozorovatele profese. Náš tým je složen ze dvou advokátů, jednoho administrativního pracovníka a dvou advokátních koncipientů v čele se mnou jako vedoucím zastoupení.

3. Shrnout téměř 25 let naší činnosti do několika vět je nesmírně obtíž-

né. Legislativním mezníkem pro naši profesi bylo v roce 1998 přijetí směrnice o usnadnění trvalého výkonu povolání advokáta v jiném členském státě (a obecně režim volného pohybu advokátů zajištěný oběma sektorovými směrnice), dále procesní záruky přijaté v letech 2010-2014 (především směrnice o právu na přístup k obhájci) a směrnice o poskytování právní pomoci v občanských a obchodních věcech z roku 2003 a právní pomoci v trestním řízení z roku 2016.

V oblasti projektů jsme velmi hrdí na naše zapojení do projektu CCBE týkajícího se bezplatného právního poradenství žadatelům o azyl na Lesbu, konsolidace E-justice jakožto politické priority, a také na řadu vzdělávacích kurzů k evropskému právu a ochraně lidských práv, které jsme v posledních letech pořádali (nedávno též v rámci programu HELP Rady Evropy).

V rámci našeho informačního servisu publikujeme denní přehled nejdůležitějších evropských aktualit, týdeník z evropského práva, překládáme newsletter CCBE-Info a všechny klíčové dokumenty CCBE. Dvakrát ročně připravujeme newsletter pro předsedy advokátních komor a také výroční zprávu pro komory a jejich členy. Jsme pyšní i na to, že náš účet Twitter (Twitter@Abogacia_es_ue) je největším ze všech unijních advokátních komor a už ho sleduje více než 12 000 uživatelů. Jsme také jediná unijní advokátní komora, která má svou vlastní mobilní aplikaci „Abogacia Europea, Contigo“ dostupnou zdarma jak pro Android, tak Apple. K dnešnímu dni ji používá již 4 000 advokátů.

Konečně největším přínosem naší práce a přítomnosti v Bruselu je úzká spolupráce s Českou advokátní komorou a všemi dalšími národními komorami při hledání společných evropských řešení a společných postupů založených na sdílených hodnotách advokátní profese.

JEAN-JACQUES FORRER (FRANCIE)

vedoucí delegace francouzských
advokátních komor v Bruselu
dbf@dbfbruxelles.eu

1. K 1. lednu 2017 působilo ve Francii celkem 65 480 praktikujících advokátů, z nichž 42 % bylo členy Pařížské advokátní komory a 58 % bylo členy ostatních 163 regionálních komor.

Na národní úrovni jsou francouzští advokáti zastoupeni třemi klíčovými subjekty, jež plní rozdílné role. Jsou jimi: Národní rada francouzských advokátních komor, Pařížská advokátní komora a Konference prezidentů advokátních komor.

Národní rada francouzských advokátních komor (CNB), jejíž předsedkyní je od roku 2018 Christine Feral-Schuhl, je národní organizací zastupující všechny praktikující francouzské advokáty, kteří jsou registrováni v jedné ze 164 regionálních komor. CNB reprezentuje advokátní profesi ve vztahu k veřejným orgánům a francouzským institucím, tudíž jim může předkládat návrhy k jakýmkoli změnám, které považuje za užitečné či za nutné. Též se podílí na přípravě písemných podkladů relevantních pro advokátní profesi a podmínky jejího výkonu. Nadto hraje CNB roli ve všech záležitostech týkajících se soudního systému a právních předpisů, ke kterým se advokátní stav rozhodne dát své stanovisko.

Pařížská advokátní komora, kterou vedou od roku 2018 Marie-Aimée Peyron a Basile Ader, je pařížskou, tedy regionální komorou a zastupuje 27 461 členů.

Konference prezidentů advokátních komor, jejímž předsedou je od roku 2018 Jérôme Gavaudan, zastupuje všechny místní komory s výjimkou Pařížské advokátní komory. Reprezentuje prezidenty všech 163 regionálních komor, stejně jako jejich advokáty.

2. Delegace francouzských advokátních komor v Bruselu byla založena roku 1983 Pařížskou advokátní komorou jako kontaktní místo pro evropské instituce. Konference prezidentů advokátních komor se k delegaci připojila roku 1993 a Národní rada francouzských advokátních komor v roce 2003. Delegace tak zastupuje před evropskými institucemi 65 480 praktikujících francouzských advokátů stejně jako tři výše uvedené národní advokátní subjekty.

Delegace poskytuje francouzským advokátům a francouzským regionálním komorám služby ve čtyřech hlavních oblastech:

a) **Vzdělávání** – Pod názvem „Evropské rozhovory“ pořádáme v Bruselu vzdělávací dny pro všechny francouzské advokáty. Jednotlivé vzdělávací dny jsou vždy prakticky zaměřené a soustřeďují se na aktuální témata. Přednášejícími jsou vysocí úředníci z evropských institucí, evropští advokáti a soudci. Účastníci mohou získat osvědčení o absolvování (v rámci povinného celoživotního vzdělávání) a mají příležitost navázat přímé kontakty s úředníky a soudci z EU. Dále organizujeme kurzy evropského práva pro advokátní koncipienty na francouzských právnických fakultách. Jsme také partnery Evropského programu pro vzdělávání právních profesionálů v oblasti lidských práv (HELP), distančního vzdělávacího kurzu vytvořeného Radou Evropy a spolufinancovaného EU, jehož cílem je pomoci advokátům lépe implementovat Evropskou úmluvu o lidských právech v jejich každodenní práci.

b) **Publikační činnost** – Publikujeme dva hlavní právní zpravodaje: *Evropa ve zkratce*, což je týdenní zpravodaj o nejnovějším vývoji na poli evropského práva, a dále čtvrtletník *Bruselská observatoř*, který zahrnuje vysoce kvalitní příspěvky externích přispěvatelů, např. z řad zástupců Evropské komise, členů Evropského parlamentu, profesorů práva či advokátů, společně s detailním právním monitoringem unijních legislativních iniciativ a judikatury Evropského soudního dvora a Evropského soudu pro lidská práva.

c) **Rešerše** – Advokátům nabízíme na požádání podporu při jejich rešerších ve všech otázkách evropského práva. Poskytujeme např. praktické informace pro advokáty, kteří chtějí vykonávat advokacii v jiném členském státě.

d) **Propagace a ochrana zájmů francouzských advokátů** – Vedeme lobbistickou kampaň na ochranu zájmů a hodnot advokátní profese v rámci EU tak, aby byl hlas francouzských advokátů v Bruselu vždy slyšet. Za tímto účelem provádíme každodenní monitoring a analýzu aktuálního vývoje unijní legislativy. Mimoto jsme také součástí Evropské soudní sítě (EJN), která napomáhá advokátům efektivně aplikovat evropská nařízení v občanských a obchodních věcech.

Náš bruselský tým se skládá z pěti advokátů, dvou asistentů a dvou stážistů. V jeho čele stojí Jean-Jacques Forrer, bývalý prezident Štrasburské advokátní komory (na snímku uprostřed).

3. Naše sídlo v centru Evropské čtvrti v Bruselu je pro nás skutečnou přidanou hodnotou, jelikož můžeme mít pravidelné schůzky v Evropské komisi a Evropském parlamentu, a můžeme tak být zapojeni do rozhodovacího procesu evropských institucí.

Naše lobbistické aktivity a kampaně jsou primárně vykonávány prostřednictvím CCBE, jelikož poskytujeme podporu francouzské delegaci při CCBE. Jsme si vědomi toho, že síla je v jednotě, a proto usilujeme, ve spolupráci s ostatními národními delegacemi při CCBE, o to, aby evropské právo obsahovalo odpovídající regulaci naší profese, chránilo principy právního státu, lidská práva a demokratické hodnoty.

Pracujeme na všech záležitostech, které mohou mít dopad na advokáty na evropské úrovni, obzvláště co se týče dopadů technologických novinek na klíčové hodnoty advokátní profese, vztahu mezi povinnostmi advokáta a povinnostmi vlády k zajištění bezpečnosti občanů a dopadů globalizace a liberalizace trhu na advokátní profesi.

V souvislosti s našimi úspěchy můžeme zmínit, že když byla zřízena jednotná soudní pravomoc v oblasti patentů, francouzská delegace při CCBE zahájila aktivní kampaň, s podporou Pařížské advokátní komory, která vedla ke zřízení sídla ústřední komory Jednotného patentového soudu v Paříži.

V roce 2014 se nám pak na základě práce jednoho z našich expertů podařilo pro advokáty získat výjimku ze směrnice 2014/24/UE o zadávání veřejných zakázek, viz čl. 10 předmětné směrnice.

EVA SCHRIEVER (NĚMECKO)

vedoucí zástoupení Německého advokátního spolku (DAV) v Bruselu
brussel@eu.anwaltverein.de

1. Německý advokátní spolek (Deutscher Anwaltverein – DAV) je politicky nezávislou profesní organizací sdružující více než 66 000 německých advokátů. DAV reprezentuje a hájí profesní a ekonomické zájmy německé advokátní profese. Aktuálně máme 285 regionálních komor.

2. Bruselská kancelář byla založena v roce 1995 a slouží jako kontaktní místo Německého advokátního spolku. V současnosti zde pracuje sedm kolegů. Naším úkolem je na jedné straně zastupovat zájmy německé advokátní profese v evropských institucích a na straně druhé informujeme členy DAV o novinkách v evropském právu a odpovídá na dotazy ohledně poskytování přeshraničních právních služeb. Německý advokátní spolek sdílí své sídlo s CCBE a Italskou advokátní komorou a úzce spolupracuje se všemi ostatními evropskými advokátními komorami. Naše aktivity v oblasti evropského práva jsou rozmanité: snažíme se o nejefektivnější reprezentaci advokátní profese, bráníme její klíčové hodnoty v rámci legislativních předpisů či v oblastech práva, které se nás dotýkají. V nedávné době jsme například pečlivě sledovali a maximálně se podíleli zejména na balíčku služeb Evropské komise, reformě ochrany údajů a zřízení Úřadu evropského veřejného žalobce.

3. Hlavní výhodou naší bruselské kanceláře je možnost úzké spolupráce mezi evropskými advokátními komorami a představiteli evropských institucí. Co se týče úspěchů, mohu zmínit například nedávné nařízení o ochraně osobních údajů, kde jsme společně s ostatními evropský-

mi advokátními komorami dosáhli vysoké úrovně ochrany advokátního tajemství.

BERNADETT KOPÁR (MAĎARSKO)

zástupkyně Maďarské advokátní komory v Bruselu
brussels.representative.hu@muknet.hu

1. V současnosti je v Maďarsku zapsáno 12 715 advokátů (z toho 5 680 žen). 7 082 advokátů působí přímo v hlavním městě Budapešti. Maďarská advokacie se řídí zákonem XI o advokacii z roku 1998 a stávkovými předpisy národních a regionálních advokátních komor. Zákon zřizuje Maďarskou advokátní komoru a regionální advokátní komory, jejichž územní jurisdikce odpovídá soustavě krajských soudů. V současnosti je v Maďarsku 20 regionálních komor. Maďarská advokátní komora a regionální komory jsou autonomními a samosprávnými organizacemi s volenými zástupci a vlastním rozpočtem.

2. Mezi mé hlavní povinnosti patří udržování pravidelného kontaktu se zástupci ostatních národních advokátních komor v Bruselu a účast na jednáních CCBE s cílem sjednotit naši lobbistickou činnost. Jako autorka mnoha článků týkajících se EU, a především činnosti CCBE v našem „Zpravodaji maďarské advokacie“ (jak v tištěné, tak elektronické podobě) se snažím přispívat k rozšíření povědomí maďarských advokátů v této oblasti.

3. Hlavní výhodou zastoupení advokátní komory v Bruselu je fakt, že advokátní organizace a advokátní komory mohou spojit své síly k navázání stálého dialogu mezi advokátní profesí a evropskými institucemi. Díky tomu může být hlas advokátů skutečně vyslyšen i na unijní úrovni a díky úspěšným lobbistickým aktivitám dochází ke snadněj-

šímu předání společného poselství. Je velmi důležité objasňovat evropským institucím, jako je Evropská komise nebo Evropský parlament, hodnoty a cíle naší profese. Bojujeme za obranu advokátní mlčenlivosti, jelikož to není výsada advokáta, ale součástí práva každého na ochranu soukromí jako nezbytného základu demokratické společnosti. Spolupracujeme nejen v zájmu naší profese, ale také v zájmu všech občanů.

ANNE JONLET (BELGIE, LUCEMBURSKO)

zástupkyně belgické Komory francouzsky a německy hovořících advokátů (AVOCATS.BE) a Lucemburské advokátní komory v Bruselu
anne.jonlet@avocats.be;
anne.jonlet@barreau.lu

1. AVOCATS.BE je profesní komorou zastupující 8 000 francouzsky a německy hovořících advokátů prostřednictvím svých 12 členských komor (včetně Francouzské komory v Bruselu), kterým poskytuje služby a podporu. Její cíle zahrnují:

- obranu právních principů, na nichž je založena demokracie a právní stát,
- organizaci právní pomoci,
- regulaci přístupu k profesi, možnosti koncipientské praxe, profesního a průběžného vzdělávání,
- nezbytné kroky a opatření v oblasti vzdělávání, disciplinárních pravidel a profesní cti,
- zavedení a sjednocení stavovských předpisů mezi jednotlivými členskými komorami.

Lucemburská advokátní komora zastupuje 2 400 advokátů z Lucemburského velkovévodství. Posláním komory je především:

- zajistit ochranu cti, zásad důstojnosti a poctivosti, na kterých je advokátní profese založena,
- regulovat profesní etiku včetně vzta-

hu mezi advokátem, klientem a třetími stranami, advokátní tajemství, odměny a náklady advokátů,
- informovat veřejnost o advokátech a jejich činnosti pro ochranu spotřebitele a třetích stran.

2. V roce 2007 jsem byla pověřena Komorou francouzsky a německy hovořících advokátů v Belgii a Lucemburskou advokátní komorou, abych otevřela společnou kancelář pro obě komory. Mými hlavními úkoly je být v kontaktu s evropskými institucemi již od počáteční fáze utváření politik a poskytovat připomínky k návrhům unijní legislativy tak, aby byly co možná nejlepší a nejefektivnější. Dále úzce spolupracuji se CCBE a s advokátními komorami, které se potýkají se stejnými problémy.

3. Výborná lokalita v blízkosti evropských institucí nám umožňuje navazovat kontakty a scházet se osobně s politickými činiteli. Navíc, sdílení kanceláře s ostatními stálými zastoupeními evropských advokátních komor v Bruselu nám umožňuje diskutovat a vyměňovat si názory na aktuální témata, porozumět lépe odlišnostem jednotlivých právních systémů, organizovat společná jednání s evropskými funkcionáři a také vytvářet společné pozměňovací návrhy a zároveň najít vhodné poslance Evropského parlamentu k tomu, aby je předložili.

PHILIPPE GÉRARD (BELGIE)

zástupce Vlámské advokátní komory v Bruselu (OVV)
philippe.gerard@
ordevanvlaamsebalies.be

1. Vlámská advokátní komora (Orde van Vlaamse Balies – OVB) zastupuje vlámsky hovořící advokáty v Bruselu a Vlámském regionu. OVB je vlámským nástupcem

předcházející národní organizace – Belgické advokátní komory (Belgische Nationale Orde van Advocaten). OVB reprezentuje 10 520 vlámsky hovořících advokátů ze 13 regionálních advokátních komor, které jsou členy OVB, z nichž největší je Vlámská advokátní komora v Bruselu. Členy OVB jsou pouze advokátní komory, nikoliv jednotliví advokáti.

Její poslání, stejně jako frankofonních kolegů z Avocats.be, je zakotveno v čl. 495 občanského řádu, který stanoví:

„Posláním Vlámské advokátní komory a stejně tak Komory francouzsky a německy hovořících advokátů je hájit čest, práva a společné profesní zájmy svých členů a má mít na starost organizaci právní pomoci, koncipientské praxe, školení advokátních koncipientů a vzdělávání všech advokátů, kteří jsou členy jednotlivých advokátních komor, které je tvoří. Komory budou podnikat potřebné kroky v souvislosti se vzděláváním advokátů, disciplinárními pravidly a loajalitou k profesi a také podporou zájmů advokátů a účastníků řízení. Kterákoliv z komor může iniciovat návrhy týkající se těchto záležitostí příslušným orgánům.“

V těchto ohledech se snažíme mít vliv na legislativní proces, někdy iniciujeme řízení o zrušení legislativy před Ústavním soudem a organizujeme celoživotní vzdělávání advokátů.

2. Naše „bruselská kancelář“ je stále poměrně nová, vznikla v roce 2013 a má pouze jednoho člena. Jako bruselský zástupce působím od listopadu 2017 a zajišťuji jak zastoupení v CCBE, tak v OVB. Účastním se zasedání výborů, snažím se sledovat veškeré CCBE dokumenty a dále o nich informovat OVB.

3. Za hlavní výhodu považuji kontakt s jinými delegacemi, jenž je velmi zajímavý v mnoha ohledech, převážně co se týče výměny názorů a zkušeností. Během krátké doby mého působení jako bruselský zástupce jsem se pokusil zapojit CCBE do řízení o zrušení legislativy před belgickým Ústavním soudem, což, pokud se CCBE rozhodne podpořit, bych viděl jako svůj zatím největší úspěch.

✿ Připravila: JUDr. EVA INDRUCHOVÁ, Ph.D., LL.M., vedoucí stálého zastoupení ČAK v Bruselu a vedoucí mezinárodního odboru ČAK

Stálé zastoupení ČAK v Bruselu informuje

★ Z legislativy Evropské unie

Komise představuje tzv. novou politiku pro spotřebitele

Dne 11. dubna 2018 představila Evropská komise návrh nové politiky pro spotřebitele, a to včetně návrhu směrnice o hromadných žalobách na ochranu společných zájmů spotřebitelů.

Nová pravidla v rámci ochrany oznamovatelů

Evropská komise dne 23. dubna 2018 představila návrh směrnice o ochraně osob, které oznámí porušení práva Unie. Všechny společnosti s více než 50 zaměstnanci nebo s ročním obrátem nad 10 milionů eur budou muset zřídit interní postup pro zpracovávání zpráv oznamovatelů.

Komise představila balíček k právu obchodních společností

Evropská komise dne 25. dubna 2018 představila balíček k právu obchodních společností, který má za cíl mj. i větší přeshraniční mobilitu podniků. Obsahem jsou dva návrhy směrnic: o používání digitálních nástrojů a postupů v oblasti práva obchodních společností a o přeshraničních přeměnách, fúzích a rozdělení.

Návrh nařízení pro online platformy

Dne 26. dubna 2018 představila Evropská komise návrh nového nařízení pro online platformy. Návrh nařízení se věnuje obchodním vztahům mezi online zprostředkovatelskými službami a podniky, které jejich služby využívají. Součástí návrhu je také vytvoření vnitřního systému pro vyřizování stížností u poskytovatelů online zprostředkovatelských služeb.

DAC 6

V Úředním věstníku Evropské unie byla 5. června 2018 publikována směr-

nice 2018/822, kterou se mění směrnice 2011/16/EU, pokud jde o povinnou automatickou výměnu informací v oblasti daní ve vztahu k přeshraničním opatřením, která se mají označovat.

5. směrnice o boji proti praní špinavých peněz

V Úředním věstníku Evropské unie byla 19. června 2018 publikována směrnice 2018/843, kterou se mění směrnice 2015/849 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu.

★ Z činnosti Rady evropských advokátních komor (CCBE)

Doporučení CCBE k bezplatné právní pomoci

Dne 23. března 2018 publikovala CCBE „doporučení CCBE k bezplatné právní pomoci“.

Doporučení CCBE k online platformám

Dne 29. června 2018 schválila CCBE na stálém výboru v Bruselu manuál pro advokáty ohledně online platform.

★ Z judikatury evropských soudů

SDEU: Rozsudek ve věci C-575/16, EK proti České republice

Dne 15. března 2018 Soudní dvůr EU rozhodl, že podmínka státní příslušnosti stanovená pro výkon povolání notáře v českém právním řádu je diskriminační a představuje nepřiměřené omezení svobody usazování.

ESLP: Rozhodnutí ve věci porušení práva advokáta na svobodu projevu

Dne 19. dubna 2018 rozhodl senát ESLP ve věci č. 41841/12, *Ottan proti*

Francii, že došlo k porušení čl. 10 Evropské úmluvy o lidských právech, který se týká práva na svobodu projevu. V r. 2009 byl rozhodnutím francouzského soudu zproštěn viny policista, který během pronásledování zabil mladého muže cizího původu. Advokát, který zastupoval otce zemřelého, po vyhlášení rozsudku reagoval na otázku novináře prohlášením, že „vzhledem k etnickému složení poroty, tj. výlučně z ‚bílých‘, nebylo osvobození policisty překvapením“. Odvolací soud mu poté uložil kárný trest ve formě „varování“. ESLP však konstatoval, že vyjádření advokáta nesměřovala vůči konkrétnímu členu poroty nebo soudci ani nevyjadřovala rasovou podjatost. Nedošlo tedy k útoku na soudce či nestrannost soudnictví, které by odůvodňovalo odsouzení stěžovatele.

ESLP: Rozhodnutí č. 28798/13 ve věci *Laurent proti Francii*

ESLP ve svém rozsudku č. 28798/13 ze dne 24. května 2018 ve věci *Laurent proti Francii* rozhodl, že došlo k porušení čl. 8 Úmluvy (právo na respektování soukromého a rodinného života), když stěžovateli (advokátu) panu Laurentovi policie zadržela dokumenty, které předal svým klientům.

❖ Odbor mezinárodních vztahů ČAK

★ Detailní informace jsou k dispozici v rubrice „Aktuality z Evropské unie“, kterou pravidelně zpracovává odbor mezinárodních vztahů ČAK a která je k dispozici na stránkách www.cak.cz/ Mezinárodní vztahy/Zastoupení ČAK v Bruselu a EU a v Bulletinu advokacie online www.bulletin-advokacie.cz.

informace a zajímavosti

Přednášky a semináře pro advokáty a advokátní koncipienty ve Vzdělávacím a školicím středisku ČAK v Praze v paláci Dunaj

ve čtvrtek 6. září 2018

Svěřenské fondy, příležitosti a rizika

Lektoři: JUDr. Jaroslav Svejkovský, advokát, člen LRV, vedoucí autorského kolektivu publikace Správa cizího majetku, jehož součástí je komentář k úpravě svěřenských fondů
Mgr. Ivan Kovář, daňový poradce

ve čtvrtek 18. října 2018

Přiměřené odčinění nemajetkové újmy na zdraví, uplatnění a vyčíslení nároků, nároky sekundárních obětí

Lektor: JUDr. Jaroslav Svejkovský, advokát, člen LRV, vedoucí autorského kolektivu publikace Správa cizího majetku, jehož součástí je komentář k úpravě svěřenských fondů

od 10. září 2018 do 28. ledna 2019

Právnícká angličtina pro pokročilé – pololetní kurz

(13 lekcí vždy v pondělí 14 až 15.30 hod., jedna lekce v délce 90 min. výuky)
Lektorka: Mgr. Vladimíra Kvasničková, právnička a vysokoškolská pedagožka (PF UK v Praze)

ve čtvrtek 25. října 2018

Náhrada újmy a škody v důsledku protahovaných řízení soudních a správních v nejnovější judikatuře NS

Lektor: JUDr. Pavel Simon, advokát, předseda senátu Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 13. září 2018

GDPR v advokacii – praktické zkušenosti a vhodné postupy

Lektor: JUDr. Ing. Jindřich Kalíšek, vedoucí advokát praxe práva IT, IP a ochrany osobních údajů v PRK Partners, člen autorského kolektivu metodiky ČAK k GDPR

ve čtvrtek 1. listopadu 2018

ASPI – práce s judikaturou

Lektor: Ing. Jiří Effler, Wolters Kluwer ČR, a. s.

ve čtvrtek 4. října 2018

Rozhodčí řízení v advokátní praxi

Lektoři: Mgr. Robert Němec, LL.M., partner PRK Partners, místopředseda představenstva ČAK, rozhodce Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR
JUDr. Bohuslav Klein, poradce Mauric & Partner, čestný předseda Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR

v pátek 2. listopadu 2018

Identifikace vlastnických struktur a skutečných majitelů právnických osob a uspořádání bez právní osobnosti

Lektor: JUDr. Ondřej Vondráček, Ph.D., LL.M., legislativní právník Generálního ředitelství Spravedlnost & Spotřebitel Evropské komise

ve čtvrtek 11. října 2018

Věci péče soudu o nezletilé pohledem soudce Ústavního soudu

Lektor: JUDr. Jaromír Jirsa, soudce Ústavního soudu

ve středu 7. listopadu 2018

Aktuální otázky společného jmění manželů (současná judikatura NS a vybrané otázky soudní praxe)

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 8. listopadu 2018

Aktuální otázky likvidace podílového spoluvlastnictví (současná judikatura NS a vybrané otázky soudní praxe)

Lektor: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

ve čtvrtek 29. listopadu 2018

Zvládání zátěžových a konfliktních situací v procesu jednání s klientem a u soudu

Lektor: PhDr. Miloslav Hrubý, psycholog, kouč, mediátor

ve čtvrtek 6. prosince 2018

Nájemní bydlení – výklad právní úpravy s aktuální judikaturou

Lektor: JUDr. Petr Bezouška, Ph.D., člen PRK Partners, člen LRV, odborný asistent na PF UP v Olomouci

Bližší informace s podrobnějším programem naleznete na internetových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz v levém menu nazvaném **Pro advokáty/Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce ČAK**. Telefonické informace na tel. č. 273 193 251 – pi Marie Knížová.

Semináře pro advokáty pořádané pobočkou ČAK Brno v sále Veřejného ochránce práv

ve čtvrtek 6. září 2018

Aktuální otázky z nové právní úpravy s. r. o. a a. s.

Lektor: JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M., odborný asistent na katedře obchodního práva Právnické fakulty UK, spolupracovník Advokátní kanceláře Glatzová a spol.

ve středu 12. září 2018

Věcná práva aktuálně – držba a její ochrana, nabývání a ochrana vlastnictví, imise z úředně povoleného zařízení, stavební činnost na pozemku, věcná břemena

Lektor: JUDr. Eva Dobrovolná, Ph.D., LL.M., odborná asistentka na katedře občanského práva Právnické fakulty MU v Brně, asistentka soudce Nejvyššího soudu

v úterý 25. září 2018

Vypořádání společného jmění manželů

Přednáší: Mgr. Michal Králík, Ph.D., soudce Nejvyššího soudu

v úterý 16. října 2018

Přiměřené odčinění nemajetkové újmy na zdraví, uplatnění a vyčíslení nároků, nároky sekundárních obětí

Lektor: JUDr. Jaroslav Svejkovský, advokát, člen LRV, vedoucí autorského kolektivu publikace Zdravotnictví a právo, jehož součástí je komentář i k odčinění nemajetkové újmy

v úterý 30. října 2018

Zadávání veřejných zakázek

Lektor: JUDr. Michal Krenk, Ph.D., předseda senátu Vrchního soudu v Praze, externí člen katedry občanského práva Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

ve čtvrtek 8. listopadu 2018

Smluvní právo pohledem judikatury podle stavu k listopadu 2018

Lektor: doc. JUDr. Dana Ondřejová, Ph.D., docentka na katedře obchodního práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity, advokátka a partnerka LEGALITÉ advokátní kanceláře s. r. o., rozhodce Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR a Rozhodčího soudu při Českomoravské komoditní burze Kladno

Semináře pro advokáty pořádané pobočkou ČAK Brno v sídle pobočky ČAK

od pondělí 10. září 2018 do pondělí 10. prosince 2018

Kurz právnícké ruštiny – podzim 2018

Pololetní kurz – 10 lekcí vždy v pondělí od 14 do 15.30 hodin

Lektor: Mgr. Vladimír Srebnickij, lektor, jazykový poradce, překladatel a tlumočnick

od pondělí 10. září 2018 do pondělí 10. prosince 2018

Kurz právnícké angličtiny – podzim 2018

Pololetní kurz – 10 lekcí vždy v pondělí od 16 do 17.30 hodin

Lektor: Denisa Petriláková, Lic. Dip. TEFLA, akreditovaná členka Cambridgeské rady školitelů a lektorů UCLES

Bližší informace s podrobnějším programem naleznete na internetových stránkách ČAK na adrese www.cak.cz v levém menu nazvaném **Pro advokáty/Vzdělávání advokátů/Vzdělávací akce**. Telefonické informace: 513 030 115 – Mgr. Lenka Danišín.

Asociace insolvenčních správců

Asociace insolvenčních správců si vás dovoluje pozvat na seminář:

Oddlužení – aktuální výkladové problémy, změny navržené připravovanou novelou insolvenčního zákona, judikatura

Přednáší: **JUDr. Jolana Maršíková**, místopředsdkyně Krajského soudu v Hradci Králové

Datum konání: **6. září 2018 od 9 do 16 hodin**

Místo konání: **Justiční areál Na Mičáncích, 28. pluku 1533/29b, Praha 10**

Účastnický poplatek za seminář: **1 590 Kč členové ASIS, 2 790 Kč ostatní účastníci** (cena je včetně DPH a občerstvení)

Přihlašte se e-mailem na seminare@asis.cz nebo na www.asis.cz.

Pozvání na semináře a přednášky Jednoty českých právníků ve II. pololetí 2018

Výbor Pražského sdružení JČP ve spolupráci s Justiční akademií připravil v souladu se svým posláním a stanovami ve II. pololetí 2018 pro své členy a širší právnickou veřejnost tyto odborné semináře s aktuální právní problematikou, na které vás srdečně zve:

17. září 2018

Nájem a podnájem

Přednášející: **JUDr. Pavlína Brzobohatá**, předsdkyně senátu Nejvyššího soudu

22. listopadu 2018

Řízení o pozůstalosti a soudní spory z něj vyplývající

Přednášející: **JUDr. Ljubomír Drápal**, předseda Krajského soudu v Praze

17. října 2018

Kupní smlouva

Přednášející: **JUDr. Petr Čech, Ph.D., LL.M.**, odborný asistent Právnické fakulty UK v Praze

18. prosince 2018

Bytové spoluvlastnictví

Přednášející: **JUDr. Josef Holejšovský**, předseda senátu Vrchního soudu v Praze

30. října 2018

Zástavní právo se zaměřením na sporné otázky a aktuální rozhodovací praxi

Přednášející: **doc. JUDr. Petr Tégl, Ph.D.**, odborný asistent Univerzity Palackého v Olomouci, advokát AK Havel & Partners

Všechny uvedené semináře se konají **od 9 do 14 hodin v přednáškovém sále v přízemí Justičního areálu Na Mičáncích, ul. 28. pluku 1533/29b, Praha 10-Vršovice**, s výjimkou přednášky ze 17. října 2018, která se koná v **Zelené posluchárně rektorátu UK, Praha 1, Celetná 20 (budova Karolina)**. Účastnický poplatek činí za každý seminář **1 500 Kč**, pro členy JČP, advokátní a notářské koncipienty **900 Kč**. Účast na seminářích je uznávána jako součást přípravy advokátních koncipientů k advokátním zkouškám.

Výbor Pražského sdružení JČP připravil v souladu se svým posláním a stanovami ve spolupráci s Justiční akademií ve II. pololetí 2018 pro své členy a širší právnickou veřejnost tyto odpolední přednášky, na které vás srdečně zve:

1. října 2018

Přestupkové právo po novelizaci zásady, nejvýraznější změny

Přednášející: **JUDr. Zdeněk Fiala, Ph.D.**, katedra veřejné správy Policejní akademie ČR

5. listopadu 2018

Novinky ve stavebním řízení – dotčené orgány v řízeních podle stavebního zákona

Přednášející: **JUDr. Vladimíra Sedláčková**, ředitelka odboru stavebního řádu MMR ČR

25. října 2018

Předkupní právo

Přednášející: **doc. JUDr. Filip Melzer, Ph.D., LL.M.**, pedagog Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, advokát AK Havel & Partners

3. prosince 2018

Daně pro právníky

Přednášející: **doc. JUDr. Radim Boháč, Ph.D.**, pedagog, Právnické fakulty UK v Praze

Všechny uvedené přednášky se konají **od 16 do 18 hodin v jednací síni č. 12/IV. patro, budova A Krajského soudu v Praze, nám. Kinských 234/5, Praha 5**. Účastnický poplatek činí za každou přednášku **400 Kč**. Členové PS JČP, kteří mají zaplacený členský příspěvek, advokátní a notářští koncipienti platí **200 Kč**. Přihlášky a další informace o těchto seminářích a přednáškách lze získat na internetových stránkách www.jednotaceskychpravniku.cz nebo u koordinátorů:

JUDr. PhDr. Alena Novotná, Ph.D., tel. 737 244 043, JUDr. Božena Burdychová, tel. 604 245 079, Hana Kafková, tel. 720 406 536

Vary po dvacáté šesté... tentokrát očima jednoho moderátora

JESTLI JSTE ČEKALI, JAKO V UPLYNULÝCH DVOU LETECH, OPĚT RETROSPEKTIVNÍ POHLED TRIUMVIRÁTU MODERÁTORŮ BŘÍZA, TRUBAČ, VÁVRA (POŘADÍ VOLENO PODLE ABECEDY) NA KARLOVARSKOU KONFERENCI, PAK JSTE SE SPLETLI. MOJI MILÍ KOLEGOVÉ MI PO PŘEČTENÍ MÉHO REPORTU NATOLIK UVĚŘILI (NEBO BYLI UNAVENI LETNÍMI TEPLOTAMI ČI SLEDOVÁNÍM MS VE FOTBALU), ŽE MĚ LETOS NECHALI NAPSAT ČLÁNEK „ZA 26. KJT“ SAMOTNÉHO. V DNEŠNÍ NEJISTÉ DOBĚ, KDY SE V NAŠEM RESORTU OBJEVUJÍ RŮZNÉ PLAGIÁTORSKÉ AFÉRY, RADĚJI PŘEDEM PŘIZNÁVÁM, ŽE JSEM ČÁSTEČNĚ ČERPAL ZE SVÉHO PŮVODNÍHO PŘÍSPĚVKU, NICMÉNĚ SNAŽIL JSEM SE JEJ – MEZI POBYTEM U TYROLSKÉHO JEZERA S NEJDRAŽŠÍ RODINOU, PRACÍ A ŠACHOVÝMI AKTIVITAMI V PARDUBICÍCH – ALESPŇ LEHCE (A SNAD I VTIPNĚ) AKTUALIZOVAT A POZMĚNIT.

Tak tedy: Ve dnech 14. až 16. 6. 2018 se konal už 26. ročník Karlovarských právnických dnů s puncem mezinárodní konference za účasti řady špičkových přednášejících z čela nejvyšších soudních a správních orgánů, akademické obce, advokátů a soudců. Objevily se i moderní vymořky dnešního světa, takže řečníci poprvé změřili síly s neúprosnou časomírou vymezující jejich (přednáškový) čas a na plátne vedle prezentací byly promítány i příslušné právní předpisy, judikáty atd., a to díky právnímu informačnímu systému Codexis.

Letošní KJT zahájil úvodním slovem prezident KJT prof. Friedrich Graf von Westphalen (na předchozím snímku zcela vpravo, zcela vlevo moderátor Michal Vávra), který popřál konferenci mnoho štěstí do prvního roku druhého čtvrtstoletí její existence.

U řečnického stolku se pak vystříдалo celkem 30 přednášejících a kromě pěti staronových moderátorů (JUDr. Břízy, JUDr. Trubače, Mgr. Blažka, JUDr. Vozára a mě) se moderátorské role ujal ve vztahu k civilnímu procesnímu bloku i předseda ČAK JUDr. Vladimír Jirousek.

První den se skládal ze tří bloků, a to civilního práva hmotného a procesního a insolvenčního práva. V rámci startovního bloku vystoupili prof. Dr. JUDr. Karel Eliáš, JUDr. Ing. Pavel Horák, Ph.D., JUDr. Milan Hulmák, Ph.D., prof. Friedrich Graf von Westphalen a Mag. Julian Pehm z Vídně, kteří se zabývali v zajímavých příspěvcích problematikou obcházení zákona, podřízenosti pohledávek, započtením, návrhem směrnice EU o „evropské kupní smlouvě“ a také tím, kdo v jednotlivých evropských úpravách odpovídá za nehody způsobené provozem autonomních vozidel (zda provozovatel, řidič či někdo jiný).

Civilní procesní blok moderoval předseda ČAK JUDr. Vladimír Jirousek.

Procesní blok započali prof. JUDr. Luboš Tichý a Mgr. Jan Balarin společným příspěvkem na téma míry důkazu a důkazního břemene, pokračoval soudce ÚS ČR JUDr. Tomáš Lichovník ohledně nepřipustnosti ústavní stížnosti a velmi ilustrativně vysvětlil, kdy se nemá cenu vůbec na Joštovu do Brna obracet. Tento blok pak uzavřel doc. JUDr. Kristián Csach, Ph.D., LL.M., tématem synallagmatických závazků před slovenskými a českými soudy a jejich uplatňováním (včetně konkrétních příkladů žalobních petičí).

Čtvrtek pak byl důstojně završen insolvenčním blokem, který zahájil Dr. Hans Georg Kantner z vídeňského KSV von 1870 s referátem o praktických zkušenostech s velkou přeshraniční insolvencí v případě *Alpine Bau* s přesahem do mnoha evropských států, navázal Mgr. Petr Sprinz, Ph.D., LL.M., s přednáškou na velmi aktuální téma limitů oddlužení a směřování rozhodovací praxe soudů. Institutem náhrady škody v insolvenční se zabýval tradiční karlovarský přednášející, soudce NS ČR JUDr. Zdeněk Krčmář, a insolvenční blok ukončil JUDr. František Kučera pojednáním o právním postavení zajištěných věřitelů v insolvenčním řízení.

Druhý den konference obsahoval celkem 4 odborné bloky, a navíc ještě slavnostní recepci, kde byly udíleny ceny KJT za nejlepší právní časopis v ČR a SR, odbornou publikaci v ČR a SR a cena nejlepšímu judikátu.

V úvodním trestněprávním bloku vystoupila JUDr. Lenka Bradáčová, Ph.D., z VSZ Praha s příspěvkem ohledně zveřejňování informací z trestního řízení. Následovali prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D., předseda NS ČR a prof. JUDr. Jozef Čentěš, Ph.D., kteří mluvili o trestní odpovědnosti právnických osob a přičitatelnosti trestného činu takové právnické osobě.

V následujícím bloku se soudkyně Tribunálu Soudního dvora EU prof. JUDr. Irena Pelikánová, DrSc., zabývala právní osobností a útvary bez ní a její syn, JUDr. Robert Pelikán, Ph.D., v té době ještě ministr spravedlnosti v demisi, právníky osobami a právní subjektivitou. Po obědě přišli na řadu prof. Dr. Martin Winner s příspěvkem ohledně arbitrovatelnosti v korporátním právu a rakouský soudce Tribunálu Soudního dvora EU Dr. Viktor Kreuschitz, který rozebíral aktuální judikát Soudního dvora EU ke vztahu ustanovení o rozhodčím řízení v mezinárodní dohodě členských států o ochraně investic a evropského práva (C-284/16, *Slovenská republika v. Achmea BV*), ve kterém „zvítězilo“ evropské právo.

Tento obsažený blok byl vystřídán neméně poutavým smíšeným blokem o dvou přednáškách ze zcela rozdílných oblastí, které se ovšem přece jen setkaly, a to „motoristickým“ příspěvkem předsedy NSS ČR JUDr. Josefa Baxy o roli správního soudnictví a jeho prolínání do prakticky všech odvětví a alternativně lékařským příspěvkem prof. JUDr. Ivo Telce, CSc., o pluralitě v medicíně a péči řádného odborníka. Odbornou část druhého dne završili prof. JUDr. Josef Bejček, CSc., a JUDr. Petr Šuk s příspěvky z oblasti hospodářské soutěže a příplatkové povinnosti u akciových společností.

Následovala slavnostní recepcie, kterou si užili všichni účastníci díky výbornému rautu a vášnivým přátelským a snad ještě vášnivějším odborným debatám. Na slavnostním večeru byly rovněž předány z rukou autora tohoto článku prestižní ceny KJT vytvořené Jaromírem Rybákem. Již určitě víte, že **zlatou medaili mezi časopisy v ČR získal po roční pauze opět Bulletin advokacie (na snímku cenu přebírá šéfredaktorka JUDr. Hana Rýdlová, která společně s celou redakcí děkuje všem čtenářům za přízeň a zaslané hlasy).** Ostatní ocenění jsou zveřejněna na stránce konference www.kjt.cz.

Tanečním krokem pak někteří účastníci doskákali přímo na **závěrečný den konference**, který otevřel virtuálním tématem doc. JUDr. Radim Polčák, Ph.D., na téma odpovědnosti umělé inteligence a informačních údajů bez právní osobnos-

ti. Koničkem doc. JUDr. Petra Tégla, Ph.D., jsou veřejné seznamy a vybranými problémy v této souvislosti (i ve vztahu k rejstříku zástav) se zabýval i na letošní konferenci. Na tomto místě jsem očekával, že kolega Bříza nebo Trubač zhodnotí moji přednášku týkající se srovnání digitální přístupnosti informací z katastru nemovitostí, obchodního rejstříku a insolvenčního rejstříku v ČR a Rakousku, která tento blok uzavřela. Jelikož článek píše sám, musím říci, že jsem si to užil, a doufám, že jsem něco cenného i předal.

Poslední blok konference se věnoval velmi palčivému tématu odpovědnosti za poradenství. Své názory v něm prezentovali doc. JUDr. Ivana Štenglová ohledně problematiky zákonného ručení statutárního orgánu za dluhy korporace, doc. JUDr. Filip Melzer, Ph.D., LL.M., na téma civilní odpovědnosti za poradenství advokátem (jeho příspěvek zejména advokátům a advokátním koncipientům vřele doporučuji – pozn. red. – bude publikován v některém z podzimních čísel BA.) a konferenci uzavřel trestněprávním pohledem na odpovědnost za poskytnuté poradenství JUDr. František Půry, Ph.D., předseda trestního kolegia NS ČR, a promluvil o tom, jak může trestněprávně odpovídat osoba, která si nechala (špatně, špatnou osobou, dobře apod.) poradit a spolehla se na tuto radu, ale i osoba, která nesprávnou radu poskytla (při tomto příspěvku zatrnulo zřejmě všem v sále – pozn. red. – i na tento příspěvek se mohou čtenáři těšit na podzim.).

Po prakticky všech příspěvcích proběhla (přiměřeně) bouřlivá diskuse, kterou zkušení moderátoři citlivě regulovali a víceméně dodrželi stanovený program konference.

Závěrečný přípitek pronesl viceprezident KJT JUDr. Vladimír Zoufalý, který do Varů přijel ještě o berlích, ale pobyt na konferenci a pravidelné užívání karlovarských pramenů jej vyléčilo natolik, že po konferenci odcházel plný sil a nápadů v ústretu 27. konferenci v roce 2019. Přijďte si příští rok také pro hojivý balzám na (právní) duši i tělo!

✦ Mgr. et. Mgr. MICHAL VÁVRA

✦ Foto Ing. LUBOMÍR BROŽ a KLÁRA STUHLÍKOVÁ

Nálezy Ústavního soudu obrazem, nově i v BA

Rozhovor s tvůrci jednoduchých komiksů Mgr. Lenkou Kotulkovou (LK), JUDr. Andrejem Lobotkou, Ph.D., (AL) a Mgr. Davidem Zahumenským (DZ)

- **Kdy vás napadlo ztvárňovat judikáty kresbami a odkud ten nápad přišel – inspirovali jste se v zahraničí, nebo je to váš vlastní „patent“?**

DZ: Delší dobu jsem přemýšlel o tom, jak efektivně přiblížit a popularizovat judikaturu Ústavního soudu nebo Evropského soudu pro lidská práva. Jenomže různých článků a shrnutí je dnes všude spousta. Nakonec mě inspirovala moje žena, která učí právo neprávnický na Fakultě sociálních studií a studentům v každém semestru zadává úkol zpracovat určité právní téma formou komiksu. Mnohdy se tam najdou zajímavá a kreativní ztvárnění. Tak jsem si někdy loni na jaře řekl, že to je přece ono. Navíc komiksy jsou kreativním ztvárněním, které se odlišuje od prostého textového převyprávění judikátu, podobně, jako se chci také já v přístupu k právní praxi odlišit od stereotypu „šedivého“ a nudného advokáta.

Na snímku zleva Andrej Lobotka, David Zahumenský, Ivo Keisler a Lenka Kotulková.

- **Zatím se narodilo 26 karikatur – podle čeho vybíráte judikáty, které se ke ztvárnění hodí?**

AL: Jak již plyne ze samotného názvu komiksu „Ústavní soud Zahumny“, prvním kritériem je, že se musí jednat o judikát Ústavního soudu. Druhým kritériem je zajímavost či význam judikátů z pohledu právního. Třetím kritériem je pak příběh.

- **Dá se problematika řešená soudem prezentovat jako dynamický příběh?**

DZ: První komiksový strip vznikl na téma nálezu, kde jsem zastupoval manželský pár, kterému orgány činné v trestním řízení neumožnily přístup do trestního spisu vedeného ohledně úmrtí jejich novorozeného dítěte. Šlo o rozhodnutí sp. zn. IV. ÚS 3526/16. Myslím si, že od té doby jsme se ale v podobě ztvárnění dost posunuli.

- **Proč jste si vybrali pouze judikáty Ústavního soudu?**

LK: Má to souvislost se specializací naší advokátní kanceláře. Judikáty Ústavního soudu pravidelně sledujeme, ještě před zahájením „komiksových éry“ jsme je kupříkladu rozebírali v článkách na webu. Svou roli ale hraje i to, že Ústavní soud svým zaměřením na ochranu lidských práv a základních svobod logicky generuje řadu rozhodnutí, která mají silný příběh. Komiksy jsou oproti článkům daleko méně náročné na soustředění a čas čtenáře, snadněji tak osloví i laickou veřejnost.

- **V jakém kolektivu karikatury vznikají – máte nějak rozdělené role, nebo je to kolektivní dílo?**

AL: Podle mě se u každého komiksu dá dohledat „hlavní autor“. Většinou vždy někoho z našeho týmu osloví konkrétní judikát. Člověk pak sepíše koncept nebo připraví rovnou návrh komiksu, který ostatní zkritizují, opřipomínají nebo v lepším případě jenom pochválí. Výsledná podoba je tak výsledkem takové kreativní diskuse.

LK: Máme Davida v roli otce myšlenky přibližovat veřejnosti nálezy Ústavního soudu touto lehce stravitelnou formou. Většinu komiksů „vykopnu“ já nebo Andrej. A disponujeme rovněž odborníky, kteří se zaměřují pouze na připomínkování a kritiku komiksových návrhů. To je Ivo ☺ (*kolega Mgr. Ivo Keisler, pozn. red.*).

- **Jak dlouho vám obvykle trvá realizace od původního nápadu k definitivnímu ztvárnění?**

AL: Někdy je možné se k výsledné podobě komiksu dostat za poměrně krátký čas, jindy to může trvat i několik dnů. Občas se stane, že člověk přečte judikát a hned v něm vidí ten příběh. Jsou ale situace, kdy mě až po několika dnech od přečtení judikátů napadne, jak daný případ podat. Většinou se tak paradoxně stane, když člověk nad daným roz-

hodnutím již příliš nepřemýšlí, takže např. během cvičení nebo pití piva. Pak samozřejmě záleží, jak dlouho zabere „připomínkové řízení“ u kolegů.

- **Který případ byl do této doby nejsložitější?**

AL: Osobně se mi nejhůře „kreslil“ komiks věnovaný rozhodnutí ze dne 14. 3. 2018, sp. zn. I. ÚS 2155/16. Řešila se v něm pokuta udělená vydavatelství za zveřejnění usnesení o zahájení trestního stíhání. V jiném komiksu jsem pak poměrně dlouhou dobu strávil s panem prezidentem Zemanem a jeho mluvčím, panem Ovčáčkem.

LK: Já bych k těm komiksům, které se mně osobně tvořily hůře, zařadila ten, v němž se řešil princip plného odškodnění u totální škody na vozidle. Obecně je do komiksu snazší dostat lidi v situacích každodenního života než rozpory mezi právními názory jednotlivých institucí. Myslím, že i čtenářsky je zajímavější, když není celý komiks omezen na prostředí soudních síní, ale když se soud objeví až v posledním okénku.

- **Vzdali jste už nějakou kresbu kvůli tomu, že se ji nakonec nepodařilo ztvárnit?**

AL: Paradoxně jsem se před časem zamýšlel nad nálezem Ústavního soudu ze dne 22. 5. 2018, sp. zn. II. ÚS 1849/17, ale jeho realizaci jsem vzdal z důvodu, že mě v první chvíli nenapadlo, jak srozumitelně a jednoduše ztvárnit stěžovatele – právnickou osobu. Na základě našeho společného setkání s redakcí Bulletinu advokacie jsem se pak k danému nálezem vrátil a opět se nad „příběhem“ zamyslel. Výsledek mohou čtenáři posoudit sami na straně 73.

LK: Ve fázi samotného vytváření kresby už ne. Ale při úvahách, zda by některý nálezy bylo možné ztvárnit v podobě komiksu, se mi už samozřejmě stalo, že jsem si nakonec raději zvolila ke zpracování nálezy jiný.

- **Publikujete, jaké máte reakce na tento typ seznamování odborné veřejnosti s judikáty?**

LK: Zatím jsme se setkali v naprosté většině s pozitivními ohlasy. Dokonce jsme se doslechli, že si našich komiksů všimli už i na Ústavním soudu.

- **Jaké máte plány s komiksy, hledáte další tipy na ně třeba i jinde?**

DZ: Budeme zakončovat třetí desítku komiksů k nálezům Ústavního soudu. Určitě se nám toto zpracování osvědčuje z hlediska toho, že to je forma, která zaujme a pomáhá lidem si určitou myšlenku, kterou vyjádřil Ústavní soud, lépe zapamatovat. Určitě mám několik dalších nápadů, jak by se daly komiksy při popularizaci práva využít, ale zatím nic konkrétního neprozradím...

Děkujeme za rozhovor a těšíme se spolu se čtenáři na další ztvárnění judikátů na stránkách BA.

✿ PhDr. DAGMAR KOUTSKÁ

Vážené kolegyně, vážení kolegové, příznivci beach volejbalu,

Regionální středisko ČAK – Jižní Čechy vás a vaše rodinné příslušníky zve na

8. ročník turnaje České advokátní komory v beach volejbale

Místo konání: Beach park CB v Českých Budějovicích, <http://www.beachparkcb.cz/>

Datum: sobota 1. 9. 2018 od 9 do cca 16 hodin

Účast: advokátky, advokáti, advokátní koncipientky, advokátní koncipienti, pracovníci advokacie, soudů a státních zastupitelství a jejich rodinní příslušníci v předpokládaném počtu kolem 30 až 40 účastníků

Program: přihlášená družstva se utkají v **beach volejbale smíšených družstev – 1 + 1** – dle počtu a zájmu přihlášených účastníků. V ojedinělých případech lze domluvit i výjimku, kde budou herní dvojici tvořit dvě ženy, event. dva muži.

Pro usnadnění a urychlení organizace nahlašujte rovnou celá družstva.

Večer po skončení turnaje se v Beach parku uskuteční neformální **večerní zábava**.

Startovné: účastnický poplatek činí **200 Kč** za osobu a zahrnuje pronájem sportovního areálu, občerstvení a ceny.

Přihlášky: prosíme o zaslání závazných e-mailových přihlášek na kontaktní adresu **nejpozději do 20. 8. 2018**, spolu se zaplacením účastnického poplatku **na účet č. 2107335133/2700**. Jako variabilní symbol uveďte vaše číslo ČAK.

(Účastníci, kteří nejsou členy ČAK, uvedou jako variabilní symbol 1234 a do poznámky pro příjemce své jméno, příjmení a „turnaj ČAK“.)

Odhlášení: zašlete rovněž na shora uvedenou e-mailovou adresu. **Bude-li odhlášení doručeno nejpozději do 25. 8. 2018**, účastnický poplatek bude v plné výši vrácen. Po tomto termínu již nebude možné účastnický poplatek vrátit.

Kontakt: ak.langova@gmail.com, mobil +420 775 133 615

V termínu po 25. 8. 2018 rozešlou organizátoři podrobnější informace k turnaji.

Organizační tým: JUDr. František Smejkal, Mgr. David Pohořal, Mgr. Zuzana Langová

**ČESKÁ ADVOKÁTNÍ KOMORA
VE SPOLUPRÁCI S EPRAVO.CZ A PRK PARTNERS
Vás srdečně zve na**

21. ROČNÍK GOLFOVÉHO TURNAJE ČESKÉ ADVOKACIE

**TURNAJ SE KONÁ VE STŘEDU 19. ZÁŘÍ 2018
OD 10 HODIN V BEROUN GOLF RESORTU**

Turnaj je určen pouze pro advokáty a advokátní koncipienty s platným HCP. Máte-li zájem se turnaje zúčastnit, prosíme o potvrzení účasti na e-mail registrace@epravo.cz. Prosíme o sdělení registračního čísla ČGF a aktuálního HCP.

Uzávěrka registrace je 7. září 2018.

Startovné 1 500 Kč (platba v hotovosti).

Těšíme se na setkání s Vámi!

epravo.cz

Váš partner na cestě právem

ČESKÁ ADVOKÁTNÍ
KOMORA

P / R / K

PRK PARTNERS / ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ 25 LET

První dáma české justice se srdcem Ivice

Doktorka Dagmar Burešová odešla do právnického nebe 30. června 2018 po dlouhé a těžké nemoci ve věku 88 let. Její životní dráha a skutky jsou a budou pro generace advokátů vzorem toho, jak se chovat v profesním i v osobním životě.

Vyrostla v rodině významného prvorepublikového advokáta Josefa Kubišty a také ona vystudovala pražskou Právnickou fakultu Karlovy univerzity. Jako advokátka začala působit od roku 1957 a její specializací i doménou bylo pracovní právo a problematika náhrad škod na zdraví za pracovní úrazy. V období tzv. normalizace kromě toho zastupovala kolem sta osob stíhaných totalitním režimem a vždy se řídila heslem „zbabělost by měla být trestná“. Jako advokátka pracovala do roku 1989.

Po pádu totalitního režimu se Dagmar Burešová již v prosinci 1989 stala ministryní spravedlnosti. V letech 1990 až 1992 působila v čele České národní rady a osobně výrazně přispěla ke klidnému rozdělení republik. Po volbách v roce 1992 z vysoké politiky odešla. Podle jejích slov, neodcházela z ní ráda, ale ráda se vrátila k advokacii. Za svůj celoživotní přínos české justici byla v roce 2007 uvedena do Právnické síně slávy v soutěži Právník roku, jejíž spoluorganizátorkou je Česká advokátní komora.

Za sebe a za celou advokátní obec se v zastoupení předsedy ČAK, který v době pohřbu pobýval v zahraničí, s Dagmar Burešovou rozloučil **místopředseda České advokátní komory JUDr. Tomáš Sokol:**

„V advokacii, jejíž součástí a posléze hvězdou byla paní doktorka Burešová, se do roku 1989 všichni znali a každý měl nějakou pověst. Tím spíše to pak platilo v Praze, kde nás bylo asi 200. Doktorka Burešová měla pověst elitní advokátky a současně dámy. Snad dokonce s velkým D. Když jsem si později přečetl, že stejně, tedy jako Dámu, evidovali Dr. Burešovou i estébáci, co jí říkali, nijak mne to nepřekvapilo. Když je dáma opravdu dámou, poznají to i pacholci.

Pro mne ale bude vzpomínka na paní dr. Burešovou naprosto nesmazatelně spojena s naším prvním setkáním. Bylo to něco málo před čtyřiceti roky, kdy jsem byl jako účastník týdenního koncipientského školení v hotelu kdesi na Slovensku. Paní doktorka Burešová tam přijela školit. Co, to už nevím. Ale naprosto přesně si pamatuji na její večerní účast na pokojovém večírku, na který ji kdosi pozval. Už to, že jako přednášející advokátka přijala pozvání na večírek koncipientů, jejichž oslavy nesly zrovna dobrou pověst a šlo spíše o organizované výtržnosti, bylo ne zcela obvyklé, ale určitě milé a zejména kolegiální. S díky odmítl fikus, který jsem pro ni ukradl na hotelové chodbě, a pak tam seděla, povídala si s námi jako rovný s rovným, což ne každý advokát dokázal. Pak odkráčela jako dáma. Tehdy mne zaujal její úsměv, s nímž jakoby z nadhledu a shovívavě shlížela na tu smečku budoucích advokátů. Úsměv snad zcela identický s úsměvem na fotografii, kterou mám ve své domácí pra-

covně. Paní doktorka Burešová na té fotografii shlíží z výše svého předsednického stolku v České národní radě na děj pod ní. Konkrétně na vítání prezidenta Václava Havla, který přišel přednést projev poslancům ČNR. A s tímto úsměvem již pro mne paní doktorka Dagmar Burešová zůstane spojena navždy.“

„Cítím hluboký smutek nad úmrtím Dagmar Burešové. V sobotu zemřela velká žena našich moderních dějin. Žena, která zasvětila celý svůj život ochraně těch nejslabších a nejohroženějších. Po celá desetiletí se jako advokátka věnovala zastupování lidí, kteří neměli na různých ustláno. Lidí, ke kterým se nejen osud, ale i minulý režim obracel zády. Lidí, kteří v náročných povoláních utrpěli těžké pracovní úrazy a nemoci z povolání, a tak advokátka JUDr. Dagmar Burešová řadu let cestovala z Prahy k soudům po celé republice, nejčastěji do Ostravy, kde se pro ně snažila vybojovat důstojné zabezpečení v těch nejtěžších etapách jejich života. Není náhoda, že po srpnové okupaci se v de-

sítkách případů ujala obhajoby pronásledovaných disidentů, včetně pozůstalé rodiny Jana Palacha, který chtěl obětí vlastního života probudit hrdost a důstojnost svého okupovaného národa. Neohroženě zastupovala Milana Kunderu, Karla Kyncla, Ivana Medka a desítky dalších. Její nasazení při obhajobách disidentů neustalo, ani když byla soustavně pronásledována Státní bezpečností. Dáma se srdcem lvice, skvělá právnička, skautka a první polistopadová předsedkyně Junáka, sportovkyně a především statečná žena s nezdolnou energií. Moje přítelkyně Dagmar Burešová se nesmazatelně zapsala do dějin naší země.“

Tak se o Dagmar Burešové vyjádřil JUDr. Pavel Rychetský, předseda Ústavního soudu a Jednoty českých právníků ve své vzpomínce do Lidových novin. A na internetové stránky Ústavního soudu přidal další osobní vzpomínku:

„Doktorka Burešová by si bezesporu zasloužila vlastní sochu v Pantheonu českého práva, i když vím, že jí osobně by se to ale vůbec nelíbilo. Znali jsme se přes padesát let, vždyť už v roce 1969 jsme oba před soudem zastupovali časopisy, kterým zrušila státní cenzura registrace. Bylo to tehdy marné počínání. A právě marnost boje s větrnými mlýny by spoustu lidí zlomila, nebo aspoň odradila. Dášu ne. Naopak. Svítala jako reflektor a byla pro nás v té šedé normalizační mlze majákem a vzorem. Asi i proto, že se z principu nevzdávala, bojovala do posledního dechu a přitom měla na tváři ten svůj odzbrojující úsměv.“

Když se ve zmatku revolučního roku 1989 hledal nejlepší kandidát na ministra spravedlnosti české vlády, navrhl jsem přirozeně Dášu. Neřekl jsem jí o tom, ale Václav Havel zajásal a mezi mé životní výkony patří to, že jsem ji po telefonu nejenom přesvědčil, aby se ujala funkce, ale přesvědčil jsem ji i k tomu, aby v témže okamžiku sundala natáčky, oblékla se a doběhla na jmenování... Byla skvělá sportovkyně a za devadesát minut to skutečně stihla.

Jestli něco bytostně nesnášela, tak to bylo bezpráví a zbabělci. Sama byla neuvěřitelně statečná, ale tím svým distingovaným způsobem, že to nepůsobilo ani tak hrdinsky, jako samozřejmě a noblesně. Ano, kdyby se měl její život redukovat na dvě slova, byla by to noblesa a byla by to spravedlnost. Bude mi velmi bolestně scházet, protože s ní odchází étos hvězdné hodiny našeho národa. Pokud věříte na anděly, tak ona byla jedním z nich. A je jím pořád. Tam někde nahoře se usmívá a v ruce drží váhy...“

Poslední vzkaz doktorce Burešové poslal JUDr. Rychetský při smutečním projevu na jejím pohřbu 11. července 2018:

Milá Dášo, posílám Ti za nás za všechny vzkaz prostřednictvím veršů Williama Shakespeara, kterými zakončil svůj 28. sonet:

„Ale pak vzpomenu si na Tebe
A vzlétnu jako skřivan za svítání nad hrubou zem
A zpívám u nebe:
Protože na Tebe jsem vzpomínal,
Jsem stokrát bohatší než každý král“

Red.

Za docentkou Sentou Radvanovou

Konec února 2018 byl pro mnohé velmi smutný, provázený úvahami nad konečností života a nadějí, ba přesvědčením, že člověk vlastně žije dál, alespoň tak dlouho, dokud budou žít ti přeživší. My, kteří jsme tu zůstali s vědomím, že Sentu Radvanovou nikdo nemůže nahradit, protože byla mimořádná, máme ale stále možnost těžit z jejího odkazu, z jejích sdělení, myšlenek a úvah.

Senta Radvanová se narodila 27. dubna 1929 ve Zlíně do rodiny prof. MUDr. Bohuslava Alberta. Když v roce 1947 nastoupila na Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, brzy se stalo zřejmým, že bude mít zájem o soukromé právo, a zejména o právo rodinné, a že by se jim chtěla zabývat spíše teoreticky než prakticky. Pracovala jako pomocná vědecká síla na katedře občanského práva a její vysoká inteligence a schopnost tvůrčí práce nezůstala utajena. Proto záhy, ještě v době studia, byla vyslána do legislativní komise pro přípravu nového zákoníku rodinného práva. Titul JUDr. získala v roce 1951, načež nastoupila jako asistentka na katedru občanského práva a této katedře zůstala věrna více než šedesát let!

I když se nemohla na katedře občanského práva věnovat výhradně rodinnému právu (učila dědické právo, ale i další občanskoprávní obory), z její bibliografie je zřetelně patrné, že jejím hlavním zájmem bylo od samého počátku rodinné právo, a to v celé své šíři. Nikdy nebyla právním pozitivistou, nezabývala se jen rodinným právem samým. Její přístup ke všem rodinněprávním otázkám byl vždy komplexní, mnohaoborový, vždy kromě pohledu právního reflektovala aspekty filozofické, sociologické, psychologické, sociální a etické, demografické a antropologické, historické atd. V každé své stati a v každé diskusi prezentovala nápady, ukazovala možnosti, podněcovala, vyzývala...

Rada literárních výstupů paní docentky je dlouhá, čítá takřka 200 titulů. Je třeba podotknout, že po celý svůj tvůrčí život věnovala značnou pozornost jednak postavení ženy – jako lidského jedince, manželky, matky, jednak dítěti a otázkám tzv. náhradní péče o dítě, a to i z hlediska sociálně-právní ochrany. Protože na jakoukoli problematiku nahlížela jako na celek, napsala i řadu prací komplexních, nejen monografií.

Ale vraťme se k její akademické kariéře. V roce 1965 získala titul CSc., v roce 1983 byla jmenována docentkou občanského práva a jako docentka působila na katedře občanského práva pražské fakulty až do své osmdesátky. Následně

ještě učila na katedře občanského práva fakulty plzeňské. Se svou domovskou katedrou ale stále zůstávala v úzkém kontaktu, zúčastňovala se jejich jednání a stále přinášela podnětné myšlenky, a to takřka až do své smrti, dne 23. února 2018.

Nesmazatelnou stopu zanechala také v legislativě. Její rané angažmá bylo již zmíněno. Následovala účast na legislativních pracích při přípravě zákona o rodině (po roce 1960). Od r. 1992 se zúčastňovala jednak legislativních prací na návrhu nového občanského zákoníku (komise prof. Knappa a prof. Planka), jednak legislativních prací na zásadní novele zákona o rodině (komise Ministerstva spravedlnosti). Dlužno říct, že její podíl na příštím zákoně č. 91/1998 Sb. byl zásadní, a to navzdory tomu, že v legis-

lativní komisi připravený text cit. novely byl posléze přijat na základě poslancecké iniciativy. Ve druhé polovině devadesátých let 20. století se také ve značném rozsahu podílela na legislativních pracích na Ministerstvu práce a sociálních věcí, kde se připravoval nový zákon o sociální péči o děti a o jejich ochraně (výstupy přípravných prací kvůli změně ve vedení ministerstva nakonec nebyly využity), a posléze po roce 2001 také na přípravě nového, dnes platného občanského zákoníku.

Ve výčtu profesionálních aktivit paní docentky Radvanové nelze vynechat její práci pedagogickou. Přednášela velmi ráda a s obrovským zaujetím, v důsledku jí vlastního komplexního pohledu doslova nabíjela posluchače množstvím informací a studenti ji za to milovali. V zástupcích stáli u dveří její pracovny, hlásili se na její seminář Právní ochrana dítěte, žádali ji o vedení nejen diplomové práce, ale i všech ostatních kvalifikačních prací. A paní docentka všem oplácela ochotou, dobrosrdečností, ale i náročností. Uměla dobře v lidech číst, poznala, co v kom je anebo není, aby pak dobře vybírala ty, kteří by v budoucnu mohli pokračovat v její práci, kteří by byli dobrými (*sit venia verbo*) „občanáři“. Především vůči některým z nich měla, snad to tak mohu říct, mateřský vztah, a díky své veliké empatii jim mohla být hodně nápomocna nejen v profesním životě.

Na závěr mi dovoďte vyslovit neskromné přání: aby ti, kdo se zabývají a budou zabývat právními aspekty manželství, rodiny a péče o dítě, neuhnuli z cesty, kterou naše paní docentka vytyčila, a aby zachovali vysokou úroveň české familiaristiky, o jejíž dosažení se svou prací rozhodným způsobem zasloužila.

doc. JUDr. Michaela Zuklínová, CSc.

Právníkovy zápisky

(Tentokráte o dovolené a jejích dozvucích)

Říkají to lékaři i odborníci v pracovním právu, pokud uvažují o dovolené na zotavenou. Když mimo obvyklý domov vyčerpáme právem stanovené dny volna, nebo ony spíš vyčerpají nás, nemáme se hned pustit do gruntování bytu či uskutečňovat stavební záměry. Stejně tak se nám nedoporučuje, abychom se v kanceláři okamžitě vypořádali se záplavou došlých spisů a zároveň neprodleně reagovali na všechny mailovou korespondenci, která rozbujela, zatímco jsme si o dovolené dopřávali doporučený digitální detox. Pro naši činnost v soukromí i v zaměstnání by po návratu z dovolené měla zvlášť platit antická moudrost „*Pospíchej pomalu!*“, konkretizovaná do pokynu: „*Vpluj zvolna do obvyklého životního a pracovního tempa!*“ Také se nám radí, abychom důkladně spali (samozřejmě nikoliv v zaměstnání), po práci provozovali poklidné procházky, postupně se vraceli k původním nutričním návykům a rozhodně se vyhnuli každému rozčilování.

V takových radách je obsaženo leccos moudrého; jistá, statisticky obtížně odhadnutelná část našich spoluobčanů se jimi řídí. Zmíněné návody však rozhodně nemohou platit všeobecně. Dokonce bych řekl, že jsou příkladem jedné chyby v usuzování. Vycházejí totiž z předpokladu, že o dovolené na zotavenou jsme se věnovali odpočinku a umírněným aktivitám, odlišným od počínání v převládající části roku.

Ve skutečnosti pro určitý (a statisticky také stěžejní) díl člověčenstva je dovolená dobou horlivé, horečnaté, hektické činnosti. Z jedněch se stávají stavebníci s pracovní dobou jako za feudalismu, jiní na kolech napodobují etapy již pozapomenutého „Závodu míru“ a polykají nemírné množství denních kilometrů. Další totéž provozují v automobilech a potvrzují slova známého songu o tom, že „řidič těžký život má“.

Podobní tvorové potřebují – po všem tom prázdninovém plahočení – pokyny jiné povahy, než jaké byly zmíněny v úvodním odstavci. Podle vědeckých zjištění totiž nelze zčistajasna vyměnit vzrušující cestovatelské stresy za poklidné životní tempo. Lékaři dokonce zjišťují, že oběhová selhání překvapivě často potkávají toho, kdo vypjatou činnost vystřídá náhlým zpomalením životních pochodů.

I obecněji pak platí, že zákony mohou lidem poskytnout jisté „dobro“ (v daném případě dovolenou na zotavenou), nedovedou však nařídit či zařídit, aby taková výhoda byla rozumně využita ve prospěch jedinců i celku.

Vyrovnanému stavu naší mysli prý prospívá, když žijeme důkladně přítomností a nezabýváme se zvlášť minulostí ani tím, co má teprve přijít. To je také jedna z výrazných výhod dovolené, pokud ji prožijeme mimo své obvyklé prostředí.

Jako v mnoha jiných záležitostech i tato prospěšná věc mívá své stinné stránky. Někdy totiž při dovolenkových toulkách zapomeneme až příliš důkladně na záležitosti a myšlenkové pochody, které se odehrály před dovolenou a které po návratu vyžadují odpovídající pozornost i adekvátní počínání.

O dovolené jsme si například zvykli na jednoduchou přehlednost hotelového pokoje a po návratu domů se obtížněji orientujeme v rozměrnějším a více zaplněném obydlí. Pátráme pak po věcech denní potřeby, po podzimní pokrývce hlavy a zejména po cennostech, které jsme před možnými poberty ukryli do různých a – jak jsme před odjezdem usoudili – pro zloděje málo pravděpodobných skrýší. Zamýšlená bezpečnost a spolehlivost takových úkrytů pak někdy účinkuje zejména vůči samotným „uschovatelům“. Přesvědčil se o tom i jeden muž dobře mně známý, který po dovolené nějaký čas hledal a někdy nenalézal uschované hodnoty, neboť si náhle nebyl úplně jist místy jejich úkrytů.

Vzpomenul si především na román Quida Artoma „Zmizelí soudcové“. V tom příběhu (ostatně založeném na skutečné události) zloděj odcizil v gentské katedrále dvě deskové malby, vrcholné dílo bratří van Eycků. Skryvající se pachatel handloval o výkupném a dohoda o něm byla již „na spadnutí“. Zlosyn však umřel dříve, než stačil označit místo, kde se nalézají deskové malby. Ty se nepodařilo objevit ani po dlouholetém pátrání.

Onen můj počestný známý našťastí nezemřel dříve, než se po dovolené postupně dopátral svých skrýší. Jeho paní mu však po celou delší dobu hledání vyčítala „pitomou hru na schovávanou, kterou by mnohem dřív prokoukl každý jen trochu zkušený bytový zloděj“.

Závěr předchozího odstavce potvrzuje i jiné obecnější zjištění, podle něhož rodinná dovolená bývá i dobou četnějších manželských hádek, které mohou mít pokračování i po návratu domů. Kdysi a kdesi jsem se dočetl o manželské dvojici Američanů, kteří si v předsvatební smlouvě uložili povinnost vyřešit vzájemné konflikty vždy ještě před usnutím. Taková úmluva se může zdát absurdní a zejména těžko právně vymahatelná, nicméně měla mnohé do sebe. Možná vycházela z výzkumných výsledků americko-čínského týmu neurologů, kteří zjišťovali, jak mozek během noci nakládá s nejrůznějšími emocemi. Pokud prý před spánkem zaznamená něco negativního, není schopen se s tím dobře vyrovnat a „očistit se“ od takové skutečnosti. Některou ze zmíněných manželských hádek by se možná podařilo odstranit před usnutím, červíček pochybností, kde že se ukrývá ta či ona cennost, by však v mozku vrtal nadále.

Kresba pro Bulletin advokacie LUBOMÍR LICHÝ

JÁ TAM NECHCI, JÁ SE TÝ ŽENSKÝ BOJÍM!

Víte, že ...

- kárná rada Advokátní komory v Čechách rozhodnutím ze dne 8. března 1935, sp. zn. Dis 103/34, uznala advokáta vinným, že zlehčil čest a vážnost stavu tím, že se „*vůči zaměstnankyním soudním choval dotěrným a beztaktným způsobem, který vyvolal pohoršení přítomných*“? Kárný senát Nejvyššího soudu pak rozhodnutím ze dne 25. května 1936, sp. zn. Ds I 9/36, nevyhověl odvolání advokáta. Informace o obou rozhodnutích byla pod č. 1328 zveřejněna v *Hlídce rozhodnutí*, tvořící přílohu časopisu Česká advokacie z roku 1938.

- v roce 1789 bylo na počátku Francouzské revoluce mezi 578 poslanci třetího stavu v Generálních stavech přibližně 200 advokátů? Oproti roku 1614, kdy byly za absolutismu Generální stavy svolány naposledy, se procentuální zastoupení advokátů výrazně zvýšilo, v roce 1614 jich bylo mezi 187 příslušníky třetího stavu pouze 30. Jedním z nich byl např. rojalista Isaac-René-Guy Le Chapelier (1754-1794), předkladatel Le Chapelierova zákona, jímž byly zakázány stávky a zakládání profesních korporací, druhým pak naopak jakobín Ma-

ximilien Robespierre (1758-1794). Le Chapelier byl popraven ještě před pádem jakobínů, Robespierre o tři měsíce později thermidoriány.

- časopis Česká advokacie inzeroval i nabídky k sňatku? V roce 1933 tak byl otištěn inzerát, že „*následkem úmrtí hledám advokáta ve stáří 35-45 let k vedení substituce zesnulého. Po bližším seznámení je možný sňatek s 32letou vdovou, jež má 2 dcerušky ve stáří 11 a 13 let. Krásná vila i krajina, auto. Nab. pod zn. „Pro sestru“ do adm. České Advokacie, Praha II, Mikulandská ul. č. 12“*. V témže čísle byly uveřejněny i tři inzeráty, nabízející byty pro advokáta. Inzerovat předání kanceláře po zesnulém advokátovi bylo běžné, v roce 1933 tak byla nabízena advokátní kancelář v Pelhřimově „*po zemřelém JUDru Čechovi*“, nebo „*pražská advokátní kancelář s úplným zařízením, bohatou právn. knihovnou, telefonem, o třech místnostech ve středu města*“, případně advokátní kancelář v Jablonci nad Nisou.

✿ JUDr. PhDr. STANISLAV BALÍK

Leitartikel

Vladimír Jirousek: Das Jahr 2004: 8 000 CZK = Das Jahr 2019: 10 600 CZK	3
--	---

Aktualitäten

Kostenlose Rechtshilfe und Sammelklagen Robert Némec.....	4
Es wurde ein neues System der kostenlosen Rechtshilfe durch die Tschechische Rechtsanwaltskammer auf der Pressekonferenz vorgestellt Red.	6
Programm der Feiern der 100 Jahre der tschechischen und slowakischen Rechtsanwaltschaft Red.	9
Der 14. Jahrgang des Gesamtjustizwettbewerbs Der Jurist des Jahres 2018 wurde ausgerufen	11
Aktuell im Rechtswesen Hana Rýdlová	12

Aus Rechtstheorie und Praxis**Artikel**

Über die fehlende Rechtsregelung der sogenannten Raumabhörung in der Strafprozessordnung Jiří Jelínek.....	13
Notwendige Verteidigung der juristischen Person – ja, oder nein? – 2. Teil Alena Tibitzlová	20
Ordnungswidrigkeit des Betreibers eines Kraftfahrzeugs Pavel Mates	24
Außerordentliche Herabsetzung der Bemessung der Geldstrafe im Recht der Ordnungswidrigkeiten Nikola Jílková	28
Böser Glaube Ivo Telec	32
Brexit und einige seine Auswirkungen Luboš Tichý	39
Ausgewählte Ausdrücke des Schutzes der „schwächeren Partei“ aus der Sicht des Zivilprozessrechts Markéta Šlejharová	46
Ununterbrochene Ruhezeit in der Woche, gebannt von Duplizitäten Martin Štefko	51
Probleme mit der Definition des „handelsüblichen Preises“ Tomáš Buus	54
Einmalige Bezahlung des Unterhaltsbeitrags für das Kind Radka Vacová.....	60
Häufigkeit der Adoption eines Volljährigen in den Jahren 2014 bis 2016 Tomáš Plihal	62

Aus der Rechtssprechung

Oberstes Gericht: Über das Rechtsregime der Auseinandersetzung des Gemeinschaftsvermögens der Eheleute	64
Verfassungsgericht: Über die Entscheidung über die Beschlagnahme der Sache laut Strafprozessordnung	70
Oberstes Verwaltungsgericht: Orientierungs-Alkoholtest als Beweis im Ordnungswidrigkeitsverfahren	74
EuGH: Zu den Fragen der Verantwortung für die Bearbeitung von Daten der Facebook-Besucher	79
EuGH: Über den Anspruch auf Ersatz für eine erhebliche Flugverspätung	80
EGMR: Über das Gerichtsverfahren bzgl. des Schadenersatzes wegen Verschleppungen	81
Glosse: Über das Urteil des Obersten Gerichts in Sachen der Mitverursachung des Schadens durch den Geschädigten	83

Aus der Fachliteratur

Jaroslav Fenyk, Ladislav Smejkal, Irena Bilá: Gesetz über die strafrechtliche Verantwortlichkeit der juristischen Personen und das Verfahren gegen sie. Kommentar (Vladimír Kratochvíl)	85
Jan Kozák, Jaroslav Brož, Alexandr Dadam, Antonín Stanislav, Zdeněk Strnad, Lukáš Zrůst, Michal Žižlavský: Das Insolvenzgesetz. Kommentar (František Kučera)	87
Kateřina Frumarová und Kollektiv: Verwaltungsstrafen (Markéta Vlková)	88
Jan Mareček, Jiří Doležal, Vladimíra Sedláčková, Tomáš Sklenář, Martin Tunka, Zdenka Vobrátílová: Kommentar zum Baugesetz und den damit zusammenhängenden Vorschriften (Jan Štandera).....	89
Kristián Léko, Kristína Blažková, Jan Chmel: Ausländische Einflüsse und das Vergleichen im Verfassungsrecht (Vladislav Bernard)	91
Das Bulletin der slowakischen Rechtsanwaltschaft bringt	92

Aus der Rechtsanwaltschaft**Aus der tschechischen Rechtsanwaltschaft**

Rechtsanwaltschaft vor und nach der Besetzung (1968) Stanislav Balík	93
Welches Interesse hat ein Familienklient? Daniela Kovářová.....	95
Aus der Disziplinarpraxis Jan Syka.....	96
Spezielle Versicherungsprodukte für Rechtsanwälte Zdeněk Turek	97
Golfturnier der Rechtsanwälte ADVO-CUP bereits zum zwölften Mal Kristýna Spurná, Radek Spurný.....	98

Aus Europa und aus der Welt

Zehn Jahre der ständigen Vertretung der Tschechischen Rechtsanwaltskammer in Brüssel Eva Indruchová.....	99
Die Ständige Vertretung der Tschechischen Rechtsanwaltskammer in Brüssel informiert	103

Informationen und Wissenswertes**Was Sie wissen sollten**

Vorträge und Seminare für Rechtsanwälte und Rechtsanwaltsanwärter in den Bildungs- und Schulungszentren der Tschechischen Rechtsanwaltskammer	104
Einladung zum Seminar über das Insolvenzrecht	106
Einladung zu Seminaren und Vorträgen der Union der tschechischen Juristen im II. Halbjahr 2018	106
Karlsbad zum sechszwanzigsten Mal... diesmal aus der Sicht eines Moderators Michal Vávra	107
Befunde des Verfassungsgerichts im Bild, neu im BA. Ein Gespräch mit den Autoren der einfachen Comics	
Mgr. Lenka Kotulková, JUDr. Andrej Lobotka, Ph.D., und Mgr. David Zahumenský Dagmar Koutská	109
Einladung zum 8. Jahrgang des Beach-Volleyball-Turniers der Tschechischen Rechtsanwaltskammer	111
Einladung zum 21. Jahrgang des Golfturniers der tschechischen Rechtsanwaltschaft	111

Aus der Juristengesellschaft

Die Erste Dame der tschechischen Justiz ist Löwin im Herz Red.	112
Unterwegs zu Frau Dozentin Senta Radvanova Michaela Zuklinová	114

Zum Schluss

Notizen eines Juristen (Diesmal über den Urlaub und dessen Auswirkungen) Petr Hajn 115
Eine Zeichnung von Lubomír Lichý 116
Wissen Sie, dass... Stanislav Balík 116

Inhaltsverzeichnis 117

Zusammenfassung 118
Table of Contents 119
Summary 120

Jiří Jelinek: Über die fehlende Rechtsregelung der sogenannten Raumabhörung in der Strafprozessordnung

Einer der Mängel der gültigen und wirksamen Strafprozessordnung ist der Umstand, dass sie [die Strafprozessordnung] die Durchführung der sogenannten Raumabhörung (heimliche Gewinnung von Informationen mithilfe von speziellen für diese Zwecke gebauten technischen Mitteln und Anlagen, die Bild, Ton, genaue Bewegung sowie Tätigkeit der beobachteten Personen in Realzeit und Raum aufnehmen), die Entscheidung über diese Durchführung und Bedingungen für die Verwendung der Aufnahme über die Abhörung als Beweis im Strafverfahren nicht ausdrücklich regelt. Der Begriff „Raumabhörung“ wird durch die Strafprozessordnung sogar nirgendwo definiert und überlässt diese Definition der Lehre und der Rechtspraxis. Der Autor des Artikels betrachtet diese Situation als schwerwiegenden Mangel der Strafprozessordnung, plädiert für die ausdrückliche Verankerung der Raumabhörung in die Strafprozessordnung und formuliert Bedingungen der künftigen Rechtsregelung. Angesichts der Aktualität der Lösung dieser Frage empfiehlt er, nicht auf die gesamte Rekodifizierung der Strafprozessordnung zu warten, sondern die neue Rechtsregelung sofort in Form der Novellierung der Strafprozessordnung zu verankern.

Alena Tibantzlová: Notwendige Verteidigung der juristischen Person – ja, oder nein? – 2. Teil

Im Titel dieses Beitrags stellt sich die Autorin die Frage, ob die notwendige Verteidigung der juristischen Person besteht soll, oder nicht. Als Inspiration für das Thema, das die Autorin für ihren Beitrag gewählt hat, hat ihr die im Beitrag analysierte Maßnahme über die Bestellung des Verteidigers für die juristische Person wegen vermeintlicher Existenz des Grundes der notwendigen Verteidigung gedient. Dies hat sie in dem Sinne dazu angeregt, darüber nachzudenken, warum das Gesetz über die strafrechtliche Verantwortlichkeit der juristischen Personen dieses Institut der notwendigen Verteidigung so regelt, wie es nun der Fall ist, und ob eine solche Rechtsregelung angebracht ist. Auf diese Fragen versucht die Autorin in diesem Beitrag zu antworten, oder wenigstens eine Diskussion über diese Problematik hervorzurufen. Der Beitrag ist in zwei Teile geteilt, wobei der zweite Teil an den ersten frei anschließt; in diesem wird die Analyse des Untersuchten abgeschlossen, einige Bemerkungen in der geplanten Modifikation der notwendigen Verteidigung in der neuen Strafprozessordnung gemacht und die erwähnte Maßnahme über die Bestellung des Verteidigers für die juristische Person analysiert.

Pavel Mates: Ordnungswidrigkeit des Betreibers eines Kraftfahrzeugs

Der Artikel ist eine kritische Analyse des Befundes des Verfassungsgerichts AZ Pl. ÚS 15/16, in dem sich das Verfassungsgericht mit der Frage der Verfassungsmäßigkeit der objektiven Verantwortlichkeit des Betreibers des Kraftfahrzeugs beschäftigt. Der Autor analysiert die Argumentation des Verfassungsgerichts, welches geschlussfolgert hat, dass die Regelung verfassungskonform ist, und er schlussfolgert hingegen, dass sie im Widerspruch zu einer Reihe von Bestimmungen der Akte der Grundrechte und Grundfreiheiten steht, insbesondere im Hinblick auf die Unschuldsvermutung und das Prinzip nemo tenetur. Er schließt hiermit ab, dass das Verfassungsgericht hier faktisch das Prinzip der absoluten Verantwortlichkeit einführt, und stellt die Frage, welche Folgen diese Schlussfolgerung auf die Auslegung der Verantwortlichkeit im Gesetz über die Verantwortung für Ordnungswidrigkeiten haben wird.

Nikola Jilková: Außerordentliche Herabsetzung der Bemessung der Geldstrafe im Recht der Ordnungswidrigkeiten

Dieser Beitrag fokussiert auf das neue Institut „der außerordentlichen Herabsetzung der Bemessung der Geldstrafe“, welches in die tschechische Rechtsord-

nung durch das Gesetz Nr. 250/2016 Slg. über die Verantwortung für Ordnungswidrigkeiten und diesbezügliche Verfahren einbezogen wurde. Seit der Wirksamkeit dieses Gesetzes kann das Verwaltungsorgan in den laut Gesetz festgelegten Fällen die Bemessung der Geldstrafe für eine Ordnungswidrigkeit unter die untere Grenze des Satzes herabsetzen. Dieser Beitrag hat nicht zum Ziel, Schlussfolgerungen in Kommentaren zu substituieren oder zusammenzufassen, sondern er konzentriert sich vielmehr auf Meinungen, die in der Literatur divergieren, und auf thematische Teilfragen, welche durch die Aufnahme dieses neuen Instituts in das Recht der Ordnungswidrigkeiten entstehen und auf welche also hinzuweisen ist.

Ivo Telec: Böser Glaube

Der Begriff „böser Glaube“ gehört zu den traditionellen und bei uns sowie in der Welt eingeführten Rechtsbegriffen. Bei dem bösen Glauben handelt es sich um einen eigenständigen Rechtsbegriff, der von den Formen der Verschuldung laut Privat-Deliktsrecht unabhängig ist. Unter bösem Glauben verstehen wir im rechtlichen Sinn eine rechtswidrige Handlung, die vorsätzlich oder wegen grober Fahrlässigkeit begangen wurde. Die Unterlassung der gebührenden Sorgfalt, zum Beispiel eines Wirtschafters, eines Fachmanns oder eines Elternteils, stellt ohne weiteres lediglich eine leichte Fahrlässigkeit dar; daher fällt dies nicht unter den Begriff des bösen Glaubens. Eine böswillige Berührung des Fremdrechts bedeutet im zeichenrechtlichen Sinn und laut Gebrauchsmusterrecht oder Regelung der Domain-Namen in der Domain der höchsten Ebene, nämlich der EU-Domain, die Berührung einer fremden Rechtssphäre, die sogenannte Verletzung der Privatautonomie. Aufgrund der erweiterten Auslegung gelangen wir auch zur Berührung des Rechtsinteresses (neben dem Recht). Durch die Berührung des Rechts oder des Rechtsinteresses muss nicht unbedingt ein Schaden verursacht werden, es muss auch keine weitere Rechtsfolge entstehen, sondern es kommt lediglich zur „Berührung“.

Luboš Tichý: Brexit und einige seine Auswirkungen

Der Autor konzentriert sich in diesem Artikel auf die aktuelle Problematik der Entscheidung Großbritannien, die Europäische Union zu verlassen, und auf den darauf folgenden Austrittsprozess. Brexit, was ein präzedenzloses Ereignis von weitgehender Bedeutung darstellt, welches die ganze Europäische Union und deren Mitgliedstaaten betrifft. Er hat zweifellos erhebliche Auswirkungen auch auf die Tschechische Republik. Wie der Autor analysiert, wird dies auch eine konkrete Bedeutung für bestehende und künftige privatrechtliche Beziehungen haben, was die Aufmerksamkeit eines jeden praktischen Rechtsanwalts verdient.

Markéta Šlejharová: Ausgewählte Ausdrücke des Schutzes der „schwächeren Partei“ aus der Sicht des Zivilprozessrechts

Im Zusammenhang mit dem „neuen“ Bürgerlichen Gesetzbuch spricht man oft über den Schutz der schwächeren Partei, der einer der Grundprinzipien des Privatrechts ist. Im Gegensatz zur materiell-rechtlichen Regelung kann man jedoch in den prozessrechtlichen Beziehungen über die Begünstigung der schwächeren Partei zu Ungunsten der stärkeren Partei nicht sprechen, denn es handelt sich eher um eine gewisse „Gleichstellung“ der schwächeren prozessualen Stellung. Dieser Artikel zielt auf ausgewählte Ausdrücke des Prinzips des Schutzes der schwächeren Partei im zivilrechtlichen Verfahren, dessen Zweck die Gewährung des Schutzes für gestörte oder gefährdete subjektive Privatrechte ist. Der Artikel beschäftigt sich zum Beispiel auch mit der offenen Frage der Erweiterung des Anwaltsprozesses im Zusammenhang mit dem sachlichen Entwurf der Zivilgerichtsordnung oder mit der Problematik der Rechtshandlungen in der Muttersprache im Zusammenhang mit dem Schriftverkehr zwischen dem Gericht und den Verfahrensbeteiligten.

Martin Štefko: Ununterbrochene Ruhezeit in der Woche, gebannt von Duplizitäten

Der Artikel analysiert die bisherige Praxis bezüglich der Pflicht, den Arbeitnehmern ununterbrochene Ruhezeit in der Woche anzuordnen, die jeweils in einem gewissen gleitenden Zeitraum von sieben nacheinander gehenden Kalendertagen in Anspruch genommen werden muss. Diese Praxis entspricht nicht der tschechoslowakischen Tradition, findet auch keine Unterstützung im EU-Recht und steht im Widerspruch zu der gegenwärtigen Entscheidung des Gerichtshofs der Europäischen Union. Dennoch ist sie nicht gesetzeswidrig. Aber trotzdem wäre es angebracht, sie zu verlassen.

Tomáš Bous: Probleme mit der Definition des „handelsüblichen Preises“

Die Rechtstheorie sowie die Rechtspraxis werden bereits seit Jahren mit den Fragen des Preises und des Wertes konfrontiert. Das neue Bürgerliche Gesetzbuch (wirksam seit 2014) hat dem Wert den handelsüblichen Preis der Sache (§ 492) zugeordnet. Der handelsübliche Preis wird durch das Gesetz über die Bewertung des Vermögens (z. o. m.) und das Gesetz über die Preise (z. o. c.) definiert. Obwohl der handelsübliche Preis laut BGB de iure der Preis laut z. o. c. sein sollte, wendet sich die Praxis öfter, und mit Recht, an das z. o. m. Allerdings erscheint in der Praxis eine Reihe von Auslegungen des Begriffs „handelsüblicher Preis“, und das macht Probleme. Es erscheinen auch Bemühungen, für die Bestimmung des handelsüblichen Preises nur den Preisvergleich (vereinbarter Preis, Kurswert, Vergleichsweise der Bewertung) einzuräumen, auch wenn laut z. o. m. der handelsübliche Preis der fiktive und nicht effektiv erreichte Betrag ist. Der präsenzierte Artikel legt eine systematische Analyse des Begriffs „handelsüblicher Preis“ vor und vergleicht diesen Begriff auch mit der Rechtsprechung und der internationalen Bewertungspraxis. Das Ergebnis ist dann die Feststellung, dass für die Bestimmung des handelsüblichen Preises im Sinne des z. o. m. keine Bewertungsweise (weder kostenmäßige noch ertragsmäßige Weise) ausgeschlossen ist, obwohl die Bewertung durch den Preisvergleich bevorzugt wird.

Radka Vacová: Einmalige Bezahlung des Unterhaltsbeitrags für das Kind

Der Artikel beschäftigt sich mit der aktuellen Problematik des Unterhaltsbeitrags der Eltern für Kinder, konkret mit den Zahlungsarten des Unterhaltsbeitrags für das Kind. Die Problematik wird unter Berücksichtigung der Fassung des § 921 Abs. 1 BGB analysiert, die von der Regelung im Gesetz über die Familie abweicht, und die Autorin erwägt, ob es möglich ist, den Unterhaltsbeitrag für das Kind durch eine einmalige Zahlung zu bezahlen und sich hiermit von der Ernährungspflicht zu „befreien“, gegebenenfalls ob es möglich ist, einmalige Zahlungen des Unterhaltsbeitrags über den Rahmen der laufenden Zahlungen des monatlichen Unterhaltsbeitrags hinaus zu beantragen. Keine von diesen zwei Möglichkeiten kam bei der Regelung durch das Gesetz über die Familie in Frage.

Tomáš Plíhal: Häufigkeit der Adoption eines Volljährigen in den Jahren 2014 bis 2016

Der Artikel bringt eine statistische Übersicht darüber, wie viele Anträge auf die Adoption eines Volljährigen bei den allgemeinen Gerichten in der Tschechischen Republik in den Jahren 2014 bis 2016 eingereicht wurden und wie vielen solchen Anträgen durch die Gerichte stattgegeben wurde. Ebenfalls wird der Leser damit bekannt gemacht, in welchem Bezirk die meisten Anträge gestellt wurden bzw. bei welchen Gerichten in den Jahren 2014 bis 2016 kein solcher Antrag eingereicht wurde. Das Institut der Adoption eines Volljährigen ist nach wie vor eine Neuheit in der tschechischen Rechtsordnung, und daher ist es interessant, die Häufigkeit dessen Verwendung zu verfolgen.

Leading Article

Vladimír Jirousek: 2004: 8,000 CZK = 2019: 10,600 CZK.....	3
--	---

Current News

Free legal aid and class actions Robert Némec.....	4
A new system of functioning of free legal aid presented by the CBA at a press conference Eds.	6
The agenda of celebrations of 100 years of the Czech and Slovak legal profession Eds.	9
The 14th year of the Lawyer of the Year 2018 awards has been announced.....	11
Currently in law Hana Rýdlová.....	12

Legal Theory and Practice**Articles**

On the absence of regulation of bugging in the Code of Criminal Procedure Jiří Jelinek.....	13
Compulsory defence of a legal entity—yes or no? – Part 2 Alena Tibitanzlová.....	20
Administrative infraction of the operator of a motor vehicle Pavel Mates.....	24
An extraordinary reduction in the amount of a fine in administrative infraction law Nikola Jilková.....	28
Bad faith Ivo Telec.....	32
Brexit and some of its consequences Luboš Tichý.....	39
Selected expressions of protection of the “weaker party” from the perspective of civil procedural law	
Markéta Šlejharová.....	46
Uninterrupted rest in a week captured in duplicities Martin Štefko.....	51
Problems with the definition of a “usual price” Tomáš Buus.....	54
One-off payment of alimony for a child Radka Vacová.....	60
The frequency of adoption of an adult in 2014 to 2016 Tomáš Plihal.....	62

Judicial Decisions

Supreme Court: On the legal regime of the community property settlement.....	64
Constitutional Court: On the decision-making of seizure of a thing under the Code of Criminal Procedure.....	70
Supreme Administrative Court: Indicative of breathing test as evidence in administrative infraction proceedings.....	74
CJEU: On the issue of liability for the processing of data of Facebook visitors.....	79
CJEU: On claims for compensation for significant flight delays.....	80
ECtHR: On judicial proceedings for damages for delay.....	81
Note: On the Supreme’s Court decision on joint causing of damage to injured parties.....	83

Professional Literature

Jaroslav Fenyk, Ladislav Smejkal, Irena Bilá: The law on the criminal liability of legal persons and proceedings against them. Commentary (Vladimír Kratochvíl).....	85
Jan Kozák, Jaroslav Brož, Alexandr Dadam, Antonín Stanislav, Zdeněk Strnad, Lukáš Zrůst, Michal Žižlavský: Insolvency law. Commentary (František Kučera).....	87
Kateřina Frumarová et al.: Administrative punishment (Markéta Vlková).....	88
Jan Mareček, Jiří Doležal, Vladimíra Sedláčková, Tomáš Sklenář, Martin Tunka, Zdeňka Vobrátilová: Commentary on the Building Act and related regulations (Jan Štandera).....	89
Kristián Léko, Kristína Blažková, Jan Chmel: Foreign influences and comparisons in constitutional law (Vladislav Bernard).....	91
Bulletin of the Slovak Bar Association brings.....	92

Legal Profession**Czech Legal Profession**

The legal profession before and after the occupation (1968) Stanislav Balík.....	93
What interest a family client has? Daniela Kovářová.....	95
Disciplinary Practice Jan Syka.....	96
Two special insurance products for lawyers Zdeněk Turek.....	97
Lawyers’ golf tournament ADVO-CUP already for the twelfth time Kristýna Spurná, Radek Spurný.....	98

Europe and the World

Ten years of the permanent representation of the CBA to Brussels Eva Indruchová.....	99
Permanent representation of the CBA to Brussels informs.....	103

Information and Points of Interest**You Should Know**

Lectures and seminars for lawyers and legal trainees at the educational and training centres of the Czech Bar Association.....	104
Invitation to a seminar on insolvency law.....	106
Invitation to seminars and lectures of the Union of Czech Lawyers in the 2 nd half of 2018.....	106
Carlsbad for the twenty-sixth time... this time through the eyes of one presenter Michal Vávra.....	107
Decisions of the Constitutional Court in pictures, new in BA. Interview with creators of simple comics Mgr. Lenka Kotulková, JUDr. Andrej Lobotka, Ph.D., and Mgr. David Zahumenský Dagmar Koutská.....	109
Invitation to the 8 th year of CBA tournament in beach volleyball.....	111
Invitation to the 21 st year of the Czech legal profession’s golf tournament.....	111

Legal Society

The first lady of the Czech judiciary system with the heart of a lioness Eds.....	112
Meeting Senta Radvanová Michaela Zuklinová.....	114

Finally

Lawyer's Diary (this time about holiday and its echoes) Petr Hajn.....	115
Drawing by Lubomír Lichý.....	116
Did you know that... Stanislav Balík.....	116

Inhaltsverzeichnis.....	117
Zusammenfassung.....	118
Table of Contents.....	119
Summary.....	120

Jiří Jelínek: On the absence of regulation of bugging in the Code of Criminal Procedure

One of the shortcomings of the Code of Criminal Procedure in force and effect is the fact that it does not explicitly provide for bugging (covert obtaining of information using special technical means and devices designed for such purposes and recording image, sound, exact movement or activities of monitored persons in real time and space), decision-making on the authorization to carry it out or conditions for the use of the interception recording as a proof in criminal proceedings. The Code of Criminal Procedure does not even define the term "bugging" in any place, and leaves the definition to the doctrine and legal practice.

The author of the article considers this situation to be a serious shortcoming of the Code of Criminal Procedure, pleads for an explicit enshrinement of bugging in the Code of Criminal Procedure, and formulates conditions of future legal regulation. In view of the topicality of this issue, the author recommends not waiting for an overall recodification of the Code of Criminal Procedure, but enshrining the new regulation immediately in the form of an amendment to the Code of Criminal Procedure.

Alena Tibitzlová: Compulsory defence of a legal entity—yes or no? – Part 2

In the title of this article, the author asks herself the question whether defence of a legal entity is or is not compulsory. Inspiration for the topic selected by the author was a measure analysed in the article concerning appointment of a defence counsel for a legal entity due to purported existence of a reason for compulsory defence. That led her to thinking why the law on criminal liability of legal entities regulates the institution of compulsory defence the way it regulates it and whether such regulation is appropriate. In her article, the author seeks to find answers to these questions or at least to raise a debate on this issue. The article is divided into two parts, the second one freely following up on the first one; the former completes the analysis of the matter, makes a few observations on the intended modification of compulsory defence in the new Code of Criminal Procedure, and analyses the provision on the appointment of a defence counsel to a legal entity.

Pavel Mates: Administrative infraction of the operator of a motor vehicle

The article is a critical analysis of the decision of the Constitutional Court file No. Pl. ÚS 15/16, whereby the Court deals with the issue of constitutionality of strict liability of the operator of a motor vehicle. The author follows the reasoning of the Constitutional Court, which has concluded that the regulation is constitutionally conform, and concludes, on the contrary, that it is in conflict with a number of provisions of the Czech Charter of Fundamental Rights and Freedoms, in particular presumption of innocence and the *nemo tenetur* principle. The author concludes that the Constitutional Court effectively introduces the principle of absolute liability, and poses a question what impacts this conclusion will have on the interpretation of liability in the Administrative Infraction Liability Act.

Nikola Jílková: An extraordinary reduction in the amount of a fine in administrative infraction law

This article will focus on a new institution of "extraordinary reduction in the amount of a fine", which was introduced to the Czech legal order by means of Act No. 250/2016 Coll., on the Liability for Administrative Infractions and Proceedings on the Same. From the effective date of that law, the administrative authority may, in cases stipulated by law, reduce the amount of a fine for an administrative infraction under the lower limit of the amount. This article does not aim to substitute or summarise the conclusions in the commentaries but rather focuses on opinions that differ in the literature and on thematic issues that arise with the acceptance of this new institution in administrative infraction law and that must be pointed out.

Ivo Telec: Bad faith

The concept of bad faith is among the traditional concepts established both in our country and worldwide. Bad faith is a separate legal concept, independent of the forms of fault under private delict law. Bad faith in the legal sense means unlawful conduct in intention or in gross negligence. Omission of a duty of due care, for example, of a manager, professional or parent, constitutes without prejudice only slight negligence, and therefore does not fall under the concept of bad faith. Prejudice of a right of another in bad faith should be understood, in the trademark law and in the industrial design law or regulation of domain names at the .eu top level domain, as prejudice of the legal sphere of another, i.e., violation of private autonomy. A broadening interpretation also leads us to prejudice of a legal interest (in addition to a right). Prejudice of a right or a legal interest does not necessarily have to cause other harm or another legal consequence that the actual "prejudice".

Luboš Tichý: Brexit and some of its consequences

In the article, the author focuses on the current issue of Great Britain's decision to leave the European Union and the subsequent withdrawal process, Brexit, which is a far-reaching unprecedented event, affecting the entire European Union and its Member States. It also undoubtedly has significant impacts on the Czech Republic. As the author analyses, it has and will have a particular meaning for existing and future private-law relationships, which deserves the attention of every practical lawyer.

Markéta Šlejharová: Selected expressions of protection of the "weaker party" from the perspective of civil procedural law

Protection of the weaker party, which is one of the fundamental principles of private law, is often mentioned in connection with the "new" Civil Code. In contrast to substantive regulations, however, favouring the weaker party at the expense of the stronger party does not take place in procedural relations as it rather "evens up" its weaker procedural status. This article focuses on selected expressions of the principle of protection of the weaker party in civil court proceedings, the purpose of which is provision of protection to violated or endangered private rights. The article does not leave aside, for example, the issue of extension of the lawyer process, opened also in connection with a bill of the Code of Civil Judi-

cial Procedure, or the issue of the right to use one's mother tongue in connection with written communication with the court and parties to the proceedings.

Martin Štefko: Uninterrupted rest in a week captured in duplicities

The article analyses the current practice related to the obligation to order employees uninterrupted rest to use in a week always in a kind of a rolling period of seven consecutive calendar days. This practice does not correspond to the Czechoslovak tradition, has no basis in the EU law and is contrary to the recent decision of the CJEU. It is not illegal, yet it should be abandoned.

Tomáš Buus: Problems with the definition of a "usual price"

The legal theory and practice have long been struggling with the issue of price and value. The new Civil Code (effective since 2014) has provided that the value of a thing is its usual price (section 492). The usual price of a thing is defined by the Property Valuation Act (PVA) and the Price Act (PA). Although, *de iure*, the usual price cited in the Civil Code should be the price under the PA, the practice, rightly, often turns to the PVA. Moreover, there are a number of interpretations of the term "usual price", which causes difficulties. There are also efforts to reserve only price comparison to the determination of the usual price (agreed price, exchange rate, comparison method of valuation), although under the PVA the usual price is fictional, not the actually achieved or actually usually achieved amount. The present article provides a systematic analysis of the term "usual price" and compares this term with the case law and with the international valuation practice. The result is a finding that no valuation method (neither the cost one nor the revenue one) is excluded for the determination of the usual price within the meaning of the PVA, although valuation through price comparison is preferred.

Radka Vacová: One-off payment of alimony for a child

The article deals with the topical issue of parents' alimony for children, in particular, the methods of payment for alimony for a child. The issue is discussed especially with regard to the wording of section 921(1) of the Civil Code, which differs from the regulation in the Family Act, and the author is considering whether it is possible to pay alimony for a child with a one-off payment, thus "relieving" oneself from one's maintenance obligation, or whether it is possible to request one-off payments of alimony beyond current payment of monthly alimony. Neither of these two possibilities could be considered under the regulation in the Family Act.

Tomáš Píhal: The frequency of adoption of an adult in 2014 to 2016

The article provides a statistical overview of how many motions to adopt an adult were filed with general courts in the Czech Republic in 2014 to 2016, and how many of them were granted by the courts. It will also inform readers in what district the number of motions was highest or with which courts no such motion was filed in 2014 to 2016. The institution of adoption of an adult is still a novelty in the Czech legal order, and it is therefore interesting to monitor the frequency of its use.

in cooperation with

ALLEN & OVERY

Diploma in English Law and Practical Legal Skills

The one-year Diploma provides an introduction to core aspects of English law and is organised by an educational foundation based at the University of Cambridge.

The course is intended for law students, trainees and practising lawyers wishing to improve their English language, legal terminology and legal skills. Teaching is conducted in a practical and interactive manner by experienced English lecturers and lawyers.

Substantive Law

- Foundations of the English Legal System
- Practical Contract Law
- Tort Law and Negligence
- Equity and Trusts Law

Legal Skills

- Legal Research and Fact Management in Litigation, Oral Advocacy
- Negotiation, Contract Drafting
- Client Interviewing, Written Advocacy
- CV and Interview Skills, Legal Opinion Writing

Start in October 2018

To find out more about the Diploma, please visit our website
britishlawcentre.co.uk/courses

To contact us, please write to: s.terrett@britishlawcentre.co.uk

www.prf.cuni.cz/blc

Ke své profesi potřebujete správného partnera.

Účty úschov u advokáta

BONUS
10 000 Kč

**Jsme banka pro profesionály
a máme vhodná řešení vašich potřeb.**

- Vedení úročených i neúročených účtů úschov ošetřeno zvláštní smlouvou
- Snadný způsob identifikace vlastníka peněžní částky pro pojištění vkladů
- Modul advokátní úschova v systému Praetor
- Zvýhodněná nabídka bankovních produktů a služeb pro vaše podnikání i soukromé finance

BONUS

Noví klienti Praetoru získají zdarma zaváděcí balíček: 7 hodin konzultace, nastavení aplikace a školení v hodnotě 10 000 Kč.

 Praetor
advokátní systém pro úspěšné

tel.: 955 960 399 a 401
e-mail: kcsp@unicreditgroup.cz
www.unicreditbank.cz

Banka pro všechno,
na čem záleží.

 UniCredit Bank